

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GÖÇMEN KARŞITLIĞININ SİYASETE ETKİSİ:
ANGLOSAKSON ÜLKELERİ-KITA AVRUPASI
KARŞILAŞTIRMASI
DOKTORA TEZİ**

DANIŞMAN **HAZIRLAYAN**
Prof. Dr. Selahaddin BAKAN **Mehmet Nazım UYGUR**

MALATYA-2023

**T.C.
İNÖNÜ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**GÖÇMEN KARŞITLIĞININ SİYASETE ETKİSİ: ANGLOSAKSON
ÜLKELERİ-KİTA AVRUPASI KARŞILAŞTIRMASI**

DOKTORA TEZİ

**DANIŞMAN
Prof. Dr. Selahaddin BAKAN**

**HAZIRLAYAN
Mehmet Nazım UYGUR**

MALATYA-2023

ONUR SÖZÜ

Prof. Dr. Selahaddin BAKAN danışmanlığında doktora tezi olarak hazırladığım “Göçmen Karşıtlığının Siyasete Etkisi: Anglosakson Ülkeleri-Kıta Avrupası Karşılaştırması” başlıklı bu çalışmanın, tarafımca bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde yazıldığını ve tezimde yararlandığım kaynakların hem metin içinde hem de kaynakçada yöntemine uygun biçimde gösterildiğini belirtirim.

Mehmet Nazım UYGUR

ÖNSÖZ

İç siyasetten uluslararası siyasete, işsizlikten uluslararası ekonomik düzene ve toplumsal olaylardan uluslararası terörizme kadar pek çok konuda yaşanan olumsuzlukların günah keçileri olarak görülen göçmenler ve onlara dair ötekileştirici retorik çok boyutlu bir incelemeyi hak etmektedir. Siyasal, ekonomik, kültürel ve sosyolojik bir fenomen olarak göçün çok boyutlu doğası hem göçe hem de göçmen karşıtlığına eleştirel bir yaklaşımı gerektirmiştir. Bu açıdan çalışma ötekileştirilen göçmenin imalini tartışmadan önce konuyu en başından ele almakta ve göç nedenlerini tartışmaktadır. Göç nedenlerine ilişkin teori ve karşıt teoriler göçmene yönelik günümüz hoşnutsuzlukları açıklamayı deniyor olsa da farklı ülkelerde farklı gerekçelerle zuhur eden şikayetler çerçevesinde net bir şey ortaya koyamamaktadır, ya da batı temelli bilginin tahakkümünden dolayı bu konudaki çok disiplinli ve eleştiriler çalışmaları pek görünür olamamaktadır. Böyle bir meseleyi deşme ve göçmenlere mal edilen tüm meselelerin asıl sorumlularını Anglosakson ve Kıta Avrupası özelinde ifşa etme motivasyonu bu tartışmayı mümkün kılmıştır.

Bu denli eklektik bir çalışmaya girişmek, doktora tez çalışması gibi ciddi bir süreçte karşılaşılabilecek zorluklarla mücadele etmenin ötesinde bir efor gerektirmiştir. Bu sürecin tamamlanmasından sonra geriye doğru bakıldığında bu çabanın bir ekip işi olarak tanımlanmasında asla bir beis görülemeyeceği anlaşılmıştır. Öncelikle günümüz popüler konularından olan göçmenliğe dair söz konusu soruşturmayı yapma girişimimde desteğini asla esirgemeyen, cana yakın tavrıyla her zaman beni motive eden tez danışmanım Prof. Dr. Selahaddin BAKAN'a sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisansta, bugün tezimde çokça faydalandığım, Avrupa Birliğine dair kapsamlı analizleri içeren derslerinde yer almak ve bu vesileyle göçmen karşıtlığı ile doğrudan ilişkili olan Avrupa şüpheciliğine (Euroscepticism) dair tartışmaları yürütebiliyor olmak benim için önemli bir şans olmuştur. Öte yandan neoliberal ekonomik düzen ve küreselleşmenin önemli bir yer tuttuğu bu tezde kendilerinden doktora döneminde aldığım siyasal iktisat dersinin çok büyük katkıları olduğunu da belirtmem gerekir.

Yüksek lisans eğitimim boyunca da tespit ve analizlerinden yararlandığım doktora tez sürecinde de desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Abdulkadir BAHARÇİÇEK hocama da teşekkürü bir borç bilirim. Tez İzleme Komitesi Üyeleri Prof. Dr. Oğuzhan GÖKTOLGA, Prof. Dr. Gökhan TUNCEL ve Prof. Dr. Hakan ÖZDEMİR hocalarıma tez süreci boyunca bana aşıladıkları motivasyon, tıkanıp gittiğim noktalarda analizleri ile açtıkları ufuk ve kaynaklara dair yönlendirmelerinden dolayı ne kadar teşekkür etsem azdır. Ayrıca iki yıl birlikte çalıştığım ve üzerimde emeği olan Doç. Dr. Işıl ARPACI'ya ve hiçbir zaman desteğini esirgemeyen Prof. Dr. Ahmet KARADAĞ'a şükranlarımı sunarım. Son olarak burada isimlerini saymadığım, Yüksek

Lisans ve Doktora eğitimlerim boyunca bana destek olan İnönü Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ile Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümlerinin değerli öğretim elemanlarına teşekkür ederim.

Çalışmanın en başından beri destekleri ile her zaman yanımda olan ve çalışmaya dair eleştirilerde bulunup gedikleri doldurmama yardımcı olan çok değerli meslektaşlarımdan da bahsetmeden geçemeyeceğim. Çalışmanın özellikle ampirik inceleme kısmında günlerce vakit ayırıp bana adeta bir regresyon eğitimi veren kıymetli dostlarım Doç. Dr. İbrahim HÜSEYİNİ ve Doç. Dr. Sedat ÇELİK'e, göçmenlerin yaşadığı trajik durumunu anlamayı ve içinde bulundukları açmazların çözümüne yönelik bir perspektif oluşturmayı amaçlayan çalışmasıyla paralel olarak günlerce fikir alışverişinde bulunduğumuz ve tez metnimi okuyup eleştirilerini benle paylaşarak çalışmanın nihai halini almasında büyük katkısı olan Dr. Recep ELMAS'a, her umutsuzluğa kapıldığımda yanımda olan, fikirleri ile beni motive eden ve tezimi okuyarak hataları düzeltmemde yardımcı olan Dr. Dilek ÇELİK'e, eleştirel bakış açısıyla tezimin eleştirel karakterine yön vermemde büyük rolü olan Öğr. Gör. Selim Arafat KEMALOĞLU'na, heterodoks iktisada dair fikirleri ile çalışmamın önemli bir sac ayağını oluşturan ekonomik dinamiklere dair yorumlarıma yön veren Dr. Şahin NAS'a, popülizm ve biyopolitik üzerine tartışmalarımız neticesinde tezin eklektik yapısının zenginleşmesine katkı sunan Arş. Gör. Özgür BOZAN'a, tezde yapılan analizlerle ilgili sıklıkla görüşlerine başvurduğum abim Dr. Mehmet Nedim UYGUR'a, son aşamada tez metnine dair eleştirileri ile önemli hataları tespit etmede ve gerekli düzeltmeleri yapmamda büyük emeği olan kardeşim Mehmet Recai UYGUR'a, çalışmayı bıraktığım anlarda sürekli tezimi hatırlatıp bilgisayar başına oturmamı sağlayan İskender UYGUR'a, manevi desteklerini her an hissettiğim değerli dostlarım Dr. Reşat SAKUR, Arş. Gör. Gökhan KADIRHAN, Dr. Erhan POLAT, Dr. Ömer DORU ve Serdar İNAN'a ve isimlerini saymadığım Şırnak Üniversitesi'nde görev yapmış ve halen görev yapmakta olan diğer meslektaşlarıma sonsuz teşekkür ederim.

Son olarak uzun soluklu bir araştırmanın ürünü olarak tamamlanan bu tez süreci boyunca yaşadığım her türlü olumsuzlukta arkamda duran ve çabamın temel motivasyonu olarak addettiğim Annem Hanım UYGUR ve Babam Abdulkadir UYGUR başta olmak üzere tüm aileme minnettarım. Bu vesileyle tezimi geniş aileme ve neoliberal küreselleşmenin kurbanlarına adıyorum.

Mehmet Nazım UYGUR

Malatya-2023

GÖÇMEN KARŞITLIĞININ SİYASETE ETKİSİ: ANGLOSAKSON ÜLKELERİ-KITA AVRUPASI KARŞILAŞTIRMASI

Doktora Tezi

Mehmet Nazım Uygur

İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı
Siyaset ve Sosyal Bilimler Bilim Dalı

2023

Danışman: Prof. Dr. Selahaddin BAKAN

ÖZET

Göç konusu, çağdaş toplumlarda tartışmalı bir konu haline gelmeyi ve dünya çapında siyasi gündemi şekillendirmeyi sürdürmektedir. Bu araştırma, göçmen karşıtı duyguların ve politikaların hem Anglosakson hem de Kıta Avrupası üzerindeki etkilerini inceleyerek, iki gelenekteki pratiklerin karşılaştırmalı bir analizini sunmaktadır. Araştırma bunu yaparken göçün, siyasi, sosyal ve ekonomik boyutlarına inerek, bu iki gelenekteki göçmen karşıtı hareketlerin nedenler, sonuçlar, benzerlikler ve farklılıklarına ışık tutmayı amaçlamaktadır. Araştırma, göçmen karşıtı anlatıların kamuoyu, siyasi söylem ve politika oluşturma üzerindeki etkisini analiz etmek için kapsamlı bir bilimsel literatür incelemesinden yararlanmıştır. Popülist aşırı sağ partilerin yükselişine ve göçmen karşıtı duyguları körüklemedeki rollerine özel önem verilmiştir. Bu amaçla araştırmada neoliberalizm, küreselleşme ve bunun yarattığı göç ve eşitsizliklere odaklanılarak bunların günümüz göç krizlerine ve yabancı düşmanlığına etkileri de tartışılmıştır.

Çalışmada göçmen karşıtlığının siyasete etkisini belirleyebilmek amacıyla Dünya Değerler Araştırması (WVS), Avrupa Değerler Araştırması (EVS) ve Küresel Parti Araştırması (GPS) verileri ampirik olarak analiz edilmiştir. Araştırma, ekonomik şikayetler, kültürel kaygılar, güvenlik endişesi ve ırksal tehdit algısı dahil olmak üzere göçmen karşıtı hareketlerin büyümesine katkıda bulunan temel ajitasyon unsurlarını tanımlamıştır. Ek olarak, ajitasyon araçları olarak ele alınan medyanın ve siyasi retorikğin kamuoyunu şekillendirme ve göçmen karşıtı anlatıları sürdürmedeki rolü vurgulanmıştır.

Sonuçlar, gn bir kriz halini almasında neoliberal küreselleşmenin etkili olduğunu göstermektedir. Neoliberal düzenin oluşturduğu eşitsizliklerin ve yarattığı endişelerin günah keçileri olarak göçmenlerin işaret edilmesinde medya ve aşırı sağın aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir. Öte yandan sosyal devlet anlayışının var olduğu Kıta Avrupası lkelerinde, neoliberal düzenin tesis edildiği Anglosakson ülkelerinden farklı olarak göçmen karşıtı partilerin anaakım olamadığı da ortaya konmuştur. Fakat söz konusu partiler anaakım partileri etkileyebilmiş ve anaakım siyasette göçmen karşıtı partilerin popülist retoriğini kullanmalarına yol aabilmiştir. Sonuçlar ayrıca ekonomik şikâyet, güvenlik kaygısı, kültürel tepki ve ırksal tehdit algısı gibi ajitasyon unsurlarının aşırı sağ partiler ve medya gibi ajitasyon araçları aracılığı ile göçmen karşıtlığı oluşturmada ve böylece aşırı sağ partilere desteği arttırmada etkili olduğunu göstermiştir. Araştırma böylece göçmenlere yönelik düşmanca tutumun dinamiklerini ortaya koymuş ve bu anlayışın ortadan kalkması için birtakım önerilerde bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Göçmen karşıtlığı, neoliberalizm, popülizm, Anglosakson ve Kıta Avrupası.

THE EFFECT OF ANTI-IMMIGRANT ON POLITICS: ANGLOSAXON COUNTRIES-CONTINENTAL EUROPE COMPARISON

Doctoral Dissertation

Mehmet Nazım UYGUR

Inonu University Institute of Social Sciences

Department of Political Science and Public Administration

Department of Political and Social Sciences

2023

Advisor: Selahaddin BAKAN (Professor)

ABSTRACT

Migration remains a controversial issue in contemporary societies, continuing to shape the global political agenda. This research conducts a comparative analysis of the effects of anti-immigrant sentiments and policies on both Anglo-Saxon and Continental European contexts, providing a comparative examination of practices in these two traditions. In doing so, the research aims to shed light on the causes, consequences, similarities and differences of the anti-immigrant movements in these two traditions by going down to the political, social and economic dimensions of migration. The research draws on an extensive scholarly literature review to analyze the impact of anti-immigrant narratives on public opinion, political discourse, and policy-making, with particular emphasis on the rise of populist far-right parties and their role in fanning anti-immigrant sentiments. Moreover, the study delves into the impact of neoliberalism, globalization, migration, and inequalities on contemporary migration crises and xenophobia.

Empirically, the research employs data from the World Values Survey (WVS), European Values Study (EVS), and Global Party Survey (GPS) to determine the impact of anti-immigrant sentiment on politics. The research has identified key agitation factors that have contributed to the growth of anti-immigrant movements, including economic grievances, cultural concerns, security concerns, and perceptions of racial threats. In addition, the role of media and political rhetoric as agitation tools in shaping public opinion and perpetuating anti-immigrant narratives was emphasized.

The results confirm the influence of neoliberal globalization on migration crises. The study reveals that media and the far right play a role in scapegoating immigrants, attributing inequalities and concerns created by the neoliberal order to them. It is also observed that, unlike Anglo-Saxon countries, anti-immigrant parties have not become mainstream in Continental European countries due to the presence of the welfare state concept. However, these parties have influenced mainstream politics and their populist rhetoric has been adopted. The results also showed that agitation factors such as economic grievance, security concern, cultural reaction and racial threat perception were effective in creating anti-immigrant opposition through agitation tools such as far-right parties and the media, thus increasing support for far-right parties. In doing so, the research elucidates the dynamics of hostile attitudes towards immigrants and proposes recommendations for mitigating such perspectives.

Keywords: Anti-immigration, neoliberalism, populism, Anglosaxon and Continental Europe.

İÇİNDEKİLER

ONUR SÖZÜ.....	iii
ÖNSÖZ	iv
ÖZET	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER.....	x
TABLolar LİSTESİ	xiii
ŞEKİLLER LİSTESİ	xv
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xvi
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM ARAŞTIRMA HAKKINDA

1.1. Araştırmanın Konusu.....	4
1.2. Araştırmanın Önemi.....	6
1.3. Araştırmanın Amacı	7
1.4. Araştırmanın Hipotezleri	8
1.5. Araştırmanın Yöntemi.....	11
1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası	14

İKİNCİ BÖLÜM KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Siyaset ve Siyasal Parti	15
2.2. Popülizm.....	18
2.3. Aşırı/Radikal/Popülist Sağ	20
2.4. Neoliberalizm ve Neoliberal Küreselleşme	21
2.5. Göç, Göçmen ve Göçmen Karşıtlığı	23
2.6. Tarihsel Sosyoloji	25

2.7. Anglosakson	28
2.8. Kıta Avrupası	30

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ VE GÖÇMEN KARŞITLIĞINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

3.1. Göç Teorileri: Nedenler ve Politikalar	35
3.1.1. Göç Nedenlerine Yönelik Yaklaşımlar	36
3.1.1.1. Göçün Başlatıcı Nedenlerine İlişkin Teoriler	36
3.1.1.1.1. Ravenstein Modeli ve Neoklasik Teori	37
3.1.1.1.2. Emek Göçünün Yeni Ekonomisi Teorisi	38
3.1.1.1.3. İkili İşgücü Piyasası	39
3.1.1.1.4. Dünya Sistemleri Teorisi	40
3.1.1.2. Göçün Kendi Kendini Devam Ettiren Nedenlerine İlişkin Teoriler	40
3.1.1.2.1. Ağ Teorisi	41
3.1.1.2.2. Kümülatif Nedensellik Teorisi	41
3.1.1.2.3. Kurumsal Teori	42
3.1.1.2.4. Göç Sistem Teorisi	43
3.1.2. Göç Politikasına Yönelik Yaklaşımlar	43
3.1.2.1. Marksist Yaklaşım	44
3.1.2.2. Ulusal Kimlik Yaklaşımı	45
3.1.2.3. İç Siyaset: Çıkar Grupları ve Partizan Siyaset	46
3.1.2.4. Kurumsal ve Bürokratik Siyaset	46
3.1.2.5. Realizm ve Küresel Realizm (Kü-Realizm)	47
3.1.2.6. Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Küreselleşme	49
3.2. Göçmen Karşıtlığına Yönelik Yaklaşımlar: Nedenler ve Politikalar	51
3.2.1. Göçmen Karşıtlığı Nedenlerine Yönelik Yaklaşımlar	54
3.2.1.1. Küreselleşme Nefreti	54
3.2.1.2. Neoliberal Kriz ve Ekonomik Tehdit	57
3.2.1.3. Güvenlik ve Ulusal Egemenlik Kaygısı	60
3.2.1.4. Kültürel Tepki	62
3.2.1.5. Irksal Tehdit Algısı ve Grup Tehdidi Teorisi: Göçmen Karşıtlığını Yerlilerin Azınlık Olma Endişesiyle Açıklamak	65

3.2.2. Göçmen Karşıtlığı Politikalarına Yönelik Yaklaşımlar.....	71
3.2.2.1. Siyaset: Popülizm ve Popülizmin Siyasal Ontolojisi.....	71
3.2.2.1.1. İdeoloji Olarak Popülizm: Mudde’ci Düşünsel Yaklaşım.....	72
3.2.2.1.2. Bir Strateji Olarak Popülizm: Weyland’cı Yaklaşım.....	74
3.2.2.1.3. Söylem Olarak Popülizm: Laclau’cu Yaklaşım	75
3.2.2.2. Siyasal Partiler ve Seçim: Aşırı Sağ	77
3.2.2.3. Medya: Göçmenlerin Günah Keçisi Olarak Gösterimi.....	82

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇMEN KARŞITILIĞI VE TARİHSEL SOSYOLOJİK BAĞLAM

4.1. Anglosakson Siyaset Geleneği ve Göçmen Karşıtlığı	87
4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri	88
4.1.2. İngiltere	96
4.2. Kıta Avrupası Siyaset Geleneği ve Göçmen Karşıtlığı	99
4.2.1. Almanya.....	100
4.2.2. Fransa	104

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANGLOSAKSON ÜLKELERİ-KITA AVRUPASI KARŞILAŞTIRMASI

5.1. Ampirik İnceleme: Göçmen Karşıtlığını Etkileyen Unsurlar.....	111
5.1.1. Veri ve Metodoloji	112
5.1.2. Bulgular	117
5.1.2.1. Trump ABD’si.....	119
5.1.2.2. Brexit İngiltere’si	129
5.1.2.3. Almanya	136
5.1.2.4. Fransa	141
5.2. Göçmen Karşıtlığı ve Aşırı Sağ Partiler: GPS’den Kanıtlarla Anglosakson ve Kıta Avrupası Karşılaştırması	148
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ.....	167
KAYNAKÇA.....	178

TABLÖLER LİSTESİ

Tablo 5.1: Değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları	118
Tablo 5.2: ABD’de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	119
Tablo 5.3: ABD’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	122
Tablo 5.4: ABD’de kültürün göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları	125
Tablo 5.5: ABD’de ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları	126
Tablo 5.6: İngiltere’de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	129
Tablo 5.7: İngiltere’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	131
Tablo 5.8: İngiltere’de kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	132
Tablo 5.9: İngiltere’de ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları	133
Tablo 5.10: Almanya’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	136
Tablo 5.11: Almanya’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	138
Tablo 5.12: Almanya’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	139

Tablo 5.13: Almanya’da ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları	140
Tablo 5.14: Fransa’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	142
Tablo 5.15: Fransa’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	143
Tablo 5.16: Fransa’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları.....	145
Tablo 5.17: Fransa’da ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları	145

ŞEKİLLER LİSTESİ

Şekil 3.1: Çalışmanın göç ve göçmen karşıtlığına yönelik teorik çerçevesi	34
Şekil 3.2: Göçmen Karşıtlığının Oluşmasında Etkili Olan Unsurlar ve Araçlar.....	53
Şekil 4.1: 1990- 2020 arasında göçmenlerin 5 yıllık değişimi.....	86
Şekil 4.2: ABD hane halkı gelirindeki artış (1979-2019)	95
Şekil 5.1: Partilerin mevcut duruşlarına göre ekonomik konulardaki sınıflandırmaları (0=Aşırı Sol/10=Aşırı Sağ).....	149
Şekil 5.2: Partilerin mevcut sosyal değerlere göre sınıflandırması (0= çok liberal / 10= çok muhafazakâr).....	152
Şekil 5.3: Partilerin etnik azınlık hakları konusundaki konumu (0 Azınlık haklarına güçlü desteği, 10 Azınlık haklarına güçlü karşı çıkmayı ifade eder)	154
Şekil 5.4: Partilerin milliyetçilik ve çoktaraflılık konusundaki konumu (0 Milliyetçiliğe, 10 Çoktaraflılığa güçlü desteği ifade etmektedir).....	158
Şekil 5.5: Politikacıların dürüst mü yoksa yozlaşmış mı olduğuna yönelik partilerin kullandığı retoriğin sınıflandırması (0 Çoğu politikacının dürüst, 10 Çoğu politikacının yozlaşmış olduğuna yönelik güçlü kanıyı ifade etmektedir)	159
Şekil 5.6: Partilerin mevcut popülist veya çoğulcu söylem kullanımlarına göre sınıflandırılması (0 çoğulcu, 10 popülist retoriğe güçlü desteği ifade etmektedir)	160
Şekil 5.7: Partilerin göç konusundaki konumu (0 Liberal, 10 Kısıtlayıcı göçmen politikalarına güçlü desteği ifade etmektedir)	162
Şekil 6.1: Göçmen karşıtı tutumu oluşturan tarihsel gelişim ve göçmen karşıtlığının siyasete etkisini açıklamaya yönelik model.....	168

KISALTMALAR LİSTESİ

AB: Avrupa Birliği

ABD: Amerika Birleşik Devletleri

AfD: Almanya için Alternatif

BRX: Brexit Partisi

EVS: European Values Study (Avrupa Değerler Araştırması)

FN: Ulusal Birlik

GPS: Global Party Survey (Küresel Parti Araştırması)

RN: Ulusal Birlik

UKIP: Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi

WVS: World Values Survey (Dünya Değerler Araştırması)

GİRİŞ

Göç, insanların kalıcı veya geçici olarak bir yerden başka bir yere doğru yapmış oldukları hareketlilik sonucunda ortaya çıkan evrensel bir olgudur. İnsanlar tarih boyunca çeşitli nedenlerle göç etmişlerdir ve göç, kültürel, ekonomik, siyasi ve demografik değişimlerin temel bir unsuru haline gelmiştir. Göç, iç göç ve uluslararası göç (dış göç) olarak tanımlanabilir. İç göç, bir ülke içindeki bölgesel veya yerel hareketleri ifade ederken, uluslararası göç ise insanların bir ülkeden başka bir ülkeye yer değiştirmesini ifade eder. Uluslararası göç, ekonomik fırsatlar, savaş, siyasi zorunluluklar, aile birleşimi, eğitim gibi farklı nedenlerle gerçekleşebilmektedir. Uluslararası göçün işgücü göçü, sığınma başvuruları, öğrenci göçü gibi pek çok farklı türleri bulunmaktadır.

Göçün etkileri çok yönlüdür ve kaynak ülkeler ile hedef ülkelerde sosyal, ekonomik, politik ve kültürel değişimlere neden olabilir. Kaynak ülkelerde göç, nitelikli insan kaybına yol açabilecek beyin göçü olarak da bilinir ve ekonomik zorluklar doğurabilir. Aynı zamanda, göçmenlerin gönderdikleri para transferleri ve geri dönüşleri ekonomik kalkınmayı teşvik edebilir. Hedef ülkelerde ise göç, işgücü piyasasını etkiler, kültürel çeşitlilik oluşturur ve ekonomik büyümeye katkıda bulunabilir. Ancak, göç aynı zamanda sosyal entegrasyon zorlukları, dil ve kültürel uyum sorunları, sosyal hizmetlerin aşırı yüklenmesi gibi zorlukları da beraberinde getirebilir.

Göç politikaları ise göçmenlerin haklarının korunması, entegrasyonun teşvik edilmesi ve sosyal uyumun sağlanması gibi konuları ele almaktadır. Uluslararası işbirliği ve anlaşmalar, göç krizlerinin yönetimi ve insan haklarının korunması açısından önemlidir. Göç politikaları aynı zamanda ekonomik büyümeyi teşvik etmek, işgücü ihtiyaçlarını karşılamak ve kültürel çeşitliliği yönetmek amacıyla şekillendirilebilmektedir.

Göç, insanlık tarihinin ayrılmaz bir parçasıdır ve küreselleşme ve iletişim teknolojilerinin ilerlemesiyle birlikte daha da önem kazanmıştır. Göçün etkileri ve yönetimi, küresel düzeyde karmaşık bir konu haline gelmiş ve birçok disiplini etkilemiştir. Göçün sosyal, ekonomik ve politik boyutlarını anlamak, daha iyi göç politikalarının geliştirilmesi açısından önemlidir. Daha da önemlisi göçün kriz halini almasına sebep olan dinamiklerin ortaya konması ve göçmenlere yönelik tepkilerin

eleştirisi açısından bu tartışmalar büyük önem arz etmektedir. Nihayetinde günümüzde de görüldüğü gibi göçmen yaratan dünya düzeni, söz konusu düzenin yıkıcı ve adil olmayan sonuçlarının yükünü göçmenlere yükleme eğiliminde ve göçmen karşıtlığı oluşturmaktadır.

Göçmenlere veya göç süreçlerine yönelik olumsuz tutumları, inançları ve politikaları ifade eden göç karşıtlığı konusu da bu açıdan çağdaş toplumlarda önemli bir sorun olarak ortaya çıkmıştır. Göç karşıtlığının oluşmasında etkili olan faktörler arasında neoliberal ekonomi politiğin rolü büyük önem taşımaktadır. Neoliberal ekonomi politik, son 30 yıldır artan bir önem kazanan ve ekonomik ilişkilere piyasa odaklı yaklaşımları vurgulayan bir politika çerçevesidir (Ganti, 2014: 90-92).

Neoliberal politikaların etkisi ekonomik eşitsizliklere ve kaynak dağılımında adaletsizliklere yol açmıştır. Bu eşitsizlikler, göçmen karşıtlığının ortaya çıkmasına elverişli bir ortam yaratmıştır. Göçmen emeğin işgücündeki rekabet gücü, yerli işçiler arasında endişe ve korku oluşturmuştur. Göçmenlerin yerlilerin işlerini ellerinden alabileceği veya daha düşük ücretleri kabul edebileceği düşüncesi, göçmen karşıtı duyguları körükleyen önemli bir argüman haline gelmiştir.

Ayrıca, neoliberal politik ekonomi toplumsal değişimleri de beraberinde getirmiştir. Yüksek göçmen nüfusa sahip bölgeler, toplumun bazı kesimlerinin tehdit olarak algıladığı artan kültürel çeşitlilik yaşamaktadır. Göçmenlerin varlığından kaynaklanan kültürel farklılıkların ve toplumsal dönüşümlerin etkisi, toplumsal değerleri ve kimliği etkilediği için göçmen karşıtlığının büyümesinde önemli bir rol oynamıştır.

Göçmenler, mülteciler veya sığınmacılar gibi gruplardan toplu korku, anılan azınlıklar hakkında olumsuz tutumları tetiklemesi nedeniyle etno-şiddet gibi aktif düşmanlıklara yol açabilmiştir. Yabancı düşmanlığının son birkaç on yılda Avrupa'da daha yaygın hale geldiğini gösteren araştırma ve pratikler oldukça yaygındır. 1989'da Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından Doğu Avrupa'daki hızlı geçiş süreçlerinin yarattığı ekonomik koşulların yabancı düşmanı fikirlerin yeniden ortaya çıkmasını teşvik ettiği literatürde yaygın olarak kabul edilir. Kolektivizme karşı bireyciliği giderek daha fazla destekleyen bir kültürle birleşen Avrupa Birliği'nin (AB) entegrasyonu, vatandaş olmayanların dışlanmasını destekleyen bir zemine oturtulmuştur.

Milliyetçilik, sağcı muhafazakarlık, dini köktencilik ve sol popülizm dahil olmak üzere aşırılıkların küresel yükselişi Avrupa ve Amerika Birleşik Devletleri'ndeki (ABD) güncel göç tartışmalarını arttırmış gibi görünmektedir. Temel tartışma konusu bu sığınmacı ve belgesiz göçmenlerle nasıl başa çıkılacağı üzerinedir. Birçok Avrupa ülkesinin çok kültürlülüğe ve çeşitliliğe karşı direnişi, yabancı düşmanı tutumlara ve şiddete alternatifler sunan veya algılanan göç tehdidini hafifleten politikaların eksikliğini yansıtmaktadır. Bir eritme potası (*melting pot*¹) kavramından bu yana çok kültürlü bir toplum olarak ABD, güney sınırını geçmeye çalışan Meksikalılara yönelik dışlayıcı politikalara dair artan eleştirilerle karşı karşıya kalmıştır. Belgesiz işçilerin ABD'ye girmesini engellemek için güney sınırı boyunca güçlendirilmiş 700 millik bir duvar inşa etme önerisi, kısmen sadece yabancılara karşı düşmanca duyguları değil, aynı zamanda günümüzün küreselleşme ve neoliberalizm krizini yansıtmaktadır.

Geçmişte, yabancı düşmanlığı öncelikle göçmenlik ve vatandaşlık meseleleriyle ilişkilendirilmiştir. Küreselleşme süreçleri, 11 Eylül Saldırısı, 2008 ekonomik krizi ve genel anlamıyla finansal kapitalizm, göçmenlere karşı çok sayıda ajitasyon unsurları (ekonomik şikayetler, güvenlik kaygısı, kültürel tepki, ırksal tehdit algısı) ve ajitasyon araçları (aşırı sağ parti, medya) doğurmuştur. Söz konusu krizler ve ajitasyon unsurlarının Kıta Avrupası ve Anglosakson ülkelerinde göçmen karşıtı duygularını hangi dinamik ve kaygılarla oluşturduğu ve bunların siyasete etkisi her iki geleneğin kendine has özellikleri çerçevesinde tarihsel pratiklerin işaretleri ve teorik çerçevenin sınanması ile belirlenmiştir.

¹ Eritme Potası, etnik azınlıkları genellikle baskın bir grubun (tipik olarak kurucu grubun) kültürünü temsil eden hegemonik ulusal kültüre asimile etmeyi amaçlayan politiklardır. Farklı unsurları kaynaştırarak uyumlu bir bütün haline getirerek ortak bir kültürde daha homojen hale gelen heterojen bir toplum için kullanılan bir terimdir. Yirminci yüzyılın başlarında ırk, din ve ulusal kökenin sosyal hareketliliğe engel olmaması gereken bir fırsatlar ülkesi olarak Amerika ideolojisini güçlendirmek ve meşrulaştırmak için kullanılan siyasi bir semboldü. Yüzyılın başında göçmenlerin "Amerikanlaştırılmasına" yapılan vurguyu temsil eden eritme potasıyla göçmenler İngilizce öğrenmeye ve "yabancı geleneklerini" (etnik kültür) bir kenara bırakmaya teşvik edildi (Bkz. Hirschman, 1983: 398).

BİRİNCİ BÖLÜM

ARAŞTIRMA HAKKINDA

Araştırmanın bu bölümünde, araştırmanın konusu, önemi, amacı, hipotezleri, yöntemi ve sunuş sırası gibi araştırmayı tanıtıcı bilgiler verilmiştir. Bu çerçevede araştırmanın kapsamı ve sınırlılıkları yansıtılmıştır.

1.1. Araştırmanın Konusu

Günümüzde göç, ileri demokrasilerde en çok tartışılan konulardan biri haline gelmiştir. Göçmenler ulusal kültürü tehdit eden ve sosyal ve ekonomik düzeni bozan unsur olarak görülmektedir. Uluslararası emek ve sermaye dolaşımıyla zenginleşme ve çokkültürlülüğün yayılacağı düşünülmekteydi. Ancak, küreselleşme, siyasal, ekonomik ve sosyal çatışmayı da beraberinde getirmiştir. Küreselleşme ve neoliberal ekonominin yarattığı bu durumun nasıl enkaza dönüştüğünün fotoğrafını çizen Cocks (2020: 171), ahlaki bir varlığın uzaydan baktığında karşılaşacağı üç durum tespitine vurgu yapmaktadır. Birincisi insanlığın yalnızca iyi yaşamı gerçekleştirmek için değil, aynı zamanda çıplak yaşamı (*bare life*²) sürdürmek için ve sadece insan ırkı için değil, hemen hemen tüm diğer varlık türleri için ekolojik koşulları yok etme yolunda hızla ilerliyor gibi görünmesidir. İkincisi olağanüstü zenginlikleri çok az kişiye cömertçe sunan, daha geniş bir seçilmiş gruba konforlu yaşam koşulları oluşturan, dünyanın büyük ama yine de azınlık bir yüzdesi için güvencesiz yaşam alanları sağlayan bir dağıtım sistemine yaygın rıza gösteriliyor veya en azından boyun eğiliyor olmasıdır. Üçüncüsü bir yandan, dünya halkları ekonomik ve coğrafi olarak birbirleriyle o kadar iç içedir ki, onları bu ifadenin herhangi bir olgusu olmayan anlamıyla, ayrı halklar olarak adlandırmak zordur. Öte yandan, bu halklar, siyasi olarak birbirlerine karşı, askeri olarak güçlendirilmiş ve karşılıklı olarak güvensiz egemen devletlerin üyeleri (ırk, etnik köken, mezhep) olarak bölünmüşlerdir. Daha da ilginç olanı, ayrıcalıklı vatandaşlar kendi devletlerinde güven içindeyken sınırları aşarak turist, yatırımcı veya kozmopolit seçkinler olarak seyahat edebilir ve hatta yeterince zenginlerse başka bir yerden vatandaşlık satın alabilirler. Öte yandan sömürülmeye razı olduğu müddetçe evde geçinemeyen milyonlar yurtdışında

² Bare life politik özgürlükten yoksun, doğada hayvanlar gibi var olan insanları ifade etmektedir. Agamben, bunu arkaik Roma hukukundan türettiği “homo sacer” figürü aracılığıyla özetler. Bu figür, siyasi-hukuk camiasından men edildiği ve fiziksel varoluş statüsüne indirildiği için cezasız kalarak öldürülebilecek bir kişidir. (Bkz. Agamben, 1995: 53-56; Agamben, 2020: 12-13).

sadece çalışabilir (Cocks, 2020: 170-172). Bu koşullar altında kendi devletleri tarafından zulme uğrayan, mülksüzleştirilen ya da sınır dışı edilenlerin, egemen hukuk ve popüler yabancı düşmanlığı nedeniyle diğer devletlerin kapılarını kendilerine kapalı olarak bulma olasılıkları giderek artmaktadır.

Bauman'ın (2019a) “kapımızdaki yabancılar” diye ifade ettiği ve Chambers'in (2005: 16) “hiçbir yerli olan insanlar” olarak tanımladığı göçmenlerin gittikleri ülkede karşılaştıkları düşmanlığı, bu düşmanlığı tetikleyen unsurları ve bu düşmanlığın ev sahibi ülkedeki siyaseti ne yönde etkilediği sorusu bu çalışmanın temel konusunu oluşturmaktadır. Cocks'un yukarıda ortaya koyduğu değerlendirmenin de altı çizilerek belirtilmelidir ki, çalışmanın ortaya koymayı hedeflediği etkileşimin net bir şekilde anlaşılabilmesi için ekonomi, sosyoloji ve tarih disiplinlerinin de çalışmanın kapsamına dahil edilmesi gerekmiştir. Bu disiplinler çerçevesinde eleştirel ve pek çok yönlü yaklaşım ele alınmaktadır. Çünkü küresel düzeyde bilgi üretimi ve yayılım kalıpları kuzeyden güneye rutin olarak tek tip kalmaktadır. Bu yüzden uzun süredir egemen olan teorilerin varlığı kadar, dışlanmış tarihlerin, teorilerin ve teorisyenlerin azlığı da akademik uygulamalar tarafından küratörlük görevi yapmaktadır. Bu nedenle göç ve göçmen karşıtlığına yönelik teoriler ve araştırma probleminin tanımlanmasında yardımcı olan kavramlar eleştirel bir bakış açısıyla çok boyutlu ve disiplinler arası ilişkileri dikkate alınarak çalışmaya dahil edilmiştir. Bu kapsamda çalışma “Göçmen karşıtı tutumun oluşmasında etkili olan unsurlar ve bu unsurların Anglosakson ülkeleri ile Kıta Avrupası'ndaki farklı ya da benzer politik yansımaları nelerdir?” sorusuna cevap aramaktadır. Bu bağlamda çalışma, göçmen karşıtlığı, neoliberal küreselleşme ve sosyo-politik dinamikler arasındaki karmaşık etkileşimi konu almaktadır. Böylece, Anglosakson ve Kıta Avrupası arasında karşılaştırmalı bir analiz yürütülerek, bu bölgelerde göçe yönelik tutumları şekillendiren benzer ya da benzersiz özellikler ve bağlamsal faktörler ortaya çıkarılmaya çalışılmaktadır. Bunu yaparken de göçmen karşıtlığı, popülizm ve aşırı sağa ilişkin teori ve politikaların tarihsel sosyolojik bir çerçeve içinde kapsamlı bir incelemesini sunulmaktadır. Çünkü göçmen karşıtlığının oluşumuna yol açan nedenleri anlamak sosyal uyum ve kapsayıcılığı teşvik edecek etkili stratejiler geliştirmek için oldukça önemlidir. Son olarak çalışma, neoliberal küreselleşmenin göçmen karşıtlığıyla nasıl kesiştiğini görebilmek, politika

müdahalelerinin altında yatan itici güçleri ve potansiyel yolları belirlemek için de çok önemlidir.

1.2. Araştırmanın Önemi

Dünya'nın pek çok yerinde olduğu gibi Amerika ve Avrupa'daki siyasal parti çekişmelerinde, toplumsal ilişkilerde ve genel olarak siyasi, ekonomik ve sosyal alanlarda göç olgusu sıkça kullanılmakta ve etkili bir propaganda malzemesi haline gelmektedir. Göçmen meselesi tarih boyunca çok önemli olmuş ve bazı dönemlerde göçmenler istenmeyen figürler olabilmıştır ancak Covid ve post-Covid dönemine geçiş sürecinde yaşanan dönüşümler göçmenlere bakışın daha düşmanca bir tutuma bürünmesine sebep olmuştur. 2008 yılından sonra neoliberal ekonomik krizin ayak sesleri covid ile ayyuka çıkmış ve göçmen karşıtlığı bu süreçte en yüksek seviyesine ulaşmıştır. Özellikle liberal demokrasilerde yaşanan bu değişim şok etkisi yaratmış gibi görünse de kaçınılmaz bir sonuç olarak değerlendirilmektedir. Wendy Brown (2021: 11-15) *Neoliberalizmin Harabelerinde* adlı eserinde göçmen karşıtı aşırı sağcılarının liberal demokrasilerde iktidara gelmelerine kendilerinin bile şaşırdığını belirtmektedir. Alman meclisinde neo-Naziler, İtalyan meclisinde neo-Faşistler, bol resimli gazetelerin beslediği yabancı düşmanlığının kapı araladığı Brexit ve elbette Trumpizm... Irkçı, İslam karşıtı ve Yahudi karşıtı nefret ve kavgaya susamışlık hem sokaklarda hem de medyada artmaktadır. Yıllardır pasif durumda olan aşırı sağ grupların yeni oluşturdukları koalisyonlar artık kamusal alana fırlamaktadır. Aşırı sağcı popülizm beyazlığın, Hristiyanlığın ve erkekliğin ötekilere karşı hissettikleri güç ve üstünlük duygusunun elden gitmesiyle açılan yaradan akmaktadır. Bunun suçu, işleri çalan göçmenlere, azınlıklara ve seçkinlerin ve küreselcilerin talep ettiği liberal kapsayıcılıktan hak etmemesine rağmen faydalandığı hayal edilen diğerlerine, yani güya terörist dinlerin ve ırkların mensuplarına, atılmaktadır.

Göçmenler gittikleri yerlerde işsizliği arttırmakta ve refahı düşürmektedir. Ulusal güvenliğe tehdit oluşturmaktadır. Gidilen yerin kültürünü yozlaştırmakta ve kültürel bir tepki oluşturmaktadır. Üstelik siyasetin şekillenmesinde aktif rol oynamaktadır. Çalışmanın kapsamını oluşturan Amerika, İngiltere, Fransa ve Almanya'da dile getirilen ve ispatlanmaya muhtaç bu iddiaların tamamı göçmen karşıtı olguyu bu çerçevede tartışmaya açmayı önemli kılmaktadır. Literatürde bu yönde pek çok araştırmanın varlığı gözlemlenebilir. Ancak bu çalışmayı önemli kılan temel unsur, özellikle göçmen karşıtı

partilerin ana akım haline geldiği İngiltere ve Amerika ile ana akım haline gelemeden ana akım partileri etkileyebilme gücüne ulaşabildiği Almanya ve Fransa'da ne tür dinamiklerin fark yarattığını ya da benzerliklerinin ne olduğunu Anglosakson ve Kıta Avrupası geleneği çerçevesinde incelemesidir.

Göçmenler, pek çok yaklaşıma göre, ya tamamen ekonomik kaygılarla ya da sömürge geçmişine, kültürel yakınlığa veya aile bireylerinin daha önce gittikleri yere göre göç edecekleri yeri belirler. Bu kapsamda göçmen karşıtı duygular oluşmadan önce insanları göç etmeye zorlayan ya da motive eden unsurların çok disiplinli tartışması bu çalışmanın bir diğer önemli noktasını oluşturmaktadır. Genel olarak çalışma sosyal uyum, çok kültürlülük ve göçmen toplulukların refahı dahil olmak üzere önemli toplumsal, ekonomik ve siyasal sonuçları olan göçmen karşıtlığı sorununu ele alması nedeniyle önem taşımaktadır. Dahası göçmen karşıtlığının altta yatan faktörlerini ve dinamiklerini eleştirel bir şekilde analiz ederek, bu karmaşık olgunun daha incelikli bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunmaya çalışmasından ötürü de çalışma literatürde önemli bir boşluğu doldurabileceği iddiasındadır.

1.3. Araştırmanın Amacı

Göç hareketlerinin oldukça yoğun olduğu günümüzde pek çok siyasal partinin göçmen karşıtı söylemlerle iktidarı ele geçirme çabasında olduğu görülmektedir. Çünkü ekonomik krizler tüm dünyada kendini göstermekte, neoliberal ekonomik düzenin eleştirisi yapılmakta ve böylece popülist siyaset anlayışına bir yöneliş görülmektedir. Neoliberalizmin yarattığı memnuniyetsizlik ve yol açtığı krizin farklı siyasal biçimlerde ortaya çıkması, popülist siyaset anlayışının tüm dünyada kendini göstermesinin sebebidir. Tarihte sık sık görüldüğü gibi solda memnuniyetsizliğin kaynağı evrensel ve sınıfsal sorunlara bağlanmaktadır. Sağda ise, aynı memnuniyetsizliğin dışlayıcı ve yabancı düşmanı bir söyleme dönüştüğü söylenebilir (Della Porta, 2017: 55-58). Göçmen karşıtlığı olarak kendini gösteren bu yeni popülizmlerde liderler ve takipçileri birbirlerine sıkı sıkıya bağlıdır. Bu bağ liderin hırs, vizyon ve stratejilerinin; takipçilerinin korku ve öfkeleri ile örtüşmesine dayanmaktadır.

Yeni sağ popülist siyasette liderlerin temel özellikleri yabancı düşmanı, ataerkil ve otoriter olmalarıdır (Appadurai, 2017: 17-19). Bu çalışma, popülist siyasetin göçmen karşıtı söyleminin Anglosakson ve Kıta Avrupası'nda nasıl karşılık bulduğunu

incelemeyi amaçlamaktadır. Bu bağlamda temel soru şudur: Gelişmiş Batı ülkelerinde popülist sağ siyasetin ana argümanı göçmen karşıtlığı üzerine kurulu iken neden Almanya ve Fransa’da göçmen karşıtı popülist sağ akımlar ana akım mertebesine ulaşmazken, Brexit İngiltere’si ve Trump ABD’sinde ana akım mertebesine ulaşabildiler? Çalışma bu sorunun cevabını arayarak Anglosakson ve Kıta Avrupası üzerine benzerlikleri, beklentileri ve farklılıkları karşılaştırmalı bir şekilde incelemeyi amaçlamaktadır.

Göçmen karşıtı partilerin ana akım olmasa bile ana akım partileri etkileyebilecekleri gerçeği çalışmanın yönünü daha geniş bir perspektife kaydırmaktadır. Çünkü göçmen karşıtı partilerin popülist anlayışlarında farklılıklar gözlemlenmektedir. Neoliberalizme bir tepki olarak görülen (Almanya için Alternatif- AfD) ya da öyle görünüp neoliberallerle birlikte çalışan (İngiltere Brexit Partisi- BRX) göçmen karşıtı partilerin bunun gibi demokrasiye, küreselleşmeye ve daha pek çok olguya yönelik karmaşık tutumları çalışmanın eklektik özelliklerini gözler önüne sermekte ve bu yönde bir çerçeve çizilmesini gerekli kılmaktadır. Bu nedenle bu çalışma göçmen karşıtlığı ile doğrudan ilişkilendirilebilecek neoliberalizm, küreselleşme, popülizm, ırkçılık, ekonomi, güvenlik ve kültür gibi fenomenleri bu bağlamda tartışmayı amaçlamaktadır.

Böylece araştırma neoliberal küreselleşme bağlamında göçmen karşıtlığını şekillendiren faktörlerin eleştirel bir analizini sunarak akademik araştırmalara ve kamusal söyleme katkıda bulunmayı hedeflemektedir. Dahası tarihsel sosyolojik bir mercek, popülizm ve ontolojisinin yanı sıra sosyo-politik dinamikleri, siyasi partilerin ve aşırı sağın rolünü keşfetmek amaçlanmaktadır. Bunun neticesinde mevcut teorileri ve politikaları eleştirel bir şekilde inceleyerek, politika yapıcılar, paydaşlar ve araştırmacılar için değerli içgörüler ve tavsiyeler sunulması hedeflenmektedir. Nihayetinde araştırmanın amacı, göçmen politikalarına daha kapsayıcı bir yaklaşımı teşvik etmek, sosyal uyumu artırmak ve hem Anglosakson hem de Kıta Avrupası toplumlarında göçmen karşıtı duyguların olumsuz sonuçlarını hafifletebilecek önerilerde bulunmak ya da bu önerileri zenginleştirebilecek başka çalışmalara ufuk açabilmektir.

1.4. Araştırmanın Hipotezleri

Araştırma hipotezlerinin formülasyonu, araştırma sürecinde kilit bir öneme sahiptir. Çünkü hipotezler, araştırmacılara bilgi ve anlayış arayışlarında rehberlik ederek soruşturma için net bir yön ve yapı sağlamaktadır. Araştırmacılar fikirlerini ampirik

olarak test etmek için hipotezlere başvurmakta ve böylece değişkenler arasındaki ilişki hakkında geçici açıklamalar veya tahminlerde bulunabilmektedirler. Bir araştırma hipotezi belirterek, araştırmacılar beklentilerini ana hatlarıyla belirtir ve niyetlerini açık hale getirir.

Bu çalışmada Anglosakson ve Kıta Avrupası'nda göçmen karşıtlığının oluşmasına etki eden dinamikler ve göçmen karşıtlığının siyasete etkisine ilişkin şu hipotezler sınanmaktadır:

H.1. Göçmen karşıtlığının yükselmesinde neoliberalizm ve küreselleşmenin krizi olarak yorumlanan günümüz ekonomik ve siyasal durumun büyük etkisi vardır. Bu hipotez tarihsel perspektiften yapılan incelemeler neticesinde literatür ve teoriler yardımıyla araştırmanın son bölümündeki tartışma kısmında ortaya konacak bulgularla test edilecektir.

H.2. Göçmen karşıtı partiler neoliberalizm ve küreselleşme eleştirisi yapsalar bile bu partiler neoliberalizmin yeni formları için neoliberallerle birlikte hareket edebilmektedir. Bu hipotez örnek ülkelerde aşırı sağ partilerin neoliberal ilkelere yönelik eleştirilerin ve politika önerilerinin çerçevesi doğrultusunda araştırmanın son bölümündeki tartışma kısmında ortaya konacak bulgular ve Global Party Survey (GPS) verileri ile test edilecektir.

H.3. Anglosakson ülkelerdeki göçmen karşıtı partilerin veya liderlerin neoliberalizm eleştirisi Kıta Avrupası'na göre daha düşük seviyededir. Ülkelerin politika önerileri ve itirazları ve GPS verileri yardımıyla bu hipotez test edilecektir.

H.4. Göçmen karşıtlığının oluşmasında etkili olan önemli iki araç aşırı sağ partiler ve medyadır. Aşırı sağ partilerin varlığı halinde göçmen karşıtı tutumun nasıl şekillendiği elde edilen veriler doğrultusunda ampirik olarak test edilecektir. Medya boyutu ise hem literatürdeki tartışmalar hem de göçmenlere yönelik medyadaki haberler çerçevesinde değerlendirilecektir.

H.5. Hem Anglosakson hem de Kıta Avrupası'nda göçmen karşıtlığının oluşmasına etki eden unsurlar ekonomik kaygı, güvenlik endişesi, ırksal tehdit algısı ve kültürel endişedir. Bu hipotez literatür ve teorik inceleme ile desteklenmeye çalışılacaktır.

H.6. Anglosakson ve Kıta Avrupası ülkelerinde göçmen karşıtlığının oluşmasında etkili olan unsurların etki dereceleri açısından anlamlı farklılıklar vardır. Bu hipotez World Values Survey (WVS) - Dünya Değerler Araştırması ve European Values Study (EVS) - Avrupa Değerler Araştırması anketlerinden elde edilen verilerle yapılan regresyon ve T testi analizleri ile test edilecektir.

H.6.1. İngiltere’de ekonomik şikayetlerin³ göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.2. İngiltere’de kültürel tepkinin⁴ göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.3. İngiltere’de güvenlik kaygısının⁵ göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.4. İngiltere’de göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına⁶ göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (T testi ile sınanacaktır).

H.6.5. ABD’de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.6. ABD’de kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.7. ABD’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.8. ABD’de göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (T testi ile sınanacaktır).

H.6.9. Almanya’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

³ Ekonomik şikâyet, bu çalışma kapsamında göçmenlerin işsizliğe neden olduğuna yönelik düşünceye atıf yapmaktadır.

⁴ Kültürel tepki bu çalışma kapsamında göçmenlerin sosyal çatışmaya neden olduğuna ve gelenek ve göreneklerini sürdürmeleri yerine entegre olmaları gerektiğine yönelik düşünceye atıf yapmaktadır.

⁵ Güvenlik kaygısı bu çalışma kapsamında göçmenlerin suçu ve terörizmi arttıracasına yönelik düşünceye atıf yapmaktadır.

⁶ Irksal tehdit algısı bu çalışma kapsamında katılımcıların farklı ırktan birini komşu olarak görmek istememelerine atıf yapmaktadır.

H.6.10. Almanya’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.11. Almanya’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.12. Almanya’da göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (T testi ile sınanacaktır).

H.6.13. Fransa’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.14. Fransa’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.15. Fransa’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır.

H.6.16. Fransa’da göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir (T testi ile sınanacaktır).

H.7. Anglosakson ve Kıta Avrupası’nda aşırı sağ partiler aracılığıyla yerlilerin siyasal, ekonomik ve kültürel itirazları ana akım partileri bu itirazları dikkate almaya zorlamakta, siyaseti bu zemine kaydırmakta ve göçmen karşıtı partilerin başarılı olmasında etkili olmaktadır. Bu hipotez teori, literatür, tarihsel arka plan ve ampirik incelemenin bulguları yardımıyla yapılan tartışma sonucunda test edilmiş olacaktır.

1.5. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada araştırma yöntemi olarak literatür taraması ve karşılaştırmalı yöntem kullanılmıştır. Literatür taraması genel olarak önceki araştırmaları toplamanın ve sentezlemenin sistematik bir yolu olarak tanımlanabilir. Bu tür araştırmalar bilgiyi iletirmek ve teori geliştirmeyi kolaylaştırmak için sağlam bir temel olarak değil, aynı zamanda araştırma bulgularını sentezlemenin, kanıt göstermenin veya daha fazla araştırmaya ihtiyaç duyulan alanları ortaya çıkarmanın bir yolu olarak kullanılır (Snyder, 2019: 333). Karşılaştırmalı yöntem geleneksel olarak, toplumlar arası farklılıklar ve benzerliklerle ilgilenen sosyal bilim dalı olan karşılaştırmalı sosyal bilimin temel yöntemi olarak ele alınmıştır. Literatür taraması neticesinde belirlenen alanlar araştırmacıya

karşılaştırma yönteminin çerçevesini çizer. Karşılaştırma, ampirik olgularla ilgili açıklamalar yapmak, maddi ve teorik kriterlere göre vakaları değerlendirmek ve yorumlamak için bir temel sağlamaktadır (Ragin, 2014: 1-2). Yani karşılaştırma yaklaşımının ve metodolojik uygulamasının teori odaklı araştırma soruları aracılığıyla yürütülmesi gerekmektedir. Pennings, Keman ve Kleinnijenhuis'un (2005: 6-7) belirttiği gibi bir araştırma sorusu neyin, ne zaman, nasıl ve hangi amaçla karşılaştırılması gerektiği üzerine düşünülmesini sağlayan karşılaştırmalı araştırmanın hareket noktası olarak formüle edilmelidir. Değilse, karşılaştırma yalnızca bir kayıt aracı haline gelir.

Farklı disiplinlerdeki çeşitli araştırmacı grupları tarafından farklı şekilde kavramsallaştırılan ve incelenen tam bir sistematik inceleme süreci için bu yöntemin eksik kalabileceği düşüncesi (Snyder, 2019: 330-335) çalışmanın üçüncü bölümünde yapılacak nicel yöntemle araştırma sonuçlarının desteklenmesi gerekliliğini doğurmuştur. Nihayetinde karşılaştırmalı yaklaşım iki tür analize izin vermektedir: Biri, teori oluşturmaya yardımcı olabilecek ilişkileri tanımlamayı amaçlayan keşifsel tiptir; diğeri teori tarafından yönlendirilir ve mevcut teoriyi desteklemek ve bunları daha da geliştirmek için gerekli olan nedensel ilişkileri test etmeyi amaçlar (Pennings, Keman ve Kleinnijenhuis, 2005: 7). Bu çalışmada da teorik ve tarihsel çerçevenin tartışılmasından sonra ortaya çıkan temel değişkenlerin test edilmesi için ampirik bir analiz kullanılmıştır.

Göçmen karşıtlığının siyasete etkisini inceleyen bu çalışmada Anglosakson ve Kıta Avrupası örnekleri teorik tartışmaların ışığında karşılaştırmaya tabi tutulacaktır. Uluslararası göçe yönelik geniş bir literatürün olması ve pek çok dinamiği barındırması çalışmanın öncelikli yönteminin pek çok disipline yönelik teorik inceleme olmasını gerektirmiştir. Teorik incelemeden sonra göçmen karşıtı partilerin seçim beyannameleri veya parti programları üzerinden analiz yapılması planlanmıştır. Fakat seçmenin oy verme davranışını her zaman parti programında veya seçim beyannamelerinde dile getirilen politikalar belirlemeyebilmektedir. Seçim sonuçlarının bu açıdan yeterince açıklayıcı fonksiyonları olmayabilir. Üstelik Tuathail'in (1998: 84) belirttiği gibi seçimlerin istatistiksel açıklamaları insan failliği ve coğrafyaya ilişkin yetersiz bir anlayışa sahip olabilmektedir.

Karşılaştırma yapılırken göçmen karşıtlığını etkileyen unsurların hangi gelenekte ne ölçüde etkide bulunduğu tespit edilmelidir. Bu amaçla 1980'den beri periyodik olarak

yedi dalga şeklinde yapılan anket verilerinden yararlanılmıştır. Anketlerin örnek ülkelerdeki tutumları ve bu tutumların zaman içindeki değişimini yansıtacağı düşünülmektedir. Anketlerin popülaritesi iki bilimsel güce bağlıdır: uygun örneklemeye dayalı istatistiksel temsiliyet ve farklı konulardan karşılaştırılabilir veriler toplamak için tamamen aynı araçları kullanma ilkesine dayalı standardizasyon (Sana ve Conway, 2013: 499). 1980’den beri 7 dalga şeklinde uygulanan WVS ve EVS anketleri bu bilimsel gücü ortaya koyacak ölçeği barındırmaktadır. WVS ve EVS dünya nüfusunun % 90’ını içeren 100’den fazla ülkede sosyal bilimcileri buluşturan küresel bir ağıdır. Son kırk yılda, insanların değişen ekonomik, siyasal ve sosyal tutum ve motivasyonlarını analiz etmeye imkan tanıyacak yüzlerce anket gerçekleştiren bir veri tabanıdır. Örnek ülkelerin hepsinde 40 yıl boyunca uygulanan anketlerin güvenilir sonuçlar vereceği düşünülmektedir. Fakat bu anketlerin ölçeklerinde farklılık olması belli analizler için sadece son dalgasının (2017-2022) kullanılmasını gerekli kılmıştır.

Çalışmanın son kısmında kullanılacak bir diğer veri çalışmada seçilen örnek ülkelerdeki popülist sağ partilere ilişkindir. Söz konusu partilerin neden popülist olarak adlandırıldıkları popülizmin genel teorik çerçevesindeki özellikleri ile ilişkilendirilerek değerlendirilecektir. GPS’den alınan veriler bu ülkelerdeki aşırı sağ partilerin popülist özelliklerini ortaya koyabilecektir. GPS anketi uzman kişiler tarafından her ülke için ayrıca yapılan analizler sonucunda oluşturulmuş bir veri seti sunmaktadır. GPS anketinde her bir partinin mevcut konumu, sol-sağ ekonomik değerler ve liberal-muhafazakâr toplumsal değerlerle, ideolojik değerler olarak belirlenmiştir. Milliyetçilik ve etnik azınlık hakları gibi politik tutumlar ile popülist retorik kullanımı ile ilişkin konumları ortaya koyacak birkaç öge de bu anketten seçilerek değerlendirme sürecine tabi tutulmuştur.

Nihayetinde çalışmanın son kısmında teorik ve tarihsel sosyolojik tartışmaların ve ampirik incelemelerin sonucunda elde edilen bulguların karşılaştırması yapılarak Anglosakson ve Kıta Avrupası’ndaki siyasetin dönüşümü karşılaştırmalı siyaset çerçevesinde tartışılacaktır.

1.6. Araştırmanın Sunuş Sırası

Araştırma giriş ve sonuç dahil altı bölümden oluşmaktadır. Giriş bölümü araştırmanın konusu, önemi, amacı, hipotezleri, yöntemi ve sunuş sırası olmak üzere araştırmaya ilişkin genel bilgileri kapsamaktadır. İkinci bölümde çalışmanın ana çerçevesinin üzerine oturtulduğu ve araştırma probleminin tanımlanmasında yardımcı olacağı düşünülen kavramlar verilmektedir. Üçüncü bölümde göç ve göçmen karşıtlığına yönelik çok boyutlu teorik çerçeve ele alınmıştır. Bu çerçevede göç etme nedenleri buna yönelik teorik yaklaşımlar ve göçmen karşıtlığını etkileyen dinamiklere yönelik disiplinler arası tartışmalar ortaya konmuştur. Dördüncü bölümde Anglosakson (ABD ve İngiltere) ve Kıta Avrupası'nın (Fransa ve Almanya) tarihsel pratikleri tartışılmıştır. Böylece göçmen karşıtlığının günümüz analizleri için gereken tarihsel ve teorik arka plan ortaya konmuştur.

Ampirik incelemeyi de içeren beşinci bölümde WVS ve EVS veri tabanlarından alınan veriler çerçevesinde göçmen karşıtlığına neden olan ekonomik, siyasal, kültürel, güvenlik gibi dinamiklerden hangilerinin Anglosakson ve Kıta Avrupası'nda daha etkili olduğu analiz edilmiştir. Sonrasında bu analiz sonuçları literatürle karşılaştırılarak göçmen karşıtlığının siyasete etkisi tartışılmıştır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise göçmen karşıtlığının siyasete etkisi açısından genel bir tartışması yapılmış, toplumsal ayrışmayı derinleştiren bu tutumun nasıl ortadan kaldırılabilceğine dair öneriler ortaya konulmuş ve teori ile analizler sonucunda edinilen bilgiler günümüz tartışmaları çerçevesinde değerlendirilmiştir.

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL ÇERÇEVE

Kavramlar, karmaşık fenomenleri anlamak, yorumlamak ve analiz etmek için bir çerçeve sunarak herhangi bir araştırma girişiminin yapı taşlarını oluşturur. Araştırmacıların dünyayı anlamlandırmasına yardımcı olan ve bilimsel topluluk içinde ortak bir dil sağlayan soyut fikirleri, teorileri veya yapıları temsil ederler. Çünkü kavramlar teori ve ampirik gözlemler arasında bir köprü görevi görerek araştırmacıların teorik çerçeveleri gerçek dünya gözlemleriyle ilişkilendirmesine olanak tanır.

Sosyal bilimlerde kavramlar üzerinde genel kabul görmüş tanımların olmayışı araştırma süreçlerini zorlaştırmaktadır. Her bir beşerî olayda o kadar çok karmaşık faktör kapsanır ki araştırmayı sadece belli kavramlara yoğunlaştırmak oldukça zordur. Ayrıca insani olguların zamana ve mekâna göre farklı sonuçlar üretmesi, bir kavramın soyut evrensel içeriğinden çok somut tikel deneyimi dikkate alacak şekilde yeniden açıklama gereğini dayatır. Hele ki göçmen karşıtlığı gibi eklektik bir konuya ilişkin kavramlar söz konusu ise bu, daha geniş açıklamaları gerekli kılmaktadır. Bu amaçla çalışmanın bu bölümü, çalışmanın ana çerçevesinin üzerine oturtulduğu ve araştırma probleminin tanımlanmasında yardımcı olacağı düşünülen ana kavramları ve bu kavramlar arası ilişkileri içerir. Çalışmaya yönelik diğer kavramsal argümanlar çalışmanın teorik çerçevesinin verildiği bölümde daha geniş olarak açıklanıp detaylandırılacaktır.

2.1. Siyaset ve Siyasal Parti

Siyaset, insanlar kıtlıkla karşı karşıya kaldıkları, farklı inanç ve tercihlere sahip oldukları ve kıt kaynakları tahsis ederken bu farklılıkları çözmek zorunda kaldıkları sürece var olmuştur. Bu insani koşullar devam ettiği sürece yani sonsuza kadar var olmaya devam edecektir. Siyaset, insanlık durumu için esastır. Heywood'un (2015: 63) ifadeleri ile *“siyaset, insanların onun vasıtasıyla altında yaşayacakları genel kuralları koydukları, korudukları ve düzenledikleri bir faaliyettir”*. Yani en genel tabir ile siyaset, insan etkileşiminin, yönetişimin ve karar vermenin çeşitli yönlerini kapsayan çok yönlü bir kavram olduğu için gücün kullanılmasını, çıkarların peşinden gidilmesini ve bir toplum içinde çatışan değerlerin müzakere edilmesini içermektedir. Özünde siyaset, toplumsal meseleleri ele almaya, kaynakları ve otoriteyi tahsis etmeye çalışır. Kapani

(2015: 25-28) siyaseti en iyi şekilde açıklayabilecek belli başlı karakteristik noktalar saptamıştır:

- Evrensellik ve süreklilik: Düşünce ve çıkarın varlığı siyasetin varlığının olmazsa olmazı olduğuna göre ve insanlık var olduğu sürece bu ayrılıkların yaratacağı çatışmalar da var olacağına göre siyaset de var olacaktır.
- Toplumsal barış ve düzen: Siyasetin özü toplumdaki değerlerin dağıtımı ile ilgili görüş ve çıkar çatışması yani bir iktidar mücadelesi olduğuna göre bu anlaşmazlıkların bir anlaşma temeli üzerinde oluşması gerekir. Siyaset bunu gerçekleştirebilecek ve çatışmaya bir sınır çizebilecek olgudur.
- Çatışma ve uzlaştırma: Bu açıdan siyaset belli bir toplumdaki çatışma halinde olan çıkarların uzlaştırılması faaliyetidir.
- Meşruluk: Siyaset insanların yaşayışlarını yakından ilgilendiren ve etkileyen bir faaliyet olmasından dolayı, insanlar bu faaliyetin kendi yaşantılarını daha iyiye götürmek için bir amacının olması gerektiğini düşünürler. Siyasal iktidara yönelik bu beklenti onun doğruluğu ve haklılığı yani meşruluğu hakkında beslenen inançla orantılıdır.

Savaş ve barış gibi hayati durumlar siyasi ideolojiler ve kararlarla şekillenir. Kanun ve düzen, ekonomik işlemler ve bir toplumun değerleri ile farklı uluslardan insanların birbirleriyle etkileşime girdiği sayısız yolların tümü siyasi etkiler içerir. Neyin doğru neyin yanlış olduğuna dair tartışmalı fikirler ve insanların kim olduklarına dair düşüncelerine şekil veren kültürel kimlikler siyasi bağlılıkları yansıtır (Axford ve Brownin, 2005: 1-2). Tüm bunlara karşın, "politik olanı" neyin oluşturduğu konusunda net bir tanım ortaya koymak oldukça güçtür. Carl Schmitt öncelikle siyasal kavramının net anlaşılması gerektiğini belirtir. Schmitt (2021: 58) siyasal kavramı için siyasal eylemi açıklayabilecek dost-düşman ayırımına vurgu yapmaktadır. Bu da beraberinde çatışma getirmektedir. Bu çatışmada yabancının başkılığının kendi var olma hakkının reddi anlamına gelip gelmediğine, bu nedenle de kendi varlığını korumak için defedilmesi ya da mücadele edilmesi gereken bir unsur olup olmadığına taraflar karar vermektedirler. Burada taraflar siyasi alanda olan aktörlerdir.

Siyasi alan çoğunlukla politikacılar, siyasi partiler, seçimler ve çeşitli hükümet kurumları tarafından doldurulan bir arena olarak görülmektedir. Halbuki siyasi alanda bu çekirdek aktörlerin ve kurumların ötesinde, baskı gruplarının daha gölgeli bir dünyası, medya ve siyasetin her yerde hazır ve nazır 'sosyal bağlamı', siyasi faaliyete arka plan sağlayan ekonomik, kültürel ve sosyal kurumlar ve süreçlerin birlikteliği yer alır (Axford ve Brownin, 2005: 1-2). Bu nedenle siyaset pek çok çevresel ve yönetsel faktörden, baskı gruplarından ve kültürel çatışmalardan ayrı düşünülemez. Daha geniş bir perspektiften bakıldığında ekonomik ve sosyolojik bir fenomen olan göç, siyasetin de temel gündemini oluşturmakta hatta siyasete şekil vermektedir. Göçün siyasi faaliyeti belirleyen bir durum haline gelmesi daha çok siyasal partiler eliyle gerçekleştirilmektedir.

Siyasal partiler bir program etrafında toplanmış, siyasal iktidarı elde etmek veya paylaşmak amacını güden sürekli bir örgüte sahip kuruluşlardır (Kapani, 2015: 174). Vatandaşların çıkarlarını toplu olarak ifade etmeleri ve siyasi sürece katılmaları için bir araç görevi görürler. Siyasi partiler, her türlü desteği seferber ederek, kamu görevi için adayları belirleyerek ve politika gündemlerini formüle ederek demokratik sistemlerde çok önemli bir rol oynarlar. Partileri diğer gruplardan ayıran özellikler vardır. İlk olarak bir makamı elde ederek hükümet iktidarını kullanmayı amaçlarlar. İkincisi üyeliklerle örgütlenmiş yapılardır. Üçüncüsü yönetim politikasının mesele edindiği her konuya değinecek şekilde geniş kapsamlı sorunlara odaklanmayı benimserler (Heywood, 2015: 303).

Partiler, genel anlamıyla hükümet gücünün kontrolüyle ilgilenen ve farklı görüşlere sahip başka bir grup veya gruplarla halk desteği için rekabet eden, toplumun aktif siyasi temsilcilerinin eklemleri organizasyonudur (Nwankwo, 1982: 48). Dolayısıyla siyasi partiler, genellikle, daha geniş toplumun ihtiyaçlarına öncelik vermek yerine, kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettikleri ve partizan siyasetle uğraştıkları için eleştiriye maruz kalmaktadırlar. Ek olarak, paranın, lobiciliğin ve özel çıkar gruplarının etkisi siyasi partilerin desteklemesi amaçlanan demokratik idealleri baltalayabilmektedir.

Küçük partiler büyük partilerin aksine seçimleri ilk etapta iktidarı kazanmak için değil bir platform oluşturmak için kullanırlar. İlk hedeflerini gerçekleştirmek için daha geniş meselelerden ziyade tek bir meseleye odaklanabilmektedirler. Nitekim Avrupa ve Amerika'daki göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin güç kazanmasında bu tarihi gerçek

tezahür etmektedir. Aslında popülizmin yükselişi ve siyasi manzaraların parçalanması, geleneksel siyasi parti kavramına meydan okumuştur. Düzen karşıtı söylemleri ve kitlelere hitap etmeleriyle karakterize edilen popülist hareketler, yerleşik siyasi partilere alternatif olarak ortaya çıkmıştır. Bu hareketler genellikle toplumsal şikayetlerden yararlanır ve siyasi dinamikleri yeniden şekillendirebilirler. Dolayısıyla giderek küreselleşen ve birbirine bağlı bir dünyada, siyasi parti kavramı da ulusal sınırların ötesine geçmiştir. Ortak gündemleri savunan ve iklim değişikliği, insan hakları ve ekonomik eşitsizlik gibi küresel zorlukları ele alan ulusötesi siyasi partiler ve örgütler ortaya çıkmıştır. Bu çalışma açısından aşırı sağ parti olarak tanımlanan bu hareketler konjonktürel olarak belirli zamanlarda belirli ajitasyon unsurlarını (ekonomi, kültür, güvenlik) kullanarak güç kazanmaya çabalamışlardır. Bu çalışmada göçmen karşıtlığının ajitasyon araçlarından biri olan aşırı sağ partilere odaklanıldığından siyasal parti türleri ve siyasal partilere yönelik sınıflandırmalar bu çalışmanın kapsamı dışındadır.

2.2. Popülizm

Popülizm genellikle siyasi hakların eşitliği ve sıradan insanlar için evrensel katılım iddiası gibi zıt bileşenleri içerir ancak çoğu zaman karizmatik liderlik altında bir tür otoriterlikle kaynaştırılır. Aynı zamanda sosyalist talepleri (veya en azından sosyal adalet talebini), küçük mülkiyetin güçlü bir şekilde savunulmasını, güçlü milliyetçi bileşenleri ve sınıfın öneminin inkarlarını da içerir. Genellikle halka ve ulusa düşman olarak görülen ayrıcalıklı güçlü çıkar gruplarına karşı sıradan insanların haklarının onaylanması eşlik eder (Germani, 1978: 87-89). Yani popülizm yozlaşmış düzene karşı sıradan insanların bilgeliğine ve erdemine inancı vurgulayan bir felsefe (Inglehart ve Norris, 2016), siyasetin, halkın genel iradesinin dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 11-13) ya da zaman ve mekâna göre çeşitli biçimler alan bir politika yapma yöntemidir (Laclau, 2007). Bu yüzden popülizm herhangi bir kapsamlı tanıma meydan okumaktadır. Örneğin, Latin Amerika’da solcu başkanları tanımlamak, himayeciliği ve kötü yönetimi ima etmek için kullanılırken Avrupa’da sağda yükselen partileri tanımlamak ve çoğu zaman göçmen karşıtlığına, yabancı düşmanlığına ve refah devletine getirilen yüke atıfta bulunmak için kullanılmaktadır (Zaslove, 2008; Mudde ve Kaltwasser, 2019; Georgi, 2019; Benhabib, 2018).

Sıradan insanlar vurgusundan hareketle popülist söylem tipik olarak 'halk'ın tek tip bir bütün olduğunu ve devletlerin insanları diğer ülkelerden ve kültürlerden dışlaması gerektiğini varsayan yerliliği (nativizmi) veya yabancı düşmanı milliyetçiliği vurgular. Popülizm, tek kültürlülüğü çokkültürlülüğe, ulusal çıkarları uluslararası işbirliği ve kalkınma yardımına, kapalı sınırları halkların, fikirlerin, emeğin ve sermayenin serbest akışına ve gelenekçiliği ilerici ve liberal sosyal değerlere tercih eder. Yani popülizm büyük şirketlere, büyük bankalara, çok uluslu şirketlere, medya uzmanlarına, seçilmiş politikacılara ve hükümet yetkililerine, entelektüel seçkinlere ve bilim uzmanlarına ve kibirli ve ayrıcalıklı zenginlere derin sinizmi⁷ ve kızgınlığı yansıtmaktadır (Inglehart ve Norris, 2016). Fakat popülizmin daha geniş çerçevede tartışıldığı teorik ve tarihsel çerçevenin ortaya çıkardığı bulgular onun aslında yer yer bu yapılarla işbirliği yapabildiğini de gösterir.

Popülizmin bazı özelliklerine kısaca yer vermek gerekirse;

- İlk olarak bir halk söylemi dikkati çekmektedir. Popülist liderler, halkın ortak değerlerini, endişelerini ve arzularını dile getirdiklerini iddia ederler. Söylemleri genellikle basit, duygusal ve etkileyici olabilmektedir.
- İkinci olarak halk söylemi varsa halkın düşmanları da olmalıdır. Popülist liderler, politik rakipleri, elitler, bürokratlar, yabancılar veya göçmenler gibi grupları halkın düşmanları olarak tanımlar ve onları suçlarlar.
- Üçüncü olarak bu söylemleri geliştirirken mevcut siyasi veya ekonomik düzene karşı bir duruş sergilerler. Sisteme veya elitlere karşı çıkarak, halkı temsil ettiklerini ve onların çıkarlarını koruyacaklarını iddia ederler.
- Son olarak bu karmaşık sorunları basit çözümlerle ele alacaklarını vaat ederler. Bu çözümler genellikle sihirli bir formül veya bir düşmanın ortadan kaldırılmasını içerir.

Popülizm kavramını bu çalışmanın merkez kavramlarından biri haline getiren şey onun göçmen karşıtlığı ile ilişkisidir. Popülist hareketler, destek toplamak, halkın

⁷ Sinizm ideolojik maske ile toplumsal gerçeklik arasındaki mesafeyi, gerçekte kabul etmeden vurgulayan ideolojiyi yorumlamanın bir yoludur. Kinizm de sinizmin antagonisti yani çağdaş kültürde baskın işleyiş biçimine karşı bu işleyişte maskelenen hakikatlerin ifşasıdır. Yani hakikat iddiasında bulunan bir sistemde yaşadığımızı düşünürsek -ki iktidardakiler meşruiyetlerini güçlendirmek için çoğunlukla bunu iddia ederler- sinik görüş bu hakikat iddialarını maskelerken, kinik görüş onları ifşa etmeyi amaçlar (Bkz. Sloterdijk, 1987).

kaygılarından yararlanmak ve ulusal çıkarların savunucuları imajını güçlendirmek için sıklıkla göçmen karşıtı söylemi bir seferberlik stratejisi olarak kullanmaktadır. Öte yandan, duygusal çekiciliği ve yaygın toplumsal kaygılarıyla göçmen karşıtı duyarlılık da, popülistlerin nüfusun hoşnutsuz kesimlerini sömürmesi ve seferber etmesi için verimli bir zemin sağlamaktadır. Popülizm ve göçmen karşıtlığı arasındaki bu simbiyotik ilişki, çeşitli ulusal bağlamlarda gözlemlenebilmekte ve siyasi gündemlerde önemli değişimlere yol açabilmektedir.

Genel olarak popülizm, farklı ülkelerde ve farklı siyasi ideolojilere sahip liderler veya partiler tarafından benimsenebilir. Ancak, popülizmin yükselişi genellikle toplumsal değişimler, ekonomik belirsizlik, kültürel kaygı (anksiyete) ve siyasi hoşnutsuzluk gibi faktörlere bağlanır. Popülizmin yükselişine katkı sağlayan bu faktörleri en yüksek perdeden dile getirenler de aşırı, radikal ya da popülist sağ diye nitelendirilen hareketler veya partilerdir.

2.3. Aşırı/Radikal/Popülist Sağ

Aşırı, radikal veya popülist sağ, çeşitli ülkelerde farklı isimler altında ortaya çıkan siyasi hareketler veya partileri ifade eder. Bu hareketler genellikle milliyetçilik, otoriterizm, göçmen karşıtlığı ve popülizm gibi unsurları içerir. Söz konusu parti veya hareketler için radikal, aşırı veya popülist terimleri sıklıkla birbirleri yerine kullanılmaktadır. Demokratik ideallere bakış, milliyetçilik, şiddete teşvik, otoriterizm v.b. özellikleri bünyelerinde barındırmaları açısından farklılık gösterse de bu partilerin ortak noktaları göçmen ve yabancı düşmanı olmalarıdır. Bu yüzden kavram bütünlüğü açısından bu çalışmada aşırı sağ kavramı kullanılacaktır. Aşırı sağ parti veya hareketlerin bazı temel özellikleri onları tanıttak yeterli bilgiler sunmaktadır.

İlk olarak aşırı sağ partiler, genellikle vurgulu bir milliyetçilik anlayışıyla tanınır. Kendi ülkelerini diğerlerinden üstün görme, milli kimliği koruma ve ulusal çıkarları vurgulama eğilimindedirler. Tamir Bar-On milliyetçilik olmasa aşırı sağın bazı konulardaki temel argümanlarından mahrum kalacağını iddia eder. Örneğin kapitalist küreselleşme⁸, terörizm ve özellikle göçmen yanlısı “demografik bataklık” ve beyaz

⁸ Aşırı sağ, pek çok göçmenin (özellikle Müslüman göçmenlerin) yerel ve ulusal kültürel kimlikleri tehdit ettiğini, yerel halkın iş imkanlarını düşürdüğünü, refah devletine yük oluşturduğunu ve suçu ve güvensizliği arttırdığını savunmaktadır. Yani Avrupa’ya çok fazla göçmen gelmesine sebep olduğu

olmayan ve Müslüman göçmenlerin, mültecilerin ve sığınmacıların artan varlığının yarattığı gettolardan kaynaklanan kültürel ve ulusal kimliğe ve hatta etnik bekaya yönelik tehditler milliyetçiliğin varlığıyla kullanılan argümanlardır. Yine yerleşik yozlaşmış siyasi partiler ve AB'nin müsamahakâr bir göç rejimi yaratmak ve ulusun "yıkımına" ve nihayetinde "tek dünya uygarlığına" yol açan çokkültürlülüğe yönelik tepkiler milliyetçilik eliyle imlenir (Bar-On, 2018: 19-20). Dahası aşırı sağ partiler bu argümanlarını öne sürerken popülist bir siyasi stratejiyi benimserler.

Popülist liderler, toplumun genel çıkarlarına vurgu yaparlar ve sıklıkla "halk" ile "elitler" arasında bir ayırma giderler. Bu liderler, güçlerini merkezileştirme, ifade özgürlüğünü sınırlama ve muhalefeti baskı altına alma eğilimindedirler. Bar-On'un (2018:1920) belirttiği gibi aşırı sağa göre, etnik veya dini farklılıklar, azınlık hakları, göç, çokkültürlülük, göçmenler, mülteciler ve AB, anti-demokratik ve egemen etnik çoğunluğun iradesine karşı olan, homojen ulusların ve egemen devletlerin varlığına tehdit olarak görülen ve eşitlik ve kültürel benzerliğin egemen olduğu evrensel bir "totaliter" dünya düzenine doğru atılan adımlar olarak görülür.

2.4. Neoliberalizm ve Neoliberal Küreselleşme

Neoliberalizm, ABD'de 1930'ların ortalarında Franklin Roosevelt tarafından başlatılan ve 1970'lerin sonlarına kadar varlığını sürdüren sosyal demokrat Keynesçi ideallerin ve politikaların⁹ yerini alan ekonomik ve politik bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım 1940'ların sonlarında ve 1950'lerin başlarında, Hayek ve Friedman tarafından ortaya atılan ve kişisel özgürlüğe, piyasaların kendilerini düzenlediği ekonomik ilkelere ve askeri savunma ile sınırlı hükümet müdahalesine bağlı klasik bir ekonomik liberalizme atıf yapmaktadır (Hursh ve Henderson, 2011: 173; Kotz, 2002: 64-65).

düşüncesi ile kapitalist küreselleşme net bir şekilde suçlanmaktadır. Bunu da Birinci Dünya'nın ekonomik sistemini Üçüncü Dünya'ya dayatarak, Üçüncü Dünya ekonomilerini tahrip ederek, ekonomik mülteciler yaratarak ve böylece uluslararası göçü hızlandıracak olguların ortaya çıkmasına sebep olarak gerçekleştirmektedir (Bkz. Zaslove, 2008).

⁹ Keynesçi idealler neoklasik teoriye eleştiriler getirerek fiyatlar, gelirler ve istihdama dair farklı açıklamaların ortaya çıkmasına katkı sunmuştur. Keynes şahsi faydalarını maksimumlaştıran karar mercii bireyler yerine kitle psikolojisi, alışkanlık ve kurumsal iktidarı vurgulayarak iktisadi düşüncenin odağını kaydırmıştır. Keynesin çözümlemesinin odak noktası bireylerin davranışlarına şekil veren bir bütün olarak, bir ilişkiler yapısı olarak ekonomi olmuştur. Halbuki neoklasik teori, daha büyük ekonomik yapıya şekil verenler olarak üretici ve tüketici bireylerin rolünü vurgulamıştır. (Bkz. Wolff ve Resnick, 2016: 139).

Neoliberalizm, ulusal ekonomileri çokuluslu şirketler gibi küresel aktörlere ve IMF ve Dünya Bankası gibi küresel kurumlara açma sürecine gönderme yapmaktadır (Larner, 2003: 509). Günümüz küresel ekonomiye dair en yaygın eleştirel tutum, kapitalist pazar ekonomilerinin, zenginliği üreten herkes arasında yeniden dağıtmak için sistemli çabalar yapılmadıkça onun kazananlar ve kaybedenlerin olduğu sıfır toplamı oyunlar olduğunu göstermektedir. Buna göre neoliberalizm, dengeyi sermayenin gücü lehine çeviren ve yoksulları perişan eden sistematik deregülasyon ve özelleştirme getirmiştir. Bırakınız yapsınlar (laissez faire)¹⁰ ilkesi, liberal ekonomilerin getirdiği büyümenin, genellikle "damlama etkisi" (trickle-down) olarak adlandırılan servetin kolektif iyilik için paylaşılmasını sağladığı iddiasındadır. Fakat bu görüşün neoliberalizme kazınmış bir eki, yoksulların geri kalmışlıkları, az gelişmişlikleri veya ekonomik öznel olarak yetersizlikleri nedeniyle yalnızca kendilerinin suçlanabileceğidir (Venn, 2009: 207-208). Çünkü engellenmemiş küresel piyasa güçlerinin en verimli üretimi sağlayacağı ve bunun da zamanla en büyük kolektif küresel refahı yaratacağı savunulmaktadır. Böylece geri kalmışlar sadece kendi eksikliklerinden geri kalmış olacaklardır. Nihayetinde küreselleşme insanlar arası bağı ve etkileşimi güçlendirmiştir. İnsanlar artık yalnızca yerel, ulusal ve bölgesel alanlarda değil, aynı zamanda dünyanın tek bir yer olduğu sınır ötesi alanlarda- yani bölgesel sınırları aşan alanlarda- birlikte yaşayabileceklerdir (Scholte, 2005: 11-12). Bu anlayış neoliberalizm ve küreselleşmeyi birleştirmekte ve neoliberal küreselleşmenin kapılarını aralamaktadır.

Neoliberal küreselleşme, serbest piyasa rekabetinin değerini vurgulayan bir ideoloji ve politika modeli olan neoliberalizme dayalı ekonomik küreselleşmeye veya dünya ekonomilerinin entegrasyonuna yönelik bir yaklaşımdır. Bu açıdan bakıldığında neoliberal küreselleşme kavramının neoliberalizm ve küreselleşmeyi birbirine bağladığı ve küresel yeniden yapılanmayı siyasi bir proje olarak kavramsallaştırmaya ve ilgili aktörleri belirlemeye yönelik açık girişimlerde bulunduğu ifade edilmektedir (Larner,

¹⁰ Laissez-faire ekonomik işlere asgari düzeyde veya hiç devlet müdahalesi olmamasını savunan ekonomik ve politik bir öğretiler. Piyasaların, hükümet düzenlemeleri veya müdahalesi olmaksızın, arz ve talep güçleri tarafından yönlendirilen, serbestçe çalışmasına izin verilmesi gerektiği fikrini destekler. Bu öğretiye göre, rekabetçi bir piyasada bireylerin ve işletmelerin kâr peşinde koşması, doğal olarak ekonomik büyüme, yenilik ve genel toplumsal refah ile sonuçlanacaktır. Laissez faire ilkesinin en önemli savunucuları Adam Smith, David Ricardo ve Friedrich Hayek iken Jamie Peck'in (2008:7) iddia ettiği gibi Friedman'ın bir zamanlar "neoliberalizm doktrini" olarak adlandırdığı şey ise açıkça, rekabetçi bir düzenin garantörü olarak "pozitif" bir devlet anlayışı lehine, bırakınız yapsınların "naif ideolojisini" aşmıştır.

2003: 509). Dolayısıyla neoliberal küreselleşmenin yükselişi, büyük bir uluslararası kurumsal değişim vakasını temsil etmektedir. Neoliberalizmin IMF'nin zorunlu kıldığı reformlar yoluyla dünya çapında yayılması, doğrudan fiktisel kaymaların veya teknokratik hevesin sonucu olmaktan ziyade ABD ve onun güçlü müttefiklerinin küresel yönetim kurumlarını yeniden amaca uygun hale getirmeye yönelik eylemlerinin sonucu olmuştur (Kentikelenis ve Babb, 2019: 1751).

2.5. Göç, Göçmen ve Göçmen Karşıtlığı

Göç, bir kişinin daha iyi yaşam şansı arayışı içinde hareket etmeye karar verdiği hızla yeni bir ülkede asimile olduğu basit bir bireysel eylem değildir. Daha genel olarak, göç ve yerleşim, göçmenin hayatının geri kalanında oynanacak ve sonraki nesilleri de etkileyecek uzun soluklu bir süreçtir. Uluslararası Göç Örgütü (International Organization for Migration) tarafından kullanılan tanıma göre göç, bir ülke içinde veya uluslararası bir sınırın ötesinde, geçici veya kalıcı olarak ve çeşitli nedenlerle olağan ikamet yerinden uzaklaşmak suretiyle gerçekleşen nüfus hareketidir (Sironi, Bauloz ve Emmanuel, 2019: 132). Göçmen ise en basit tabir ile doğduğu ülkeden farklı bir ülkede yaşayan bir kişidir. Bu kişi hedef ülkenin vatandaşlığını almış, ordusunda görev yapmış, bir yerliyle evlenmiş veya başka bir statüye sahip olmuş olsa da sonsuza kadar uluslararası göçmen olarak kalacaktır (Bolter, 2019).

Göç bir yerden başka bir yere yerleşme anlamında coğrafi bir olgu olarak görülmektedir ancak uluslararası göç; aile, birey, grup ve toplum özelinde gelişen politika, ekonomi, kültür ve kimlik gibi kapsamlı beşerî alanlarla bağlantılı bir sosyal olgu olarak daha geniş bir anlamı ifade eder (Bartram, Poros ve Monforte, 2019: 12-15). Yani göç “*intermestic*” bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Uluslararası (*international*) ve yerel (*domestic*) boyutları vardır. Petersen’e (1958: 259-264) göre dört farklı göç biçiminden bahsedilebilir: ilkel, zorlama, serbest ve kitlesel. Burada ilkel göç, ilkel halkların kendi başına göçebeliğini değil, insanın doğal güçlerle baş edememesiyle ilgili bir hareketi ifade eder. İlkel göçlerde etkinleştirici etken ekolojik baskıysa, zorunlu göçlerde devlet ya da işlevsel olarak eşdeğer bir sosyal kurumdur. Önceki iki biçimin aksine serbest göçte göçmenlerin iradesi belirleyici unsurdur. Göç bir tarz, yerleşik bir kalıp, kolektif davranış örneği haline gelir. Bir kez iyi bir şekilde başladığında, böyle bir

hareketin büyümesi yarı otomatiktir: göç edecek insanlar olduğu sürece, göçün başlıca nedeni önceki göçtür. Bu da göçü kitlesel hale getirmektedir.

Zikredilen göç biçimleri göç ile mülteci ve sığınmacı arasındaki ayrımı belirtmeyi gerektirir. Salman Akhtar (2018: 5-6) bu noktada beş önemli farktan bahsetmektedir. İlk olarak göçmen ülkesinden gönüllü olarak ayrılmışken, mülteci veya sığınmacı vatanından uzaklaşmaya zorlanmıştır. İkincisi, göçmenin ayrılmaya hazırlanmak için daha çok vakti olabiliyorken, mülteci veya sığınmacı ayrılacağından ya çok az haberi olmuştur ya da hiç olmamıştır. Üçüncüsü, göçmenin evinden ayrılışı genellikle daha az travmatik bağlantılıyken, mülteci ve sığınmacı çoğu kez ülkesindeki yıkıcı bir sosyopolitik durumdan kaçır. Dördüncüsü, göçmen memleketini yeniden ziyaret etme ihtimaline sahipken, aidiyet bağıını koparan mülteci veya sığınmacı bu önemli duygusal ikmal kaynağından yoksun olmaktadır. Son olarak yeni ülkedeki nüfus tarafından karşılanma şekli de farklılık göstermektedir. Göçmenin sosyopolitik yükü nispeten daha azdır ve ev sahibi nüfus tarafından, şüpheyile yaklaşılan ve gönülsüzce kabul edilen mülteci veya sığınmacıya kıyasla daha büyük bir konukseverlikle karşılanır.

Uluslararası göç, göçmen, mülteci ve sığınmacı ayrımları göz önüne alındığında göç olgusunun mültecilik durumunu da kapsayan nüfus hareketlerinin genel bir adı olduğu ifade edilebilir. İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde herhangi bir devlete mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yapmış olduğu başvurunun sonucunu bekleyen kişiler sığınmacı olarak tanımlanmaktadır. Özetle devletin taraf olduğu anlaşma ve sözleşmelerin kendisine özel statü ve hukuki koruma sağladığı kişiler mülteci, böyle bir sığınma hakkını ve korumayı talep eden ancak henüz bu korumadan faydalanamayan kişiler ise sığınmacı olarak tanımlanmaktadır (Erayman, 2022: 29-31). Günümüz tartışmaları çerçevesinde bu çalışmada göçmen karşıtlığı yabancı düşmanlığı anlamında sığınmacı ve mülteciyi de içerecek şekilde geniş bir kitleyi imlemektedir.

Bu çalışmanın odağını uluslararası göç oluşturmaktadır. Göçmen karşıtlığının siyasete etkisini incelemeyi amaçlayan böyle bir çalışmanın daha genel bir küresel ekonomik ve politik entegrasyon süreci içinde gerçekleşen uluslararası göçü odağına alması bu açıdan önemlidir.

2.6. Tarihsel Sosyoloji

Tarihçilerin ürettikleri, tüm sosyal bilimler için vazgeçilmez olan büyük bir dosya olarak düşünülebilir. Bir disiplin olarak tarihin de bazen tüm sosyal bilimleri kapsadığı düşünülebilir. Her iki görüşten de daha temel olan, her sosyal bilimin ya da her iyi düşünülmüş sosyal çalışmanın tarihsel bir kavram kapsamı ve tarihsel materyallerin tam kullanımını gerektirdiği fikridir (Mills, 1959: 145). Çünkü tarih araştırma alanları, toplumlar ve toplumları oluşturan bireylerdir. Aynı araştırma alanı sosyoloji disiplinin de temel görevlerinden biridir. Bu iki disiplin arasındaki klasik ayrım, tarihin somut olaylardan oluşan uzun ya da kısa zincirleri incelediği, sosyolojinin ise yapılar ve değişim üzerine genel, kuramsal açıklamalar ürettiği fikrine dayanır. Elisabet Özdalga (2011: 11) uzun süreli bir perspektifle dönüşümler ve bağlamsal perspektifler gibi olguları iki disiplinin bir analitik yaklaşıma temel oluşturan ortak çabalarının tanımlayıcı öğeleri olarak belirler. Tarih, insan etkinliğinin tüm yelpazesini kapsayacak şekilde daha geniş, bir biçimde anlaşılmalıdır. Bu amaçla tarihçiler, coğrafya, sosyoloji, siyaset bilimi, psikoloji, iktisat, dilbilim ve sosyal antropoloji gibi diğer disiplinlerden bilim insanları ile işbirliğine gitmelidirler. Öte yandan ister önde gelen bir kişilik ister bir devrim, isterse devlet benzeri bir kurum ya da sınıf ilişkileri üzerinde çalışılsın, tarihsel sosyolojik bir perspektif, ele alınan fenomenin daha geniş, bir bağlama oturtulmasını gerektirir (Özdalga, 2011: 11-12). Örneğin tarihsel sosyolojinin alanına giren her çalışma bugün herkesi ilgilendiren küreselleşme fenomenine bir şekilde atıfta bulunmak zorundadır.

Tarihsel sosyoloji, sosyal olayların ve süreçlerin zaman içinde nasıl değiştiğini ve geliştiğini anlamaya odaklanan bir sosyoloji dalıdır. Sözü edilen disiplin, toplumsal yapıların ve ilişkilerin tarihsel bağlamlarını, geçmişteki olayları ve sosyal değişimleri inceler. Buna göre sosyal olaylar izole edilmek yerine, onları tarihsel süreçlerin bir parçası olarak ele almak gerekir. Bu yaklaşıma göre, toplumların geçmişteki deneyimleri, geçmişten günümüze süregelen sosyal dinamiklerin anlaşılmasına katkıda bulunur. Tarihsel sosyoloji üzerine çalışanlar, toplumsal değişimin nedenlerini, mekanizmalarını ve sonuçlarını araştırarak, toplumların gelişimini ve dönüşümünü anlamaya çalışırlar. Dolayısıyla tarihsel sosyolojinin temel amacı, sosyal olayların mekansal ve zamansal bağlamlarını inceleyerek, toplumsal yapıları ve dinamikleri etkileyen faktörleri belirlemektir. Bu bağlamda, tarihsel sosyoloji, kültür, siyaset, ekonomi, sosyal sınıflar,

cinsiyet rolleri, etnik gruplar, ideolojiler ve diğer toplumsal süreçleri etkileyen tarihsel güçleri ve değişimleri analiz eder.

Bir sosyal bilim fenomeninin tarihsel sosyoloji bağlamında değerlendirilmesi gerektiğine yönelik en radikal düşüncelerden biri¹¹ Wright Mills tarafından ortaya atılmıştır. Ona göre sosyal bilimciler, görevlerini yerine getirmek, hatta onları iyi ifade etmek için tarihin malzemelerini kullanmak zorundadır. Tarihin doğasına dair bazı tarih ötesi teoriler veya toplumdaki insanın tarih dışı bir varlık olduğu varsayılmadıkça, hiçbir sosyal bilimin tarihi aştığı varsayılmaz. Adına layık her sosyoloji tarihsel sosyolojidir (Mills, 1959: 146). Bu adına layık tarihsel sosyolojik incelemeler, çeşitli karakteristiklere sahip olmalıdır. Birincisi, zamana ve mekana somut bir şekilde yerleşmiş olduğu anlaşılan toplumsal yapılar ya da süreçlerle ilgili sorular sormalıdır. İkincisi, süreçleri zaman içinde ele aldıkları gibi, sonuçların nedenlerini açıklamada zamansal ardışıklığı da ciddiye almalıdır. Üçüncüsü, pek çok tarihsel çözümleme, bireysel yaşamlarda ve toplumsal dönüşümlerde niyet edilen ve edilmeyen sonuçların açığa çıkmasından anlam çıkarmak için önemli eylemlerin ve yapısal bağlamların etkileşimine dikkat etmelidir. Son olarak, tarihsel sosyolojik incelemeler, özgül türden toplumsal yapıların ve değişim kalıplarının tikel ve değişik özelliklerini aydınlatmalıdır (Skocpol, 2014: 2).

Sosyal yapılar, kurumlar ve tarihi olaylar arasındaki ilişkiyi inceleyen, bunların birbirlerini nasıl şekillendirdiğini ve etkilediğini anlamaya çalışan tarihsel sosyoloji, neoliberalizm, popülizm, aşırı sağ partiler ve göçmen karşıtlığı gibi çalışmanın temelini oluşturan fenomenlerin ortaya çıkışına ve gelişimine katkıda bulunan tarihsel bağlamlar ve yörüngeler hakkında değerli içgörüler sağlar. Bundan dolayı ilk olarak tarihsel sosyoloji, 1970'lerin ekonomik krizleri ve değişen küresel siyasi manzara gibi neoliberalizmin yükselişine yol açan tarihsel koşulların anlaşılmasına yardımcı olmaktadır. Deregülasyon, serbest piyasalar ve özelleştirmeyi vurgulayan neoliberal politikaların sosyal ve politik yapıları nasıl yeniden şekillendirdiğini, genellikle eşitsizliğin artmasına ve yönetişime yönelik piyasa odaklı yaklaşımlara yol açtığını araştırmaktadır.

¹¹ Ancak bazı çalışmalar tarihsel sosyoloji üzerinde E. P. Thompson'ın hatırı sayılır bir etkiye sahip olduğunu vurgulamaktadır. Thompson'ın *The Making of the English Working Class* (İngiliz İşçi Sınıfının Oluşumu) başlıklı eserinin tarihsel sosyoloji alanında en önemli eserler arasında olduğu ifade edilmektedir (Kumar, 2016: 394).

İkinci olarak tarihsel sosyoloji, popülizmin ortaya çıkmasına yol açan sosyal, ekonomik ve politik bağlamları inceleyerek, popülizmin tarihsel köklerinin ve varyasyonlarının analiz edilmesine yardımcı olabilmektedir. Dahası popülizm ile ekonomik gerilemeler, sosyal altüst oluşlar veya ulusal kimliğe yönelik algılanan tehditler gibi sosyo-politik değişimler arasındaki ilişkiye ışık tutmaktadır. Üçüncü olarak tarihsel sosyoloji, aşırı sağ hareketlerin yükselişini mümkün kılan tarihsel yörüngeleri ve toplumsal koşulları ortaya çıkarabilmektedir. Bu vesileyle aşırı sağ partilerin ideolojilerini ve seferberlik stratejilerini şekillendiren etno-milliyetçilik, yabancı düşmanlığı veya tarihsel şikayetler gibi tarihsel miraslar da incelenebilmektedir. Tarihsel sosyoloji, bu hareketleri daha geniş tarihsel süreçler içinde bağlamsallaştırarak, onların cazibesine ve başarısına katkıda bulunan faktörlerin anlaşılmasına da yardımcı olmaktadır.

Son olarak göçmen karşıtlığı ile alakalı tarihsel sosyoloji, göçün tarihsel kalıplarını, göçün sosyal ve ekonomik sonuçlarını ve demografik değişikliklere toplumsal tepkileri araştırmak için önemli bir yöntem olabilmektedir. Göç karşıtı duyguların tarihsel olaylar, ekonomik dönüşümler ve siyasi anlatılar tarafından nasıl şekillendirildiğini ve bunların ulusal kimlik, kültür ve güvenlik kavramlarıyla nasıl kesiştiğini araştırma imkanı sunmaktadır. Özetle tarihsel sosyoloji, neoliberalizm, popülizm, aşırı sağ partiler ve göçmen karşıtı duyguların temelini oluşturan tarihsel bağlamları, süreçleri ve dinamikleri analiz edebileceğimiz bir mercek sağlar. Bu fenomenlerin tarihsel köklerinin ve gidişatının anlaşılmasıyla, sosyal, ekonomik ve politik faktörler arasındaki karmaşık etkileşime dair içgörüler kazanılabilmekte ve çağdaş sosyal ve politik dinamiklerin daha derin bir şekilde anlaşılmasına katkıda bulunulabilmektedir. Dolayısıyla göçmen karşıtlığı tutumuna etki eden unsurların ne derece bu tutumu etkilediğini belirlemeyi amaçlayan ve bunun siyasete etkisini tartışmayı hedefleyen bu çalışmada günümüz ve geçmiş karmaşık ilişkilerin izinin sürülmesi önem arz etmektedir. Tarihsel sosyolojinin çizdiği çerçeve ile analizlerden çıkan bulguların tartışılmasından önce örnek ülkelerin bu kapsamda konuya ilişkin tarihsel arka planının araştırılması bu disiplini çalışmanın merkez kavramlarından biri haline getirmiştir.

2.7. Anglosakson

Belirli bir coğrafyaya atıfla kullanılan kavramlar siyasi, kültürel veya hukuki pek çok bağlılığı yansıtabilmektedir. Anglosakson terimi, tarihsel olarak, MS 5. yüzyıldan Norman Fethi'ne (1066) kadar, bugün İngiltere ve Galler'in bir parçası olan topraklarda yaşayan ve yöneten Germen halklarının herhangi bir üyesini tanımlamak için kullanılan bir terimdir (Britannica, 2022). Kavram, günümüzde aynı gelenekleri, hukuk sistemini ve kültürel ve siyasal yapıyı paylaşan İngilizce konuşan ülkeler için kullanılmaktadır. Gelenekte bu kavram kullanılmış olsa da Reynolds (1985:414) erken Ortaçağ İngilizlerinin kendilerine Anglosaksonlar demediğini belirtmiştir. İngilizce konuşan ülkelere bu kavramla hitap ediliyorsa seçilen bu isimle ne demek istendiğinin belirtilmesi gerekir.

Anglosakson bağlamında siyaset anlayışı, çeşitli tarihsel, kültürel ve kurumsal faktörlerden etkilenmektedir. Anglosakson geleneğinde siyasetin önemli bir yönü, Aydınlanma döneminde ortaya çıkan liberal siyasi düşüncenin mirasıdır. John Locke, Thomas Hobbes ve John Stuart Mill gibi düşünürler, Anglosakson siyasi çerçevesi içinde bireysel hakların, sınırlı yönetimin ve hukukun üstünlüğünün anlaşılması üzerinde derin bir etkiye sahip olmuştur. Anglosakson siyasi sistemleri, homojen, laik bir siyasi kültürle karakterize edilmektedir. Laik bir siyasi kültür derken çok-değerli (*multi-valued*), rasyonel-hesaplayan, pazarlık yapan ve deneysel bir siyasi kültür kastedilmektedir. Politik amaç ve araçların paylaşımı anlamında homojen bir kültürdür. Almond'a (1956: 398) göre siyasi sistemdeki aktörlerin büyük çoğunluğu, özgürlük, kitlesel refah ve güvenlik değerlerinin bir kombinasyonunu siyasi sistemin nihai hedefleri olarak kabul eder. Bir değeri diğerlerinin pahasına vurgulayan gruplar vardır; tüm gruplar tarafından bir değer vurgulandığı zamanlar vardır; ama genel eğilim, tüm bu değerlerin paylaşılması ve hiçbirinin tamamen bastırılmaması yönündedir. Günümüzde Anglosakson ülkeleri, çoğulcu siyasi sistem olarak adlandırılabilirler bakımından benzerdir. Anglosakson ülkelerinin her biri iki partili bir sisteme yöneliyor. Seçmenler, bir koalisyon hükümetinde birkaç sandalye ve söz sahibi olmayı uman küçük partinin destekçileri şeklinde bölünmüş değillerdir (Przeworski ve Teune, 1982: 33-34).

Anglosakson modeli ekonomik aktörler tarafından kapsamlı piyasa koordinasyonunu ve belirli sosyal aktörlere ayrıcalık tanımadan mülkiyet hakkı

kurumlarını korumayı amaçlayan, görece tarafsız hükümet piyasa düzenlemesi kalıpları ile karakterize edilen bir kapitalizm sistemidir (Casper, 2018: 263). Selahaddin Bakan'ın ifadeleri ile Anglosakson model “*ampirist, evrimci, ferdîyetçi, serbest piyasacı ve İskoç aydınlanma geleneği özelliklerini taşımaktadır*” (Bakan, 2019 :65). Bu modelde piyasa dışı veya derneksel ekonomik koordinasyon modelleri zayıftır. Piyasalar veya firmalar arasındaki nispeten kısa vadeli anlaşmalar, çoğu ekonomik faaliyet modelini koordine etmek için kullanılır. Sendikalar, işveren grupları veya diğer sosyal aktörler, ekonomide veya firmaların yönetiminde çok az yasal pazarlık hakkına sahiptir. Anglosakson modeli, genel olarak kuralsızlaştırılmış işgücü piyasalarıyla, öncelikle firma düzeyinde ücret pazarlığı kalıplarıyla, firmanın mali sahiplerinin egemen olduğu bir kurumsal yönetim sistemiyle ve sermaye piyasasına dayalı bir finans sistemiyle ilişkilidir (Casper, 2018: 263-264).

Anglosakson modeli üzerine siyasi araştırma, liberal siyaset teorisi ve neoklasik ekonomik düşünceden yararlanmaktadır. Ekonomi-politik tartışmalarında, Anglosakson modelinin savunucuları, kapitalizmin "liberal piyasa" modelinin sosyal piyasa ekonomisi versiyonundan daha üstün olduğu iddialarını desteklemek için 1990'larda Birleşik Krallık'ın ve özellikle ABD'nin güçlü ekonomik performansına dikkat çekmektedir. Marksist yaklaşım, Anglosakson kapitalizminin en erken ve belki de en sistematik eleştirilerini geliştirerek, yüksek düzeyde bir eşitsizliğe ve sermaye sahiplerini şirket içindeki diğer paydaşlara karşı kayıran bir mülkiyet hakları sistemine dikkat çekmiştir (Casper, 2018: 265).

Anglosakson modeli savunucuları, özellikle Anglosakson muhafazakâr düşünceye yön veren İngiliz siyaset teorisyeni Michael Oakeshott (1962: 168), bu modelin en önemli özelliklerinden biri olan muhafazakârlığı bir doktrin veya ideoloji olarak görmemektedir. Onun da yaklaşımı, deneyci veya pragmatist bir niteliğe sahiptir. Buna göre muhafazakarlık, toplumun organik yapısını ve geçmişin deneyimlerini dikkate alarak değişimlere temkinli bir şekilde yaklaşmayı vurgular. Toplumsal kurumları ve gelenekleri korumak esastır. Muhafazakârlar, toplumun ve kültürel değerlerin organik olarak geliştiğine ve uzun süreli deneyimlerin değerli birer kaynak olduğuna inanır. Onlara göre, toplumsal değişim ani ve rasyonel bir şekilde planlanamaz; aksine, zaman içinde organik olarak gerçekleşen bir süreçtir. Oakeshott'un muhafazakarlığı, devletin rolü konusunda da ölçülü bir yaklaşımı yansıtır. Devletin, bireylerin özgürlüğünü

kısıtlamadan ve toplumun doğal gelişimine müdahale etmeden sınırlı bir rol üstlenmesini savunur. Oakeshott, devletin toplumun düzenini sağlamak ve adaleti sağlamak için gerekli olduğunu, ancak aşırı müdahalelerin bireylerin özgürlüğünü baskılayabileceğini düşünür (1962: 183-184). Oakeshott'un muhafazakarlığı, liberalizm ile bazı ortak noktalara sahiptir. Bireysel özgürlüğün ve sınırlı hükümetin değerini vurgular. Ancak Oakeshott, liberalizmin aksine, muhafazakarlığın temelinde toplumsal bağların ve geleneksel değerlerin önemini vurgular.

Kanada, Avustralya, Yeni Zelanda, İskoçya, İrlanda gibi ülkeleri içerse de çalışmada Anglosakson ifadesi bu modeldeki öncü ülkelerden olmalarından dolayı ABD ve İngiltere'ye ve bu ülkelerdeki siyasal, ekonomik ve sosyal yapılara atıfta bulunmaktadır. Çalışmanın tarihsel sosyolojik çerçevesinin ele alındığı bölümde bu ülkelerle ilgili göçe yönelik siyasal ve ekonomik tarihsel arka plan genişçe tartışılmıştır.

2.8. Kıta Avrupası

Kıta Avrupası'nı, tam anlamıyla tanımlamaya yönelik herhangi bir girişim kapsayıcılık iddiasında bulunacağından tehlikeli olabileceks de kavram, çevredeki adalar hariç, Avrupa'nın anakara kıtasını oluşturan bir kıtasal kara kütlesi olarak tanımlanabilir. Kıta Avrupası, Kanarya Adaları, Britanya Adaları ve Yunan Adaları gibi Avrupa adalarının yanı sıra Faroe Adaları, İzlanda, Madeira Adaları ve Svalbard gibi okyanus adaları hariç, yalnızca Avrupa kıtasını ifade eder. Kesintisiz bir kara şeridinden ziyade kıtanın geri kalanına Baltık Denizi üzerinden bağlı olduğu için bazı tanımlar İskandinav Yarımadasını da hariç tutar (Misachi, 2022). Kıta Avrupası ülkeleri, genellikle kapsamlı sosyal refah politikalarına sahip olan devletlerdir. Bu ülkelerde sağlık hizmetleri, sosyal güvenlik, eğitim ve işsizlik yardımları gibi alanlarda geniş kapsamlı sosyal hizmetlerin sunulması önemlidir.

Kıta Avrupası'nda Anglosakson ülkelere göre devletin toplum içinde çok daha önemli ve güdücü rolü özellikle İkinci Dünya savaşı sonrası modernizasyoncu yaklaşımda sıklıkla vurgulanmıştır. Yani Kıta Avrupası ekonomileri büyük ölçüde kapitalizmin piyasaya dayalı modelini karakterize eden kurumsal çerçeveye bağlı kalmamıştır (Amable, 2005: 225). Neoliberalizmin oluşum sürecinde de Kıta Avrupası'nın bu yaklaşımı eleştirilip, Amerikan ekonomisinin ne kadar başarılı olduğu tekrarlanmaktaydı. Öte yandan Anglosakson paradigmanın başını çeken ABD'nin

topluma verdiği güvenceler Kıta Avrupası kapitalizminin çok gerisinde kalmıştır. Bu nedenle Anglosakson ülkeleri toplumsal dönüşümü geciken, devletin belli bir özerklikle çok fazla işe karıştığı ve ekonomiyi düzenlemeye çalıştığı, ailenin önemini koruduğu, insanların yeteri kadar bireyci ve faydacı olmadığı ve devletten çok şey bekledikleri Kıta Avrupası modelini hem bir rakip hem de neoliberal hegemonyanın oluşmasının önündeki engel olarak görmüşlerdir (Keyder, 2012: 40-43).

Günümüz siyasi hareketleriyle ilişkilendirilen Kıta Avrupası muhafazakarlığının iki türü olduğu görülmektedir. Biri Aydınlanma düşüncesine karşı olmakla birlikte onun kullandığı üslubu kullanarak kolektivist, bütüncül, uzlaşmaz bir tutum benimseyen Fransız (Frankofon) muhafazakarlığıdır. Diğeri ise devlet, otorite, hiyerarşi ve pozitif hukuk şeklinde sıralanabilen temel değerlere dayanan Alman (Germenofon) muhafazakarlığıdır (Bakan, 2019: 64). Genel olarak Kıta Avrupası muhafazakarlığı Edmund Burke, Joseph de Maistre ve Carl Schmitt gibi isimlerden esinlenmiştir. Anglosakson muhafazakarlığı da etkileyen Burke toplumsal değişimlere karşı olan ve toplumun organik yapısının ve geleneklerin korunması gerektiğini savunan bir perspektife sahip olmuştur. Ama tamamen reformu reddetmez. Çünkü onun perspektifine göre reform özünde bir değişiklik değil, şikâyet edilen duruma doğrudan bir çözüm yolunun uygulanmasıdır (Mazlish, 1958: 31). Benzer şekilde Fransız düşünür Maistre de din, gelenek ve otoriteye vurgu yaparak toplumun istikrarını korumanın önemini savunmuştur. Maistrian düşüncesi, herhangi bir sözleşmecî siyasi toplum anlayışını da reddeder. Bu düşünceye göre sosyal ve politik örgütlenme tarih ve gelenek içinde kurulur (Argyriadis-Kervegan, 2021: 32). Siyasi otoriteye, liderliğe ve güçlü devlet yapısına vurgu yapan Schmitt'in eserleri toplumun sınırlarını ve otoriteye dayalı düzenin korunmasını ele alan muhafazakâr perspektifleri içermektedir (Wolin, 1992: 428-430). Özelde muhafazakarlık genelde ise Kıta Avrupası siyaseti bu çalışma açısından büyük önem arz etmektedir.

Kıta Avrupası'ndaki siyaset anlayışı, tarihsel, kültürel ve felsefî etkilerin bir kombinasyonu ile şekillenmiştir. Söz konusu siyasetin etkili yönlerinden biri, Aydınlanma düşüncesinin mirası ve Jean-Jacques Rousseau, Montesquieu ve Immanuel Kant gibi siyaset felsefecilerinin fikirleridir. Bu filozoflar, bölgedeki siyasi sistemler üzerinde kalıcı bir etkisi olan halk egemenliği, anayasacılık ve kuvvetler ayrılığı gibi kavramları vurgulamışlardır (Qvortrup, 2003: 86; Gencer, 2010: 329). Kıta

Avrupası'ndaki siyaset anlayışı üzerindeki bir diğer önemli etki, tarih boyunca farklı siyasi ideolojilerin ve hareketlerin deneyimidir. Avrupa, monarşiler, totaliter rejimler ve demokratik devletler dahil olmak üzere çeşitli siyasi sistemlerin yükselişine ve düşüşüne tanık olmuştur. Bu deneyimler, farklı ülkelerdeki siyasi kurumları, normları ve değerleri şekillendirmiştir.

Siyasi sistemler açısından Kıta Avrupası, parlamenter demokrasiler, anayasal monarşiler ve yarı başkanlık sistemlerinin bir karışımı ile karakterize edilir. Bu sistemler temsili demokrasinin, hukukun üstünlüğünün ve bireysel hakların korunmasının önemini vurgulamaktadır. Siyasi partiler, bölgede çok çeşitli ideolojiler ve parti sistemleri mevcut olduğundan, siyasi manzaranın şekillenmesinde merkezi bir rol oynamaktadır. Kıta Avrupası'ndaki siyasi kültür, sosyal refah politikaları, sosyal korporatizm ve diğer bölgelere kıyasla kolektif haklara ve sosyal dayanışmaya daha fazla vurgu yapılması gibi faktörlerden etkilenir. Sosyal koruma, sağlık ve eğitime vurgu yapan refah devleti modeli birçok Avrupa ülkesinin tanımlayıcı özelliği olmuştur. Avrupa Birliği (AB), Kıta Avrupası'ndaki siyasetin bir başka önemli yönüdür. AB, üye devletleri arasında ekonomik bütünleşmeyi, işbirliğini ve ortak politikaların geliştirilmesini destekleyen uluslararası bir örgüttür. Fakat bazı ülkeler AB'nin siyasi manzarayı ve karar alma süreçlerini şekillendirmesini bir egemenlik kaybı olarak görmekte ve AB'ye şüphe ile yaklaşmaktadır. Buna örnek teşkil edecek ülkeler ve siyasi partiler sonraki bölümlerde geniş olarak tartışılacaktır.

Bu çalışmada Kıta Avrupası'ndan kastedilen öncelikle Fransa ve Almanya'dır. İskandinavya ve Aşağı Ülkeler¹², Kıta Avrupası modeli ile Anglosakson modeli arasında bir yerde durdukları için çalışmaya dahil edilmemiştir. İtalya da çalışma kapsamı dışında tutulmakla birlikte metnin hipotezlerini desteklemesi açısından bahsedilecek önemli ülkelerden biri olacaktır.

¹² Kuzeybatı Avrupa'da Ren Irmağı deltası çevresindeki alanda, günümüzde Hollanda ile Belçika'nın yer aldığı bölgeye verilen addır (Bkz. Almond, 1956: 405-406).

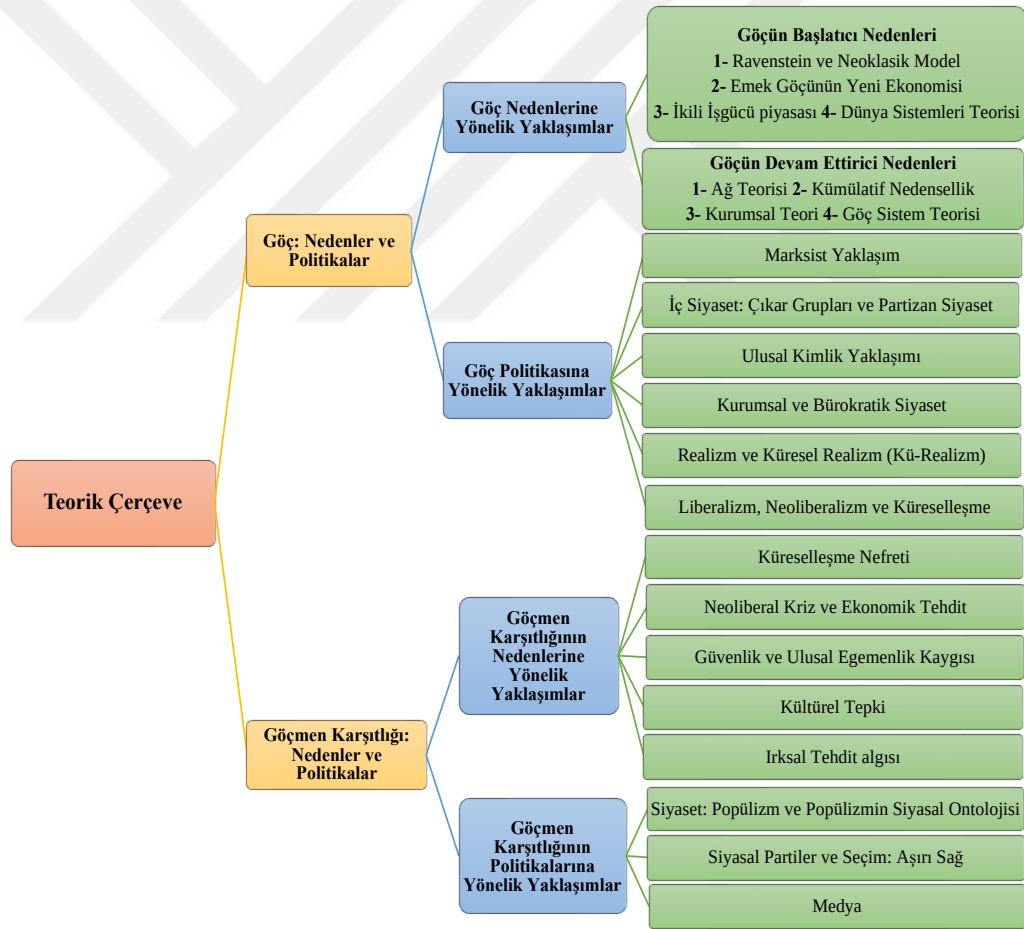
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GÖÇ VE GÖÇMEN KARŞITLIĞINA YÖNELİK YAKLAŞIMLAR

Son 50 yıldır, göç tüm dünyada önemli bir güç olarak varlığını sürdürmektedir. Geleneksel göçmen kabul eden toplumlarda (Avustralya, Kanada, ABD) göç artışı çok büyük boyutlara ulaşmıştır. Bu toplumlara göç daha çok Avrupa'dan gelmekte iken özellikle son 40-50 yıldır baskın kaynak Asya, Afrika ve Latin Amerika olmuştur. Avrupa ise özellikle 1945'ten sonra göçmen alan toplumlara dönüşmüştür. Yurt dışından işçi çekme politikası olarak başlayan bu süreçte göçmenler başlangıçta Avrupa'dan gelmiş olsa da daha sonra çoğunlukla Afrika, Asya, Karayipler ve Orta Doğu'daki gelişmekte olan ülkelerden yoğun göç hareketleri başlamıştır. Dolayısıyla Massey vd. (1993: 431) çalışmasında belirtildiği gibi dünyanın gelişmiş ülkelerinin çoğu çeşitli, çok ırklı toplumlar haline geldi. Göç, bu yüzden genellikle sosyal, ekonomik ve politik değişimden kaynaklanan ve hem gönderen hem de alan ülkelerde tüm toplumu etkileyen toplu bir eylem olarak nitelendirilebilir. (Castles, De Haas ve Miller, 2014: 25). Bu toplu eylem gelişen parti rekabetlerinden dolayı siyasi gündeme daha çok dahil edilmiştir. Çünkü yurt dışında vatandaşlık alan yabancıların sayısı birçok batı ülkesinde artış eğilimi göstermiştir. Göçün yurttaşlık üzerindeki izleri, göç edilen yerin politik sistemleri ve sosyal dokularında kalıcı bir etki bırakabilmektedir (Dancygier, 2010: 3-5).

Çalışma boyunca tartışılacak bu etkilerin en önemlisi oluşan göçmen karşıtı tutumdur. Ortaya çıkan tutum tüm ülkelerde çeşitli sosyal, kültürel, ekonomik ve siyasal tepkilerle siyasal etkiler meydana getirmektedir. Çünkü göç giderek daha karmaşık hale gelir ve göçmenler de hiç olmadığı kadar artan sayılarla, daha uzak mesafelere ve birçok farklı nedene bağlı olarak göç eder. Thomas Nail bunu küresel göçün melez (hibrit) dönemi olarak tanımlamaktadır (Nail, 2022: 244). Göç artışına tepki olarak göçmen karşıtlığı ve sağ kanat siyasetin dirilişi, sokakta yürüyen beyaz milliyetçilerin görünür hareketleriyle veya Trump, Modi ve Bolsonaro gibi figürlerin etrafındaki organize siyasi alanlarla sınırlı değildir. Bunun yerine, bilimsel alanlar da dahil olmak üzere tüm sosyal alanlara ve kurumlara nüfuz eder (Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 139). Dolayısıyla günümüz göçmen karşıtlığının ampirik verilerini destekleyebilmek için göç ve göçmen karşıtlığının ve bunun siyaseti şekillendirici dinamiklerinin net olarak ortaya konulması gerekmektedir.

Massey vd. (1993: 431) uluslararası göçün neredeyse tüm sanayileşmiş ülkelerin temel bir yapısal özelliği olarak ortaya çıktığını ve bu akımları anlamak için teorik temelin zayıf olduğunu ileri sürmektedir. Tek ve tutarlı bir uluslararası göç teorisinin yokluğunu bu teorilerin büyük ölçüde birbirinden ayrı olarak gelişmesine ve disiplinler sınırlarla parçalanmış olmalarına bağlamaktadır. Tek bir disiplinin araçlarına güvenerek veya tek bir analiz düzeyine odaklanarak göçteki eğilimler ve bu eğilimlerin etkileri elde edilemez. Aksine, karmaşık, çok yönlü yapıları, çeşitli bakış açılarını, düzeyleri ve varsayımları içeren incelmış (sofistike) bir teori gerekmektedir (Massey vd., 1993: 432). Bu amaçla tezin bu bölümünde göç ve göçmen teorileri pek çok disiplinle temas halinde incelenecektir. Dahası göçmen karşıtlığına yönelik çok disiplinli yaklaşımlar da göç teorileri ile karşılaştırılarak tartışılacaktır.

Şekil 3.1. Çalışmanın göç ve göçmen karşıtlığına yönelik teorik çerçevesi

Kaynak: Şekil yazar tarafından oluşturulmuştur.

Çalışmada göç teorilerine yönelik bir analiz değil göçmen karşıtlığının oluşumuna etki eden faktörlere yönelik bir analiz yapılmıştır. Fakat göçmen karşıtlığı tartışılacaksa göçe dair teori ve literatür incelenmelidir. Nihayetinde göçmen karşıtlığı göç pratiği neticesinde tartışılabilir bir olgudur. Göçmenler bireysel kararlar, ayrıldıkları ülkedeki sosyal, ekonomik, kültürel veya politik sorunlar veya gidilen ülkedeki sosyo-ekonomik koşullar neticesinde göç ederler. Göçün motivasyonuna dair teori ve literatürün göçmen karşıtlığının tartışıldığı bu çalışmada genişçe yer bulmasının temel nedenini bu durum oluşturmaktadır. Teorinin bir araştırmadaki önemine dair açıklamalar teorik gerekliliğin sınırlarını açıklamada önemli yer tutmuşlardır. Teori, fenomenler arasındaki bağlantılar hakkındadır; eylemlerin, olayların, yapının ve düşüncelerin neden meydana geldiğine dair bir hikayedir. Teori nedensel ilişkilerin doğasını vurgular, neyin önce geldiğini ve bu tür olayların zamanlamasını tanımlar (Sutton ve Staw, 1995: 378). Nasıl ve neden soruları ile aslında teori dört temel unsuru içermelidir. Bunlar, hangi faktörlerin (değişkenler, yapılar, kavramlar) mantıksal olarak ilgilenilen sosyal veya bireysel olguların açıklanmasının bir parçası olarak düşünülmesi gerektiğine dair “ne?”, faktörler arasındaki ilişkiyi anlamak için “nasıl?”, faktörlerin seçimini ve önerilen nedensel ilişkileri gerekçelendiren altta yatan psikolojik, ekonomik, siyasal veya sosyal dinamikler ortaya çıkarmaya yönelik “neden?” ve genellenebilirliğin sınırlarını belirleyerek teorinin kapsamını oluşturan zamansal ve bağlamsal faktörler olarak nitelendirilebilecek “Kim? Nerede? Ne Zaman?” (Whetten, 1989: 490-492) sorularından oluşmaktadır.

Burada göç ve göçmen karşıtlığına yönelik yaklaşımların her biri “nedenler” ve “politikalar” şeklinde iki kısımda tartışılmıştır. Aslında nedenler politikaların, politikalar da nedenlerin içinde yer almakla birlikte, konunun eklektik olması ve bu nedenle tüm boyutların net bir şekilde ortaya konması isteği böyle bir suni ayrıma gitme ihtiyacını doğurmuştur. Böylece konuyla ilgili teori ve literatür geniş bir perspektifle ortaya konmuş ve son bölümde edinilen bulguların çok disiplinli bir çerçevede analiz edilmesine imkân sağlanmıştır.

3.1. Göç Teorileri: Nedenler ve Politikalar

Ulus devletler, imparatorluklar, refah devletleri; savaş ve baskı; ekonomik ve siyasi eşitsizlikler; değişen aile sistemleri ve cinsiyet rolleri göçleri şekillendiren siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel faktörler olarak kabul edilmektedir (Lucassen ve Lucassen,

2013: 54). Uluslararası göçün bu çok disiplinli yapısı onunla ilgili tek bir teori ya da dinamik belirlemeyi neredeyse imkânsız hale getirmektedir. Bu anlamda göç etme nedenlerini açıklayan teoriler ile bu teorilere ilişkin siyasal, ekonomik ve sosyolojik dinamiklerin incelenmesi göç etme ve buna karşı olan tepkilerin çok boyutlu sebeplerini açıklayabilme imkânı sunabilecektir.

3.1.1. Göç Nedenlerine Yönelik Yaklaşımlar

Uluslararası siyasi sınırları aşma eylemi ekonomik, kültürel ve insani açıdan oldukça maliyetlidir. İnsanları ölümle sonuçlanması muhtemel bu riskli yolculukları yapmaya iten önemli unsurlar vardır. Göçün en temel nedeni ve tamamlayıcısı terkedilen yerdeki “itmeler” ile gidilen devletlerdeki yapısal “çekmeler”dir (Ravenstein, 1885: 279). Göç veren ve alan ülkelerdeki demografik ve ekonomik koşullardan temellenen bu klasik açıklamanın bireyleri nüfusun fazla, sermayenin az ve istihdamın eksik olan yerlerden, emeğin kıt ve ücretlerin daha yüksek olduğu bölgelere taşınmaya teşvik ettiği anlamını taşıdığını vurgulayan Morawska (1990: 192) sonraki bölümlerde belirtileceği gibi buna çeşitli eleştiriler getirmektedir. Nihayetinde göç etme kararı sadece bireysel kararın ötesinde bir olgudur ve risk göz ardı edilemez. Sadece daha fazla maaş almak için göç etmek rasyonel bir kararı ifade etmeyebilir. Bu anlamda göçü açıklayan çok sayıda teori mevcuttur. Göç etme güdülerini karmaşık olduğundan bu teoriler birbirlerini tamamlayıcı özelliktedir (Karpestam ve Andersson, 2013: 12). Göç teorileri Massey vd. (1993: 432) çalışması tarafından ortaya konulan, göçün başlatıcı ve devam ettirici nedenlerine ilişkin iki kategori altında ele alınarak incelenmiştir.

3.1.1.1. Göçün Başlatıcı Nedenlerine İlişkin Teoriler

Uluslararası göçün başlatıcı nedenlerine ilişkin pek çok teorik model ortaya atılmıştır. Bu modellerin tamamı göç sebeplerine yönelik açıklamalarda bulunmak amacıyla önerilmiş olsa da her birinin sebepleri farklı dinamiklere dayanmaktadır. Bu nedenle bu modellerin göç hareketlerini ne kadar açıklayabildiklerinin ve günümüz göç dalgasıyla ne kadar ilişkili olduklarının değerlendirilebilmesi için ortaya attıkları varsayım ve hipotezlerinin iyice araştırılması gerekmektedir.

3.1.1.1.1. Ravenstein Modeli ve Neoklasik Teori

Göç teorilerine yönelik en erken katkı Ravenstein'in göç yasaları formülasyonundan gelmektedir. Ravenstein (1885: 278), göçü kalkınmanın ayrılmaz bir parçası olarak görmüş ve göçün başlıca nedenlerinin ekonomik olduğunu ileri sürmüştür. Buna göre göçün en temel nedeni menşe ülkedeki itmeler ile gidilen ülkedeki çekmelerdir. İtme-çekme modelleri, insanları menşe yerlerinden dışarı ittiği ve onları varış yerlerine çektiği varsayılan ekonomik, çevresel ve demografik faktörleri tanımlar. İtici faktörler genellikle nüfus artışı ve nüfus yoğunluğunu, ekonomik fırsatların eksikliğini ve siyasi baskıyı içerirken, çekici faktörler genellikle işgücü talebini, arazinin mevcudiyetini, ekonomik fırsatları ve siyasi özgürlükleri içerir (Ravenstein, 1885: 278). Fakat itme-çekme modeli göçün sebebini açıklamada her zaman başarılı bir teori olarak görülmemiştir. Genel anlamda itme-çekme modeli göçü açıklayıcı bir model olsa da bu itme ve çekme faktörleri tam anlamıyla açıklanamamıştır. Neoklasik teori özellikle iktisadi açıdan modelin eksikliklerini tamamlamayı hedeflemiştir.

Neoklasik yaklaşım, iktisadi odağına alarak, ülkeler arasındaki ücret ve istihdam koşullarındaki farklılıklara ve göç maliyetlerine odaklanmaktadır. Göç hareketini genellikle gelir maksimizasyonu için bireysel bir karar olarak kavrar (Espenshade, 1995: 203-204; Massey vd., 1993: 432; Kelegama ve Weeraratne, 2015: 210). Ticaret teorisinden gelişen temel model, mükemmel piyasaları ve geleneksel tarım sektöründe modern sektör tarafından emilen bir emek fazlasını varsayar. Modern sektör, sermaye birikimi yoluyla ve geleneksel sektörden kaçak emek olarak büyümektedir. Kırsal işçiler, pozitif ücret farkından etkilenirler ve kentsel sektöre göç ederler, yani göç etmeye çekilirler. Bu modellere göre göç, ücret eşitlemesi gerçekleşene kadar devam eder (Hagen-Zanker, 2008: 7).

Neoklasik teori, insanları evde kalmanın veya sonsuz sayıda potansiyel varış noktasına taşınmanın yaşam boyu maliyetleri ve faydalarının sistematik bir karşılaştırmasına dayalı olarak geliri veya faydayı en üst düzeye çıkaran rasyonel aktörler olarak görür. Bireylerin rasyonel, riske karşı nötr ve faydalarını maksimize etmeye çalıştıklarını iddia eder (Karpestam ve Andersson, 2013: 13). Öncelikle dış pazarlarda işgücünün getirileri yeterince yüksek olduğundan veya beklenen ücret artışı göçün maliyetini aştığından bireyler göç etmeyi rasyonel bir eylem olarak görmektedirler

(Cornelius ve Rosenblum, 2005: 100; Straubhaar,1986: 844). Yani göç kararı, destinasyonda istihdam edilme olasılığına, istihdam edildiğinde beklenen gelire ve varış noktasına seyahat etme maliyetlerine dayanmaktadır. İstihdam olasılığı ne kadar yüksek ve seyahat maliyeti ne kadar düşükse, göç etme güduları de o kadar yüksek olur. Göç etme maliyetleri ne kadar yüksek olursa, taşınmayı göze alacak kişi de o kadar az olur. Dolayısıyla neoklasik teoriye göre bu durum, muhtemelen göç etmek için en yüksek motivasyona sahip olan bireylerin (yani yoksulların) sonunda evde kalabilecekleri anlamına gelir (Karpestam ve Andersson, 2013: 13). Halbuki tipik göçmenin yüksek eğitilmiş ve yetenekli olmaktan ziyade işsiz ve eğitimsiz olması daha olasıdır. Dahası Neoklasik teori potansiyel göçmenlerin hedef bölgelerdeki ücret seviyeleri ve istihdam fırsatları hakkında mükemmel bilgiye sahip oldukları ve piyasaların yoksullar için mükemmel ve erişilebilir olduğunu varsayar. İnsanların göç etme arzusu ve yeteneği aslında yaş, cinsiyet, bilgi, sosyal ilişkiler, tercihler ve dış dünyaya ilişkin algılar gibi faktörlere de bağlıdır. Bu teoriler genellikle göçmenlerin dünyalarını nasıl algıladıklarını ve akrabaları, arkadaşları ve topluluk üyeleriyle nasıl ilişki kurduklarını ve sömürge geçmiş pratiklerini dikkate almada başarısız olmuşlardır.

3.1.1.1.2. Emek Göçünün Yeni Ekonomisi Teorisi

Neoklasik geleneğe dayanmakla birlikte neoklasik modeli eleştirmesi ile popülerleşen teori göçün genellikle varış bölgesinde, başlangıç noktasından daha düşük beklenen gelire rağmen gerçekleşebildiğini vurgular. Emek piyasasına ve devletler arasındaki ücret farklılıklarına odaklanan neoklasik yaklaşımlardan daha geniş bir ekonomik belirleyiciler kapsamını ele alır ve bu farklılıkların ortadan kaldırılması durumunda göçün duracağını öngörmez (Poole, 2022: 3726). Üstelik göç etme kararlarının neoklasik modellerde bireysel düzeyin aksine hane düzeyinde gerçekleştiğini varsayar (Stark ve Bloom, 1985: 174; Karpestam ve Andersson, 2013: 14; Massey vd., 1993: 432). Dahası göç riskten bağımsız olarak değerlendirilemez. Yani bireyler riske karşı her zaman nötr davranmamaktadırlar. Göç edenler çoğunlukla risk düzeyi yüksek insanlardır (Tuncel ve Ekici, 2019: 52). Genel olarak bu yaklaşıma göre göç süreci sadece terkedilen ve gidilen ülke arasındaki gelir farklılıkları nedeniyle değil, güvensizlik, göreceli yoksulluk, risk azaltma/paylaşma ve gelir kaynaklarını farklılaştırma gibi çeşitli faktörlerin toplamı sonucunda ortaya çıkmaktadır (Özcan, 2017: 202).

Emek göçünün yeni ekonomisi teorisi aslında bazı marjinal değişikliklerin yapıldığı neoklasik yaklaşımın biraz farklı bir modelidir. Göçe eğilimli nüfusların büyük ölçüde kapitalist gelişmenin bir ürünü olduğu, bir başka deyişle kapitalist toplumsal üretim ilişkilerinin devreye girmesiyle bağlantılı olduğu düşüncesinin eksikliği, emek göçünün yeni ekonomisine getirilen önemli eleştirilerdir. Bu eleştirilere dünya sistemleri teorisi açıklanırken değinilecektir.

3.1.1.1.3. İkili İşgücü Piyasası

Göçü modern endüstriyel ekonomilerin yapısal gereklilikleriyle ilişkilendirir. İkili işgücü piyasası, işgücü piyasasının birincil ve ikincil sektöre bölünmesini ifade eder. Birincil sektör, istikrarlı çalışma alışkanlıkları gerektirir ve geliştirir. Beceriler genellikle iş başında kazanılır ve ücretler yüksektir (O'reilly, 2015: 27). İkincil sektör ise istikrarlı çalışma alışkanlıkları gerektirmez. Ücretler düşük ve ciro yüksektir (Reich, Gordon ve Edwards, 1973: 360). Birincil sektördeki işler büyük ölçüde yerlilere ayrılmıştır. İkincil sektörler çoğunlukla göçmenler, azınlık işçileri ve kadınlar tarafından doldurulur. Dolayısıyla, göçmenlerin işleri ile yerlilerin işleri arasında temel bir ikilik vardır (Piore, 1979:35). Sanayileşmiş ülkelerdeki bu ikili işgücü piyasasındaki ikincil sektörler en az çekici sektörlerdir. Bu nedenle göçmenlere ayrılmıştır. Özellikle yaşlanmış nüfusu olan Avrupa ülkelerinde bu emek talebi 2000'li yılların başına kadar sürekli artış eğiliminde olmuştur (Cornelius ve Rosenblum, 2005: 101).

Piore'nin teorisine göre, göçmen işgücüne olan talep çeşitli faktörlerden kaynaklanmaktadır. Yapısal enflasyon nedeniyle birincil sektörde sürekli ücret artışları söz konusudur. İkincil sektördeki orantılı ücret artışları çok daha maliyetlidir; bunun sonucunda ortaya çıkan daha düşük ücret, ikincil sektörü işçiler için çekici hale getirmektedir. Göçmenler kendilerini hedef toplumun bir parçası olarak görmedikleri için bu düşük statülü işlerde çalışmaya daha fazla motive olmaktadır. İkincil sektördeki istihdam, ekonomik döngüye göre dalgalanmakta, bu da onu istikrarsız ve belirsiz bir iş haline getirmekte ve yine yerli işçiler için çekici olmamaktadır. Hagen-Zanker (2008: 7) bu modeli, Avrupa ve ABD'deki bazı savaş sonrası göç eğilimlerini açıklayabildiği için önemli görmekte ancak yalnızca tek bir çekme faktörü analiz edildiğinden ve göçmenin karar verme sürecinin daha derin bir analizi yapılmadığından eleştirmektedir.

3.1.1.1.4. Dünya Sistemleri Teorisi

Dünya sistemleri yaklaşımı uluslararası göçün genişleyen bir küresel pazarın politik ve ekonomik organizasyonunu takip ettiğini iddia eder (Wallerstein, 2011: 123; Petras, 1981: 45; Morawska, 1991: 192). Dünya sistemleri teorisine göre uluslararası göç, gelişmekte olan dünyada kapitalist piyasa oluşumunun doğal bir sonucudur. Kapitalist yatırım, çevre ülkelerde yerinden edilmiş hareketli bir nüfus yaratırken aynı zamanda merkez ülkelerle güçlü maddi ve kültürel bağlar kurarak ulusötesi harekete yol açan değişiklikleri teşvik eder. Bu ulusötesi hareketlerin özellikle sömürge dönemlerinde kurulan kültürel, dilsel, idari, yatırım, ulaşım ve iletişim bağlantıları nedeniyle geçmişteki sömürge güçleri ile eski sömürgeleri arasında olması daha olasıdır (O'reilly, 2015: 28). Kapitalist ülkelerin hükümetlerinin yurtdışındaki yatırımlarını korumak ve küresel pazarın genişlemesine sempati duyan yabancı hükümetleri veya söz konusu eski sömürgelerini desteklemek için yaptıkları siyasi ve askeri müdahaleler, başarısız olduklarında, başka bir uluslararası göç biçimini oluşturan belirli merkez ülkelere yönelik mülteci hareketleri üretir. Bu çerçevede değerlendirildiğinde göç sömürüye izin vermek için tasarlanmış araçsal bir süreçtir (Wallerstein, 2011: 102). Özetle Marksist ve Neo-Marksist literatür uluslararası göçün nihayetinde, ülkeler arasındaki ücret oranları veya istihdam farklılıkları ile çok az ilgisi olduğunu; piyasa yaratma dinamiklerinden ve küresel ekonominin yapısından kaynaklandığını iddia etmektedir (Massey vd., 1993: 447-448).

Göçün başlatıcı nedenlerine ilişkin teoriler genellikle ekonomik temelli olsa da yaklaşımlar farklılık arz etmektedir. Neoklasik modeller göçü gidilen yer ile göç maliyeti arasındaki karşılaştırma ile açıklamaktadır. Buna göre rasyonellik ön plandadır. Gidilen ülkedeki fırsatlar o kadar yüksek ki beklenen getiri göçün maliyetini aşmakta ve birey göç kararı vermektedir. Halbuki göç sadece gelir farklılığından kaynaklanmamaktadır. Güvenlik, savaş, yoksulluk, gelir kaynaklarının farklılaşması gibi küresel düzenin yapısından kaynaklı gelişmeler göçü başlatıcı önemli unsurlar olmaktadır.

3.1.1.2. Göçün Kendi Kendini Devam Ettiren Nedenlerine İlişkin Teoriler

Bir önceki kısımda tartışılan teoriler göç ve yeni bir varış noktasına tek seferlik bir hareket üzerinde durmaktadırlar. Bu da hareket sürecini açıklamakta yetersiz kalmaktadır. Göç bir kez gerçekleşikten sonra kendi kendini devam ettirebilen bir

süreçtir. Bir sonraki kısımda bunun nedenlerine dair açıklamalar getiren teoriler tartışılmıştır.

3.1.1.2.1. Ağ Teorisi

Önceki yaklaşımlar yapılar ve fail arasındaki karmaşık ilişkiyi kuramsallaştırmadan, yapısal veya eylem merkezli bir yaklaşımı tercih ederler. Bunlar gerçekleşen, pekişen, doğası ve şekli değişen ve zaman içinde yeniden ortaya çıkan karmaşık göç süreçleri için kullanışlı bulunmadığından ağ teorisi geliştirilmiştir. Bu teoride karmaşık süreçleri anlamak için makro-teorik bir çerçeve geliştirmek yerine, karmaşıklığın geçiş sistemleri veya ağları içinde çerçevesi olduğu iddia edilmektedir. Yani hareketlerin kümelenme eğiliminde olduğu, döngüsel olabileceği ve daha geniş bağlamlar ve sistemler içinde şekillenebileceği kabul edilir (O'reilly, 2015: 28). Göç süreçlerini anlamak, bireyden, içinde bireysel bir aracının yer aldığı daha geniş ve birbirine bağlı koşullar kümesine (daha geniş sistem veya ağ) geçmeyi içerir. Yani gelişen sosyal bağlantılar, gönderen ve alan ülkelerdeki göçmenleri, eski göçmenleri ve potansiyel göçmenleri birbirine bağlar.

Göç ağı teorisi, göçmenlerin diğer göçmenlerle ve evdeki aile ve arkadaşlarla nasıl sosyal bağlar kurduklarını ve sürdürdüklerini ve bunun sosyal ağların ortaya çıkmasına nasıl yol açabileceğini açıklar. Bu tür ağlar, daha fazla göçü kolaylaştırma eğiliminde olan orta düzeyde sosyal yapılardır. Savaş, sömürgecilik, fetih, işgal, askerlik hizmeti ve işçi alımı gibi faktörlerin yanı sıra paylaşılan kültür, dil ve coğrafi yakınlık gibi faktörler, göç süreçlerinin başlamasında ve devam etmesinde genellikle çok önemli bir rol oynamaktadır (Castles, De Haas ve Miller, 2014: 39-40; Massey vd., 1993: 449).

3.1.1.2.2. Kümülatif Nedensellik Teorisi

Kümülatif nedensellik herhangi bir pekiştirici olay zincirine atıfta bulunan genel bir terimdir. Faktörlerin karşılıklı pekiştirilmesi yoluyla döngüsel ve kümülatif olarak ilerleyen faktörlerin değişimini ifade eder (Kitagawa, 2016). Yoksulluğun nasıl daha fazla yoksulluk yarattığı veya ekonomik büyümenin nasıl daha fazla ekonomik büyümeyi teşvik edebileceği (Karpetsam ve Andersson, 2013: 19) kümülatif değişime bir örnek teşkil etmektedir. Bu çalışma bağlamında kümülatif nedensellik, göçün kendi kendini sürdüren güçlerini açıklayabilen ek faktörleri ifade eder.

Myrdal'ın (1957) ortaya attığı ve Massey'in (1990) geliştirdiği kümülatif nedensellik, her bir göç eyleminin sonraki göç kararlarının verildiği sosyal bağlamı, tipik olarak ek hareketi daha olası kılacak şekilde değiştirmesi bakımından birikimlidir. Yani kümülatif nedensellik teorisine göre, kritik eşik aşıldığında göç kendi kendini devam ettirir hale gelir. Çünkü her bir göç kararı sonraki göçü sürdürmek için ihtiyaç duyulan sosyal yapının yaratılmasına yardımcı olur (Cornelius ve Rosenblum, 2005: 102). Fakat "göç kamburu" modeli (Paredes-Orozco, 2019: 818) kümülatif nedenselliğin göç üzerinde ters U şeklinde etki yaptığını öne sürer. Buna göre göç sürecinin ilk aşamalarında, önceki göçmenler tarafından sağlanan sosyal sermaye, köken topluluktan daha fazla insanın göç etme olasılığını artırır. Bununla birlikte, belirli bir bölgeden daha fazla sayıda insan göç ettikçe, önceki göçmenlerden gelen tasarruflar yerel emek talebini artırarak uluslararası göçü daha az çekici hale getirebilmektedir. Bu durum 1950'lerden sonra Avrupa'da artan göç talebi ve günümüzde yaşanan göçü engelleyici politikalar açısından açıklayıcı bir olgudur.

3.1.1.2.3. Kurumsal Teori

Kurumsal teori uluslararası göçün neden devam ettiğini açıklamaya çalışır. Uluslararası göç başladıktan sonra, sermaye açısından zengin ülkelere giriş yapmak isteyen çok sayıda insan ile bu ülkelerin tipik olarak sunduğu sınırlı sayıda göçmen vizesi arasındaki dengesizliğin yarattığı talebi karşılamak için özel kurumlar ve gönüllü kuruluşlar ortaya çıkar. Bunlar uluslararası hareketi destekleyen, sürdüren ve teşvik eden kuruluşlardır.

Massey vd. (1993: 450-451) ülkelerin insanları dışarıda tutmak için koydukları engellerin, girişimciler ve kar için uluslararası hareketi teşvik etmeye adanmış kurumlar için kazançlı bir ekonomik alan yaratarak göçte bir karaborsa oluşturduğunu belirtmektedir. Bu piyasa sömürü ve mağduriyete elverişli koşullar yaratırken, gelişmiş ülkelerde yasal ve belgesiz göçmenlerin haklarını korumak ve onlara yönelik muameleyi iyileştirmek için gönüllü insani yardım kuruluşları da ortaya çıkmıştır. Kâr amacı güden kuruluşlar ve özel girişimciler, söz konusu pazarda belirlenen ücretler karşılığında göçmenlere bir dizi hizmet sunar. Sözde bu hizmetler: sınır ötesi kaçakçılık, dahili varış noktalarına gizli ulaşım, işverenler ve göçmenler arasındaki iş sözleşmeleri, sahte belgeler ve vizeler, göçmenler ile yasal olarak ikamet edenler veya hedef ülkenin vatandaşları arasında görücü usulü evlilikler ve varış ülkelerinde konaklama, kredi ve

diğer yardımlardır. İnsani yardım grupları, göçmenlere danışmanlık, sosyal hizmetler, barınak, yasal belgelerin nasıl elde edileceği konusunda yasal tavsiye ve hatta göçmenlik yasası uygulayıcı makamlardan izolasyon sağlayarak yardım etmektedir (Massey vd., 1993: 450-451; Jennissen, 2004: 55-56).

3.1.1.2.4. Göç Sistem Teorisi

Göç sistemleri ayrı bir teori olmamakla birlikte, kurumsal, kümülatif nedensellik ve ağ teorilerini sentezleyen bir genelleme içermektedir (Massey vd., 1993: 454). Buna karşın Fawcett (1989: 672-673), göç sistemleri teorisinin çeşitli faydalı özelliklerini vurgular. Buna göre göç sistemleri:

- Her bir konumdaki istikrar ve hareketliliği açıklama gerekliliğiyle, dikkati bir göç akışının her iki ucuna da yönlendirir.
- Bir akışı diğer akışlar bağlamında veya bir varış yerini alternatif varış noktalarına göre inceler.
- İnsanlar kadar bilgi, mal, hizmet ve fikir akışları da dahil olmak üzere yerler arasındaki çeşitli bağlantıları vurgular.
- Yerler arasında karşılaştırmalar önerir, böylece sistemdeki bir enerji kaynağı olan eşitsizliklere ve dengesizliklere dikkat çeker.
- Bir parçanın diğer parçalardaki değişikliklere duyarlı olduğu sistemin birbirine bağlılığına odaklanır.
- Göçün dinamik bir süreç, zaman içinde meydana gelen olaylar dizisi olduğu görüşünü pekiştirir.

Göçün kendi kendini devam ettiren nedenlerine ilişkin teorilerin çoğu göçü motive edecek nedenler sunabilecek ilk göçe atıf yapmaktadır. Çeşitli nedenlerle gerçekleşen göç neticesinde ağlar oluşur, bu ağlar sayesinde göçü kolaylaştırıcı ön bilgiler edinilir ve gidilen yerde yabancı hissedilmeyeceğine yönelik bir motivasyon oluşur. Göçmen işçi talep eden ülkelerde bu talebi karşılayacak kurumsal yapıların varlığı da göçü devam ettiren önemli bir unsurdur.

3.1.2. Göç Politikasına Yönelik Yaklaşımlar

Göçün bir devletin demografisi, kültürü, ekonomisi ve siyaseti üzerinde büyük etkisi vardır. Hatta göç, göç edilen toplumdaki nüfus istikrarından veya büyümesinden de

sorumludur. Göç kontrol politikası, göç modellerini belirlemede çok önemli bir unsurdur: ekonomik veya politik nedenlerle sanayileşmiş ülkelere göç etmek isteyen çok sayıda insan ve bunu yapmak için kesinlikle sınırlı fırsatlar göz önüne alındığında, esas olarak göç politikasını belirleyen şeyin küresel göç anlamında göçmenlik politikası olduğu söylenebilir (Meyers, 2000:1245). Bu göçmenlik politikalarını açıklayan teoriler ve bu teorilerin eleştirileri göç talepleri ve göç karşıtı tutumların çerçevesini çizmektedir.

3.1.2.1. Marksist Yaklaşım

Meyers (2000:1248) Marksist yaklaşımın önemli iddialarını vurgularken ekonomik faktörler ve sınıf temelli siyasi süreci odağına almaktadır. Zira Marksist literatürün üzerinde uzlaştığı temel nokta kapitalistlerin, ücretler üzerinde aşağı yönlü bir baskı oluşturmak ve böylece karlarını arttırmak için göçmen işçileri ithal ettiğidir (Marx, 1973: 48; Castells, 1975:34-35). Bu ekonomik temelli faydanın yanında kapitalist sınıfın göçmenlerden elde ettiği bir diğer fayda da siyasi faydadır.

Gorz, siyasi ve ekonomik faydaların kapitalist sınıf için en önemli faktörler olduğunu belirtir. Çünkü göçmen emeğine büyük ölçüde güvenmenin, yerli nüfusun sosyal ve politik yapısında temel bir değişikliğin yapay olarak üretilmesini sağlayacağını vurgular (Gorz, 1970:28). Şöyle ki, yabancı işçilere başvurmak, özellikle proloteryanın önemli bir bölümünün sendikal eylemden dışlanmasına yol açar. İşçi sınıfının ideolojik gücü ve bütünlüğü zayıflarken siyasi ve seçmen ağırlığında da ciddi azalmalar gerçekleşir. Kısacası Gorz'un (1970: 29) iddiasına göre, yerli proloteryanın yerine siyasi, sendikal ve sivil haklardan yoksun marjinal ve kültürel bir varoluşa yol açan ithal bir proloteryayı geçirerek, işçi sınıfının belirleyici sektörlerinin ulussuzlaştırılması sağlanır. Elbette bu işçi sınıfının tüm sektörleri için geçerli değildir. Çünkü yerli işçilerin kol gücü gerektiren işlerden çıkarılması ulusal işçi sınıfını azaltmak ve azaldığı oranda onları üçüncül ve teknik faaliyetlere teşvik etmeyi beraberinde getirir. Kol emeği ile teknik faaliyet arasındaki ayrım derinleştirilir, buna uygun olarak orta tabakanın toplumsal ve politik önemi şişirilir ve ırkçı/şovenist propagandayla ulusal işçi sınıfındaki geri unsurlar kendilerini ideolojik olarak küçük burjuvazi ile özdeşleştirmeye teşvik edilir.

Marksist yaklaşım ekonomik döngü ile göç politikaları arasındaki kısa vadeli korelasyonu doğru bir şekilde tahmin etmektedir. Özellikle göçmen işçilere ve bazı durumlarda yasadışı göçmenlere yönelik politikaları açıklamaya yardımcı olur, çünkü bu

göçmenlerin açıkça işverenlere fayda sağladığı gerçeği pek çok çalışmada ispatlanmıştır (Meyers, 2000: 1250; Castells, 1975: 46-47; Marks, 1973: 531; Petras, 1981: 45). Kapitalizmin yapısal bir parçası olarak göçte uzun vadeli büyümenin Marksist tahmini de her ne kadar tartışmalı ve zaman zaman aksi yönde olsa da nihayetinde göçün her geçen gün arttığı görülmektedir.

Marksist yaklaşımın farklı etnik kökene sahip göçmenlere ilişkin politika açıklamasının da tartışmalı olduğu söylenebilir. Marksist yaklaşıma göre devlet (kapitalistlerin hizmetinde), işgücünü genişletmek, sınıf oluşumunu kolaylaştırmak ve göçmenler ile yerel emek arasında ırksal gerilimlere neden olmak için farklı ırk ve etnik bileşime sahip göçmenlerin ithalatını teşvik eder. Ancak uygulamada, göçmenlik politikaları farklı ırk ve etnik yapıya sahip göçmenlere karşı ayrımcılık yapmıştır (Meyers, 2000: 1250). Örneğin ABD, Meksika ve Müslüman göçünü en aza indirmek için tedbirler almıştır. Yine Avrupa ülkeleri, Ortadoğu ve Afrika'dan gelen göçlere engel olmak için bir dizi politikalar yürütmüşlerdir. Fakat yine de Marksist yaklaşımın iddiasını destekler yönde ülkelerin demografik yapısını değiştirmek ve iç siyasette daha çok destek almak için farklı etnik yapılardan göçmen kabul eden ülkeler de mevcuttur.

3.1.2.2. Ulusal Kimlik Yaklaşımı

Meyers'in (2000: 1251) kavramsallaştırdığı bu yaklaşım, her ülkenin kendine özgü tarihinin, vatandaşlık ve milliyet kavramlarının yanı sıra ulusal kimlik ve içindeki sosyal çatışmalar konusundaki tartışmaların göç politikalarını şekillendirdiğini savunmaktadır. Literatürde tarihsel sosyoloji veya siyasal sosyoloji alanında incelenen ulusal kimlik, ulus inşası, önyargı, yabancılaştırma ve sosyal kapanma gibi sosyolojik ve psikolojik teoriler ve kavramlar üzerine kuruludur.

Ulusal kimlik ile ilgili paradoks, ulusla özdeşleşmenin kişiyi yurttaşlarla birleştirirken ve bir bütünleşme kaynağı olarak hizmet ederken, aynı zamanda bu grup üyelerini diğerlerinden ayıran bir mekanizma olmasıdır. Byrne (2018: 72) bu duruma genellikle grup dışı üyelere karşı olumsuz duyguların eşlik edeceğini iddia eder. Etnik bir ulusal kimlik kavramı, erken sosyalleşme sırasında edinilen kan bağlarını, soyları ve kültürel özellikleri vurgular. Ulusal kimliğin bu unsuru, doğduğu ülke, uzun süreli ikamet ve baskın dini inanç ile grubun bir üyesi olma arasında bağlantı kurar. Güçlü bir etnik ulusal kimliğe bağlı olan grup içi üyeler, kültürel uyuma ve ulusal birliğe değer verecektir.

Bu nedenle ulusal kimlik kişinin anadili ve yerel şivesi gibi bebeklik döneminde edinilen, değiştirilmesi zor nitelikler ve dil, dini inançlar, gelenekler ve ahlaki değerlerle ilişkilendirilir.

3.1.2.3. İç Siyaset: Çıkar Grupları ve Partizan Siyaset

Bu yaklaşımda göç politikasındaki değişiklikler durumsal sosyoekonomik faktörlere (durgunlukların ve farklı ırksal veya etnik yapıya sahip büyük ölçekli nüfus hareketlerinin göç üzerindeki kısıtlamalara katkıda bulunması gibi) bağlanır ve göç politikasını şekillendiren toplumsal aktörler tanımlanır. Partizan siyaset sürecinde her siyasi parti bir program sunar. Seçimlerde halk, partileri programlarına göre seçer. Çıkar ve baskı grupları da göç politikasıyla ilişkilidir. Bu baskı grupları göçmenliği destekleme eğiliminde olan işverenler ve etnik gruplar ile buna karşı çıkma eğiliminde olan sendikalar ve milliyetçi gruplardır (Meyers, 2000: 1258). Konjonktüre göre, göçe yönelik hangi tutumun daha yüksek oy potansiyeline işaret edebileceği bu eğilim ve karşı çıkmaların düzeylerini şekillendirir. Pek çok konuda görülebileceği gibi göç meselesinde de siyasette sıklıkla görülen siyasi manevralar bu etkiye işaret etmektedir.

3.1.2.4. Kurumsal ve Bürokratik Siyaset

Kurumlar göç politikası çıktıları ve siyasi dinamikler üzerinde etkilidirler. Bu kurumların en önemlileri devlet ve bürokrasilerdir. Kurumsal ve bürokratik siyaset yaklaşımı devleti bir aktör olarak geri getiren, devlet düzeyindeki etkileşimlere odaklanan ve göçmenlik politikasını şekillendirmede devletin rolüne odaklanan bir bakış açısını ima eder (Meyers, 2000: 1260). Buna göre devletin göç politikaları kamusal çıkara dayanmalıdır. Gerektiğinde bürokratlar eliyle göç talebi oluşturulmalı gerektiğinde ise göçe sınırlamalar getirilecek politikalar düzenlenmelidir.

Baskı gruplarının etkinliği ve her ülkenin kendine has dinamiklerinin olması kurumsal ve bürokratik siyaset yaklaşımının açmazlarından biridir. Nihayetinde yukarıda da belirtildiği gibi baskı grupları devletin göçmen politikalarının şekillenmesinde ya da yasa dışı (illegal) bir şekilde göçmen akışının gerçekleşmesinde etkili olabilmektedir. Bu da Devletin ve bürokratik siyasetin bu anlamda özerkliğine gölge düşürmektedir.

3.1.2.5. Realizm ve Küresel Realizm (Kü-Realizm)

Bir yaklaşım ya da bir dünya görüşü olarak realizm, felsefe ve sanatta çeşitli anlamlara sahiptir. Bunların çoğu, gözlemlenmesi, keşfedilmesi veya kanıtlanması gereken gerçek bir şey olduğu ve diğer yaklaşımların böyle bir gerçeği gizlediği veya çarpıttığı fikrine dayanmaktadır. Politik veya sosyal bir analizde böyle bir yaklaşım kullanıldığında, tanımlanan realizm, gücün kaynaklarına, kullanımlarına ve amaçlarına odaklanmaktadır. Böylece toplumsal veya politik realizm, güce vurgu yapan ve bunu yaparken daha teolojik, natüralist veya sistemik açıklamaları özümseyen, reddeden veya içine alan bir yaklaşım olarak gelişmiştir. Bununla birlikte, bu tür realizmin asıl amacı bireyler ve sosyal gruplar arasındaki ve yönetenler ile yönetilenler arasındaki ilişkilerin incelenmesi olmuştur (Harrod, 2001: 112) Uluslararası ilişkiler çalışmalarının önde gelen yaklaşımlarından biri haline gelen realizm böylece devlet, uluslararası sistem ve siyasete yönelik bir dizi tanımlamalar yapmaktadır (Donnelly, 2000: 6-8):

- Devletin çıkarı, hareketin kaynağını sağlar. Bir devletin çıkarlarına en iyi hizmet edecek politikaları keşfedilmesi gerekir. Devlet açısından başarı devleti korumak ve güçlendirmek olarak tanımlanır.
- Siyasal realizmin uluslararası siyaset manzarasında yolunu bulmasına yardımcı olan ana işaret, güç terimleriyle tanımlanan çıkar kavramıdır.
- Evrensel ahlak ilkeleri, devletlerin eylemlerine uygulanamaz. Politik gerçekçilik, belirli bir ulusun ahlaki özlemlerini evreni yöneten ahlaki yasalarla özdeşleştirmeyi reddeder.
- Uluslararası sistem anarşiktir. Devletler, doğası gereği, birbirlerine zarar vermeleri ve muhtemelen birbirlerini yok etmeleri için gerekli olan bazı askeri yeteneklere sahiptir. Hiçbir devlet, başka bir devletin taarruz askeri kapasitesini kullanmayacağından emin olamaz. En temel motivasyon kaynağı hayatta kalmaktır.
- Devletler öncelikle ulusal çıkarları tarafından motive edilir.

Realistler genel olarak, devletler arasındaki fiili veya potansiyel çatışmalara odaklanır. Güvenlik meseleleri ve stratejik meseleler bazen yüksek siyaset olarak anılırken, ekonomik ve sosyal meseleler daha az önemli veya düşük siyaset olarak görülür. Askeri olanlar da dahil olmak üzere devletler arasındaki fiili veya potansiyel

çatışmalar, göçmenlik politikalarını etkilemektedir (Meyers, 2000: 1264). Savaşlar ve çatışmalar yoğun göç süreçlerini sebep olabilmektedir. Bu durumda savaşan taraflar göç talep edebilirken diğer ülkeler, özellikle gelişmiş ülkeler, sınırlarını kapatabilmektedirler. İkinci Dünya Savaşı sonrası Batı Avrupa ülkelerinin göç talepleri ve günümüzde Ortadoğu'daki çatışmalardan dolayı aynı ülkelerin sıkı göçmen politikaları uygulayıp sınırları kapatmaları bunlara örnek teşkil etmektedir.

Realist yaklaşımda gücün kaynağının ne olduğuna dair sorunun cevabı her zaman bir devlet veya devletler koalisyonu olmuştur. Günümüzde ise aynı sorunun cevabı, küresel olarak giderek artan bir şekilde faaliyet gösteren şirketler, devlet kurumları, mali güce hakim kişiler, organize suç ve çıkar grupları ve profesyonel gruplardan oluşan bir konsorsiyum olabilmektedir. Harrod'a (2001: 112) göre güç kullanımının küresel sonuçları, gelirin daha yüksek gelirli gruplara doğru yeniden dağıtılmasına yönelik evrensel eğilim, çevrenin evrensel olarak bozulması ve yeni hastalıkların görülme sıklığının artması gibi örneklerin gösterdiği gibi ölçülebilir ve somuttur. Güç kaynaklarının ve küresel düzeydeki mekanizmaların karmaşıklığı öyledir ki, gerçek veya toplumsal bir gerçekçiliğin uygulanması, uluslararası ilişkiler gerçekçiliğinde olduğu gibi artık yanlış analogilere dayanmak zorunda kalacaktır. O halde ihtiyaç duyulan şey, küresel düzeyde güç kaynakları ve mekanizmalarının çeşitliliğini tanıyan, analiz eden ve inşa edilmiş rasyonalitelere eleştirel yaklaşan küresel bir realizmdir (Harrod, 2001:111-113). Selahaddin Bakan'ın da yönlendirmesi ile söz konusu dönüşüme dair tartışmalarda bu yeni yaklaşım Küresel Realizm (Kü-Realizm) kavramı ile tanıtılmıştır. Dışa açık ve dışa kapalı ülke ayrımından, dışa açık ama aynı zamanda ulusal egemenliği ve ulusal ekonomiyi kırmızı çizgi olarak gören popülist retoriğin peşinden giden bir akım söz konusu olmuştur. Kü-Realizm kavramını dikkate değer gösteren şey de küresel güç kaynaklarının ve söz konusu çeşitliliklerinin yeni ekonomi politiğini anlamaya yardımcı olabilmesidir. Dolayısıyla bu çalışma açısından da yeni popülist retorik ve bunun sebep olduğu ekonomi politik tartışmaların göçmen olgusu üzerinden tartışılması Kü-Realizmin kazanımlarındandır. Çünkü iç politikada realist dış politikada neoliberal politikalar gereği küresel davranmak zorunda kalan devletler “demografi-demokrasi” ilişkisi ve çelişkisini soruşturmaya tabii tutmayı gerektirmektedir.

Demokrasi kelimenin tam anlamıyla halkın gücü olmasına rağmen, “halk”(demos) kavramının neyi ifade ettiği sorusu hala ön plana çıkmaktadır. Göç çağında herhangi bir

demokrasinin "demoları"na yönelik tartışmalar siyaseti önemli ölçüde etkilemektedir. Liberal demokrasinin özgürlüğe yönelik iddialı vaatleri göç edilen gelişmiş demokrasilerde oluşan melez toplumlara yönelik hoşnutsuzluk karşısında çaresiz kalmış gibi görünmektedir. Çokkültürlü toplum güzelleşmesinin yanı sıra göçün ulusal değerleri ortadan kaldırdığına yönelik demografik rahatsızlıklar demokrasi-demografi çelişkisini net bir şekilde ortaya koymaktadır. Günümüz popülist sağ veya solun itiraz alanı da bu demokrasi-demografi ilişkisi çerçevesinde şekillenmektedir. Bir taraftan dışa açık toplumun gerekliliği öte taraftan dışa açılmanın toplumsal sonuçlarına hoşnutsuzluk günümüzde yaşanan önemli paradokslardan biri halini almıştır. Demokrasi, göçmenlerin hakları da dahil olmak üzere bireysel ve azınlık haklarının korunmasının önemine vurgu yaparken, demografik dönüşümler, aşırı sağ hareketler tarafından istismar edilebilecek nüfusun belirli kesimleri arasında endişeleri körükleyebilmekte ve gerilimler yaratabilmektedir. Söz konusu çelişki de bu gerilimlerden kaynaklanmaktadır.

3.1.2.6. Liberalizm, Neo-Liberalizm ve Küreselleşme

Liberalizm kurumların, davranışların ve ekonomik bağların devlet şiddetini nasıl içerdiğine ve hafiflettiğine dair çok çeşitli fikirleri ve tartışmaları kapsar (Duguri, Hassan ve İbrahim, 2022: 4). Uluslararası ekonomik karşılıklı bağımlılığın, ulusötesi etkileşimlerin, uluslararası kurumların ve demokrasinin yayılmasının uluslar arasında işbirliğini ve hatta barışı teşvik edebileceğini savunmaktadır. Realizmin aksine liberalizm, uluslararası örgütler ve çok uluslu şirketler gibi devlet dışı aktörlerin uluslararası ilişkilerde önemli aktörler olduğunu ve ekonomik ve sosyal konuların askeri meselelerden daha az önemli olmadığını varsayar (Meyers, 2000: 1266). Liberal paradigmanın göç üzerinde en çok etkisi olan kolu neoliberalizm ve küreselleşme teorileridir.

Neoliberalizm 1970'lerin sonlarından bu yana dünya çapında gelişimini sürdüren hegemonik ekonomik ve sosyal sistemi ifade etmektedir. Genel olarak devlet harcamalarındaki azalmaları, endüstrilerin özelleştirilmesini ve kamu tüketimini ve ekonomik büyümeyi teşvik etmek için müdahalesizliği savunur. Bu teori, birey refahını arttırmanın en iyi yolunun güçlü özel mülkiyet hakları, serbest piyasalar ve serbest ticaretin temel alındığı bir kurumsal çerçeve içinde bireysel girişim becerilerini ve hürriyetlerini serbest bırakmak olduğunu iddia eder (Harvey, 2015: 10). Pratik öncüsü

Margaret Thatcher’ın kamu endüstrilerini ve şirketleri özelleştirmesidir. Aynı dönemde Ronald Reagan’ın serbest piyasa kapitalizmine alternatif olmadığına dair sözleriyle birlikte çıkardığı “1981 Ekonomik İyileşme Vergisi” ve “1986 Reform Yasaları” hükümetin sosyal harcamalarını ve federal endüstri düzenlemesini azaltan yapılar olmuştur. Bununla birlikte Uluslararası Para Fonu ve Dünya Bankası gibi uluslararası finans kurumları 1980’lerin başında neoliberal politikaları benimsemiş ve bunların küresel olarak yayılmasında büyük rol oynamıştır (Goudarzi, Badaan and Knowles, 2022: 1437-1438). Böylece neoliberalizm ulusal ve uluslararası söylemlere, politikalara ve kurumlara kadar nüfuz etmiştir.

Bu teoriye göre devletin rolü, bu pratiklere uygun bir kurumsal çerçeve yaratıp sonra o çerçeveyi korumaktır. Örneğin paranın kalite ve itibarını korumalıdır. Özel mülkiyet haklarını güvence altına almalı, piyasaların düzgün işleyişini gerekirse zorla garantilemek için gereken ordu, savunma, emniyet ve hukuk ile ilgili yapı ve işlevleri düzenlemelidir. Dahası eğer piyasalar mevcut değilse gerekirse devlet eliyle yaratılmalıdır. Fakat devlet bu görevlerin ötesinde bir işe girişmemelidir. Piyasaları yarattıktan sonra devletin piyasalara müdahalesi en alt sınırdaki tutulmalıdır (Harvey: 2015: 10).

Göç politikalarına yönelik bir diğer yaklaşım da sermayenin ve emeğin serbest dolaşımını öngören küreselleşmedir. Küreselleşme sınırların kaldırılmasını ifade ederken çok geçmeden bunun böyle olmadığı, neoliberal küreselleşmenin destekleyicisi olduğuna yönelik tartışmalar yapılmıştır. Neoliberalizm uluslararası alanda, malların, hizmetlerin, sermayenin ve paranın serbest dolaşımını gerektirir. Yani şirketler, bankalar ve bireysel yatırımcılar, mülklerini ulusal sınırların ötesine taşımakta ve ulusal sınırların ötesinde mülk edinmekte özgür olmalıdır, ancak bireylerin sınır ötesi serbest dolaşımı neoliberal programın bir parçası değildir (Kotz, 2002: 65). Bu teorilerin her ne kadar uluslararası işbirliğinin oluşmasına büyük katkıları olacağı iddia edilse de küreselleşmeyle birlikte egemenlikleri aşınan ulus devletler, neoliberalizmin yarattığı borçlandırılmış insanlar¹³

¹³ Özel girişim ve mülkiyetçi bireyciliğe dayanan neoliberal yönetim tarzının yüksek faizle borçlandırma politikası sonucunda gerçekleşen borçlandırmalara atıfla kullanılan bu ifadede Lazzarato, gerçek ekonominin ücretliler olarak yönetilenleri ve sosyal hak sahiplerini fakirleştirirken finansın onları kredi ve hisselerle zenginleştirdiğini iddia ettiğini belirtir. Doğrudan ve dolaylı ücret artışı yoktur ama tüketim kredisi ve tahvil piyasasına teşvik vardır, barınma hakkı yoktur ama gayrimenkul kredileri vardır, parasız eğitim hakkı yoktur ama eğitim masraflarını karşılamak için borç verilir, risklere karşı yardımlaşma yoktur ama bireysel sigortalara yatırım vardır. (Bkz. Lazzarato, 2020: 84).

ve küresel eşitsizlikler (Kocaoğlu, 2018: 272), göç krizlerine ve dolayısıyla sıkı göç politikalarına neden olmaktadır. Uluslaşma sürecinde ulus devletlerin ötekileştiren yüzü dolayısıyla günümüz aşırı sağ hareketlerin güçlenmesi söz konusu olabilmektedir. Küreselleşme, ötekileştiren ulus devleti örselemeden öteleme gibi bir stratejiyi uygulamamış ya da uygulamada başarısız olmuştur. Bauman'ın (2019b: 13-22) ifadesiyle kapitalist, bireyci tüketim toplumunda yaşayan bizim, yaşam oyunlarımızda tekrar tekrar atmamız gereken zarlar çoğu durumda, eşitsizlikten çıkar sağlayan veya sağlamayı umanların lehine hilelidir.

3.2. Göçmen Karşıtlığına Yönelik Yaklaşımlar: Nedenler ve Politikalar

Göçmenlerin, onları üreten ülkeye, onları kabul eden ülkeye veya gönderen ve alan ülkeler arasındaki ilişkilere yönelik bir tehdit olarak algılanabilecekleri pek çok durumdan bahsedilebilir. Göçmenlerin kendi ülkelerindeki rejime karşı çıkmaları, ev sahibi ülkenin rejimi için siyasi bir tehdit veya güvenlik riski olarak algılanmaları, kültürel bir tehdit veya ev sahibi toplum için sosyal ve ekonomik bir sorun olarak görülmeleri göçmen karşıtlığını tetikleyen temel unsurlardandır.

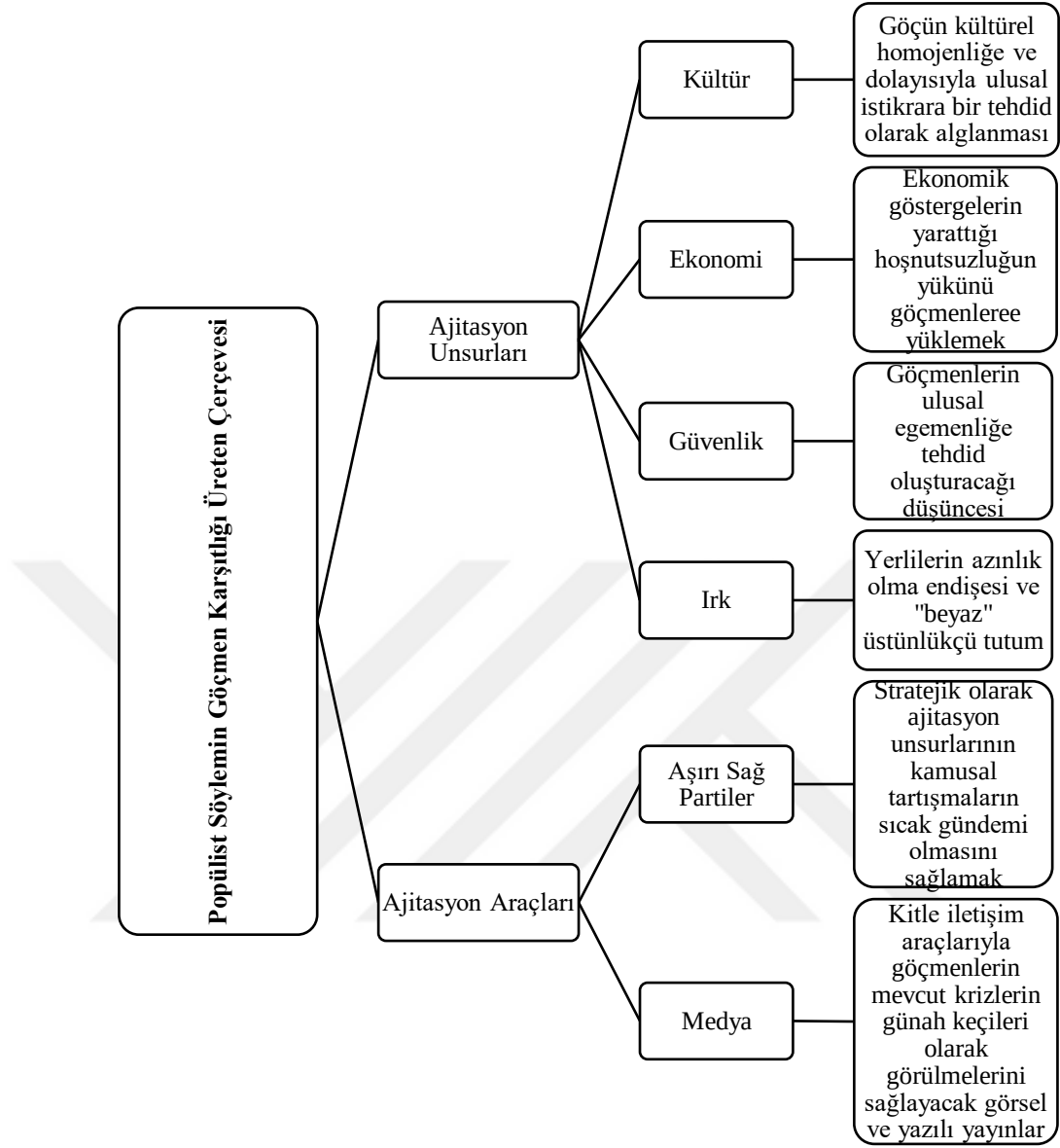
1970'li yıllardan günümüze göçle birlikte hemen hemen her Batılı sanayi toplumu, büyük şehirlerinin çoğunda önemli azınlık toplulukları ile bir dereceye kadar çok etnikli hale gelmiştir. Bu, kültür, din ve ırk farklılıklarının uyandırdığı daha irrasyonel refleksler bir yana, yasa ve düzen, iş, barınma ve eğitim hakkındaki korku ve endişeleri şiddetlendirmiştir. Fransa, Almanya, İngiltere, İtalya, Avusturya, Belçika ve Doğu Avrupa'nın bazı bölgelerinde, çok etnikli bir toplumun varlığına karşı radikal bir şekilde motive edilmiş şiddet ve kızgınlığın, yeniden canlanmasına yol açmıştır. Avrupa kıtasında son birkaç yılda yapılan kamuoyu yoklamaları, sürekli olarak göçmenlere, yabancı işçilere, sığınmacılara, mültecilere ve Çingenelere karşı yüksek düzeyde önyargı olduğunu gösteriyor. Fransa'da ana hedefler Araplar ve daha az ölçüde Afrikalılarıdır; Almanya'da Türkler, İngiltere'de Asyalılar (özellikle Pakistanlılar) ve Karayipliler; İtalya'da bunlar öncelikle Afrikalılarıdır; Avusturya'da Slavlar ve Doğu Avrupa'da Çingeneler özellikle tercih edilen birer günah keçisi olmuşlardır (Wistrich, 1995: 359).

Uluslararası göçteki artışlar, mütevazı veya hayali artışlar dahi, ekonomik, sosyal ve siyasal bir kriz duygusuna yol açabilmektedir. Yine de uluslararası göçün siyasi yönü son 40-50 yıl öncesine kadar siyaset bilimciler tarafından çok az ilgi görmüştür. Hollifield

ve Wong (2023: 289-290) bunu, uluslararası göçün temelde ekonomik ve sosyolojik bir olgu olarak görülmesine dayandırmaktadır. Öyle ki hem ekonomi hem de insani açıdan kısıtlamaları gevşetmek için güçlü argümanlar her zaman olmuştur ama insanlar göçlerden korkmaktadırlar. Pek çok muhafazakâr, radikal fikirlerin ithal edilmesinden korkar; birçok Protestan, kendi istikrarsız çoğunluklarının daha da azaltılabileceğini hisseder; Katolikler, Komünistlerin gelişinden korkar; bazı işçi sendikası üyeleri yeni gelenleri özümseyecek işlerin yaratılmayacağından ve kendi güvenliklerinin zarar göreceğinden korkar (Allport, 1966: 35).

1980'lerde ve 1990'larda Avrupa'da aşırı sağcı siyasi partilerin yükselişi ve daha yakın zamanlarda ABD'de yerlilerin yükselişiyle, liberal demokrasilerdeki siyaset bilimciler uluslararası göçü daha ciddiye almaya başlamışlardır. Fakat bu uluslararası göçün yeni bir olgu olduğu anlamına gelmemektedir. Uluslararası göçün tek bir disiplin çerçevesinde değerlendirilmesi gerektiği anlamına da gelmemektedir. Pek çok dinamiği barındıran ve çok boyutlu etkileşimleri olan göçün disiplinler arası bir yaklaşımla değerlendirilmesi gerekmektedir. Göçmen karşıtlığında siyasetin ve siyasal partilerin etkisi veya göçmen karşıtlığının bu olgular üzerindeki etkisi değerlendirildiğinde diğer disiplinlerden kopmamak gerekmektedir.

Çalışmanın bu kısmında göçmen karşıtlığının oluşmasında etkileşim halinde olan olgular pek çok disiplinden yaklaşımlarla açıklanmaya çalışılacaktır. Öncelikle siyaset ve siyasal partiler üzerinden yürütülen kavramsal ve kuramsal tartışmalar ekonomik ve sosyolojik teorilerle desteklenmeye çalışılacaktır. Şekil 3.2'de popülist söylemin göçmen karşıtlığı üreten çerçevesi yani göçmen karşıtlığına sebep olan nedenler ve politikalar verilmiştir. Şekilde göçmen karşıtlığına yönelik yaklaşımların daha anlaşılır olabilmesi için nedenler ve politikalarla ilişkin ajitasyon unsurları ve araçları şeklinde bir ayrıma gidilmiştir. Ajitasyon unsurlarından kastedilen şey göçmen karşıtı tutumun oluşmasına neden olabilecek unsurlardır. Bunlar kültüre, ekonomiye, güvenliğe ve ırka ilişkin kaygılardan oluşmaktadır. Ajitasyon araçlarından kastedilen şey ise bu kaygıları tetikleyecek veya göçmen karşıtlığının oluşmasına neden olabilecek unsurları ajite edebilecek araçlardır. Bunlar aşırı sağ partiler ve medyadır.

Şekil 3.2. Göçmen Karşıtlığının Oluşmasında Etkili Olan Unsurlar ve Araçlar

Kaynak: Şekil yazar tarafından oluşturulmuştur.

Aşırı sağ partiler ve medya, belli bir krizi fırsat bilerek o krizin oluşturduğu olumsuz durumdan sorumlu tutabilecekleri günah keçilerini belirlerler. Yukarıdaki göç teorileri ile tutarlılık arz etmesi için ajitasyon unsurları yerine göçmen karşıtlığının nedenlerine ilişkin ve ajitasyon araçları yerine göçmen karşıtlığının politikalarına ilişkin yaklaşımlar sistematigi kullanılmıştır. Sonraki kısımda tartışılacağı gibi günümüz ekonomik ve siyasal krizin sorumluları olarak göçmenler görülmüş ve aşırı sağ partiler ile medya toplumu buna ikna etmeye çalışmıştır.

3.2.1. Göçmen Karşıtlığı Nedenlerine Yönelik Yaklaşımlar

Göçmen karşıtlığının oluşmasında etkili olan pek çok ekonomik, siyasal ve sosyal etken söz konusudur. Çağımızda bu etkenleri şekillendiren şey de küreselleşme ve neoliberalizmdir. Küreselleşme ve neoliberalizm krizine ilişkin tartışmalar bu etkileri göz önüne sermektedir. Bu krize işaret eden en aktif hareketler popülist hareketler olmuştur. Appadurai (2017: 17-23) neoliberalizmin aşağıda ifade edilecek yıkıcı etkileri karşısında popülistlerin büyük destek aldıklarını ve bu desteği arkalarına alarak tekrar ulusal egemenliği icra etmek için kültürel çoğunlukçuluk, etnik milliyetçilik ve içerdeki entelektüel ve kültürel muhalefeti bastırma yoluna gittiklerini ifade etmektedir.

3.2.1.1. Küreselleşme Nefreti

Küreselleşme ulusal sınırların aşılmasını tanımlayan ve dünyayı benzeri görülmemiş bir ölçekte ve daha önce hayal bile edilemeyecek bir hızla birbirine bağlayan bir olgudur. Dünyanın her yerindeki sıradan insanların yaşamları, yaşadıkları ve çalıştıkları yerden çok uzakta gerçekleşen olaylar, kararlar ve eylemler tarafından giderek daha fazla şekillenmektedir. Kùltürler, ekonomiler ve politikalar; hızlı bilgi, fikir ve bilgi alışverişi ve küresel şirketlerin yatırım stratejileri aracılığıyla dünya çapında birleşmektedir (Cochrane and Pain, 2004: 5). Küreselleşme o kadar güçlü bir söylem veya düşünsel bir güce sahiptir ki dünyayı nasıl gördüğümüze ve nasıl davrandığımıza çok büyük etkiler yapar (Martell, 2016: 44-45). Üretim biçimlerinden tüketim alışkanlıklarına kadar hemen hemen tüm ekonomik, siyasi, toplumsal ve askeri ilişkileri etkileyen bir süreçtir (Göktolga, Zeren ve Torun, 2021: 639).

Küreselleşme kavramının özgül içeriğini tanımlamaya, ters yönden başlanabilir. Başka bir deyişle önce bu özgül içeriğin ne olmadığının ortaya konulması daha aydınlatıcı olabilir. “Küreselleşme” kavramı farklı alanlarda dünyanın bütünleşmesini anlatmak için kullanılmamalıdır. Bütünleşme, küreselleşmenin berisinde yer alan bir kavramdır. Hobsbawm Diyalektiğin bakış açısıyla onu değerlendirdiğinde bütünleşmeyi içerik (töz), küreselleşmeyi ise biçim (öz) olarak tanımlar. Küreselleşme teorisi bu içeriğin mutlaka bu biçimi alması gerektiğini savunan, içerik ile biçimi ayrılmaz biçimde birbirine bağlayan, hatta özdeşleştiren bir teoridir. Bu nedenle teorinin ileri sürdüğü biçimin doğruluğuna inanmayan ama arı anlamında bütünleşmeyi vurgulamak isteyen biri için küreselleşme kavramı yeterli açıklamayı yapamayabilecektir (Savran, 2011: 22).

Bütünleşme olgusuna küreselleşme adını verebilmek için ek özgül belirlenimler gerekir. Bu özgül belirlenimler arasında küreselleşme teorisi açısından vazgeçilmez, olmazsa olmaz unsur, ulus devlete ilişkin tezdır. Bu teze göre ulus devletin tarihsel işlevi sona ermiştir, artık hiçbir önemi yoktur, kendi topraklarında meydana gelen olaylar karşısında denetimi sürdürmek gibi temel işlevlerini yerine getirme yeteneğinden yoksundur (Hobsbawm, 2008: 46) ve yakında ortadan kalkacaktır (Savran, 2011: 22). Kısacası, küreselleşme kavramı, ulus devletin sonu fikrinden bağımsız olarak tanımlanamaz. Bir bakıma bu fikir küreselleşme teorisinin yüreğidir. Çünkü küreselleşme teorisinin amacı ulus devletin bir işe yaramayacağını, küreselleşme fırtınasının herkesi önüne katıp götüreceğini ortaya koymaktır; politik varlığı da ulus devletin küreselleşme diye anılan süreci yavaşlatacak, engelleyecek, durduracak hiçbir müdahalede bulunmamasını savunmaktır. Dolayısıyla, küreselleşme tartışmasının ilk ve belirleyici adımı ulus devletin tarihsel işlevinin gerçekten sona erip ermediğinin, ulusal birimlerin dünya ekonomisinde bir rolü olup olmadığının açıklığa kavuşturulmasıdır (Savran, 2011: 22-23).

Uluslararası örgütlenmenin küresel uzantısının, ulus devletin temel ilkesini küresel olarak yaydığı, daha zayıf devletler için koruyucu bir kabuk oluşturduğu ve ulusal bilinci canlandırdığı (Fulcher, 2000: 528) ve küresel ekonomik karşılıklı bağımlılığın otoritenin zayıflamasına yol açtığı (Carayannis, Pirzadeh ve Popescu, 2012: 18) düşüncesi ulus devletin egemenliğinin küresel etkilerle zayıflatıldığı gerçeğine dayanmaktadır. Günümüzde neredeyse hiçbir modern ulus-devlet kendi ulusal ekonomisi denebilecek bir şeyi yönetmiyor. Sözü edilen gerçek, yeni popülist liderleri ortak noktada buluşturur. Hepsi de yabancı yatırımcıların, küresel anlaşmaların, uluslararası finansın, işçi hareketliliğinin ve sermayenin esiri olmuş ulusal ekonomilerini tam olarak kontrol edemediklerinin farkında olduklarını iddia etmektedir (Appadurai, 2017: 17-23). Bu yüzden devletler ve yönetime talip popülist hareketler ulusal egemenliği icra etmek için kültürel çoğunlukçuluk, etnik milliyetçilik ve içerdeki entelektüel ve kültürel muhalefeti bastırma yoluna gitmektedirler. Yani ekonomik egemenliğin çöküşü kültürel egemenliğin vurgulanmasına sebep oluyor. Nihayetinde popülist otoriter liderler ve demagoglar neoliberalizm, kültürel şovenizm, göçmen düşmanlığı ve çoğunlukçu öfke gibi temel modellerle aynı duygulanımla hareket ediyor (Appadurai, 2017: 17-23).

2000'li yıllara kadar ulus devletlerin böyle bir etkiye maruz kaldığı doğrudur. Ancak ilerleyen dönemde ulus devletler tarafından küresel etkilere karşı ulus devletleri

güçlendiren yeni önlemler alınmaya başlanmıştır. Ulus devletleri küresel etkilere karşı birçok yönden güçlendirmeyi amaçlayan bu süreç, mecazi veya somut olarak duvarların yeniden dönüşü olarak da yorumlanmıştır (Karadağ ve Uygur, 2019: 2). Küreselleşmenin aşırı sağ partilere bir ivme kazandırmasına ve dolayısıyla göçmen karşıtlığının artmasının önünü açmasına sebep olacak dinamikleri bu çerçevede oluşmuştur. Çünkü böyle bir süreçte radikal eğilimlerin artması kaçınılmazdır. Bu gibi durumlarda güven azalır ve biri diğerini düşman olarak görür. Dünyanın pek çok yerinde özellikle Amerika ve Batı Avrupa'da seçmenler, küreselleşmenin sınırlar üzerindeki etkisinden şikâyet etmektedirler (Stiglitz, 2018: 69-70). Küreselleşmenin sağladığı imkanlarla kendi milletini ilgilendirmeyen krizlerin kendilerine yansıtacağını düşünmektedirler. Bunu önlemek için duvarlar örmeyi vaat eden siyasi yapıları destekleme eğilimindedirler (Arıboğan, 2017: 13). Bu nedenlerle 2000'li yıllardan itibaren Amerika ve Avrupa'da İslamofobi, yabancı düşmanlığı ve milliyetçilik giderek artmıştır. İlginçtir ki, küreselleşme sürecinde etkili olan hareketler, küresel geri çekilme sürecinde araçsal bir etkiye sahiptir.

Küreselleşmenin temel göç etkileri üretim yapılarındaki, emek piyasalarındaki ve toplumsal eşitsizliklerdeki dönüşümlerde aranmalıdır. Küreselleşme zengin ile fakir arasındaki uçurumu başlatan başat faktördür. Kentsel büyüme bazıları için daha iyi geçim kaynakları sunsa da diğerleri kayıt dışı sektörde düzensiz ve güvencesiz işlerle geçimini sağlamak durumunda kalmıştır. Bahsedilen koşullar yurtdışında daha iyi geçim kaynakları aramak için güçlü motivasyonlardır. Bununla birlikte uluslararası göç seçicidir. Yalnızca göçün yüksek maliyetlerini karşılayacak ve vize almaya hak kazanacak finansal sermayeye ve eğitime sahip olanlar veya yurtdışındaki fırsatlarla bağlantı kurmak için sosyal sermayeye sahip olanlar göç etme eyleminde bulunabilmiştir (Castles, De Haas ve Miller, 2014: 33-34). Öte yandan Ulus-devletler, yurttaşlık, kamu düzeni, işgücü piyasaları, vergilendirme, sosyal refah, sağlık hizmetleri ve eğitim gibi sınır ötesi hareketler ve göç karşıtı politikalar için büyük ölçüde dolaylı da olsa büyük etkilere sahip politikaların ana mekânı olmaya devam etmiştir. Devletler arası kuruluşlar (AB gibi) yüksek vasıflıları hareketli olmaya teşvik eden farklılaştırılmış göç rejimleri kurarken, düşük vasıflı işçiler ve zulümden kaçan insanlar genellikle haklarından mahrum bırakılır.

3.2.1.2. Neoliberal Kriz ve Ekonomik Tehdit

Neoliberalizm hem bir ekonomik teori bütünü hem de bir politika duruşudur. Neoliberal teori, büyük ölçüde düzenlenmemiş bir kapitalist sistemin (serbest piyasa ekonomisi) yalnızca özgür bireysel seçim idealini somutlaştırmakla kalmayıp, aynı zamanda verimlilik, ekonomik büyüme, teknik ilerleme ve dağıtımsal adalet açısından optimum ekonomik performansa ulaştığını iddia eder (Kotz, 2002: 65). Halbuki günümüzdeki popülist ivme ve artan göçmen karşıtlığı 1980'ler boyunca tesis edilen neoliberal hegemonik oluşumun krizine işaret etmektedir. Bahsi geçen neoliberal hegemonya Batı'nın Keynesçi refah devletinin yerine getirdiği ve temelinde piyasa egemenliği olan yeni oluşumu kastetmektedir (Mouffe, 2019: 23). Bu yeni oluşumla birlikte günümüzde neredeyse hiçbir modern ulus-devlet kendi ulusal ekonomisini yönetememektedir. Popülist hareketlerin itirazlarının temel noktası da bu olmaktadır. Fraser (2017) günümüzde bu popülist hareketlerin itiraz ettiği neoliberal hegemonyanın çöküşünün başladığını vurgulamaktadır. Bunu da bir dizi politik hamleyle açıklar. Bunların en önemlileri Berxit referandumu, Trump'ın seçilmesi ve Fransa'da Ulusal Birlik'in yükselişi. Bunların yanı sıra Sanders'in ABD ön seçimlerinde Demokrat Parti'nin aday olması ve İtalya'da Renzi reformlarının reddi de önemli göstergelerdendir. Tüm bunların ideolojilerinin ve hedeflerinin farklı olduğu dikkat çekmektedir. Temel ortak noktaları şirket küreselleşmesini, neoliberalizmi ve bunların savunucusu olan politik kurumları reddetmeleridir (Mason, 2017: 111). 2008 mali krizi¹⁴ de birçok kişinin neoliberal hegemonyanın sonunun yakında geleceğini düşünmesine neden olmuştur. Ancak bunun yerine kendisini seçkinleri destekleyen ve popülist duyguları harekete geçiren otoriter bir siyasetin arkasında yeniden örgütlemiştir. Bu durum, duvarlar, çitler ve gözaltı merkezleri inşa ederek Avrupa, Kuzey Amerika ve Güney Asya'daki çağdaş siyaseti bozan vatandaşlık ve göç etrafındaki tartışmalarda vücut bulmaktadır (Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 138). Yani sermayeye direniş olarak görülen bu itiraz ve hedefler aslında bir kısım insan için göçe ve insan haklarına isyan etmeye evrilmiştir.

¹⁴ 2008 mali krizi, Amerika Birleşik Devletleri'nde başlayan ipotekli konut finansmanı sistemindeki krizi işaret etmektedir. Bu krizle birlikte emlak balonu sönmüş, ipotekli konuta dayalı varlıklar çökmüş, kredi piyasaları çekilmiş ve aylar bile geçmeden Wall Street şirketleri toplu intiharlar gerçekleştirmiştir. Geniş çaplı kurtarma planları ve finansal kurumların devralınması ile devlet ilk önce ABD'de ve sonrasında diğer gelişmiş ülkelerde devreye girdi. Krizin temelinde finansal küreselleşme yatmaktadır (Bkz. Rodrik, 2011).

Toplumlar göçmenlere, ekonomik maliyetler nedeniyle veya refah bağımlılığı, suçluluk gibi sözde sosyal davranışları nedeniyle tepki gösterebilirler. Gelen insanların barınma, eğitim ve ulaşım olanaklarını zorlayarak önemli bir ekonomik yük yaratacak kadar çok fakir olması ev sahibi topluluklarda endişe yaratabilmektedir. Dahası gelişmiş sanayi toplumlarında, refah devleti tarafından göçmen işçilere, sürekli göçmenlere veya mültecilere sağlanan hizmetler yerel olarak kızgınlık yaratabilir (Weiner, 1992: 114). Yani göçün kabul eden ülkeler açısından ekonomik olarak faydalı olabilmesine rağmen göçmenlerin iş için yerlilerle bir rekabet oluşturabildiği görülmektedir. Yerliler arasında yinelenen bir endişe, göçmenlerin, özellikle gelir dağılımının alt ucundaki maaşları aşağı çekebileceği ve muhtemelen eşitsizliği artırabileceği yönündedir (Mayda, Peri ve Steingress, 2022: 2). Bu da göçmene yönelik tanımların iktisadi deregülasyon ve neoliberal gelişme çerçevesinde yapıldığına işaret etmektedir.

Aşırı sağ partilerin gelişim süreçlerine katkıda bulunan şeyin de neoliberal sürecin yarattığı ekonomik kriz ve bunun günah keçileri olan göçmenler olduğu yönünde yaygın bir kanı vardır. Ekonomik göstergelerin yarattığı memnuniyetsizlik toplumda göçmen karşıtlığını ve yabancı düşmanlığını körüklerken bu anlayışa bürünen bireylerin aşırı sağ partilere yönelmesini tetiklemiştir (Batur, 2019: 3-5). Çünkü ekonominin kötüye gittiği düşüncesi ırksal kızgınlıkları arttırabilmektedir. Fakat parti kimliği insanların ekonominin nasıl gittiğine dair inançlarını güçlü bir şekilde belirleyebilmesinden dolayı ırksal küskünlük de ekonomik kaygıyı tetikleyebilmektedir (Tesler, 2016). Neoliberalizmin tetiklediği bu kızgınlıklar ve yarattığı krizin güvenlik, egemenlik ve ırk temelli açıklamaları sonraki bölümde verilmiştir. Burada daha önemli olan konu popülizmin yükselmesinin gerçekten anti-neoliberal anlamına gelip gelmediğidir. Zira günümüzdeki uygulamalar burada derin bir çelişkinin varlığına işaret etmektedir. 2016 Trump ve Brexit zaferleri popülizm ile neoliberal küreselleşme arasındaki bir yüzleşme olarak görülmüş olsa da aslında bir ittifakın da belirgin bir göstergesi olduğu tartışma konusudur. 1980'lerde neoliberallerin başlıca hayallerinden biri, demokratik talepleri sınırlayacak ve sermayenin, malların ve (bazen ama her zaman değil) insanların sınırlar ötesinde serbest dolaşımını koruyacak kurumlardı. Slobodian (2018) popülizm tarafından serbest piyasa ekonomisinin yani neoliberalizmin reddedilmediğini aksine muhafazakâr aile yapılarına ve Doğu'dan gelen İslami bir tehdide karşı tanımlanan bir grup kimliğine

daha derinden demir attığını ifade etmektedir. Buna yönelik pek çok destekleyici argüman literatürde yer edinmiştir.

Neoliberal retorik ve politika reçeteleri her zaman Anglosakson liberter sağın radikal devlet karşıtı, saldırgan laissez-faire retoriği ile Alman ordoliberalizm¹⁵ siyasetiyle daha yakından ilişkili olan "sosyal piyasa" geleneği arasında bölünmüştür (Gilbert, 2013: 7-8). Anglosakson liberter sağın radikal devlet karşıtlığında anarko-kapitalistlerin ve Hayek'in izleri görülmektedir. Brexit örneğine bakıldığında neoliberalizme karşıtlıktan ziyade neoliberalizmden yararlanmamanın nefreti dikkati çekmektedir. Bunun da en kilit sebebi AB'dir. Hayek AB'den çok uzun yıllar önce eyaletler arası federasyonu sorunlu görmemiştir. Çünkü ona göre devletlerarası federasyonun en büyük avantajlarından biri devletler arasında insan, mal ve sermaye dolaşımına ilişkin engelleri ortadan kaldırması ve ortak hukuk kurallarının yaratılmasını mümkün kılmasıdır (Hayek, 1939: 131). Fakat muhtemelen eyaletler arası bir federasyonun ulus devleti taklit eden siyasi bir proje olabileceğini de tahayyül etmemiştir. Brexit sürecinde birçok Brexit yanlısı neoliberal, İngiltere'yi serbest ticareti engellediğine inandıkları "gereksiz" düzenleyici çerçevelerden kurtarmanın tek yolunun AB'den çıkması olduğuna inanmıştır (Bell, 2019: 46). Yani İngiltere'nin neoliberal nimetlerden yararlanması için sürekli onları kontrol eden AB'den kurtulması gerek.

Öte yandan ABD için benzer bir senaryo söz konusu. Bessner ve Sparke (2017) neoliberalizmi politika etkilerinin tarihsel pratiğini tanımlayan 10 norm açısından anlamak gerektiğini iddia eder. Bu normlar ticaretin serbestleştirilmesiyle başlar ve ihracatın teşvik edilmesine kadar uzanır; yabancı yatırımın cezbedilmesi, enflasyonun, kamu harcamalarının ve vergilerin azaltılması, kamu hizmetlerinin özelleştirilmesi, sanayi ve finansın kuralısızlaştırılması, sendika organizasyonunun kısıtlanması ve son olarak mülk ve arazi mülkiyetinin uygulanması. Bu normlar Trump'ın politika gündemiyle karşılaştırıldığında, onun popülist söyleminin önereceğinden çok daha neoliberal olduğu açıktır. Çünkü Trump, zenginler üzerindeki vergileri düşürmek, büyük

¹⁵ Ordoliberalizm, iyi işleyen bir piyasa ekonomisinin anayasal, yasal ve politik temellerini sağlayan yasal bir çerçeveye dayanmaktadır. Böyle bir ekonomik anayasa kurmaya çalışırken devletin biçimini ve işlevlerini de tanımlar. Devlet müdahalesi olmadan piyasa ekonomisinin sorunsuz işleyişini garanti edebilecek bir devlet biçimini tercih eder, ancak aynı zamanda piyasa başarısızlıklarını düzeltmek ve ortaya çıkan sosyal zararları gidermek için o ekonomiye devlet müdahalesi ihtiyacını da onaylar (Jessop, 2019: 969).

işletmeleri ve finans sektörünü kuralısızlaştırmak ve Amerikan sendikalarını daha da zayıflatacak çok çeşitli özelleştirme planları ve kamu-özel ortaklıkları izlemeyi hedeflemiştir (Bessner ve Sparke, 2017; Lachmann, 2019: 25). Bu hedefler her ne kadar görünür olarak değerlendirilmeseler de aslında Milanoviç (2020) Trump'ı ilkelerini gizlemeden uyguladığı için neoliberalizmin en iyi öğrencisi olarak görür.

Almanya ve Fransa özelinde Kıta Avrupası ülkelerinden de örnekler verilebilir. Örneğin diğer pek çok ülkedeki popülizm anlayışında olduğu gibi AfD'nin de neoliberal düzene direnmek için değil, onu güçlendirmek için bir hoşnutsuzluktan yararlandığı iddia edilmektedir. Bunlar AfD'yi belirli bir neoliberalizm türü olan ordoliberalizmle ilişkilendirmektedirler. Bu iddianın en önemli savunucularından Havertz (2019: 385-386) AfD'deki ordoliberallerin görevdeki hükümetin neoliberal gündeminden kopmak istemediklerini aslında onu radikalleştirmek istediklerini vurgulamaktadır. Havertz sağcı radikal bir partinin ekonomik faaliyeti kısıtlayarak ve müdahale ederek ekonominin kontrolünü ele geçiren bir hükümet kurma niyetinde olmasını ve zayıf bir devlete karşı güçlüyü tercih etmesini beklemektedir. Fakat AfD, daha az müdahale eden güçlü bir devlet kurmayı ummaktadır. Bu bir paradoks olarak görülse de Ordoliberalizm, AfD gibi sağcı radikal bir partinin, otoriterliğe açıkça başvurmadan neoliberalizmin zaten mevcut olan otoriter karakterini daha da güçlü bir şekilde ortaya çıkarması için ideal bir araç olabilmektedir. Fransa'da da Fron National hareketi 2000'li yıllara kadar iktidarı neoliberal politikalara aykırı davrandığı gerekçesiyle suçlamıştır. Fakat günümüzde özellikle Hollande'nin ABD modeli neoliberalizmine karşı koymakta ve müdahaleciliği savunmaktadır.

3.2.1.3. Güvenlik ve Ulusal Egemenlik Kaygısı

Gerbaudo (2021 :21) neoliberal tez ile popülist antitez arasındaki diyalektik ilişkinin neoliberal genişleme evresinin birçok merkezi ideolojik dogmalarını örten devletçi bir sentez ürettiğini belirtmektedir. Artık sahneye egemenlik, koruma, kontrol ve güvenlik gibi kavramlar çıkmaktadır. Yani dışa doğru odaklanan fırsat, esneklik, açıklık ve girişimcilikten müteşekkil neoliberal dil artık yerini yeni devletçi bir kamusal otorite, toprak hakimiyeti ve siyasi gücün yeniden ortaya konulması kaygısına bırakmaktadır. Neoliberal politikalar insanların arzularını, bilhassa da mülkiyetçi tüketicilikle bireysel özgürlüğü hedeflerken, şimdiki tartışmalar kolektif korkulara hitap etme ve toplumsal riskleri azaltmayla ilgilenmektedir.

Egemenlik, belirsiz mirasa sahip kavramdır. Bir yandan, bölgesel bir devlete verilen popüler demokratik meşruiyet iddiasını savunabilirken, diğer yandan bu tür devletin genellikle şiddet içeren kökenlerini ve bir devleti ve onun varlığını savunma gerekliliğiyle doğuşunun maskelenmesini temsil edebilmektedir. Uzun zamandan beri, muğlak mirasının muhtemelen her zaman dayandığı bölgesel temelin altını oyan küreselleşmenin meydan okumasıyla karşı karşıya olduğu söylenmektedir (Agnew, 2009: 2). Hatta tek tek ulus-devletlerin ve geleneksel sosyal kurumların otoritesi, güçlü ve görünürde baskın küresel güçler karşısında giderek gereksiz hale geldiği (Cochrane and Pain, 2004: 5) düşüncesi günümüzde küreselleşme krizine yol açmış görünmektedir.

Güvenlik ise farklı toplumlarda farklı anlamlara gelen sosyal bir kurgudur. Bu çalışma için kastedilen şey ulusal güvenliktir. Ulusal güvenlik, günümüzde değişik anlamlar kazansa da genel olarak devlet egemenliğini sürekli kılmak amacıyla devletin siyasal, askeri ve ekonomik güçlerini uluslararası arenada kullanması süreci olarak ortaya çıkarken (Baharççek ve İnan, 2013: 107-108) bu güçlerin hangilerinin hangi unsurlar tarafından ulusal tehdit oluşturacağı düşüncesi toplumlara göre değişiklik gösterebilmektedir. Örneğin etnik olarak homojen bir toplum, etnik karakterini korumaya heterojen bir topluma göre daha fazla değer verebilir ve bu nedenle bir nüfus akışını kendi güvenliğine yönelik bir tehdit olarak görebilir. Kişinin değerlerini paylaşanlara (örneğin siyasi özgürlük) sığınak sağlamaya kimi ülkelerde daha fazla ehemmiyet verilebilir; bu nedenle bazı ülkelerde "özgürlük savaşçıları" akını güvenlik kaygısı olarak görülmeyebilir. Ayrıca, belirli bir ülkede bile, yüksek değer verilen şeyler elitler ve karşı-seçkinler tarafından paylaşılmayabilir. Radikal olarak görülen göçmen akını bir hükümdar için *bêtes noires*¹⁶ olabilir, ancak muhalefet tarafından memnuniyetle karşılanabilir. Bir etnik grup göçmenleri hoş karşılarlarken, bir başkası onlara şiddetle karşı çıkabilir. İş dünyası, göçmen işçileri ithal etmeye genel halktan daha istekli olabilir (Weiner, 1992: 103). Bir yandan, birçok göç akışı uluslararası çatışmanın veya iç savaşın sonucudur. Öte yandan, göç akışları aynı zamanda uluslararası çatışma ve güvensizlik kaynağı da olabilir çünkü dünyanın birçok bölgesinde göç, ve mülteciler sorunu ulus devletlerin çoğunu güvenlik ve ekonomik açıdan zor durumda bırakmıştır (Bakan ve Tuncel, 2012: 61). Şöyle ki Cornelius ve Rosenblum'un (2005: 104) vurguladıkları gibi

¹⁶ Sevilmeyen, korkulan şey veya kimse anlamında kullanılan Fransızca deyim.

bazı ülkeler, onları idare etmek için yetersiz donanımına sahip zayıf devletlere kitlesel göç akışları tarafından istikrarsızlaştırılabilir.

Bir devletin en önemli egemenlik unsurlarından biri, kendi topraklarına girişi kontrol etmek için yasal imtiyazını kullanmak ve aynı zamanda girişine izin verilenleri düzenlemektir. Doty'nin (1996: 41) ifadeleriyle göç kontrolü mutlaka bir devletin egemenliğinin temel bir unsuru olmamakla birlikte, devletlerin sınırlarını kontrol etme kabiliyeti konusu, sıklıkla egemenlik meselesiyle ilişkilendirilen yaygın çağdaş endişelerden biridir. Bu, karşılıklı bağımlılığın ve küreselleşmenin arttığı bir çağda özellikle önemli bir sembolik önem kazanıyor. Bazı devletlerin (Schengen anlaşması üyeleri¹⁷) sınır kontrollerini kaldırmasını ironik bulan Doty bunun bir egemenlik kaybı yaşadıkları anlamına gelmediğini belirtir. Ama yine de bu durum egemenliğin önemli unsurlarının başka bir varlığa (yani AB) devredildiğini göstermektedir. Bazı devletlerin (özellikle İngiltere'nin) Schengen'in bir parçası olma konusundaki isteksizliği, göçü kontrol etmenin en azından sembolik önemini kanıtlıyor (Doty, 1996: 41-42). Zaten güvenlik ve Avrupa şüpheciliğini (*Eurocepticism*¹⁸) göçmenler üzerinden gündemde tutan şey de bu endişeler olmuştur.

3.2.1.4. Kültürel Tepki

Kültür, belirli bir grubu veya tüm toplumu karakterize eden bir dizi resmi ve resmi olmayan uygulama tarafından desteklenen, bir toplumdaki arzu edilen ve istenmeyen davranışlar hakkında benzer ortak inanç ve değer olarak tanımlanmaktadır (Sinanovic, 2011:17). *“İngilizce'deki ilk kullanımlarında kültür, hayvanların ve ekinlerin “yetiştirilmesi” (cultivation) ve dinsel tapınma ile ilişkili olmuştur. On altıncı yüzyıldan on dokuzuncu yüzyıla kadar kavram, geniş bir şekilde öğrenmeyle bireysel insan aklının ve kişisel görgünün geliştirilmesine uygulanmıştır”* (Smith, 2007: 13). Birilerinin “kültürlü” olduğundan ya da kaba iseler, “kültürsüz” olduklarından söz edebiliyor olmamızın kökeni buraya dayanmaktadır. Bu dönemde kültürün “uygarlık” sözcüğünün

¹⁷ Belçika, Çek Cumhuriyeti, Almanya, Danimarka, Portekiz, Estonya, Finlandiya, Fransa, Avusturya, Hollanda, İspanya, İsveç, İtalya, Macaristan, Letonya, Litvanya, Lüksemburg, Malta, Polonya, Slovakya, Slovenya ve Yunanistan. İsviçre, Norveç, İzlanda ve Lichtenstein Schengen'e üye olmakla birlikte AB üyesi değildir.

¹⁸ AB'den ayrılmayı savunan Avrupa siyasi doktrini. Avrupa'ya şüpheci bir bakış açısını benimseyen siyasi partiler, genel olarak popülist olma eğilimindedir ve genellikle AB bürokratik yapının sökülmesine veya düzene sokulmasına ek olarak sıkı göç kontrollerini de destekler (Ray, 2016).

değer yüklü eşanlamlısı olarak kullanılmasıyla birlikte, kavram bir bütün olarak toplumun gelişmesini de anlatmaya başlamıştır. Dönemin tipik kullanımı, “kültürlü” Avrupa uluslarını Afrika “barbarlığı” ile karşılaştırabilir olmasıdır. Böyle bir ifade ahlaki ve usule ilişkin farklılıklar kadar teknolojik farklılıkları da içerebilmekteydi. Bununla birlikte, Sanayi Devrimi’nde Romantizmin yükselişiyle kültür tek başına ruhani gelişimi adlandırmak ve bunu maddi ve altyapısal değişimle karşılaştırmak amacıyla kullanılmaya başlanmıştır. On dokuzuncu yüzyılın sonlarında Romantik milliyetçilik ile kültürün boyutları olarak günlük yaşamı ve geleneği vurgulayan tonlamalar ortaya çıkmıştır. Bunlar, bu dönemde ortaya çıkan “halk kültürü” ve “ulusal kültür” fikirleri içinde toplanmıştır (Smith, 2007: 13-14). Dolayısıyla kültür sadece belli bir noktaya değil her alana temas etmiştir.

Kültür, dünya çapında büyüyen karşılıklı bağlantıları günlük hayatımızda deneyimlememizin en doğrudan, açık ve görünür yoludur. Küreselleşmenin çok önemli bir bileşenidir çünkü ortak anlayışlar kültür aracılığıyla geliştirilir, bu nedenle kültür, yerler ve uluslar arasındaki bağlantıların merkezinde yer almaktadır (Mackay, 2004: 44). Kültürel yakınlık ya da uzaklık da ülkelerdeki çeşitli toplulukların bir nüfus akışına nasıl tepki verdiği konusunda önemli rol oynamaktadır (Weiner, 1992: 105). Kültürel heterojenlik günümüz ortak yaşamının yapısal bir özelliği haline gelmiştir. Ancak bu durumun kabul edilmesi kolay değildir. Genel olarak buna verilen ilk tepki inkâr ya da ısrarlı ve hırçın bir reddetme oluyor. Bauman (2017: 33-36) buradaki hoşgörüsüzlüğün kökeninin ve kaynağının bilinmeyene karşı olan korku olduğunu iddia eder. Bu bilinmeyen en belirgin temsilcileri de yabancılar, ötekiler ya da göçmenlerdir.

Bununla ilgili kültürel tepki yaklaşımı, popülist partilerin oylarındaki artışın tamamen ekonomik bir olgu olarak değil, büyük ölçüde ilerici kültürel değişime karşı bir tepki olarak açıklanabileceğini öne sürmektedir (Inglehart ve Norris, 2016: 2). Bazı göçmen toplulukların nasıl ve neden kültürel tehdit olarak algılandığı, başlangıçta ev sahibi topluluğun kendisini nasıl tanımladığını içeren karmaşık bir konudur. Kültürler, kimin kendi topluluğuna ait olduğunu veya topluluklarına kabul edilebileceğini nasıl tanımladıklarına göre farklılık gösterir. Weiner bu normların, kimlerin kabul edileceğini, girmesine izin verilenlere hangi hak ve ayrıcalıkların tanınacağını ve ev sahibi kültürün bir göçmen topluluğu potansiyel vatandaşlar olarak görüp görmediğini yönettiğini vurgular. Bu normların ihlali (örneğin istenmeyen göçmenler tarafından) genellikle temel

değerlere yönelik bir tehdit olarak görülür ve bu anlamda ulusal güvenliğe yönelik bir tehdit olarak algılanır. Bu normlar genellikle, doğum nedeniyle kimin vatandaş olma hakkı olduğunu ve kimin vatandaşlığa kabul edilmesine izin verildiğini belirleyen vatandaşlık yasasına yerleştirilmiştir. Temel ayrım, *jus sanguinis*'e dayalı vatandaşlık kanunları (her nerede doğarsa doğsun, ebeveynlerinin devletinin vatandaşdır) ile *jus soli*'ye (bir çocuğun vatandaşlığını topraktan veya doğum yerinden aldığı kuralı) dayalı olanlar arasındadır (Weiner, 1992: 111).

Ekonomik küreselleşme süreci, gelişmekte olan dünyadaki kapitalist merkez (çekirdek) ülkeler ve onların hinterlandı arasında kültürel bağlar yaratır. Çoğu durumda, bu kültürel bağlar uzun süredir devam etmektedir. Merkez ülkeler, bir çevre bölgesini yönetmek ve sömürmek için kendilerinin aynası olan idari ve eğitim sistemlerini kurdukları bir sömürge geçmişini yansıtmaktadır. Örneğin Senegal vatandaşları Fransızca öğrenirler, liselerde okurlar ve ekonomik işlemlerde doğrudan Fransız Frangı'na bağlı bir para birimi kullanırlar. Aynı şekilde, Hintliler ve Pakistanlılar İngilizce öğreniyor, İngiliz tarzı dereceler alıyor ve İngiliz Milletler Topluluğu olarak bilinen ulusötesi bir birliğe başkalarıyla birlikte katılıyorlar. Sömürge geçmişinin yokluğunda bile, ekonomik nüfuzun etkisi derin olabilir: Meksikalılar giderek ABD üniversitelerinde okuyor, İngilizce konuşuyor ve Amerikan tüketici tarzlarını yakından takip ediyor (Massey vd., 1993: 446). Bu çokkültürlü bir toplum tahayyülünün paradoksu gibi görünmektedir. Çünkü çokkültürlülüğten kastedilen tüm dünyaya kültür ihracatı ise bu kavramı sorunlu hale getirmektedir.

Çokkültürlülük tartışmalı bir terimdir ve milliyetçi, göçmen karşıtı siyasi söylem için merkezi bir konumdadır. Ayrıca göç ve kültürel çeşitlilik hakkında günlük tartışmalara yol açabilmektedir. Çok kültürlü ideoloji ve politikanın baskın tanımı eşitliği ve etno-kültürel çeşitliliğin kabulünü vurgularken, günlük yüz yüze söylemlerin ve pratiklerin çoğunluk ile göçmenler arasındaki eşitsizliği haklı çıkarma etrafında döndüğü tespit edilmiştir (Nortio vd., 2021: 439). Göçmenlerin içinde bulundukları kültür ve (ulusal) toplum içinde ne ölçüde asimile olduklarını önemli inceleme alanları olmuştur. Burada genellikle göçün sözde kültürel homojenliğe ve dolayısıyla ulus devletin istikrarına bir tehdit olduğu varsayılmış ve göç, göçmenin asimilasyonu ve uyumu açısından teorize edilmiştir (O'reilly, 2015: 29). Çokkültürlülüğün görünürdeki kapsayıcılık amacına rağmen, bunun özellikle beyazlar tarafından her türden dış gruba

karşı daha olumsuz tutumlar üreten bir statü tehdidi biçimi olarak deneyimlendiği görülmektedir (Mutz, 2018: E4332). Bu yüzden popülizm ve göçmen karşıtı partiler, tek kültürlülüğü çok kültürlülüğe, ulusal tekil çıkarı uluslararası işbirliği ve kalkınma yardımına, kapalı sınırları insanların, fikirlerin ve emeğin serbest akışına ve gelenekçiliği ilerici ve liberal toplumsal değerlere tercih eder.

3.2.1.5. Irksal Tehdit Algısı ve Grup Tehdidi Teorisi: Göçmen Karşıtlığını Yerlilerin Azınlık Olma Endişesiyle Açıklamak

İrkçilik ve bununla ilgili meseleler, Batı demokrasileri için büyüyen bir meydan okuma gibi görünmektedir. İrkçilik önyargı ve ayrımcılık unsurları yaratır ve kontrol edilmezse insan ilişkilerini baltalayabilmektedir. Avrupalıların ve ABD'de ikamet edenlerin çoğu kendilerini ırkçı olarak görmez. Ancak, sosyo-ekonomik kaygılar nedeniyle, aynı kişiler daha sert ve katı göçmen politikalarını tercih edebilirler ve genellikle azınlık gruplarının toplumdaki tam entegrasyonunu ve sosyal uyumunu desteklemezler. Bu tutum, katı göçmen kontrolü ve politikaları tarafından örneklendirilmektedir. Irksal olarak açık olmasa da Batılı sanayileşmiş ülkelerin katı göçmenlik politikaları, uygunsuz olduğu düşünülen veya belirli giriş koşullarını karşılamayan herkesin girişini yasaklayacak ve böylece istenmeyen etnik grupların girişini etkili bir şekilde sınırlayabilecektir (Ghani, 2008: 1115). Dünyanın pek çok yerinde olduğu gibi Kıta Avrupası ve Anglosakson ülkelerde güçlenen aşırı sağ partiler bu politikalar üzerinden yükselmektedir.

Aşırı sağ partilerin ideolojisi veya söyleminin etno-milliyetçiliğe, göçe ve çok kültürlü/çok etnikli topluma karşı muhalefete dayandığına dair yaygın bir düşünce mevcuttur. Göçmen karşıtı tutumların, aşırı sağ partilerin seçim seferberliğini açıklamada çok önemli bir faktör olduğuna inanmak elbette sezgisel bir anlam ifade etmektedir. Çünkü göçmen karşıtlığı daha geniş bir sorunlar ağının yalnızca bir parçasıdır. Fakat aşırı sağ partilerin ekseriyetinin siyasi programlarının merkezinde yer alır ve seçmenlerin bu partilere ilişkin imajlarına hakimdir. Göçe şüpheyile bakan seçmenlerin tamamı aşırı sağ partilere oy vermese de bu partilere oy veren seçmenlerde göç karşıtlığı yaygın tutum olabilmektedir. Dolayısıyla etnik merkezcilik kavramı içinde vücut bulmuş önyargılar göçmen karşıtlığını anlamının temel unsurlarındandır. Bundan dolayı irksal açıklamalar göçmen politikası tutumlarında baskın rol oynamaktadır (Shortle, 2012: 4-5). Bu

çerçeve de göçmen nüfus, gerçek veya sözde biyolojik özelliklere atıfta bulunularak, farklı bir insan kategorisi veya türü olarak ifade edilmiştir (Miles, 1991: 532). Bahsedilen durum “Aynı türden” olmanın çok önemli belirteç olduğunun işaretidir. Dolayısıyla etnik yakınlık göçmenleri kabul etme veya reddetme konusundaki istekliliğinin en makul açıklamalarından biri olabilmektedir. Bir devletin mevcut hükümeti ve vatandaşları, aynı dili, dini veya ırkı paylaşanlara karşı anlayışlı olabilirken, böyle bir kimliği paylaşmayanları tehdit olarak görebilir (Weiner, 1992: 105).

Ancak Bobo (2017) göçmen karşıtlığının ırk boyutuyla açıklanmasında ırkçılık kavramının makul ölçüde net sınırlarının ve anlamının olması gerektiğini söyler. Bunun ne zaman doğru ve ne zaman haksız bir kullanım olduğunun bilinmesi gerekir. Hakkaniyetli kullanım için de kavramın kökeni ve evrimi hakkında bilgilerin öncelikle edinilmesi gerekir. Bu bilgiler ışığında seçmen tercihlerinin belirlenmesi ve göçmen karşıtı duyguların hangi saiklerle ortaya çıktığı ırkçılık özelinde anlam kazanabilir.

İrk, genellikle toplum tarafından ayrı bir grup olarak kabul edilen benzer fiziksel veya sosyal özelliklere sahip insanların oluşturduğu bir olgudur. Barnshaw (2008: 1091), ırkı karakterize eden dört ana kavramdan bahseder. İlk olarak ırk, insanların sosyal çevrelerinden anlamlar ve kullanılacak semboller yaratması için sosyal olarak inşa edilmiştir. Bu, ırkın bir insanın veya çevrenin içkin bir parçası olmadığı, daha ziyade bir kültürde veya toplumda anlam oluşturmak için semboller kullanılarak yaratılan bir kimlik olduğu anlamına gelir. İkincisi, ırk kısmen ten rengi, yüz hatları veya saç dokusu gibi fiziksel benzerliklerle karakterize edilir. Fiziksel özellikler ırk kavramının bir bölümünü oluştursa da bu biyolojik olmaktan çok sosyal bir ayrımdır. Yani, insanlar içsel biyolojik anlamı olan fiziksel özellikler yerine fiziksel özelliklere dayalı ırk kategorileri yaratırlar. Üçüncüsü, ırk kısmen paylaşılan tarih, konuşma kalıpları veya gelenekler gibi genel sosyal benzerliklerle karakterize edilir. İrksal gruplaşmalar nedeniyle sosyal benzerlikler gelişse de ırksal benzerlikler tüm bir ırka özel değildir ve bir ırkın her üyesi sosyal benzerlikleri paylaşmaz. Bu tür yapay ayrımlar, klişeleştirmenin zararlı uygulamalarına yol açar. Dördüncü ve son olarak ırk, toplumda kendini bu şekilde tanımlayan farklı ırk gruplarının oluşumu ile karakterize edilir. İrk, doğal bir biyolojik gruplaşma değildir, bu nedenle ırksal kategoriler tarihsel süreçlerden ortaya çıkar ve genellikle toplumda siyasi eylem yoluyla meşruiyet kazanır. Çoğu zaman, ırk kategorilerinin oluşumu veya

reformasyonu, azınlık veya alt ırk grupları üzerinde otorite uygulayan baskın ırk grupları tarafından gerçekleştirilir. Bu da bizi ırkçılığa götürür.

Belli başlı insani özelliklerin ve yeteneklerin ırk tarafından belirlendiğini öne süren teori olarak ırkçılık ırk kavramının doğuşundan¹⁹ önce bile olup biten pek çok şeyi nitelendirmektedir. Örneğin on altıncı yüzyıl İspanya'sında Bartolome de Las Casas²⁰ karşıtları, Amerikan Yerlilerine yapılan muameleyi onların insan olmadıkları gerekçesiyle haklılaştırmıştır (Bernasconi, 2020 :42). Benzer şekilde ilkel diye adlandırılan halkların çoğu kendilerine “doğrular”, “iyiler”, “mükemmeller” anlamına gelen bir ad verirler, ya da sadece “insanlar” derler. Diğer halklara da “yer maymunları” ya da “bit yumurtaları” gibi onların insanlık durumlarını inkar eden nitelemelerde bulunurlar (Levi-Strauss, 2010: 69). Irk kavramının öncesine dayanmasına rağmen bu olay; politik, sosyal ve kültürel ayrımlarda yukarıda dört kriterle temsil edilen durumları çağırıştır. Hatta ırkçı ideolojilerin zemininde tarihsel/pratik bir dolgu olarak kullanıldığını düşündürür. Fanon'un (2014: 4) belirttiği gibi maalesef çağımızda da bunun psikolojik sonuçları vardır. Siyah insan Beyaz olmak istiyor. Beyaz insan ise köleleştirici düzeneklerini sürekli çalıştırırken daha yüksek bir insanlık düzeyine ulaşmanın peşinde. Söz konusu insanlık düzeyi zenginleşmeyi imler. Ancak Fanon (2021: 50-60) Avrupa'nın bu zenginliğini kelimenin tam anlamıyla bir skandal olarak değerlendirir. Çünkü kölelerin sırtında inşa edilmiştir, kölelerin kanıyla beslenmiştir ve varlığını geri kalmış dünyanın toprağına borçludur.

Irkçılığın bu kavramsal tartışması pek çok göçmen karşıtı ülkede son yıllarda, ırkçılık ve emperyalizmin uzun süredir devam eden küresel yapısal oluşumlarının²¹, otoriter ve hatta faşist siyasi hareketlerin yeniden canlanması veya yoğunlaşması ile

¹⁹ Irk kelimesi 16. yüzyılda İngilizce'ye İtalyan *razza* ve Fransız *race* kavramlarından ortaya çıkmış; ortak bir soy veya kökenle birbirine bağlı bir insan, bitki veya hayvan grubuna atıfta bulunmaktaydı. Bu kavram, Sakson ve Germen ırkından gelen kan bağlarıyla üstün olduklarını iddia eden İngilizler için kısa sürede önemli bir örgütlenme ilkesi haline geldi. 18. ve 19. yüzyıllarda François Bernier, Carolus Linnaeus ve Johann Blumenbach gibi Avrupalılar, doğa ve insanların nesnel sınıflandırma sistemlerini oluşturmak için rasyonel ve bilimsel kavramları kullanmaya çalıştıkça, ırksal köken iddiaları artan bir meşruiyet kazanmıştır (Bkz. Barnshaw, 2008).

²⁰ Bartolomé de Las Casas (1484-1566), Yeni İspanya ve Peru'nun fetihlerinin vahşetini ortaya çıkaran ve İspanyol İmparatorluğu'ndaki yerli halkların temel haklarını korumaya çalışan bir İspanyol Dominik rahibidir. Bu nedenle Las Casas'a genellikle "Kızılderililerin savunucusu" denmektedir (Cartwright ve Cardozo, 2022).

²¹ Burada neoliberal aşamasında milliyetçilik ve ırksal kapitalizm kastedilmektedir. Söz konusu iki unsurun bu aşamada "yabancı" veya "fazla" olarak tanımlananlar için hayatı çekilmez hale getirdiği iddia edilmektedir (Bkz. Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 145).

birleştğini göstermektedir (Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 138). Bu da keskin bir politik kutuplaşmaya yol açmaktadır. Bunun en görünür hali şiddetli milliyetçiliği refah şovenizmi ve özellikle mültecilere, göçmen işçilere ve Müslümanlara yönelik ince örtülü bir ırkçılıkla birleştiren popülist sağcı güçlerin protestoları ve seçim başarıları ile ifade edilmektedir (Georgi, 2019: 96). Bir zamanlar doğanın vahşi unsurları insan yapımı şehirlerin ve kırsal alanların varlığını tehdit ediyordu. Herhangi bir küresel uygarlık için ölümcül tehlikenin artık dışardan gelmesi olası değildir. Tehlike, evrensel olarak birbiri ile ilişkili küresel bir uygarlığın, milyonlarca insanı, tüm görünüşlerine rağmen, vahşilerin koşulları olan şartlara zorlayarak kendi içinden barbarlar üretebilmesidir (Arendt, 1973: 302). Birbirine bağlı medeniyetin ortasında barbarlık kıpırdanırken barbarlar artık kapıda değil. Bugün barbarlar kapıları kontrol ediyor ve kurbanlar göçmenler ve mültecilerdir (Bhabha, 2018: 9). Bu tür bir dışlamaya sosyal psikoloji teorileri açıklık getirmektedir.

Kimlik ve gruplararası ilişkilere ilişkin sosyal psikolojik teoriler, bir ülkedeki demografik değişimin yalnızca o ülkedeki yerliler için tehdit oluşturmayacağını, aynı zamanda onların daha muhafazakâr siyasi konumları benimsemelerine ve dış gruplara karşı daha fazla ayrımcılık yapmalarına neden olacağını tahmin etmektedir (Nail vd., 2009: 902; Tajfel ve Turner, 1986: 7-9). Bu araştırmanın kapsamı açısından önemli katkılar sunabilecek grup tehdidi teorisi söz konusu sosyal psikoloji teorilerinden en dikkat çekici olanıdır. Örneğin Amerika'nın değişen ırksal demografisinin, grupların statüsüne yönelik tehditleri artırarak Trump'ın beyazlardan destek almasına doğrudan katkıda bulunduğunu deneysel olarak gösteren ilk çalışmalardan biri, Trump'ın diğer adaylara kıyasla daha açık göçmen karşıtı söylem ve politikalarının, onun özellikle grup statüsü tehdidi yaşayanlar için deneyimledikleri tehdidi yatıştırmayı vaat ettiği ölçüde çekici kıldığını ortaya koymuştur (Major, Blodron and Major Blascovich, 2018). Tehdit duygusunun kültürel ve psikolojik etkisi o kadar yaygındır ki, daha geleneksel sosyoekonomik çıkarlar, oy verme güdülerini olarak gölgede kalmaktadır. Büyük ölçüde göçmen karşıtı duygular ve ırksal kızgınlık tarafından belirlenen bir seçime yol açan da budur (Hooghe and Dassonneville, 2018). Statü tehdidi duygusu her yeni nüfus unsurlarının bir topluluğa ani ve büyük akışı sırasında görülmüştür. Genellikle bu tehdide göçmen karşıtı hareketlerin örgütlenmesiyle yanıt verilir. Örneğin Amerika'daki yerlici (Nativist) hareketler, her büyük göç dalgasının zirvesinden hemen sonra hızla

büyümüştür: 1840'larda (*Native American*) Yerli Amerikalılar, 1850'lerde (*Know Nothings*) Hiçbir Şey Bilmeyenler, 1860'larda (*Old Klan – Ku Klux Klan*) Eski Klan, 1890'larda (*American Protective Association*) Amerikan Koruyucu Birliği 1920'lerde (*New Klan*) Yeni Klan (Kornhauser, 1959: 147-148).²²

Grup statüsü tehdidi kendi gruplarının diğer gruplara göre daha yüksek statüsünün tehlikede olduğu hissedildiğinde ortaya çıkar (Quillian, 1995: 588; Blumer, 1958: 4; Major, Blodron ve Major Blascovich, 2018: 931-933). Irka ilişkin ön yargıları vurgulayan bu teori Herbert Blumer (1958) tarafından akademik tartışmaların gündemine taşınmıştır. Blumer ırk önyargısını tartışırken birkaç önemli duyguya vurgu yapmaktadır. Bu duygulara ilişkin tartışmaların, ırksal duyguların temelde ne kadar ırksal grupların konumsal bir düzenlemesine işaret ettiğini ve buna bağlı olduğunu ortaya çıkaracağını iddia etmektedir. Blumer'in (1958:4) söz ettiği duygular; bir üstünlük duygusu, tabi kılınan ırkın özünde farklı ve yabancı olduğu duygusu, belirli ayrıcalık ve avantaj alanları üzerinde mülkiyet iddiası ve bir korku ile şüphedir.

Blumer'e göre ırk önyargısında, baskın ırk grubunun doğal olarak üstün veya daha iyi olduğuna dair kendinden emin bir his vardır. Bu genellikle, ikincil ırk grubunun niteliklerinin küçümsenmesiyle gösterilir. Tembellik, sahtekârlık, açgözlülük, güvenilmezlik, aptallık, aldatma ve ahlaksızlık gibi kınayıcı veya alçaltıcı özellikler genellikle önyargı beslenen gruba atfedilir. Bir diğeri alt ırkın yabancı ve temelde farklı bir soy olduğu şeklindeki ikinci duygudur. "Bizim türümüz değiller" gibi ifadelerle sıklıkla karşılaşılır. Alt ırk grubunun sosyal dışlanmasını yansıtan, haklı çıkaran ve teşvik eden bu duygudur. Söz konusu iki üstünlük ve ayırt edicilik duygusunun birleşimi, kolaylıkla tikslenme ve hatta antipati duygularına yol açabilir. Ancak Blumer bunların kendi içlerinde önyargı oluşturmaya bileceklerini vurgular, üçüncü ve dördüncü duygu türlerinin varlığı da bu anlamda çok önemlidir. Üçüncü duygu, mülkiyet iddiası duygusudur. Hâkim grubun, yaşamın birçok önemli alanında münhasır veya öncelikli haklara sahip olma duygusudur. Bu tür mülkiyet iddiaları duygusu, ırk önyargısında son derece güçlüdür. Ancak yine bu duygu, üstünlük duygusu ve ayırt edicilik duygusuyla birlikte bile olsa, ırk önyargısını açıklamaz. Çünkü Blumer (1958:5) bu üç duygunun,

²² Ku Klux Klan, 1865-1872 yılları arasında iç savaş sonrası edinilen haklara itiraz olarak siyahlara ve göçmenlere karşı ırkçı tutum sergileyen ve beyaz üstünlükçülüğü savunan bir gizli örgüt (Newell, 2020: 292).

feodalizmin bazı biçimlerinde olduğu gibi, önyargısız toplumlarda, kast ilişkilerinde, şefler ve halk toplumlarında ve birçok yerleşik fatih ve fethedilen ilişkide sıklıkla bulunduğunu ifade eder. İddialar, herkes tarafından kabul edilen veya saygı duyulan bir yapıda katılaştırıldığında, hiçbir grup önyargısı yok gibi görünüyor. Irk önyargısı için gerekli olan geri kalan duygu, alt ırk grubunun baskın grubun konumunu tehdit ettiği veya tehdit edeceğine dair bir korku veya endişedir. Özetle, baskın grubun doğal üstünlüğüne bir saldırı veya grubun münhasırlık alanına izinsiz girilmesi veya mülkiyet iddiası alanına tecavüz olarak yorumlanan eylemler veya şüpheli eylemler, ırk önyargısını uyandırma ve şekillendirmede çok önemlidir.

Öteki olarak kimliklendirilen göçmenlerin yaşadıkları ve uluslararası göçün sonuçlarının en temel sebebinin göç eden ile göç edilen yer arasında milliyet veya ırk ile bağdaştırılan farklılıklar (Bartram, Poros ve Monforte, 2019: 14) olduğu göz önüne alındığında kitlesel göçmen karşıtlığını Blumer'in ifade ettiği çerçevede değerlendirmek konuyu daha anlaşılır kılmaktadır. Burada önemli olan nokta bireylerden ziyade gruplar arası bir etkileşimin söz konusu olmasıdır. Belirli bireysel üyeler, grup konumu duygusundan farklı kişisel görüş ve duygulara sahip olsalar bile, kendi ırk gruplarının sahip olduğu grup konumu duygusuyla çağrı yapmak zorunda kalacaklardır. Konum duygusu güçlüyse, buna aykırı davranmak, kendine yabancılaşma hissini göze almak ve toplumdan dışlanma olasılığıyla yüzleşmek demektir. Blumer burada ırk önyargısının odağının bireysel duygu alanında değil, ırk gruplarının ilgili konumlarının tanımında olduğunu öne sürmektedir. Irk önyargısının kaynağı, grup konumu duygusuna karşı hissedilen bir meydan okumada yatmaktadır. Kabul edilmesi gereken zorluk, birçok farklı şekilde gelebilir. Grup üstünlüğü duygularına hakaret şeklinde olabilir; aşinalık girişimleri veya grup münhasırlığının sınır çizgisini aşma şeklinde olabilir; sayısız tescilli talep noktasında tecavüz şeklinde olabilir; güce ve ayrıcalığa karşı bir meydan okuma olabilir; ekonomik rekabet biçimini alabilir (Blumer, 1958: 6).

Politik şiddetin yenilenmesi, ırksallaştırılmış ve etnikleştirilmiş dışlamalar ve neoliberal küreselleşme koşulları altında demokrasinin genel olarak belirsiz kaderi, çağdaş siyasetin derinden rahatsız edici yönlerini ve grup tehdidi teorisinin haklılığını ortaya koymaktadır. Bu özellikle, kodlanmış, yapısal ve kişilerarası ırkçılık biçimleri sürdüğü ve göçmen nüfuslara ve dahili olarak ırksallaştırılmış “ötekilere” karşı yenilenmiş bir güçle konuşturıldığı için geçerli olmaktadır. Bu nedenle, sınırların ve

sınırların sosyal ve politik coğrafyaları ve bunları aşmaya çalışan nüfuslar her zamankinden daha büyük bir öneme sahiptir (Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 138). Günümüzde bu hareketlere yönelik tutumların göçmen karşıtı duyguları endişe verici ölçüde arttırdığı görülmektedir. Bunun çalışma boyunca tartışılacak pek çok dinamiklerinin yanında ırkçı ve faşizan duyguların çok önemli etkilerinin olduğu belirtilmelidir. Bu çerçevede göçmenlere yönelik söz konusu tutumların şekillenmesinde toplumsal ve ideolojik farklılıklara rağmen bir bütünlüğün olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin Klandermans ve Mayer (2005: 16-18) Avrupa ülkelerinin her birinde aşırı sağ kanadın farklı bir tarih ve farklı bir ideolojik geleneğe bağlı olduğunu belirterek yine de kaçınılmaz olarak nazizm ve faşizmin çeşitli tonlarını günümüze taşıdıklarını ifade etmektedirler. Yani bir tehdit algılandığında geçmişteki travmatik olgular tekrar canlanabilmektedir. Günümüzde benzer şey Amerika ve Avrupa ülkeleri için de geçerlidir. Çalışmanın tarihsel sosyolojik çerçeveyi tartışan bölümünde tarihsel örnekler incelenecektir.

3.2.2. Göçmen Karşıtlığı Politikalarına Yönelik Yaklaşımlar

Göçmen karşıtlığına yönelik politikaların şekillenmesinde önemli ajitasyon araçları vardır. Bu araçlar ekonomi, kültür, güvenlik gibi ajitasyon unsurlarını kullanmaya yaramaktadır. Bu çalışma açısından en önemli iki unsur özellikle seçim propagandalarında kullanılmak üzere siyaset alanı ve bunları topluma aktarmaya yarayacak medya çalışmanın kapsamına dahil edilmiştir. Bu başlık altında siyaset, popülizm ve popülizmin siyasal ontolojisi çerçevesinde ele alınacaktır. Medya ise göçmenlerin medya eliyle nasıl bir krize evrildiğini ve oluşan göçmen karşıtı tutumların şekillenmesindeki rolü tartışılmıştır.

3.2.2.1. Siyaset: Popülizm ve Popülizmin Siyasal Ontolojisi

Siyasi ortamlar, mekansız kılınan kişilere karşı giderek daha düşman hale geliyor (Bhambra, Medien ve Tilley, 2020: 139) gibi görünmektedir. Bu ifade neoliberalizm ve onun krizinin oluşturduğu popülist momentte öteki ve düşman olarak görülen göçmenlerin durumuna işaret etmektedir. Popülizmin neoliberalizme tepkisi ne kadar haklı ise de neoliberal düzende ekonomik göçmenlerin içler acısı halleri ve popülizm aşamasında günah keçileri olarak görülmeleri Bhambra'nın ifadesini daha da berraklaştırmaktadır. Gerçekten de mekansız kılınan insanlar çağında olduğumuz

görülmekte. Bu yüzden popülizme yönelik basma kalıp aşağılayıcı ifadelerden ziyade onun itirazlarının dikkate alınması ve bu çerçevede politika oluşturulması gerekmektedir. Popülist sağ veya solun yöntemlerini kullanmak gerekmez fakat iki yaklaşımın da itirazları anlaşılmalıdır.

Popülizm ile ilgili kavramsal tartışma ve akademik araştırmalar günümüzde ciddi bir şekilde artmaktadır. Bu ilginin temel nedenlerinden biri popülist fenomenin siyasi, sosyal ve ekonomik düzeyler üzerindeki çoklu etkileridir. Fakat yaygın olarak kabul edilen bir tanım henüz yoktur. Kavramsal tanım ve terminolojideki bu eksikliğe rağmen teorik bir perspektiften çeşitli kavramsallaştırmalar yapılmıştır. Bu çalışmada popülizm kavramsallaştırılırken, düşünsel, stratejik ve söylemsel bir yaklaşımı benimseyen geniş bir araştırma kitlesi takip edilmektedir (Moffitt, 2020, 2022; Mudde ve Kaltwasser, 2019; Mouffe, 2019; Müller, 2019; Laclau, 2007; Geiselberger, 2017; Inglehart ve Norris, 2016; Aslanidis, 2016; Weyland, 2001). Bu kapsamda popülizm halk ve seçkinler arasındaki düşmanlıkla karakterize edilen bir dizi fikre, siyaset yapma tarzına, söylemsel stratejiye veya açıkça milliyetçiliğe, yerliliğe, etnik dışlanmayı desteklemeye, göçe karşı çıkmaya, anti-kapitalizme, ekonomik küreselleşmeye karşı çıkmaya veya Avrupa kuşkuculuğuna atıfta bulunmaktadır (Hatakka ve Herkman, 2022: 1532-1533). Bu yaklaşımların sınıflandırması yapılırken Benjamin Moffitt'in yönteminden yararlanılmıştır. Moffitt (2022: 25) popülizme yönelik yaklaşımları düşünsel, stratejik ve söylemsel-edimsel yaklaşım olarak üçe ayırmıştır. Popülizmin sağ ve sol versiyonlarına yönelik teorik bilgiler bu yaklaşımlar içinde tartışılmıştır.

3.2.2.1.1. İdeoloji Olarak Popülizm: Mudde'ci Düşünsel Yaklaşım

Siyasi ideolojiler, tipik olarak, iyi yaşamın ahlaki bir vizyonunu sağlayan bir dizi tutarlı normatif değer ve siyasi ilke ve dünyayı anlamak için bir doktriner çerçeve ve sistematik inançlar dizisi ile karakterize edilir. Ara düzeyde, ideolojiler aynı zamanda kamusal tartışmayı yapılandırmaya, koalisyon kurmaya ve ortak hedefler etrafında seferberliği kolaylaştırmaya ve siyasi partilerin seçmenlere tutarlı politika platformları sunmalarına izin vermeye yardımcı olur. İdeolojiler böylelikle aktivistlere ve liderlere ortak ahlaki hedeflere ulaşmak için pratik bir toplu eylem planı sunar. Popülizm hem temel teorik metinlerden hem de tutarlı bir dizi pratik politika reçetesinden yoksun olduğu

için, liberalizme veya sosyalizme eşdeğer bir siyasi ideoloji olarak nitelendirilemez. Popülizmin merkezi fikirleri ayrıntılı bir felsefe sağlamamaktadır (Norris, 2020: 2).

Popülizme yönelik düşünsel yaklaşımın ana hatları Mudde (2004), Mudde ve Kaltwasser (2019), Hawkins ve Kaltwasser (2017) ve Müller (2019) çalışmalarıyla oluşmuştur. Mudde ve Kaltwasser (2019: 16) popülizmi, toplumu saf halka karşı yozlaşmış seçkinler olarak iki homojen ve karşıt kampa ayrılmış olarak ele alan siyasetin, halkın genel iradesinin bir dışavurumu olması gerektiğini ileri süren ince merkezli bir ideoloji olarak tanımlamıştır. İnce merkezli ideolojiyi kavramsal olarak ilk tartışan çalışmalardan biri olan Freedman (1998: 750) onu, kendisini daha geniş düşünsel bağlamlardan keyfi olarak ayıran bir ideoloji olarak tanımlar. Bu nedenle, düşünsel hırsları ve kapsamının sınırlı olduğunu iddia eder. Buna göre popülizm kamunun daha geniş bir kesimine cazip görünen siyasi projelerin teşvik edilmesinde hayati olan diğer ideolojik unsurlara eklenmiş olarak belirir. Bu nedenle popülizmin tamamen yok olması mümkün değildir. Etkisini kaybettiği dönemlerde dahi ana akım merkezli ideolojilerden aldığı kavramların yerli yerinde durmalarından dolayı tekrar canlanması her zaman mümkündür. Fakat popülizmin diğer kavramlarla birlikte ve onların sayesinde hayatta kalmayı başardığını öne süren bu yaklaşıma göre popülizmin tanımı bulanık kalmaktadır.

Popülist söylemin esası, davranış veya tutumlardaki ampirik fark değil, 'seçkinler' ve 'halk' arasındaki normatif ayrımdır (Mudde, 2004: 544). Popülizm bu iki grup arasındaki antagonistik ilişkiyle ilgilidir. Popülistler seçkinleri insanlara yabancılaşmakla, kibirli, beceriksiz ve bencil olmakla suçlamaktadırlar. Seçkinlerin sıradan insanların neyi önemseydiğine dair hiçbir fikri olmadığına ve sadece kendi çıkarlarına odaklandığına inanılmaktadır. Bu seçkinler entelektüeller, gazeteciler ve yargıçlar dahil olmak üzere kültürel veya iş insanları ve kapitalist sistem dahil olmak üzere ekonomik seçkinler olabilmektedir. Fakat çoğu zaman bu seçkinler yozlaşmış ve gerçeklikle teması olmayan olarak gösterilen siyasi elitlerdir. Bunun dışında popülistler halk olarak gördükleri şeyin bir parçası olarak görmedikleri bireyleri veya grupları (göçmenler ve dini veya etnik azınlıklar) tehlikeli ötekiler olarak dışlamaktadırlar

(Rooduijn, De Lange ve Van Der Brug, 2014: 564). Böylece popülizm, yalnızca dostların ve düşmanların olduğu Maniheist²³ bir bakış açısı sunar.

Popülizmin sunduğu maniheist bakış açısı seçkincilik konusunda da kendini göstermektedir. Seçkincilikten kastedilen halkın tehlikeli, sahtekâr ve kaba olduğuna ve seçkinlerin sadece ahlaki olarak değil aynı zamanda kültürel ve entelektüel bağlamlarda üstün olduğuna inançtır. Çoğulculuk ise toplumların farklı fikirlere ve çıkarlara sahip, çok çeşitli ve kısmen kesişen toplumsal gruplara bölünmüş olduğu görüşünü savunur. Mudde ve Kaltwasser (2019: 18-19) çoğulculuğun, bu özelliği ile hem popülizmin hem de seçkinciliğin ikici bakış açısının doğrudan karşıtı olduğunu iddia eder.

3.2.2.1.2. Bir Strateji Olarak Popülizm: Weyland'cı Yaklaşım

Siyaset, modernleşme ve bağımlılık teorilerine göre sosyal ve ekonomik süreçler tarafından şekillenmiştir. Weyland'a (2001: 4-6) göre bu öncül, popülizmin bir siyasi ve sosyoekonomik özellikler paketi olarak tanımlanmasına yol açmıştır. Özellikle modernleşme teorisi, kentleşme, sanayileşme ve eğitimdeki hızlı ilerlemenin bir kitlesel katılım patlamasını tetiklediğini, geleneksel siyasi otoritenin altını oyduğunu, kurumsallaşmış yeni rejimlerin kademeli olarak kurulmasını engellediğini ve böylece popülizm de dahil olmak üzere istikrarsız yönetim türleri ürettiğini ileri sürmüştür (Weyland, 2001: 4-6). Benzer şekilde bağımlılık teorisi, çevre ülkelerin kapitalist dünya sistemine dahil edilmesinin ve bunun sonucunda ortaya çıkan ekonomik ve sosyal çarpıklıkların, istikrarlı bir yönetim biçimi kurabilecek hegemonik bir sınıfın ortaya çıkmasını engellediğini iddia etmiştir. Sınıflarının yapısal heterojenliği ve parçalanmışlığıyla birleşen bu siyasi boşluk, kişisel liderler (*personalistic leader*) tarafından bir arada tutulan gerilim dolu, geçici sınıf ittifaklarının oluşmasına, yani popülizme yol açmıştır (Weyland, 2001: 5). Bu ittifakların oluşmasında liderin rolü önemlidir.

²³ Maniheist kavramı, üçüncü yüzyılda Pers peygamberi Manes tarafından kurulan bir dine atıfta bulunur. Hareket, sadeliği ve ahlaki açıklığa vurgusundan dolayı çok sayıda takipçiyi cezbetmiştir. Temel kılavuzu, tüm dünyanın açıkça iki karşıt alana bölünebilmesidir. Dünyada oynanan iyi ve kötünün ikili savaşı ile ebedi dünyada Tanrı ve Şeytan'ın ikili savaşı. Dünya olaylarının tümü, İyinin güçleri ile Kötünün güçleri arasında süregelen, sonu gelmeyen bir çatışma tarafından yönlendirilir, hepsi onun ürünüdür. Kişinin ahlaki görevi, İyiliğin yanında yer alarak ve Kötülüğün güçlerine karşı savaşıarak Tanrı'nın iradesine bağlılığı sürdürmektir (Daghrir, 2013: 25).

Bu yaklaşıma göre popülizm siyasi bir pratik biçimidir. Özellikle Latin Amerika üzerine yapılan çalışmalarda yaygın olan bu yaklaşıma göre popülizm, yandaşlarının doğrudan ve aracısız desteğiyle hükmetmek isteyen belirli bir lider tipi tarafından uygulanan bir siyasi strateji olarak anlaşılmaktadır (Mudde ve Kaltwasser, 2019: 14). Karizmatik bir birey, büyük ölçüde örgütlenmemiş bir takipçi kitlesiyle doğrudan temas kurarak güç kazanır ve bu gücü kullanır. Stratejik yaklaşımda popülist liderler için partiler ve patronaj gibi araçları atlatarak halka doğrudan ya da yarı doğrudan çağrılar yapmak son derece önemlidir (Moffitt, 2022: 33). Mudde ve Kaltwasser (2019:14-15) popülizmin karizmatik bir kişinin yükselişiyle bağlantısını vurgulayan bu yaklaşımda popülizmin kalıcı olamayacağını düşünür. Çünkü lider er ya da geç ölecektir ve onun yerini almak için çatışmalı bir süreçten kaçınılması mümkün değildir.

Stratejik yaklaşımın lider vurgusu dar bir vakalar dizisine sebep olmaktadır. Pek çok yaklaşım bazı hareketleri popülist olarak tanımlarken stratejik yaklaşım lidersiz olan bu hareketleri aynı şekilde değerlendirmemektedir. Öte yandan düşünsel yaklaşımın aksine çoğulculuk karşıtlığını ya da tekçiliği popülizmin gerekli bir koşulu olarak görmemesi de popülistleri daha dar bir vakalar dizisi olarak düşündüklerini göstermektedir.

3.2.2.1.3. Söylem Olarak Popülizm: Laclau’cu Yaklaşım

Popülizmi bir ideoloji veya siyasal rejim olarak değil zaman ve mekâna göre çeşitli biçimler alan bir politika yapma yöntemi olarak gören bu anlayışın öncüsü Ernesto Laclau’dur. Laclau’ya (2007: 80) göre popülizm, toplumu iki kampa bölen politik sınırları inşa eden ve iktidar sahiplerine karşı ezilenleri, kaybedenleri seferber etmek için başvuru olan söylemsel bir stratejidir.

Popülizm yaklaşımlarında genel anlamda ortaklaşılan temel konu halk ve elitler arasındaki ayrımı vurgulamalarıdır. Fakat söylemsel yaklaşımın en önemli noktası küresel bir dizi vakayı hesaba katmasıdır. Yani halk ve elitler zaten vardı önemli olan bu grupların nasıl oluştuğudur. Moffitt (2022: 39) bu yaklaşımın söz konusu argümanının sosyal-inşacı ontolojiyi yansıttığını belirtmektedir. Burada neoliberal hegemonik oluşuma işaret edilmektedir. Mouffe (2019:21) neoliberal hegemonik oluşumun hem sağdan hem de soldan sorgulanmasıyla oluşan “popülist momentte” giderek güç kazanan sağ popülizme karşı demokrasiyi iyileştirecek ve derinleştirecek sol popülizme ihtiyaç

vardır diyor. Yani popülizmi agonistik bir çekişme için fırsat olarak görmektedir. Bu fırsata ya da kullanışlı olguya karşı genel anlamda takınılan yanlış tutumu veya fırsatı Benjamin Arditi şu benzetmeyle dile getirmektedir:

Popülizm, bir akşam yemeğine sarhoş bir misafirin gelmesinin verdiği rahatsızlığa benzetilebilir. Yüksek sesle konuşarak, başkalarının konuşmalarını bölerek ve belki de diğer konukların eşleriyle flört ederek sofra adabı ve sosyalliğin zımnı kurallarını bozmaktadır. Ev sahipleri garip ziyaretçiden özellikle memnun olmayabilir, ancak onu davet ettikten sonra muhtemelen ondan da kurtulamazlar, bu nedenle geri kalanı olabildiğince rahat hissettirmek için maskaralıklarını küçümsemek için ellerinden geleni yapacaklardır. Fakat unutulmamalıdır ki o üzerine kurulduğu halk egemenliği idealini unutan liberal demokrasi hakkındaki gerçekleri pat diye söyleyebilecek tek kişidir (Arditi, 2005: 90-91).

Laclau'nun (2007) öncü söylemsel yaklaşımı düşünsel yaklaşım ile yakından ilişkilidir. Her iki yaklaşım da popülizmi fikirler alemine yerleştirir ve popüler kimliğin merkezi yerini ve bunun yanı sıra onun halk karşıtı olarak duran, yozlaşmış bir seçkinlerle olan düşmanca ilişkisini vurgular (Hawkins ve Kaltwasser, 2017: 516). Bununla birlikte, bazı önemli farklılıklar vardır. Söylemsel yaklaşım ile stratejik yaklaşım arasında lider merkezli önkoşul dışında çok farklı ayrımların olmadığı söylenebilir. Buna karşın özellikle düşünsel yaklaşım ile söylemsel yaklaşım arasında farklılıklar vardır. Düşünsel yaklaşım bir vakanın popülist olup olmadığına odaklanırken söylemsel yaklaşım bunun derecesiyle de ilgilenir. Buna göre bazı vakalar diğerlerinden daha popülisttir. Bir diğer konu sağ-sol popülizmdeki ayrımdır. Düşünsel yaklaşım çoğulculuk karşıtlığını popülizmin gerekli bir koşulu olarak görüp Podemos ve Syriza gibi partileri popülist ilan ederken (Müller, 2019: 15) söylemsel yaklaşım halkın çoğulculuk karşıtlığını popülizmin bir ön koşulu olarak görmez. Moffitt (2022 :43) düşünsel yaklaşımın Podemos ve Syriza'yı popülist olarak ilan etmesini kendi içinde bir çelişki olarak görür. Çünkü bu iki parti çoğulculuk karşıtı değildir dolayısıyla düşünsel yaklaşımın öne sürdüğü ön koşulu sağlamamaktadır. Öte yandan kimi radikal sol akımların ajitasyonlarında halkta yaygın olan protesto eğilimini teşvik etmesi, basitleştirici söylemleri veya "yolsuzluğa bulaşmış elitler" iddiasını kullanmaları solun, sınıfları ve katmanları toplum topoğrafisinin temel kategorileri olarak ele alan ana akımlarının dünya görüşleri ve siyasî hedeflerinin, homojen bir ırk/ulus/etni tasavvuru üzerine kurulu ve kitle manipülasyonunu amaçlayan

bir söylem ile aynı olduğunu iddia etmek için yetersiz bir veri olabilmektedir. Sağ popülizm, neofaşizm/neonazizmle tüm farklılıklarına rağmen, radikal sağın özgün bir biçimidir. Sağ popülizm, şiddeti siyasî hedeflerinin aracı olarak kullanmayarak veya kullanma tehditinde bulunmayarak, neofaşist/neonazi parti ve hareketlerin aksine kendini modernize etmiş, programatik olarak yenilemiş ve nasyonaldosyalizmi reddeden bir radikal sağ akım olarak nitelendirilmelidir (Çakır, 2011: 21-22).

Düşünsel yaklaşımın ideoloji tanımı da söylemsel yaklaşım açısından sorunludur. Zira ince merkezli ideoloji tanımındaki “ince” kavramının çerçevesi çizilememektedir. Popülizmin pek çok ideoloji ile dirsek temasında olması ve onlara ait kavramları kullanıyor olması da ideoloji tanımını bulanıklaştırmaktadır. Halbuki ideolojilerin net bir çerçevesi vardır. Aslanidis’in (2016: 2) de iddia ettiği gibi ideolojinin literatürdeki en tartışmasız tek boyutu tutarlılık iken popülizmde bu tutarlılık söz konusu değildir.

Bu yaklaşımlar popülizmin tanımının olmadığına yönelik klasik bakış açısına meydan okumuş gibi görünmektedir. Pek çok farklı yaklaşımdan popülizm çalışmaları yapıldığı ve bunların birbirlerini beslediği görülmektedir. Sadece popülizmin diğer ideolojilerle eklemelenmesi gerekliliği bazen muğlak bir alan oluşturabilmektedir. Örneğin popülizm-milliyetçilik ayrımı. Bu iki kavramın birbirleri yerine kullanıldığı pek çok çalışma söz konusudur. Bu çalışma çerçevesinde de popülizm milliyetçilik, ırkçılık, yerlilik gibi kavramlarla birlikte anılmış hatta yer yer birbirlerinin yerine kullanılmıştır. Söz konusu durum popülizm ile bu kavramların arasında ilişkisel bir durumdan kaynaklanmaktadır. Popülizm bu kavramların iddialarını kullanabilmektedir bu da aralarındaki farkı bulanıklaştırmaktadır. En bilinen popülizm vakalarının çoğunun milliyetçilik vakaları olması²⁴ popülizm ile milliyetçiliği aynı görmenin sebeplerinden biridir. Fakat bu çalışmada popülizm milliyetçilik veya ırkçılıkla aynı görülmemektedir. Moffitt’in çizdiği perspektif kabul edilerek popülizm yerlilik olarak anlaşılmaktadır.

3.2.2.2. Siyasal Partiler ve Seçim: Aşırı Sağ

Oy hakkı antik Yunan’da sadece vatandaş olanlara verilmiş bir haktı. Bunu günümüzden ayıran tek nokta vatandaşlık çerçevesidir. Özellikle göçmenler ve kadınlar

²⁴ Donald Trump’ın “Amerika’yı Tekrar Büyük Yap” sloganı, Geert Wilders’in Faslıları Hollanda halkının düşmanı olarak hedef alması, Avustralya’daki Tek Ulus partisinin Müslümanlara yönelik nefret söylemi gibi pek çok vaka bu çerçevede değerlendirilebilir.

vatandaş olamadıkları için oy hakkına sahip olamamaktaydı. Oy hakkının gelişmesi ve toplumun geniş bir kitlesini kapsamıyla birlikte bunların siyasete dahil edilmesi sorunu doğmuştur. Bu sorunun çözümüne yönelik tartışmalar da siyasal partileri ortaya çıkarmıştır. Aksu (2020: 255) başlangıçta belirli toplumsal kesimlerin çıkarlarını ve siyasi ideallerini gerçekleştirme hedefiyle örgütsel bir süreklilik içinde hareket eden siyasal partilerin; ekonomik, sosyal, siyasal ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda, yani Kapani'nin ifadeleri ile *“sanayileşme, kentleşme, ulaşım ve haberleşmenin yaygınlaşması, okur-yazarlığın artması, kültürün laikleşmesi, kişi başına düşen gelirin artması gibi moderleşme kapsamına giren değişimler doğrultusunda”* (Kapani, 2015: 177) belirli bir toplumsal kesime hitap eden yapılardan toplumun tamamının desteğini almayı amaçlayan yapılara kadar çeşitli türlerde varlığını sürdürdüklerini belirtir.

Siyasal parti tanımı ve siyasal partilerin doğuşunu etkileyen faktörler onların var olma amaçlarına ilişkin bazı fonksiyonlarını da açıklamayı beraberinde getirmektedir. Öncelikle seçmen kitleleri toplumdaki dağınık ve karmaşık menfaat yumakları politik eğilimler arasında kimi seçeceğine karar verebilmesi için siyasal partilerin birbirine yakın çıkarları ve eğilimleri bir araya toplayarak bağdaştırması gerekmektedir. İkincisi siyasal partiler halk ve iktidar arasında bir köprü görevi üstlenmelidir. Toplumdaki istekler ve beklentiler siyasal partiler kanallarıyla iletilir. Üçüncüsü siyasal partiler siyasal yöneticilerin yetiştirildiği ocaklar gibidir. Liderler ve politik kadrolar genellikle buralardan çıkmaktadır. Son olarak siyasal partiler amaçlarına ulaşp iktidara geldiklerinde yönetme ve hükmetme fonksiyonlarını yerine getirirler. (Kapani, 2015: 179-181). Siyasal partiler tüm bu fonksiyonlarının temel amacı seçimlerde başarılı olmaktır. Bu seçimlerin demokratik bir ortamda gerçekleşmesi siyasal katılım ve temsil açısından önemlidir.

Günümüzde en demokratik seçimlerin liberal demokrasilerin hâkim olduğu ülkelerde yapıldığına yönelik yaygın bir kanı vardır. Liberal demokrasinin hâkim olduğu bir çağda radikal tutumların seçim başarısı ile sonuçlanmaması gerektiği düşüncesi alaşağı olmuş gibi görünüyor. Örneğin politikacılar, artık göç karşıtı politikaların sandıkta başarısız olmasına rağmen, bu konunun seçmenleri harekete geçirme potansiyeline sahip olduğuna inanmaktalar (Cornelius ve Rosenblum, 2005: 103). Bu nedenle siyasi liderlerin göç konusundaki tutumları, seçim başarılarının veya başarısızlıklarının önemli bir belirleyicisi olabilir. Günümüzde bu argüman geçerliğini yitirmiş gibi görünmektedir.

Çünkü göçmen karşıtı politikaların seçmenleri harekete geçirme potansiyeli olduğu gibi aşırı sağ partilerin oylarını da arttırmaktadır.

Bunun en önemli örnekleri Trump'ın zaferi ve Brexit'tir. Öte yandan Avrupa da benzer vakalar gittikçe artış göstermektedir. 2017'de Fransa seçimlerinde kaybetmiş olsa da ikinci tura kalan Ulusal Birlik'in (*RN - Rassemblement National*; önceki ismi *FN - Front National*) ilerleyişi, İspanya'da 2019'daki son seçimlerde oyların %15'ini alarak üçüncü parti olan Vox Partisi, Avusturya'da %25'ten fazla oy alan Aşırı sağcı milliyetçi parti Avusturya Özgürlük Partisi (*FPÖ, Freiheitliche Partei Österreichs*), Almanya'da 2013'te kurulan ve sosyal medyanın yoğun kullanımı sayesinde yayılan, 2017'de göçmen ve Avrupa kuşkuculuğuna karşı bir propaganda yoluyla oyların %12,6'sını elde eden radikal sağ hareket *AfD*, Danimarka'da "göçmenliğe karşı" konulara odaklanan bir medya kampanyası aracılığıyla 2015'te parlamentonun %21'ini aşan Danimarka Halk Partisi (*DF, Dansk Folkeparti*), Finlandiya'da artan işsizlik ve göçün kışkırttığı, radikal sağcı ve çoğunlukla muhafazakar bir parti olan Gerçek Finler'in (*PS-Perussuomalaiset Sannfinländarna*) yükselişi (Di Matteo ve Mariotti, 2021: 375-376) ve İtalya'da 2022 yılında yapılan seçimlerde oyların neredeyse %45'ine yakını alan sağ ittifak (İtalya'nın Kardeşleri - *FdI*, Beş Yıldız Hareketi - *M5S*, İleri İtalya - *FI*, Kuzey Ligi - *Lega*) Avrupa'da aşırı sağ dalganın boyutlarını gözler önüne sermektedir. Bu partilerin çalışma açısından önem arz eden en belirgin özelliklerinden biri göçmen karşıtı tutumlarıdır.

Bu çalışma Dancygier ve Margalit'in (2020: 6) yönteminin izinden giderek, aşırı sağ partileri, göçmen meselesini nasıl ele aldıklarına dair üç temel boyuta odaklanarak tartışmaktadır. Öncelikle aşırı sağ partiler bu konuya ne kadar odaklanmaktadır? Sözü edilen konunun hangi belirli yönlerini ele almayı tercih ederler? Bu konudaki konumları ve duruşları nasıl olmaktadır? Tüm dünyada ve özellikle Avrupa'da ana akım partiler, küreselleşmenin kaybedenlerini²⁵ daha iyi temsil edebilen ve bu nedenle artan seçim başarısı elde eden yeni rakiplere göre giderek zemin kaybetmektedirler (Caiani ve Graziano, 2019: 1147). Bu yeni rakipler ana akım partileri yozlaşmış elit ve kendilerini de halkın dostu olarak gösteren aşırı sağ partileridir.

²⁵ Küreselleşmenin herkese kazandırdığına veya herkese kaybettirdiğine yönelik tartışmaların yanı sıra ekonomik küreselleşmenin hem kazananları hem de kaybedenleri nasıl ürettiğini vurgulayan anlatılar siyasi tartışmanın merkezinde yer almaktadır. Burada küreselleşmenin kaybedenleri olarak kültürel ve ekonomik anlamda işçiler, aileleri ve toplulukları kastedilmektedir.

Çalışmanın amacı çerçevesinde popülizm ve aşırı sağ partiler kapsamlı olarak incelenmektedir. Çünkü göçmen karşıtlığının oluşmasındaki en önemli unsur ya da aracı unsur popülist sağ partilerdir. Günümüzde seçim başarıları, ideolojik yakınlık ya da partizanlıktan ayrı değerlendirilmesi gereken bir süreç olmuştur. Örneğin Hernández ve Kriesi seçim davranışının artık büyük ölçüde küreselleşmenin sosyal ve kültürel sonuçlarıyla ilgili endişeler gibi yeni sosyal bölünmeler tarafından belirlendiğini iddia etmektedir. İfadelerinden anlaşılan şey tehdit duygusunun kültürel ve psikolojik etkisinin o kadar yaygın olduğudur ki, daha geleneksel sosyoekonomik çıkarlar, oy verme güdülerini olarak gölgede kalmaktadır. Oluşan yeni durum, büyük ölçüde göçmen karşıtı duygular ve ırksal kızgınlık tarafından belirlenen bir seçime yol açar (Hooghe ve Dassonneville, 2018: 529). İşte popülist demagoglar da işsizlik ve durgunluk korkusu, yabancı ve farklı korkusu, gelecek korkusu gibi böyle bir korku ikliminde gelişmektedir.

Yeni popülizm ve liderleri yabancı düşmanlığını tetiklerken oyunun demokratik kurallarına uymaktadır. "Almanya Almanlar için", "Fransa Fransızlar için", "Avusturya Avusturyalılar için" veya "Rusya Ruslar için" sloganları, kendilerini terk edilmiş, kaybolmuş veya ihanete uğramış hisseden bu kuşatma altındaki vatandaşlar için basit, güven verici cevaplar sunmaktadır (Wistrich, 1995: 360). Böylece gizil bir "biz" ve "onlar" ayrımı ortaya konmaktadır. Adaylara veya kampanya konularına yönelik tutumlar ve oy verme davranışı, bazen uzun vadeli parti bağlılıkları veya etnik veya dini üyelikler, sosyo-ekonomik statü, ideoloji, partizanlık ve ikamet yeri gibi özellikler çerçevesinde şekillendiği (Hooghe and Dassonneville, 2018: 528; Campell vd, 1980: 64-65) göz önüne alındığında aşırı sağ partilerin, Batı Avrupa'daki çeşitli ülkelerde, göçmen karşıtı konumları için önemli bir seçmen desteği elde etmeye devam etmeleri şaşırtıcı olmamaktadır. Çünkü stratejik partiler, sosyal yapısal dönüşümlerle ilgili olarak seçmenler arasındaki değişen tercih dağılımlarıyla yeniden hizalanmaktadır. Böylece yeni bölünmeler, esas olarak popülist sağ partileri tarafından seferber edilen düşük vasıflı, milliyetçi "küreselleşmenin kaybedenleri" ile, esas olarak Yeşiller, liberal ve merkez-sol tarafından seferber edilen yüksek vasıflı, kozmopolit küreselleşme kazananlarının karşısına çıkıyor (Hernández ve Kriesi, 2016: 207-208).

Günümüzde aşırı sağ partiler, geniş kitle tabanlarının olduğu söylenemese de, seçmenlerden destek almalarından dolayı marjinal fenomenler olarak değerlendirilmemeli (Schui, 1997: 121). Çünkü artık ana akım partilerin tutumlarını da

şekillendirmektedirler. Ana akım partilerin aşırı sağ parti çizgisine yaklaştığı, aşırı sağ partinin argümanlarını kullanmadan onların arzuladığı politikaları uyguladıkları (Akkerman, De Lange ve Rooduijn, 2016: 40-41) ya da herhangi bir dönüşüm yaşamadan izlemeyi sürdürdüklerine yönelik çalışmalar mevcuttur (Heinze, 2022: 347). Akkerman (2015) çalışmasında, bu durumda ana akım partilerin aşırı sağ partilerin seçim başarısının baskısı altında sağa doğru hareket ettiği varsayımı yakından değerlendiriliyor. Bu bağlamda iki ihtimal değerlendirilmektedir. Birincisi yeni rakibin temel sorunlarını dağıtmaya çalışabilirler veya bu konularla ilgili konumlarını yeniden gözden geçirebilirler. İkincisi göç sorunları ön plana çıktığında, ana akım partiler bu konuların önemini azaltarak ve diğer konulara öncelik vererek gündemi değiştirmeye çalışabilirler. Akkerman yaptığı analizler sonucunda radikal sağ partilerin başarısının ana akım partileri sağa kaydırmasına dair etkisini çok büyük bir etki olarak değerlendirmez. Pozisyonlarını değiştirme eğiliminde olanlar Liberallerdir. Muhafazakâr, Hristiyan Demokratlar ve Sosyal Demokratlar konumlarını koruma eğiliminde olmuştur. Üstelik Liberaller de radikal sağdan gelen baskı azaldığında eski konumlarına dönme eğilimi göstermektedirler (Akkerman, 2015: 62-63).

Öte yandan aşırı sağ partilerin seçim başarısına karşı koymak bir şeydir; sosyal etkilerini azaltmak başka bir şey. Örneğin ana akım siyasi partiler, aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı konumlarını kabul ettiğinde, en azından kısa vadede, yeni aşırı sağ partilerin seçmen payını azaltabilir. Öyle olsa bile, bir araya gelen seslerden oluşan bir koro, yine de aşırı sağ partilerin toplumsal etkisini büyütebilir; seçim hırslarını baltalasa bile argümanlarını meşrulaştırabilir. Seçim savaşı, daha büyük bir mücadelenin sadece küçük bir parçası. Bu daha büyük mücadelenin önemli bir parçası siyaset ve ekonominin kesiştiği noktada gerçekleşmektedir (Cochrane ve Nevitte, 2014: 24). Ana akım partilerin yaşayacağı bu ikilemler Benhabib'in (2018: 13) vurguladığı gibi göçlerin, liberal demokrasilerin kalbinde yatan yapısal ikileminden kaynaklanıyor olabilir; bir yanda egemen özbelirlenim iddiaları ve öte yandan evrensel insan hakları ilkelerine bağlılık. Bauman'ın çarpıcı dizeleri liberal demokrasinin bu paradoksuna ışık tutmaktadır:

Ahlakın koşulsuz buyruğu, sınırlardaki yabancı imgesi ile özetlenen 'büyük bilinmezliğin' oluşturduğu korku ile karşı karşıya. Zarara yol açabilecek yabancıları görmenin yarattığı içgüdüsel korku, insanlığın sefaletiyle karşılaştığında ortaya çıkan ahlak duygusuyla çatışıyor. Halbuki hareket özgürlüğü hakkında küreselleşen

dünyanın en büyük başarısı ve artan refahının teminatı olarak övgüyle söz edenler aynı hareket özgürlüğü hakkını başkalarından esirgeme ihtiyacı duymaktadır (Bauman, 2020: 94).

Bauman'a göre bu tespit çağımızdaki ahlaki körlüğe işaret ediyor.

İstenci ikna etmeye çalışan ahlakın da ahlakın emirlerine kulaklarını tıkamak isteyen istencin de işi hiç bu kadar zor olmamıştı. Göçmen üretimini de içeren modern yaşamın günah keçileri yine göçmenler oluyor (Bauman, 2020: 94-95).

3.2.2.3. Medya: Göçmenlerin Günah Keçisi Olarak Gösterimi

Medya, endüstriyel toplumda kamusal alanın temel kurumlarından biridir. Gelişen medya sektörü ve internet kullanımı aynı anda hem yeni toplumsal dayanışma biçimlerinin yükselişine hem de parçalanmasına sebep olabilmektedir (Cheregi, 2015: 281-282). Kitle iletişim araçları partiler, politikacılar ve seçmenler arasında en önemli bağlantıyı sağlamakta ve böylece seçim davranışını etkileyebilmektedirler. Göçmen karşıtı partiler için de medyada az ya da çok görünür olmaları seçim başarıları için hayati bir ön koşuldur. Bu partiler popülist bir retorik tarzından yararlanarak kitleler adına konuştuğunu iddia etme eğilimindedir (Vliegthart, Boomgaarden ve Van Spanje, 2012: 317). Bu da medyada ne kadar görünürlerse görünsünler seçmen üzerinde karşı konulmaz bir etki bırakmalarını sağlamaktadır.

Öte yandan Çağdaş medyanın çeşitli özellikleri (medyanın ve mantığının günlük yaşam süreçlerine entegrasyonu ve sosyal ağların ve web 2.0 teknolojilerinin her yerde bulunması dahil) popülist çağrılarının yaratılması, dağıtılması ve tanıtılmasını temelden etkiler. Dolayısıyla bu tür medya süreçleri, epifenomen olarak ele alınamaz aksine popülizm analizi içinde merkezi bir yere yerleştirilmelidir (Chatterje-Doody ve Crilley, 2019: 81). Çünkü Allport'un (1966: 493) ifade ettiği gibi kulakları ve gözleri bütün gün özel çıkarların sözleriyle bombardımana tutulan insanlar, propaganda körlüğü ve sağırılığı geliştirmeye eğilimlidirler. Özellikle reklamlar ve filmler gibi görsel veya basılı ve sosyal medya araçları ulusal kültürü önemli ölçüde şekillendirmektedir.

Göçmen karşıtı partiler haber medyası tarafından büyük ölçüde göz ardı edilseler de veya olağanüstü miktarda ilgi görmeyi başarsalar da haberlerdeki görünürlükleri, görünme (olumlu veya olumsuz) orantısızlığından bağımsız olarak seçim başarıları için hayati bir ön koşul olmaya devam etmektedir. Popülist bir retorik tarzından yararlanarak

kitleler adına konuştuğunu iddia etme eğilimindedirler ve bu nedenle onlara kitle iletişim araçları aracılığıyla ulaşmak çok önemlidir.

Önceki bölümlerde ifade edilen ideolojik ve kültürel bağlantılar, merkez ülkelerden yönlendirilen kitle iletişimleri ve reklam kampanyaları ile pekiştirilmektedir. ABD, Fransa, İngiltere ve Almanya'dan gelen televizyon programları, gelişmiş dünyadaki yaşam tarzları ve yaşam standartları hakkında bilgi aktarmakta ve yabancı reklam ajansları tarafından hazırlanan reklamlar, çevre halklara modern tüketici zevklerini aşılacaktır. Çekirdek ülke dillerinin ve kültürel kalıpların yayılması ve modern tüketim kalıplarının yayılması, uluslararası göçü belirli merkez ülkelere kanalize etmek için bir ulaşım/iletişim altyapısının ortaya çıkmasıyla etkileşime girmektedir (Massey vd., 1993: 447). Günümüzde söz konusu olan göç dalgasına karşı da medya, Avrupa mülteci krizi ya da göç krizi gibi adlandırmalarda bulunarak mültecilerin ve göçmenlerin büyük bir sorun teşkil ettiklerini ilan etmektedir (Georgi, 2019: 97).

Göçmenlerin medyada olumsuz bir şekilde yer alması, düşmanca bir medya anlayışı tarafından yönlendirilen göç karşıtı duyguların yükselişi, seçmenleri göçmen karşıtı popülistlerin ve radikallerin eline bırakmaktadır (Dennison ve Geddes, 2019: 106-107). Medyanın aşırı sağ partiler tarafından yozlaşmış elitler olarak mı yoksa dost olarak mı görüleceği medyanın tutumuna göre değişmektedir. Medya popülistlerin dolayısıyla aşırı sağ partilerin hoşuna gidecek kamuoyu gündemi sağlayarak göç, kanun, nizam gibi popülistlerin büyütebileceği konular oluştursa dost olarak görülebileceği gibi onlara karşı açıktan tavır alırsa düşman ve yozlaşmış elit olarak görülebilmektedirler (Moffit, 2020: 114). Medya bu açıdan, yani aşırı sağ partilerin büyütebileceği ajitasyon unsurlarını işleyerek bir ajitasyon aracı olarak görülebilir. Aksi takdirde medya da saf halka karşı yozlaşmış elitlere hizmet eden bir unsur olarak tanıtılacaktır. Günümüzün gelişmiş kitle iletişim araçları göz önüne alındığında aşırı sağ partilerin her iki açıdan “saf halka” sesini duyurması zor olmamaktadır.

Sonuç olarak medyanın aşırı sağ partilerin işini kolaylaştırdığı ve genel olarak göçmenlere yönelik ithamları manşetlere taşıdığı söylenebilir. Örneğin *The Sun* gazetesi 2004 yılında “*Swan Bake: Asylum Seekers Steal the Queen's Birds for Barbeques*” haberini manşete taşımıştır. Göçmenlerin Kraliçenin kuğularını mangal yapmak için çaldığını iddia eden haberin tek bir dayanak noktası olmamasına rağmen göçmenlere

karşı olumsuz tutum için önemli bir dinamik olmuştur (Georgiou, 2010: 175). Haberin yayılması ve daha sonra gerçek olmadığı anlaşıldığından sonra gazete haberi geri çektiğini gazetenin kırk birinci sayfasında haber yapmıştır. Yine Daily Express'in "*One in 5 Britons will be Ethnic*" (Hall, 2010) manşeti beyaz İngiliz çoğunluğunun dışındaki grupların ülke genelinde boyut ve pay olarak artacağını ve bu eğilimin 2051'e kadar devam edeceği iddiasını gündeme taşıyarak göçmenlerin geleceğin en önemli tehdidi olduğuna yönelik algının yerleşmesine zemin hazırlamıştır.

Korku siyaseti yabancı düşmanı ve İslamofobinin belirgin bir boyutunu oluştururken medyanın bu korkuyu arttırmak için çaba gösterdiği bir diğer örnek 2011'de Norveç'teki saldırıdır. Söz konusu örnek Müslümanları içermeyen şiddet olaylarında bile İslam'ı Batı toplumu için tehlikeli olarak göstermek için yoğun çaba harcayan medyayı ifşa etmektedir. 2011'de Oslo'da yaşanan katliamla ilgili The Sun, "*El-Kaide Katliamı: Norveç'in 11 Eylül'ü*" şeklinde bir manşet düşmüştür (Welch, 2012: xi). The Sun katliamın aşırılık yanlısı Müslüman bir grup tarafından işlendiğini iddia etmiştir fakat katliamı yapan Anders Breivik'in Müslümanlardan ve İslam'dan nefret eden bir aşırı sağcı olduğu ortaya çıkmıştır. Müslümanların olaya karışmadığı ve gerçekte aşırı derecede Müslüman karşıtı, sağcı bir milliyetçi tarafından olayın gerçekleştiği anlaşıldığında 'terörizm' kavramı anaakım medyasından neredeyse hiç yer almamaya başladı. Bunun yerine olayı gerçekleştiren kişi, "deli" veya "aşırılık yanlısı" olarak anılmaya başlanmıştır. Böylece terörizm kavramı, medyada şiddet uygulayan Müslümanlar, göçmenler, etnik azınlıklar veya genel olarak ötekiler gibi anlamlardan başka bir şey ifade etmez hale gelmiştir (Greenwald, 2011). Medyanın bu rolü aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı popülist retorikleri için küratör görevi görmüştür.

Bu bölümde en önemli göç teorileri ve göçmen karşıtı yaklaşımlar gözden geçirilmiştir. Karşılaşılan temel argüman, göçmen karşıtlığını genelde küreselleşme ve neoliberalizm özelde de ekonomi, siyaset, kültür ve egemenlik/güvenlik süreçlerinin içsel bir parçası olarak kavramsallaştırmaktır. Bu kavramsallaştırmalar tarihsel pratiklerin de katacağı bilgilerle sonraki bölümlerde sınanacaktır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

GEÇMİŞTEN GÜNÜMÜZE GÖÇMEN KARŞITLIĞI VE TARİHSEL SOSYOLOJİK BAĞLAM

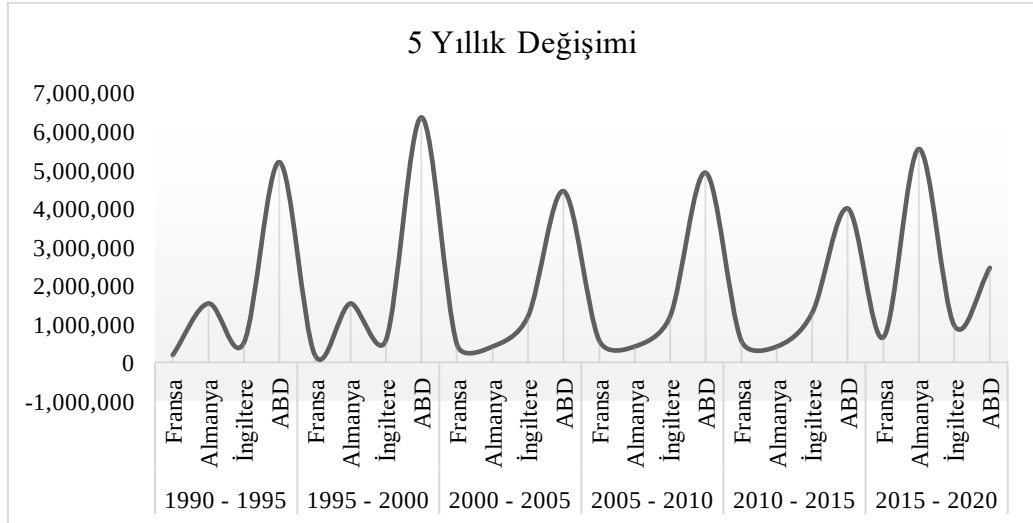
Teorik düşüncenin ötesinde, göç ve göçmen karşıtlığı üzerine tartışmalara yol açan kavramların bolluğu, sadece sosyolojik, politik ve ekonomik şimdinin yorumlanmasına ışık tutulmasına izin vermekle kalmaz, aynı zamanda geçmişin her zaman bitmemiş keşfi için bize yollar sağlar. Bu anlayış tarihsel sosyolojinin özünü içerir. Weiner'in ifade ettiği gibi kimin "bizden biri" olduğu veya olmadığı tarihsel olarak değişkendir. On dokuzuncu yüzyıldaki birçok Amerikalı Protestan için Yahudiler ve Katolikler "bizden biri" değildi ve bugün birçok Avrupalı için Müslümanlar "bizden biri" değil. Ayrıca, çok etnisiteli bir toplumda bir grup için kültürel yakınlık oluşturan şey, bir diğeri için kültürel, sosyal ve ekonomik bir tehdit oluşturabilir (Weiner, 1992: 105).

Tarih boyunca göç ABD’de ve Avrupa’da göçmen karşıtı partilere verilen desteği arttırmıştır (Alesina ve Tabellini, 2020: 5). Son zamanlarda yapılan pek çok teorik ve ampirik çalışma da bunu desteklemektedir. Fakat bazı çalışmalar bu durumun göçmenlerin vasfına göre değişiklik gösterebileceğini de ortaya koymuştur. Edo ve Giesing (2020) çalışmalarında göçün yükselişi ile aşırı sağ partilerin yükselişi arasında mekanik bir bağlantının olmadığını vurgular. Aşırı sağ partilerin yükselişini etkileyen şey düşük vasıflı göç ve Avrupa dışından gelen göçtür. Örneğin Halla, Wagner ve Zweimüller (2017) çalışması vasıfsız göçmenlerin FPO’nun oy artışına katkı sunarken vasıflı göçmenlerin bu anlamda herhangi bir siyasi etki yaratmadığını ortaya koymaktadır. Hatta bazı çalışmalar aksine vasıflı göçün göçmen karşıtı olmayan partilere desteği arttırdığını vurgulamaktadır. Mayda, Peri ve Steingress (2022: 359) çalışması bu anlamda dikkat çekmektedir. 1990-2010 yılları arası ABD başkanlık seçimlerini inceleyen çalışma vasıfsız göçmenlerin göçmen karşıtı partilere desteği arttırırken vasıflı göçmenlerin ise tam tersi Demokrat Parti’ye olan desteği arttırdığını tespit etmiştir. Vasıfsız göçmen popülist liderler için kullanışlı bir malzeme olmaktadır. Öyle ki Trump adaylık konuşmasında “çok sayıda ülke, en kötü vatandaşlarını sınırımıza atmaktadır, bunun sona ermesi gerek” (Trump, 2017: 37) ifadeleri ile vasıfsız göçmenleri ya da genel olarak göçmenleri hedefine almıştı. Fakat tüm bu çalışmalarda ulaşılan sonuçlara rağmen göçmen karşıtlığının salt vasıflı ya da vasıfsız göçmen profilleri ile açıklanamayacağını

belirtmek gerekir. Dahası içinde bulunulan dönemin dinamikleriyle de açıklanamayacağı unutulmamalıdır.

Göçmen karşıtlığı gibi fenomenlerin ortaya çıkışının tarihsel arka planı incelenmeden anlaşılması oldukça zordur. Bu pek çok değişim ve dönüşüm için geçerlidir. Elisabeth Özdalga'nın da belirttiği gibi uzun-sürekli tarihsel perspektifler olmadan olguların anlaşılması mümkün değildir. Değişim çok hızlı gerçekleşebilir ve hatta kökleri derinlerde olan yapılar bile aniden, bir gecede değişebilir, fakat bu süreçlerin ne anlama geldiğini açıklayabilmek için, araştırmacılar bu tür olayları daha uzun bir tarihsel perspektife yerleştirmek zorundadırlar. Örneğin Ortaçağların feodal düzenini ya da Bourbon hanedanlığı altındaki mutlakiyetçiliği içermeyen bir perspektifle Fransız Devrimi'ne dair hiçbir ciddi çözümleme yapılamaz (Özdalga, 2011: 12).

Yukarıda da göçmen karşıtlığına sebep olan ve böylece siyaseti etkileyen unsurlar genişçe açıklanmıştır. Göçmen karşıtlığının tarihi göçün tarihine denktir. Neolitik dönemden günümüze kadar göçmenler talep edilen figürler de olmuşlardır istenmeyen de. Bu, özellikle sömürge anlayışının onları ne kadar kullanışlı bulabildikleri ile ilgilidir. ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya'nın geçmişten günümüze göçün seyri, göçmene yönelik tutumları, bu tutumları şekillendiren aşırı sağ partiler ve bu tutumlarındaki değişimin dinamikleri bunun net olarak görülmesini sağlayabilecektir.

Şekil 4.1. 1990- 2020 arasında göçmen sayılarındaki 5'er yıllık değişimi

Kaynak: Our World in Data (Ortiz-Ospina and others, 2022)

Tarihsel göç akışlarına değinilmeden önce ülkelerin ulaşılabilir göç verilerine ilişkin bilgiler Şekil 4.1’de verilmiştir. Ülkelerdeki göçmen karşıtı tutumlar tartışılırken söz konusu dönemlerdeki göç akışlarının tartışma zeminini zenginleştirebileceği düşünülmüştür. Göçmenlerin yoğun olarak yer aldıkları ülkeler Anglosakson Amerika ile Kıta Avrupası ülkesi Almanya’dır. İkinci dünya savaşından sonra işgücü ihtiyacından kaynaklı olarak bu göçmen akınları gerçekleşmiş ve söz konusu dönemde göç krizini imleyecek bir sorun yaşanmamıştır. Fakat son 10 yılda gerçekleşen ekonomik krizler, savaşlar ve pandemilerden dolayı, dahası neoliberal ekonomik düzenin krizi yüksek göç dalgalarına sebep olurken bu göç dalgalarının bir kriz olarak adlandırılmasını beraberinde getirmiştir.

4.1. Anglosakson Siyaset Geleneği ve Göçmen Karşıtlığı

Anglosakson kavramı, İngiltere, ABD, Avustralya, Kanada ve Yeni Zelanda gibi diğer ülkelerin Anglofon halklarını ifade etmek ve genellikle İngilizce konuşan dünyanın ayırt edici dilini, kültürünü, teknolojisini, zenginliğini, piyasalarını, ekonomisini ve hukuk sistemlerini tanımlamak için kullanılmaktadır. Bu çalışmada Anglosakson kavramı politik olarak ifade edilmektedir. Anglosakson gelenekte ekonomik olarak serbest piyasa ile küresel bir pazar ekonomisi, siyasal olarak da liberal demokratik bir sistem görülmektedir.

Kıta-Avrupası geleneğiyle Anglosakson gelenek arasında ciddi bir ayrımın olmadığı belirtilmelidir. Genel kabul gören düşünceye göre dünyadaki demokratik yönetimin en iyi şekilde temsil edildiği ülkeler arasında ABD, İngiltere, Fransa ve Almanya yer almaktadır. Bu iki gelenekteki başat ülkelerin söz konusu demokratik ve liberal çizgilerine rağmen günümüzde yabancı düşmanlığı ve aşırı milliyetçilik barındırma eğiliminde olması şaşırtıcı görünmektedir. Bauman (2019: 74) bunu liberal demokrasinin paradoksu olarak görmektedir. Liberal demokrasinin beşiği olarak görülen bu ülkelerdeki yönetenleri kötü yapan şey yönettiği ülkenin vatandaşlarına karşı liberal olmamasıdır; tiranlıktan, kan dondurucu bir zulüm veya insanlık dışı sefaletten kurtuluşu başka bir ülkede arayan insanlara karşı liberal olmaması ise bu yöneticileri haklı kılar. Günümüz pratiklerin sağlıklı bir değerlendirmesi için her iki gelenekte örnek ülke olarak incelemeye tabi tutulacak ülkelerin geçmişlerindeki göçmen karşıtlığı tutumu ima edecek emsallerin araştırılması önem arz etmektedir.

4.1.1. Amerika Birleşik Devletleri

Amerika göç tarihi açısından en büyük göç dalgası 1800'lerin sonlarında gerçekleşmiştir. Mahsul kıtlığından, arazi ve iş kıtlığından, artan vergilerden ve kıtlıktan kaçan birçok kişi, ekonomik fırsatlar ülkesi olarak algılandığı için ABD'ye göç etmişlerdir. Söz konusu göçün bir diğer nedeni ise kişisel özgürlük ya da siyasi ve dini zulümden kurtulma arayışı olmuştur. 1900'lü yıllara kadar yaklaşık 12 milyon göçmen ABD'ye gitmiştir. 1870'ler ve 1880'lerde, bu insanların büyük çoğunluğu Almanya, İrlanda ve İngiltere'dendi. Daha sonra Avrupa ülkelerinden gelen göçü geçmese de büyük oranda Çin'li göçmen dalgası gerçekleşmiştir. 1870'lerde zorlu ekonomik dönemlerin başlamasıyla birlikte, Avrupalı göçmenler ve Amerikalılar, geleneksel olarak Çinlilere ayrılan işler için rekabet etmeye başladılar. Ekonomik rekabetle birlikte hoşnutsuzluk ve hatta ırksal şüphe ve nefret ortaya çıkmıştır. Bu tür duygulara, Çinli göçmenlerin ABD'den dışlanması için özellikle Kaliforniya'da Çin karşıtı isyanlar ve baskı eşlik etmiştir. Bu baskının sonucu, 1882'de Kongre tarafından kabul edilen Çin Dışlama Yasası oldu. Bu Yasa, neredeyse bir yüzyıl boyunca Çin göçünü fiilen sona erdirdi. Fakat genel anlamda ucuz işgücü potansiyelinden dolayı göç talebi sürmüştür. Bunun yanında göçmenlerin iş kıtlığına sebep olduğuna dair argümanlarla onlara karşı duyulan kin ve nefret de devam etmiştir (Baxter ve Nowrasteh, 2021).

Aşırı sağ anlayış Amerika'da uzun bir geleneğe sahiptir. Amerikan siyasetindeki ilk sağcı gerici hareket 19. Yüzyıl başlarındaki Anti-Masonik Partidir. Bu partiyi dikkat çekici kılan önemli olgulardan biri kendisini takip eden, sonrasında gelişen aşırı sağ hareketlere öncülük etmiş olması ve aralarındaki benzerliklerdir (Michael, 2003: 36-38). 1850'lerde (Know Nothings) Hiçbir Şey Bilmeyenler, 1860'larda (Old Klan – Ku Klux Klan) Eski Klan, 1890'larda (American Protective Association) Amerikan Koruyucu Birliği ve 1920'lerde (New Klan) Yeni Klan (Kornhauser, 1959: 147-148) Amerika'nın yerlici veya göçmen karşıtı tarihine ışık tutacak önemli pratiklerdir.

ABD'de seçim başarısı elde eden ilk yerlici parti olan Amerikan Partisi olarak da bilinen Know-Nothings 1800'lerin ortalarında Kuzeydoğu'da beş eyaletin valiliklerinin ve birkaç belediye başkanlığının kontrolünü ele geçirmiştir. Know-Nothings'in başarısı, milyonlarca düşük vasıflı İrlandalı Katolik kıtlık mültecisinin akınından hemen sonra ve hızlı bir sanayileşme ve kentleşme döneminde gerçekleşmiştir. Bu başarının altında yatan

temel faktörlerden biri ekonomi iken yaygın Katoliklik karşıtlığının ve yabancı düşmanlığının daha merkezi olduğu iddia edilmektedir (Alsan, Eriksson ve Niemesh: 2020: 1). Çünkü söz konusu dönemde Katolik inançları ve farklı kültürel pratikleri nedeniyle İrlandalı ve Alman göçmenlere karşı önyargılar ve ayrımcılık oldukça yaygındı.

Massachusetts yasama meclisinde başarılar elde eden bu partinin yükselişinin tahminen bir milyon İrlandalı'nın 1846'daki Patates Kıtlığı sırasında anavatanlarından kaçması ve yerli Protestan Amerikalıların ekonomik ve siyasi güvenliği için bir tehdit oluşturuyor gibi görünmesiyle başladığı söylenebilir (Britannica, 2022). Massachusetts, bu dönemde sanayileşmenin öncüsüydü ve İrlanda'dan gelen göçmenler orantısız bir pay almıştır. 1841'den 1851'e kadar olan dönemde Boston, yüz binden fazla İrlandalı göçmeni bünyesine katmıştır ve 1855'te İrlandalılar şehrin toplam nüfusunun dörtte birini ve yabancı doğumlu nüfusunun %85'ini oluşturmaktaydı. Bu süreçte, fabrika üretimine geçişle vasıflı mekanikçiler ve zanaatkarların yerini daha az vasıflı fabrika operatörleri aldığından, imalatla beceri dağılımının içi boşalmış durumdaydı. Tam bu dönemde Know-Nothings partisi bir aday çıkarmıştır. 1854'te Know-Nothing partisi, Massachusetts yasama meclisinde sandalye ve halk oylarının %60'ından fazlasını alarak valiliği kazandı (Alsan, Eriksson and Niemesh, 2020: 1-2).

Alsan, Erioksson ve Niemesh (2020: 2) bu partiye verilen oyların yerelci duyguların alevlenmesinden kaynaklandığını belirtirler. Amerikan yerliliğinin ana ideolojik hatlarından bazıları 1790'lar ve 1850'lerdeki bahsi geçen iki büyük kriz sırasında yabancı azınlık korkusu şekillenmiştir. Bu ana ideolojik hatlar (Anti-Katolik, anti-radikal ve Anglosakson gelenekler) on dokuzuncu yüzyılın sonları ve yirminci yüzyılın yabancı düşmanlığının büyük bir kısmının kanallarını açmıştır (Higham, 2002: 11). 1856'da Know-Nothing partisi Cumhuriyetçi partiye katılmasıyla dağılmış oldu. Fakat onun kalıntıları Amerikan Koruyucu Birliği'nin kurulmasına ön ayak olmuştur.

Amerikan Koruyucu Birliği (APA), ABD tarihinde, 1890'larda kısa bir süre için iki milyondan fazla üye edinmiş, Katolik ve göçmen karşıtı bir gruptur. İç Savaş öncesi Hiçbir Şey Bilmeyenler Partisi'nin ruh ve görünüm olarak halefi olan Amerikan Koruma Birliği, 1887'de Clinton, Iowa'da Henry F. Bowers tarafından kurulmuştur. Göçmen nüfuslu şehirlerin büyümesiyle kırsal Amerikalıların korkularını kullanarak gelişen

örgütlü bir yapı olmuştur (Britannica, 1998). APA, çağdaş sağcı küreselleşme karşıtlarını tekrarlayarak, seçkin kapitalistlerin göçü işgücü maliyetini aşağı çekmeye teşvik ettiğinden ve bunu yaparak yerli emekçileri yoksullaştırdığından şikayet etmiştir (Michael, 2003: 38-39). William McKinley'in 1896'da başkan olarak seçilmesinin ve Orta Batı'da tarımsal refahın yeniden sağlanmasının ardından üyelik azalmıştır. 1900'e gelindiğinde APA artık kayda değer bir siyasi güç kullanamamış ve 1911'de tamamen ortadan kalkmıştır (Britannica, 1998).

Ku Klux Klan (Klan) 1870'lerden günümüze uzanan, ABD tarihindeki en kalıcı yabancı düşmanı oluşumlarından biridir. Klan grupları ırksal, etnik, dini ve ulusal azınlık grupları ile ABD'ye gelen beyaz olmayan göçmenlere karşı kanunsuz şiddet ve tehditler örgütleyen bir yapı olmuştur. Blee ve Latif (2019: 31) bu yapının en aktif süreçlerini dört döneme ayırmıştır: 1860-1880 dönemi, 1920'ler, 1950-1970 dönemi ve 1970-2000'ler dönemi.

1860'lar ile 1870'ler de etkin olan ilk Klan, köleliğe dayalı ekonomilerini ve sosyal düzenlerini korumaya çalışan güney eyaletlerinin ayrılıkçı bir hareketi olan Konfederasyonun yenilgisiyle sona eren İç Savaş'ın ardından ortaya çıkmıştır. Blee ve Latif, Klan'ın büyük ölçüde Güney'in kırsal bölgelerinde, beyaz üstünlüğünü ve ırksal devleti savunmak için şiddet kullanan, gevşek bir şekilde örgütlenmiş beyaz adamlardan oluşan bir birlik olarak ortaya çıktığını belirtmektedir (Blee ve Latif, 2019: 33). Kendi (2016: 245) buna Cumhuriyetçilere suikast düzenleyip siyahların oy kullanmasını yasaklayan “terör saltanatı” diyecektir. Buna göre Klan hedefleri, öncelikle İç Savaş sonrası dönemde devleti yeniden inşa etmek için güneye gelen özgürleşmiş siyahlar olmuştur. 1870'lerde hem federal baskı hem de güneyde Klan'ı daha az gerekli kılan beyaz bir siyasi kontrolün yeniden kurulması nedeniyle faaliyetleri durma noktasına gelmiştir. Fakat 1920'li yıllarda tekrar ortaya çıkmış ve kendisini aynı anda beyaz üstünlükçülük için bir araç ve beyaz Protestanlar için ana akım bir sosyal kulüp olarak konumlandırmıştır.

Protestanların ırksal ve dini azınlıklar üzerindeki egemenliğini koruma ve genişletme arzusu ile siyahların güney eyaletlerinden kuzey eyaletlerine göçünün uzun süredir beyaz Protestanların hâkim olduğu topluluklarda tehlikeli bir heterojenlik biçimi oluşturabileceği endişesi Klan'a desteği arttırmıştır (Blee ve Latif, 2019: 34-35). Dahası

ulusal çapta üyeliği dört milyonu aştığında ve üyeliklerinin, kıyafetlerinin, kostümlerinin, yayınlarının ve ritüellerinin satışındaki karlar da bu yükselişe büyük katkı sunmuştur (Britannica, 2022). İkinci Klan, 1920'lerin sonlarında, öncelikle liderlerini ilgilendiren önemli cinsel ve mali skandalları içeren iç sorunların yanında ayrıca Katolik, Yahudi ve beyaz olmayan göçe ilişkin ulusal kısıtlamaların getirilmesinin ana sorununu ortadan kaldırması nedeniyle çökmüştür. ABD'de ırksal temellere dayanan ve göçmenleri hedef alan bu kısıtlamalardan biri, 1924 yılında kabul edilen Göçmen Kontrol Yasasıdır (Immigration Act of 1924). Sözü edilen yasa ile Güney ve Doğu Avrupa kökenli göçmenlerin sayısında sınırlamalar getirilmiştir. Amerikan nüfusunun korunması gereken saf bir nüfus olduğu iddiasından temellenen düşünce, ilgili dönemde hedefine İtalyan ve Yahudi Göçmenleri almıştır.

1950'ler ve 1960'larda tekrar ortaya çıkan üçüncü Klan'ın yeniden doğuşunun itici gücü, ABD Sivil Haklar hareketinin Jim Crow Yasaları²⁶ olarak bilinen Güney'deki okullarda ve halka açık konaklama yerlerinde ırk ayrımcılığının yasal yapısının bir kısmını ortadan kaldırması olmuştur (Kendi, 2016: 8; Blee ve Latif, 2019: 38-39). Klan ayrıca, federal hükümetin oylama denetimini güçlendireceği ve federal mahkemelerin okuma yazma testleri ve anket (baş) vergileri gibi siyahların oy kullanmasını engelleyen güney eyaletlerinde yürürlüğe giren bir dizi yasa ve uygulamayı anayasaya aykırı bularak iptal edeceğine dair beyazların korkusu üzerine inşa edilmiştir. Üçüncü Klan ülke genelinde, özellikle sivil haklar hareketinden gelen önemli Klan karşıtı direnişle aşınmış fakat Kendi'nin (2016: 249) ifadeleri ile terör treni hâlâ yeni isimler altında raylardan aşağı inmeye devam etmiştir.

Dördüncü Klan 1980'lerde beyaz üstünlükçü artışıyla birlikte tekrar ortaya çıkmıştır. Önceki Klan'lar ile büyük benzerlik gösteren bu dördüncü Klan Katolik karşıtlığından vazgeçmesi ve neo-Nazizmi, özellikle Yahudilerin şeytanın gerçek torunları olduğunu ve beyaz olmayanların insan olmadığını savunan sözde-dini bir felsefe olan Hristiyan Kimliği doktrinleriyle ilişkilendirilen şiddetli anti-Semitizmi, bünyesine katmayısıyla diğer Klanlar'dan farklı olmuştur. Klan, Afrika, Asya ve Latin/Orta Amerika ülkelerinden gelen göçmenlere ve mültecilere yönelik muhalefet gündemini

²⁶ Beyazlar ve Afrikalı-Amerikalılar arasındaki sosyal, ekonomik ve politik ilişkileri düzenleyen Jim Crow Yasaları (Kousser, 2003: 479) siyahların beyazlardan ayrı vagonlar veya kompartımanlar kullanmasını yasama yoluyla zorunlu kılma uygulamasıdır (Folmsbee, 1949: 235).

ilerletmek için 1920'lerin Klan'ının milliyetçiliğini ve yerelciliğini kullanmıştır (Blee ve Latif, 2019: 40). Klan, bu süreçte ulusal üyeliğini neredeyse üçe katlamış ve 1960'ların kazanımlarını yok etmeye çalışmak için yüzden fazla kasabada silahlı terörizmi serbest bırakmıştır (Kendi, 2016: 430). Bu dönemde yaptıkları ağır şiddet saldırılarından dolayı yoğun denetime tabi tutulmuş ve zamanla aktifliğini yitirmiştir.

Günümüzde dünya çapında var olan ekonomik ve siyasi krizlerin sorumluluğu yabancılara yüklenmektedir. Geçmiş göçmen ve yabancı karşıtlığı politikalarla dolu olan ülkelerde bu anlayışların canlanması daha kolay olmaktadır. ABD'deki çoğu insan ırkçılığın kötü olduğu konusunda hemfikirdir ve birçoğu ekonomik, politik ve kültürel kurumların ırksal ve etnik baskı sistemini sürdürmeye yardımcı olduğunu kabul eder (Ghani, 2008: 1113). Trump seçiminden sonra Batı Virjinya yetkilisi Pamela Ramsey Taylor Facebook'ta şu paylaşımı yapmıştı: “Beyaz Saray'da klas, güzel ve onurlu bir First Lady'nin olması ferahlatıcı olacak. Topuklu bir Maymun görmekten bıktım” (Raby, 2016). Bobo, birçokları için gündelik hayattaki insanlıktan çıkaran bu tür klişelerin sıradan ve kibar ifadesinin kişileri ırkçı yapmadığını ifade eder. Ona göre gerçek siyasi hayattan bu alıntılar, ırkçılığın hem aldatıcı hem de potansiyel olarak yıkıcı gücünün yanı sıra derin tarihsel ve kültürel köklerini ve nüfuz edici varlığını yakalar (Bobo, 2017: 88). Gerçekten de bu tür söylemlerin mirasında Afrikalıların ve maymunların Avrupalılardan farklı olarak aynı ataya sahip olmaları gerektiğini vurgulayan ırkçılığın kökenleri vardır (Kendi, 2016: 51-53). İbrahim Kendi, bu tür söylemlerin sürpriz olmadığını vurgular:

Federal istatistiklere göre, 2010 ve 2012 yılları arasında genç Siyah erkeklerin polis tarafından öldürülme olasılığı Beyaz'lara göre yirmi bir kat daha fazlaydı. Federal veriler, Beyaz hanelerin ortalama servetinin, Siyah hanelerin ortalama servetinin on üç katı ve Siyahların hapsedilme olasılığı Beyazların beş katı olduğunu gösteriyor. Afrikalı Amerikalılar, ülkenin servetinin %2,7'sine sahipler ve hapsedilen nüfusun %40'ını oluşturuyorlar. Bunlar ırksal farklılıklardır ve ırksal farklılıklar ABD'nin ömründen daha eskidir (Kendi, 2016: 1-2).

David Hume'un sözleri bu ömrün ne kadar eski olduğunun görülmesi açısından dikkat çekicidir. Immerwahr'ın (1992:481) aktardığına göre Hume, 1753 yılındaki makalesinde Zencilerin ve genel olarak tüm diğer insan türlerinin doğal olarak beyazlardan daha aşağı olduklarından şüphelendiğini ifade eder. Hume'un çarpıcı sözleri şöyle idi:

Zencilerin doğal olarak beyazlardan daha aşağı olduğundan şüpheleniyorum. Bu tene sahip medeni bir ulus, hatta ne eylemde ne de spekülasyonda seçkin bir birey neredeyse hiç yoktur. Aralarında dahiyane üretim yok, sanat yok, bilim yok. Öte yandan, beyazların en kaba ve barbarları, örneğin eski Almanlar, şimdiki Tatarlar, yiğitliklerinde, yönetim biçimlerinde ya da başka bazı özelliklerde, onlarda hala seçkin bir şeye sahiptir. Doğa bu insan ırkları arasında orijinal bir ayrım yapmasaydı, bu kadar çok ülkede ve çağda böyle bir örnek ve sürekli bir farklılık olamazdı. Kolonilerimizden bahsetmiyorum bile, Avrupa'nın her yerine dağılmış Zenci köleler var ve bunların hiçbirinde herhangi bir ustalık belirtisi görülmedi; halbuki aramızda eğitimsiz aşağı insanlar başlayacak ve kendilerini her meslekte öne çıkaracaklar. Gerçekten de Jamaika'da, bir zenciden parça parça ve bilgili bir adam olarak söz edilir; ama muhtemelen birkaç kelimeyi açıkça konuşan bir papağan gibi ince başarılarından dolayı hayran kalınıyor (Hume, 2018: 170).

Gerçekten de sömürgeci sömürge halkından bahsederken zoolojik terimler kullanılmaktadır. Fanon'un (2021: 47) dediği gibi sarı ırkın sürüngenimsi hareketleri, yerli şehrinin saçtığı kokular, sürüler ve hayvan kokuları gibi dışlayıcı özellikler sömürgecinin ya da ırkçının bir ötekini tanımlamak için başvurdukları ifadelerdir.

Bu vakalar göz önüne alındığında rahatlıkla söylenebilir ki, ırk her zaman Amerikan ulusal politikasının bir bileşeni olmuştur. Belirginliği, açıklığı ve merkeziliği bir seçim sürecinden diğerine değişir ancak hiçbir zaman önemsiz olmamıştır (Bobo, 2017: 99). ABD'deki ırksal azınlıkların koşulları, özellikle de Afrikalı Amerikalıların koşullarıyla ilgili tartışmalarda sık sık kullanılan bir terim olan ırkçılık, bir ırksal tahakküm ideolojisi olarak anlaşılmalıdır. Görüldüğü üzere bu ideoloji iki şeye sahiptir: belirlenmiş bir ırk grubunun biyolojik veya kültürel olarak baskın gruptan daha aşağı olduğuna dair inançlar ve bu inançları o gruba aşağı muameleyi haklı çıkarmak için kullanan bir ırksal tahakküm (Wilson, 1999: 14-15).

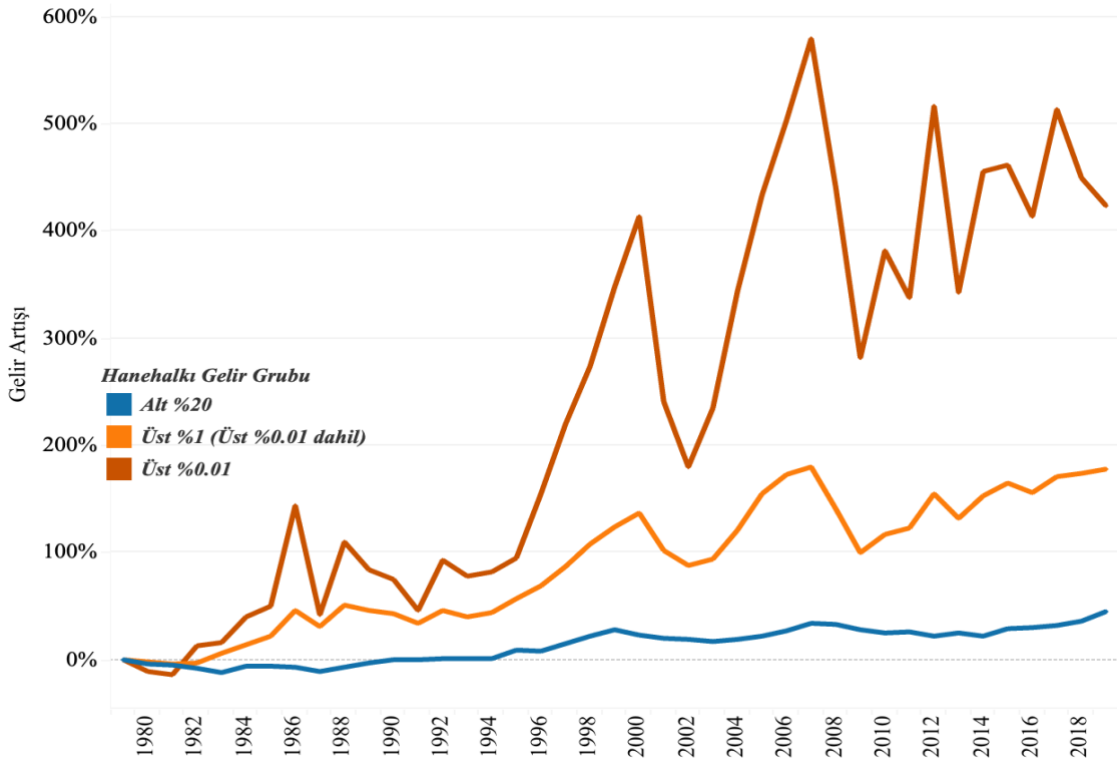
Bobo (2017) 2016 başkanlık seçiminin ana hatlarını tanımlamak için üç kritik ırk ikilemine vurgu yapıyor. Birincisi hızla değişen etno-ırksal demografinin mevcudiyetinde kötüleşen ekonomik eşitsizlik. İkincisi iyi kurumsallaşmış, ırksal olarak kodlanmış kampanya stratejileri ve retorikinin mevcudiyetinde yoğunlaştırılmış siyasi partizanlık. Üçüncüsü de Clinton kampanyasının, aynı anda hem çalışan hem de orta sınıf ailelerin çıkarlarını savunmada ve daha önce güçlü olan çok ırklı Obama koalisyonunu harekete

geçirmedeki başarısızlığı. Bobo yaptığı değerlendirmeler sonucunda Trump'ın seçim başarısındaki birincil faktör olmasa da onun politika gündemi gibi görünen şeylerin çoğunun, ABD kurumlarında ve kültüründe köklü ırkçılık ve beyaz üstünlükçü varsayımlara dayandığını savunuyor (Bobo, 2017: 86).

Dolayısıyla ABD seçimleri ile ilgili yapılacak en genel değerlendirme şöyle olabilir: Ekonomik eşitsizliğin keskin biçimde kötüleştiği ve Amerikan işçi sınıfının ve orta sınıfın geniş bir kesiminde artan maddi kırılganlık duygusunun olduğu bir çağda Donald Trump, ABD'de artan etno-ırksal çeşitlilikle ilgili endişeleri körükledi ve istismar etti. Bunu öncelikle Meksikalı göçmenleri şeytanlaştırarak ve günah keçisi ilan ederek, Müslümanları dışlayarak ve siyah insanları ve toplulukları büyük ölçüde klişeleştirerek yaptı. 'Amerika'yı Yeniden Büyük Yap' çağrısı, beyaz vatandaşların maddi refahının ve ayrıcalıklı konumunun korunacağı ve tekrar rahatça kabul edilebilecek bir şey haline getirileceği bir Amerika'ya geri dönme çabasını işaret eden çok ince olmayan bir “köpek düdüğüdü”²⁷ (Bobo, 2017: 99-100).

Günümüzdeki bu gelişmeler Amerika'daki hem cumhuriyetçileri hem de demokratları neoliberalizm karşıtlığında birleştiriyor gibi görünmekte (tepkiler ve gerekçeler çok farklı olsa da). Neoliberalizm sürecindeki eşitsiz büyüme bu tepkilerin ana kaynağı olarak görülmekte. Şöyle ki 1970'ler ile 2000 arasında ABD vergi mükelleflerinin en alttaki %90'lık kesiminin geliri ortalama %7 düşmüştür. Öte yandan en tepedeki %1'in gelirleri %148, %0,1'lik kesimin gelirleri %343 ve en iyi durumdaki %0,01'lik kesimin gelirleri çarpıcı bir şekilde yaklaşık %600 artmıştır (Piketty ve Saez, 2003: 8-11). 1980-2018 yıllarını kapsayan bir başka veri ise daha çarpıcı sonuçlar vermektedir. Şekil 4.2 ABD hane halkı gelirindeki trendi göstermek açısından çarpıcı sonuçlar sunmaktadır. Bu aynı zamanda neoliberal küreselleşmenin gerçekten de istikrarlı bir zenginleşme sunup sunmadığı veya zenginliğin tüm toplumun refahına katkı sunup sunmadığını tespit etme açısından değerlidir.

²⁷ Köpek Düdüğü Siyaseti (*Dog Whistle Politics*), özellikle konuşmacının ideolojik tercihlerini paylaşımlar arasında, daha sinsi dış grup düşmanlıklarını tetikleyen görünüşte zararsız söylemsel ipuçlarının kullanımına atıfta bulunur. Uygulamada, bu tür kodlanmış dil genellikle ırksal olarak yüklü tutumları uyandırır, ancak aynı zamanda dini ve göçmen karşıtı söylemlerde de kullanılmıştır. Metafor, insanların duyamayacağı frekansları kullanan tiz köpek eğitim ısıklıklarına bir göndermedir (Bonikowski ve Zhang, 2018: 2). Politikacılar bunu rutin olarak yaparlar ve taahhütleri siyaset organı tarafından geniş çapta benimsenmeyen küçük ateşli seçmen gruplarına gizlice destek iletmeye çalışırlar (Haney Lopez, 2015: 4).

Şekil 4.2. ABD hane halkı gelirindeki artış (1979-2019)

Kaynak: Congressional Budget Office (2019)

Şekilde görüldüğü gibi ABD’de neredeyse son kırk yıl içerisinde en hızlı gelir artışının en zengin %1’lik kesimde gerçekleştiği görülmektedir. Emek ve yatırımlardan elde edilen geliri içeren yani vergileri hesaba katmayan bu verilere göre 1979-2019 yılları arasında günümüzde yaklaşık 32.000 kişiyi temsil eden bir grup olan ve hanelerin en zengin %0,01’ini temsil edenlerin ortalama geliri, en alttaki %20’lik dilimin gelirinden dokuz kattan fazla arttığı görülmektedir. Özellikle 1980’den itibaren makasın açılması neoliberalizm ve küreselleşmenin eşitsiz büyümeye sebep olduğuna ve adil olmayan bir gelir dağılımına sebep olduğuna yönelik teorileri destekler niteliktedir. Benzer durum İngiltere, Almanya, Fransa ve diğer gelişmiş, gelişmekte olan ve azgelişmiş ülkelerde de söz konusudur²⁸. Halbuki yukarıda da ifade edildiği gibi aslında amaç neoliberal düzeni yok etmek değil neoliberal düzenin nimetlerinden daha çok faydalanmaktır. Fraser bu yüzden özellikle ABD’de seçmenlerin neoliberalizmi değil ilerici neoliberalizmi reddettiğini vurgulamaktadır. Fraser’ın ilerici neoliberalizmden anladığı şey feminizm, ırkçılık karşıtlığı veya çokkültürcülük gibi toplumsal hareketlerin ana akım halleri ile

²⁸ Detaylı bilgi için bkz. *World inequality report 2022*, (Chancel, Piketty, Saez ve Zucman, 2022).

Wall Street, Silikon Vadisi ve Hollywood gibi iş dünyasının üst düzey simgesel ve hizmete dayalı sektörlerinin ittifakıdır. Ona göre bu ittifak ilerici güçlerin bilişsel kapitalizm güçlerine ve özellikle finansallaşmaya katılmasıyla gerçekleşmektedir. Çeşitlilik ve güçlendirme gibi, prensip olarak farklı amaçlara hizmet edebilecek idealler, şimdi üretim sektörünü ve eskiden bu sektörden geçimini sağlayan orta sınıfı mahvedecek politikaları onaylamaktadır (Fraser, 2017: 60) Bunun günümüze etkileri, özellikle göçmenlere karşı, cumhuriyetçilerde ve demokratlarda farklı şekilde tepki oluşturmaktadır.

Anglosaksonların Cumhuriyetçi olma olasılığı, aynı sınıf konumunda olan ve daha yeni bir göçmen geçmişine sahip olan diğer Amerikalılardan daha fazladır. Bu nedenle, bir birey orta sınıf, Anglosakson ve Protestan ise, büyük olasılıkla bir Cumhuriyetçi, oysa işçi sınıfı, Katolik ve yeni göçmen soyundan ise, muhtemelen bir Demokrat olacaktır (Lipset, 1960: 290) ve göçmenler cumhuriyetçiler için bir sorun olarak görülecektir (Mayda, Peri ve Steingress, 2016: 34). Bugünün yabancı düşmanı Beyaz yerli Amerikalıların geçmişin yerli düşmanı olmaları şaşırtıcı değildir. Donna Marie Harris'in 1880'lerde gerçekleşen olaylara yönelik düştüğü anekdot yabancı düşmanlığının tarihinin çok geçmişlere dayandığını ve kimin yabancı kimin yerli olduğunun tespitinin hegemonik bir olgu olduğunu gözler önüne sermektedir: “Yerli Amerikalılar, yerli topraklarından Mississippi'nin batısındaki topluluklara zorla yerleştirildiler ve Beyaz Anglosakson Protestan kültürüne asimile olmaları için çocukları topluluklarından uzaklaştıran yatılı okullar da dahil olmak üzere ayrı okullara tabi tutuldular” (Harris, 2008: 436).

4.1.2. İngiltere

İngiltere'deki göçmen karşıtlığının tarihsel sosyolojisini incelemek, göçmen karşıtı duygu ve hareketlerin oluşumuna katkıda bulunan tarihsel, sosyal, ekonomik ve politik faktörlerin karmaşık etkileşimine dair önemli veriler sunabilmektedir. Bu yönde bir inceleme göçmenlere yönelik tutumlardaki sürekliliği ve değişimi, tarihsel olayların ve dönüşümlerin etkisini ve ulusal kimlik, çok kültürlülük ve sosyal uyum üzerinde süregelen mücadeleleri vurgulamada büyük fayda sağlayabileceğinden önemlidir. Bu bakış açısı, İngiltere'de göçmen karşıtlığının ortaya çıktığı ve geliştiği daha geniş toplumsal bağlamı anlamaya yardımcı olabilecektir.

İngiltere'ye göç ve göçmen karşıtlığının görüldüğü ilk önemli dönem imparatorluk dönemidir. İngiltere'nin imparatorluk döneminde, İngiliz üstünlüğü ve ırksal hiyerarşi inancı, göçmen karşıtı politikalara yansımıştır. Sömürge bölgelerinden gelen göçmenlere sınırlamalar getirilmiş, beyaz İngilizlerin İngiltere'ye kolaylıkla yerleşebilmesine izin verilmiştir. Diğer ırklardan gelen göçmenler ise sık sık ayrımcılığa maruz kalmıştır. Çalışmanın bu bölümünde Kenneth Lunn'un metodolojisinden yararlanarak İngiltere'ye olan göç konusunda sayıların ve etkinin önemli hale geldiği 19. ve 20. yüzyıl süreçlerine daha fazla dikkat gösterilecektir. İngiltere, yüzyıllar boyunca nispeten küçük birçok göç olayı yaşadı. Yaklaşık bin yıl boyunca göç, nüfusun büyüklüğüne kıyasla çok küçük ölçekteydi. Fakat Britanya toplumu ve kültürü üzerinde dramatik bir etkisi olduğu için, İrlandalıların Britanya anakarasına hareketine değinilmemesi çalışmayı eksik bırakacaktır.

İrlanda'dan göç, İngiltere bağlamında 19. yüzyılın en önemli göç hikayelerinden biridir. Esasen dünyanın dört bir yanındaki popülasyonları etkileyen bir fenomen olan yaklaşık 5 milyon İrlandalının, yüzyılın ilk 70 yılında İrlanda kıyılarını terk ettiği tahmin ediliyor. 1841 ile 1901 arasında, İrlanda'dan yapılan göç nüfusun yarısı anlamına gelmekteydi. Amerika Birleşik Devletleri bu göçmenlerden en büyük payı alırken ve "eski" imparatorluğun Kanada, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi diğer bölgeleri pek çok kişiye yerleşim sağlarken, İngiltere de birçok İrlandalı için önemli bir yerdi (Lunn, 2011: 19). Lunn İrlanda halkının İngiltere'ye yaptığı bu kitlesel hareketin, büyük ölçüde "itme" ve "çekme" faktörleri kavramlarına dayandığını ifade etmektedir. Çünkü İrlanda'da kaynakların dağılımı üzerindeki baskılar, 1845-50 Kıtlığı gibi özel krizlerle daha da artmıştır. Bunlar, dönem boyunca biraz düzensiz olsa da devam eden bir göçe yol açmıştır. Çeken faktörler, İngiltere'ye ulaşımın göreceli kolaylığı ve sanayileşmekte olan bir ülkenin sunacağı düşünülen ekonomik fırsatlar olmuştur. İşe genellikle düşük ücret ödenmekteydi, ancak yine de ekonomik fırsatlar genellikle İrlanda'daki duruma tercih edilmekteydi. Bu geçişe verilen yanıtlar da çok karmaşık olmuştur. İrlandalı göçmenlerin çoğuna yönelik tepki, özellikle İrlandalı işçileri kendi istihdamlarına karşı bir tehdit olarak algılayan İngilizlerin gösterdiğine benzer şekilde, genellikle düşmanca olmuştur (Lunn, 2011: 19). Sözü edilen durum günümüzdeki yabancı düşmanlığının daha eskiye dayandığını göstermektedir. Ya da bu tür düşmanlıkların ani ve büyük boyutlu göç akışlarından kaynaklandığını. Bu duruma yönelik genel değerlendirme çalışmanın son

bölümüne bırakılıp bir başka erken tarih göçmen sorununa, yani yirminci yüzyıl ve yirmi birinci yüzyıl başlarındaki İngiltere göç meselesine değinilmeli.

İkinci Dünya Savaşı ile 1990'ların sonu arasındaki yıllarda yabancı göç, 1960'ların sonlarında düşmeden ve 1971 ile 1981 arasında oldukça istikrarlı hale gelmeden önce nispeten mütevazı bir oranda istikrarlı bir şekilde büyüdü. İkinci Dünya Savaşı'nın hemen ardından İngiliz Hükümeti, İngiliz kapitalizmini yeniden inşa etmenin önünde büyük bir engel olarak gördüğü işgücü kıtlığıyla karşı karşıya kalmıştır. Bir noktada Hükümet, işgücü açığını çözmek için İngiltere dışından bir milyondan fazla ek işçinin bulunması gerektiğini vurgulamıştır (Miles, 1991: 529-530). 1950'lere kadar gelen göçün çoğunluğu Avrupalı olsa da özellikle 1990'ların sonlarından bu yana ise göç seviyesinde ve çeşitliliğinde çok büyük bir artış yaşanmıştır²⁹. Özellikle Hindistan ve Karayip olmak üzere sömürgelerden gelen göç dalgası fazla olmuştur. 1948 İngiliz Vatandaşlık Yasası hükümleri uyarınca hem Birleşik Krallık ve Koloniler vatandaşları hem de Bağımsız Milletler Topluluğu ulus devletleri vatandaşları Britanya'ya giriş hakkını elinde tutmaktaydı. Belirli İngiliz tebaa kategorileri için (öncelikle "siyahi" olarak belirtilenler), bu haklar 1962 ve 1971 yılları arasında kabul edilen çeşitli Kanunlarla geri alınmıştır (Miles, 1991: 531). Bu aşamadan sonra resmi söylemde ilgi konusu etnik azınlıklar olmuştur. Shaw (1998: 6-7) İngiltere özelinde etnik azınlıkların etnik azınlık kategorisine girebilmeleri için kendilerini Batı Hintli, Afrikalı, Pakistanlı, Bangladeşli, Çinli, Arap veya diğer şeklinde ifade etmeleri gerektiğini belirtir. Yani "Öteki" olmaktan başka tek seçenek kendini "Beyaz" olarak sınıflandırmaktır. İngiltere'nin siyasi terminolojisinde ırk saygın bir kavramdır. Resmi İngiliz nüfus sayımında bile "beyaz" bir kategori olarak yer almıştır.

²⁹ İngiliz kolonilerinden gelen göçmen işçiler İngiltere vatandaşı olarak kabul edilmekteydi. Söz konusu dönemde Karayip ülkelerinden gelenlere Windrush nesli denmiştir. Sayılarının yüzbinleri bulduğu sanılan ve Jamaika'dan Hindistan'a kadar çok sayıda eski Britanya İmparatorluğu kolonisinden gelen kişilerin seyahat belgeleri 1940'lı yıllarda İngiltere'ye ulaştıklarında İçişleri Bakanlığı tarafından toplanmış ve arşivlenmemiştir. İngiltere'nin 2016 yılında bu nesilden oturma izni belgelerini istemesi ve bu belgeleri sunamayanları sınır dışı etmeye çalışması Windrush skandalı olarak anılmıştır (BBC News, 2018). Her ne kadar Teresa May bu durum için özür dilemiş olsa da Windrush neslinden vatandaşların haksız yere sınır dışı edilme girişimleriyle ilgili mevcut fiyasko, siyasi yelpazenin her yerinden insanların birçok Siyah ve etnik azınlığın vatandaş olduğunu- ve her zaman vatandaş olmuş olduklarını- anlamada yaşadıkları önemli bir zorluğu vurgulamaktadır. İngiltere'ye göçmen olarak değil, vatandaş olarak geldiler ve bu gerçeğin farkına varmamak, 'göçmenler' hakkında konuşmanın genellikle ırk hakkında konuşmayı imlediğini ortaya koyuyor (Bhambra, 2018).

İngiltere'nin yakın tarihinde özellikle ırk temelli göçmen ve yabancı düşmanlığı başarılı bir şekilde manipölasyon aracı olarak kullanılabilmektedir. 1970'li yıllarda Margaret Thatcher İngiltere'nin çok fazla göçmen tarafından bataklığa düşürüldüğünü ifade etmekteydi. Thränhardt (1995: 326) bunun modern İngiliz tarihinde Enoch Powell'in 1968'deki "kan nehirleri (*rivers of blood*)"³⁰ konuşmasından sonraki en ileri göçmen karşıtı vurgu olduğunu iddia etmektedir. Siyasi demeçlerin yankısı İngiliz kamuoyunda kısa bir süre sonra seçmenlerin %80'inin ülkelerinde çok fazla göçmen yaşadığını düşünmesiyle ortaya çıkmıştır. Buradan anlaşılan göçmen kavramı "beyaz olmayan" anlamını taşımaktadır.

Değinilen argümanlar, bu tür şikayetlerin ortaya çıkmasının ya da bunların harekete geçmesinin bir aracıya ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. Aşırı sağ partiler günümüzde göçmen karşıtlığının siyasi faillliğini yapmaktadır. Bu anlamda aşırı sağ partilerin aracılık rolü göz ardı edilemeyecek boyutlardadır. Örneğin 2016 referandumundan önceki on yıl boyunca İngiliz halkının %10'undan daha azı AB'nin acil bir siyasi sorun olduğuna inanırken, bu oranın referandum duyurusundan kısa bir süre sonra önemli ölçüde artarak %50'nin üzerine çıkması (Wood ve Ausserladscheider, 2020) aşırı sağ partilerin faillliğini görme açısından dikkate değer bir bilgidir.

4.2. Kıta Avrupası Siyaset Geleneği ve Göçmen Karşıtlığı

Liberal demokratik sistemin tecessüm ettiği Kıta Avrupası'nda günümüzde görülen yabancı düşmanlığı pek çok araştırmacı tarafından hayretle karşılanırsa da tarihsel arka planı emperyal geçmişe bakıldığında daha anlaşılır olabilmektedir. 2000'li yıllara kadar Avrupa'da ırk ilişkilerini zehirleyen neo-Nazi hareketleri ve şiddet yanlısı dazlak çeteleri, minimal ve liderlikten, tutarlı örgütlenmeden veya ideolojiden yoksun olmaları nedeniyle siyasi olarak önemsiz bulunmuştur. Almanya dışında, Avrupa ülkelerinin çoğunda sayıları az ve seçim siyaseti üzerinde hiçbir etkileri yoktu. Ancak örneğin son birkaç yılda Almanya'daki ırkçı şiddet dalgası Türklere, Üçüncü Dünya göçmenlerine, engelli insanlara yönelik acımasız saldırıların yanı sıra Yahudi mezarlıklarına ve Holokost³¹

³⁰ Kan nehirleri İngiliz parlamento üyesi Enoch Powell'in 1968 yılında seçim kampanyasındaki konuşmasına atıf yapmak için kullanılmaktadır. Göçmen akınıyla ilgili endişesini "Romalı gibi ben de Tiber Nehri'nin çok kanla köpürdüğünü görüyor gibiyim" (Powell, 1968: 18) sözlerinden dolayı bu konuşmaya kan nehirleri konuşması denmiştir.

³¹ Holocost (Holocaust), İbranice Sho'ah (Felaket), Yidiş ve İbranice urban (Yıkım), İkinci Dünya Savaşı sırasında Nazi Almanyası ve işbirlikçileri tarafından altı milyon Yahudi erkek, kadın ve çocuğun ve

alanlarına yapılan saldırılarla birlikte faşist potansiyelin hala Avrupa toplumunun derinliklerinde pusuda olduğunun ürkütücü bir hatırlatıcısı olmuştur (Wistrich, 1995: 361). Benzer şekilde Fransa’da çok etnikli bir toplumun varlığına karşı radikal bir şekilde motive edilmiş şiddet ve kızgınlığın yeniden canlandığı gözlemlenmektedir.

Kıta Avrupası özelinde yaşanan göçmen karşıtlığının salt ırksal tehdit özelinde açıklanması elbette hatalı olmaktadır. Zira Avrupa ülkelerinin göç taleplerinde bulunduğu dönemler de olmuştur. Günümüzde yaşanan bu ekonomik, siyasal ve sosyal tepkilerin sadece bugünle açıklanabilmesi mümkün değildir. Bu tutumların tarihsel arka planları günümüz analizlerin en önemli açıklayıcılarından biri olmalıdır. Bu amaçla çalışmanın içinde bulunulan kısmında Almanya ve Fransa siyasetinde göçmen karşıtlığının tarihine değinilecektir.

4.2.1. Almanya

Almanya, zaman içinde demografik, ekonomik ve sosyal yapısını önemli ölçüde etkileyen farklı dalgaların damgasını vurduğu zengin bir göç tarihine sahiptir. On yedi ve on sekizinci yüzyıllarda Almanya savaşlardan dolayı çok göç alan bir yer olmuştur (özellikle 1618-48 tarihleri arasındaki 30 yıl savaşında). İlgili dönemde hasar alan Almanya bölgeleri Orta Avrupa'daki birincil göç alanları haline gelmiştir. Oldukça değişken entegrasyon koşullarıyla, savaşlardan kurtulmuş, aşırı nüfuslu bölgelerden gelen göçmenler için cazip ekonomik yerler olmuştur. Bade ve Oltmer (2011: 66) bu durumun bölgesel yöneticiler tarafından merkantilist bir göç politikasının geliştirilmesine yol açtığını söyler. Bölgesel hükümetler, özellikle savaştan ağır şekilde etkilenen yerlerde *Peuplierung* adında siyasi bir kavram geliştirmişlerdir. *Peuplierung* kavramı, göç bölgelerinde işe alım görevlilerinin kullanılmasını ve göçmenlere ayrıcalıklar ve avantajlar verilmesini (vergi muafiyeti, ücretsiz yerleşim arazisi, uygun kişisel ve mülkiyet durumu, ücretsiz kereste ve yakacak odun) içermektedir. 1800'lere gelindiğinde Alman nüfusu devasa boyuta ulaşmıştır. Öyle ki artık Almanya'dan göçler başlamıştır. Bu süreçte Almanya deniz aşırı göçün geçiş ülkesi iken yirminci yüzyıl başlarında yerel

diğer milyonlarca kişinin devlet destekli sistematik olarak öldürülmesi. Holokost kelimesi, İbranice 'olah kelimesinin tercümesi olan Yunanca *holokauston*'dan türetilmiştir, yani Tanrı'ya bütün olarak sunulan yanmış bir kurban anlamına gelir. Bu kelimenin seçilmesinin nedeni, Nazi öldürme programının imha kamplarında kurbanların cesetlerinin krematoryumda ve açık ateşlerde tamamen yakılmasıydı (Berenbaum, 2022).

işgücü piyasalarındaki fırsatlardaki güçlü büyümenin cazibesi ortaya çıkmıştır (Bade ve Oltmer, 2011: 66) Talep o kadar yüksekti ki Birinci dünya savaşı döneminde işçi eksikliği Alman ekonomi politikasının temel sorunlarından biri haline gelmiştir.

Savaş sonrası dönem azınlıkların dışlanmasına ve yabancı düşmanlığının yayılmasına güçlü bir ivme kazandırmıştır (Taş, 1999: 16). Örneğin Weimar Cumhuriyeti'ndeki Alman göç politikası, ekonomik hususları ön plana çıkarırken kalıcı yerleşimin önlenmesi göçmenlik politikasıyla ilgili önlemlerin birincil hedefi olmuştur. 1920'lerde Almanya'daki yabancı işçi sayısı 200 bin ile 300 bin arasında dalgalanmış ve 1930'ların başındaki küresel ekonomik krizde 100 bin civarına düşmüştür. 1933'te Nasyonal Sosyalistlerin iktidarı ele geçirmesinden sonra Almanya'nın yeniden silahlanma hızının artması, işgücü kıtlığını birkaç kısa yıl içinde bir kez daha işgücü politikasının ana teması haline getirmiştir. Ancak Alman sanayi ve tarımındaki yabancı işçilerin sayısı artsa da 1938-1939 yıllarında yalnızca 436 bine ulaşmıştır. Bade ve Oltmer (2011: 72) bunun başlıca nedenlerinin, ekonomi ve döviz politikaları ile Nazi rejiminin göçmenlik politikasının artan işgücü sıkıntısı karşısında bile kısıtlayıcı kalmasına neden olan siyasi-ideolojik faktörler olduğunu belirtmektedir. Çünkü radikal etno-milliyetçi ve ırkçı Nazi dünya görüşü açısından yabancıların istihdamı, Alman nüfusunun "kan saflığını" tehlikeye atma tehdidi oluşturmaktaydı. Bu politika savaş süresince ve savaştan sonraki dönemde yerinden edilmiş 10-12 milyon göçmen yaratmıştır. Bunun etkisi 1950'lerde Doğu Avrupa ve İngiltere sömürgelerinden gelen göçmenlere yönelik önyargılı bir yaklaşım ve onları dışlama niteliğindeki gizli bir ırkçılıkla vücut bulmuştur. Alman aşırı sağ bu gizli veya açık ırkçılığı tetikleyerek ve şikayetleri dillendirerek 1949'da 16 sandalye elde edebilecek kadar güçlü olmuştur (Taş, 1999: 16).

Savaş sonrası dönemin sona ermesini takip eden ekonomik patlamanın aynı anda hem nedeni hem de sonucu olan dış ticaretteki olağanüstü büyümenin ardından, Batı Almanya işgücü piyasasındaki muazzam genişleme milyonlarca işçinin işe alınmasının arka planını oluşturmaktaydı (Bade ve Oltmer, 2011: 75). Bu süreçte yabancıların çoğu Doğu Avrupa ülkelerinden gelmiştir ama Berlin Duvarının yapılmasından sonra Batı Avrupa ülkelerinden de göçmen işçiler gelmiştir. Çeşitli hukuki düzenlemelere rağmen bugün yürürlükte olan hukuki ve siyasi yapı göçmenlerin derhal gönderilebilmelerine yöneliktir. Öte yandan yabancıları sınır dışı etme imkânı devam etmiştir. Almanya'da yaşayan yabancılara karşı sergilenen politikalar ne sermayenin çıkarlarına ne de devletin

iktisadi büyüme konusundaki çıkarlarına ters gelecek bir boyut içermemesi (Okyayuz, 1999: 13-15) ve yerleşik topluma gerilim olmaksızın uyum sağlaması beklenir (Gündoğmuş, 2018: 41-44). Bu bize neoliberal düzenin tesis edilmesi aşamasında arzu edildiği ve gerektiği ölçüde liberal politikaların uygulanabildiği ve fakat misyon tamamlandığında finansal kapitalizmin bekası için liberal demokraside gediklerin açılmasında³² bir mahsur görülmediği sömürge sonrası devam eden hegemonik ilişkilerin bir nüvesini gösterir. Zira söz konusu politikaya göre göç işgücü piyasasındaki arz ve talep arasındaki gerilimi dengelemiş ve önce işgücü piyasasında, daha sonra da satın alma gücünü artırarak daha fazla ekonomik büyüme sağlamıştır.³³

Demir perdenin açılması ve eski Doğu Bloku devletlerinin siyasi sistemlerindeki değişiklik Avrupa ve Almanya'daki göç kalıplarını dönüştürmüş ve Birleşik Almanya günümüze kadar doğudan batıya göçün hedefi ve merkezi haline gelmeyi sürdürmüştür. Bu göç akını için çeşitli göç politikaları oluşturulması gerekmiştir. 2000'lerin başında göç ve entegrasyon politikaları tartışmaları başlamıştır. Kanada modelinden türetilen kabul kriterlerine sahip bir puan sistemine dayalı olarak, mümkün olduğu ölçüde yönlendirilen sınırlı ancak kontrollü göçü öngören bir politika benimsenmiş ve kriterler zorunlu kurslarla zorlaştırılmıştır. 2005'te yürürlüğe giren yasa (Immigration Act of 1 January 2005) siyasi tartışmaların merkezinde yer almıştır. Çünkü ekonomik göç açısından yasa, yüksek vasıflı ve serbest meslek sahibi göçmenler için göçü kolaylaştırmaktaydı (Bade ve Oltmer, 2011: 80). Almanya'da yaşanan bu göç akınına rağmen Almanların göçe karşı tutumlarının giderek daha olumlu hale geldiği iddia edilmektedir.

Talò (2017: 2) Almanya'da çok fazla göçmenin yaşadığına inanan Almanların oranı 1984'te %79'dan 2008'de %53'e düştüğünü belirtmektedir. Üstelik 2015'teki göç krizi sırasında Merkel'in sığınmacılara yönelik 'açık kapı' politikası önemli bir tartışma konusu olmasına rağmen bunun bile göçmen karşıtlığında genel bir artışa sebep olmadığını iddia

³² Finchelstein popülizmin demokrasiyi yıkma amacı gütmeyişi onu aşındırdığını belirtir. Çünkü ona göre popülizm eğer demokrasiyi yıkarsa o artık popülizm olmaktan çıkar ve diktatörlüğe dönüşür. Yani Popülizm bir otoriter demokrasi biçimidir, faşizm ise şedit bir diktatörlüktür (Finchelstein, 2019).

³³ Harvey buna itiraz edecektir. Ona göre neoliberalizm daha fazla ekonomik büyüme sağlamaktan ziyade eşitsiz büyüme sağlamaktadır. Neoliberal ekonomik düzene göre bir ülkede artan eşitsizlik, rekabet gücünü artıran ve büyümeyi harekete geçiren yenilikleri ve girişim riskini teşvik etmenin zorunlu koşulu olarak yorumlanır (Bkz. Harvey, 2015: 165)

etmektedir. Bunun sebebini Almanya'daki politika yapıcılar arasında, ülke ekonomisini sürdürmek için işçi göçünün gerekliliği konusunda fikir birliğinin olmasına bağlamaktadır. Fakat göçmenlere yönelik tutumun tek belirleyicisinin ekonomi olmadığı düşünüldüğünde bu durumun özellikle 2016'dan sonra değişme trendine girdiği görülmektedir. AfD'nin Almanya'nın en önde gelen göçmen karşıtı partisi olarak artan profili de bu eğilimle paralellik göstermekte. 2016 yılında, özellikle oyların %24,3'ünü aldığı Saksonya-Anhalt'ta ve %20,8 desteğini aldığı Mecklenburg-Batı Pomeranya'da önemli seçim başarıları elde etmiş ve federal eyaletin 13'ünün parlamentolarında sandalyeye sahip olmuştur.

AfD 2012–2013'te AB-şüpheli veya AB-düşmanı bir parti olarak başlamış, ardından birkaç yıl içinde kendisini göçmen karşıtı, yabancı düşmanı temalara sahip klasik bir popülist radikal sağ partiye dönüştürmüştür (Hansen ve Olsec, 2022: 3). Neo-faşist teze göre, bugün başarılı aşırı sağ partilerin 1945 öncesi Faşistler veya Nazilerle örgütsel bağlantıları var, faşizme benzer programlar benimsiyor ve faşist rejimleri yeniden diriltmeye veya yaratmaya çalışıyorlar. Bu nedenle, göç ve işsizlik gibi mevcut dönemin düşmanlıklarından faydalanarak Neo-faşist çağrılarını kullanıyorlar ve özellikle küçük burjuva desteğini harekete geçirmeye çalışıyorlar (Karapın, 1998: 214). Bu iddia Nazi gibi bir pratiği yaşamış Almanya için de, özellikle aşırı sağ partiler, sıkça tartışılmaktadır. Fakat yukarıda da tartışıldığı gibi bunu net bir tespit olarak ortaya koyma iddiası sağlam temellere dayanmayabilmektedir. Bu partinin başarılı olmasını sağlayan söylemsel stratejilerinin iyi değerlendirilmesi gerekmektedir.

AfD'nin en büyük başarısı 1945 yılından beri hiçbir partinin gerçekleştiremediği Hristiyan Demokratların (CDU) ve Bavyera müttefiki Hristiyan Sosyal Birliği'nin (CSU) sağındaki tüm büyük siyasi akımları tek bir örgütte birleştirmek olmuştur. Ayrıca Hristiyan Demokrasinin en muhafazakâr kanadından destek alarak muhafazakarlık ile aşırı sağ arasında organik bir bağlantı kurmuşlardır. AfD'nin güçlü örgütlenmesine zemin hazırlayacak şeyler yıllar itibari ile gelişmiştir. Friedrich ve Khun (2017) küresel neoliberalizmin sebep olduğu bu şeylerin göçmenlerin misafirden, kadınların eşlerden ve geylerin ve lezbiyenlerin cinsel sapkınlardan daha fazlası olmasını sağlayacak toplumsal dönüşümler olduğunu iddia etmektedir. Bunlardan daha fazlası 2008 ekonomik krizi ile gün yüzüne çıkmıştır. Burada AB'nin neoliberal yolu ile ulusal egemenliği güçlendirmeye çalışan yeni, “ulusal-neoliberal” bir pozisyon arasında bir çatışma ortaya çıkmıştır. Büyük

Durgunluk, özellikle uluslararası pazarlar için üretim yapan şirketler ile öncelikle iç pazarlara yönelik olanlar arasında temel farklılıkları ön plana çıkarmıştır. Alman sermayesinin belirli bir kısmının neden AfD'nin arkasında toplandığını açıklayabilecek en önemli olgu da budur. Birçok küçük ve orta ölçekli Alman şirketi, kriz aşamasında Alman hükümetinin avroyu kurtarma çabalarına (Yunanistan'ı kurtarmak için karşılıksız tasarruflarda bulunmak gibi) tepki göstermiş ve böylece ihracata yönelik sermayenin çıkarları doğrultusunda hareket etmiştir. Bu “avroseptikler”, krizi çözmek için Avrupa kurumları karşısında güçlü bir ulus-devlet talep eden milliyetçi ekonomistler tarafından da desteklenmiştir.

4.2.2. Fransa

Tarih boyunca Fransa, her biri ülkenin demografik yapısı ve sosyal dokusu üzerinde önemli bir iz bırakan göç dalgalarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu göç dalgaları, zaman içinde göç kalıplarını şekillendiren çeşitli tarihsel, ekonomik ve politik faktörleri yansıtmaktadır. Fransa'da ilk dikkate değer göç dalgası, özellikle 19. yüzyıldan itibaren sömürge döneminde meydana gelmiştir. Afrika, Asya ve Amerika'daki Fransız kolonizasyonu, yerleşimciler, tüccarlar ve sömürge yöneticileri dahil olmak üzere bu bölgelerden göçmenlerin gelmesine yol açmıştır. Bu göç dalgası, farklı geçmişlere sahip bireyleri getirerek Fransa'nın çok kültürlü mirasına katkıda bulunmuştur. Fakat bu miras günümüzde siyaset sahnesinde en büyük tehditlerden bir olarak görülmektedir. Aslında göçmenlerin günümüzde olduğu gibi istenmeyen kişiler olarak damgalanmaları yeni bir tutum değildir. Fransa'da göçmen karşıtlığının tarihsel kökleri, 19. yüzyılın sonlarına ve 20. yüzyılın başlarına kadar uzanmaktadır. Söz konusu dönemde, özellikle Fransız İmparatorluğu'nun çöküşüyle birlikte, Fransa'da ekonomik sıkıntılar, işsizlik ve sosyal huzursuzluk yaşanmıştır. Bu durum, göçmenlerin suçlanması ve dışlanmasıyla sonuçlanmıştır.

1920'lerde "yabancı dilli" Ruslar ve Ermeniler, "toplum için düzenbaz ve tehlikeli" Yahudiler ve "Fransız ırkının kalitesini tehdit eden" Latinler etrafında gelişen "yabancılar asimile edilemezler" teması, günümüzde Müslümanlara ve “beyaz olmayan” ötekilere karşı kullanılmaktadır. Buna göre bunlar Fransız kültürünü ve kimliğini tehdit etmektedir. Krizlerdeki yabancı düşmanlığının, yasal kontrol ve dışlama önlemlerinden zulme kadar her zaman siyasi bir karşılığı vardır (Elayyadi, 2004: 11). Göçmenlere yönelik muameleyi şekillendiren önemli unsurlardan biri genellikle o sırada ana akım toplumda olup bitenlere

verilen tepkidir. Fransa'nın göçmen karşıtı tarihinde de yaşanan budur. Toplumun genelindeki yoğun ekonomik, sosyal ve politik değişimler ve krizler, önceden yerleşik bir göçmen topluluğunu büyük ölçüde bozabilir.

Yakın tarih boyunca, göçmenler dünyanın pek çok yerinden Fransa'ya gelmişlerdir. 1900'lerin başında Belçika, Almanya, Polonya, İspanya ve İtalya gibi komşu Avrupa ülkelerinden göçmenler gelmiştir. İtalyanlar, iki Dünya Savaşı arasındaki dönemde Fransa'ya gelen en büyük göçmen grubunu oluşturmuşlardır. Bu göç akımı sayesinde Fransa'daki yabancı sayısı "1919 ile 1931 arasındaki kısa sürede" 1 milyondan 3 milyona çıkarak üçe katlanmıştır. İkinci Dünya Savaşı sırasında harap olan ülkenin altyapısının yeniden inşası için ciddi bir işgücü sıkıntısı ile karşı karşıya kalan Fransız hükümeti, göçmen işçileri ve ailelerini İtalya gibi komşu Avrupa ülkelerinden getirmek için bir göç politikası uygulaması gerektiğine karar vermiştir fakat bu kez, İtalyanlar ve diğer Avrupalılar, Fransa'ya Fransız yetkililerin umduğundan daha az ilgi göstermişlerdir (Elayyadi, 2004: 12-13). Fakat Avrupa ve Üçüncü Dünya ülkeleri arasındaki yaşam standartları farkının büyümesi Avrupa'ya göçü giderek daha çekici bir olasılık haline getirmiştir. Bu ilgi düşük ekonomik gelişme düzeyine sahip eski Fransız kolonilerinden gelmiştir. Mevcut durumlarını başka bir yerde bulmayı umdukları koşullarla karşılaştırdıklarında, ekonomik nedenlerle motive olan göçmenler, başka bir ülkeye taşınarak yaşam standartlarını iyileştirme şanslarının daha yüksek olacağını düşünmüşlerdir (Hargreaves, 1995: 6-7).

1955'ten 1973'e kadar olan büyük patlama, büyük ölçüde Cezayirlilerden ve Fransa'dan yeni bağımsızlık kazanmış eski sömürgelerden gelen göçmenlerden oluşmaktaydı. Zaten Fransa'daki göç tartışması da tarihsel olarak onun sömürgecilik sonrası geçmişine ve geleneksel asimilasyonist politikalarına dayanmaktadır (Dennison ve Talò, 2017: 1)³⁴. Bu eski sömürgelerden gelen göçmenlerin anavatanlarındaki yaşam koşulları umut verici değildir. Ancak bu işçi sınıfı göçmenler, Fransa'daki koşulları

³⁴ Bu, Fransız ırkçılığının ve yabancı düşmanlığının yeni olgular olduğu anlamına gelmemelidir. Dünya Savaşı sonrası yeniden yapılanma için işçi alımından önce gelen bir geçmişleri vardır. Eski sömürge tebaasının Fransa'ya göçünün ürünleri de değildir. Aksine, Fransız İmparatorluğu'nun değer kazanması ve meşrulaştırılması, özellikle Üçüncü Cumhuriyet döneminde (1870-1940) Afrika ve Asya bölgelerinin genişlemesi ve sömürgeleştirilmesiyle bağlantılıdır. Fransa'nın baskın cumhuriyetçi göç modeli, Cezayirli-Fransız gibi eklemeli ulusal kimlikler kavramlarını reddeder. Anglosakson deneyiminde açıkça görüldüğü gibi, çokkültürlülüğün gettolaşmaya ve artan ırkçılığa yol açtığını varsayar (Haddad ve Balz, 2006: 25-26).

evlerinden ayrılmadan önce beklediklerinden daha kötü bulmuşlardır. Çünkü burada alındıkları işler düşük ücretli ve kötü işler olmuştur. Üstelik sınır dışı edilme ile sıklıkla tehdit edilmişleridir. Yoğun göçe ve buna bağlı olarak göçmen karışıklığına sebep olan dinamikler bu dönemlerde olgunlaşmıştır denebilir.

1970'lerdeki petrol krizi ile Fransa, diğer emek ithal eden ülkeler gibi, artan işsizlik korkusu nedeniyle sınırlarını yeni göçmen işçi girişlerine kapatmaya karar vermiştir. 1977'ye gelindiğinde hükümet, yalnızca üç yıl önce ilan edilen göçün geçici olarak askıya alınmasının kalıcı hale gelmesinin yanı sıra aynı zamanda mümkünse mevcut göçmen nüfusunun da azaltılması gerektiği görüşünü paylaşmıştır. Tabi bu politikanın ters teptiği görülmektedir. Evlerine döndüklerinde Fransız işgücü piyasasına erişimlerini kaybetmekten korkan göçmenlerin birçoğu Fransa'da kalmaya ve ailelerini getirmeye karar vermişlerdir. Bu da Üçüncü Dünya kökenli nüfusu arttırmıştır. Elbette bu nüfusu arttıran diğer iki etken de sığınmacılar ve yasa dışı göçmen akını olmuştur. Çünkü 1946'da kabul edilen Anayasa uyarınca Fransa, özgürlüğünü korumak için zulüm gören herkese sığınma (yani tam oturma hakları dahil olmak üzere resmi mülteci statüsü) vermeyi taahhüt etmişti. Mülteci statüsüne hak kazanma gerekçeleri, Fransa'nın ırkları nedeniyle haklı bir zulüm korkusuyla ülkelerinden kaçan insanlara uygulanan 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamasıyla din, milliyet, belirli bir sosyal gruba mensubiyet veya siyasi görüşleri de içerecek şekilde genişletilmişti (Hargreaves, 1995: 20).

Fransa'daki göç dalgasından sonra sığınmacıların da ekonomik göçmenler olduğu yönünde fikirler belirdi ve sığınma talepleri reddedilmeye başlandı. Pek çok belgesiz göçmen bu süreçte sınır dışı edilmeye başlandı. Ancak Sol Parti'nin 1981'de iktidara gelmesiyle Fransa'ya girmiş olmaları ve çalıştıklarını kanıtlamaları koşuluyla yasadışı göçmenler için af ilan edildi. Göçmen karşıtı partiler ve özellikle Ulusal Birlik (Front National-FN) yükselişi bu dönemde başlamıştır. Bu af ve Sosyalist iktidarın ülkede beş yıl boyunca yaşayan yabancılar için oy hakkı getirecek olan seçim vaadi sağ kanat partilerini göçmen kozunu kullanmaya itmiştir. Yabancı karşıtı bu tutum sağ kanat partilerin seçimlerde bir atılım yapmalarına katkıda bulunmuştur. Sosyalist partinin iktidarını neoliberal ekonomik düzene tehdit olarak gören iş çevreleri de bu süreçte aşırı sağ partilere yönelmişlerdir. Fakat sosyalist partinin yenilgisi ve sağın tekrar iktidar olmasından sonra iş çevrelerinin Ulusal Birlik'i desteklemeleri için bir sebep kalmamıştır

(Schui, 1997: 122). Hatta aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı tavırları iş çevrelerinin düşük iş gücü ithalatına darbe vurmaktaydı.

1972'de Jean-Marie Le Pen liderliğinde kurulan Ulusal Birlik günümüzün en etkili göçmen karşıtı politikalarını dillendiren partilerden biridir. Varlığının ilk yıllarında hiçbir seçimde %1 oy oranına dahi ulaşamamıştır. 1984 Avrupa seçimlerinde aldıkları %11 oy oranından sonra ciddi bir popülerlik kazanmıştır. Le Pen'in partisi, Avrupalı olmayanların kitlesel olarak ülkelerine geri gönderilmesi, Fransız vatandaşlık yasalarında kısıtlayıcı reformlar yapılması ve amaçlarının başında yabancıların sosyal güvenlik yardımlarından dışlanmasıyla, uzun süredir güçlü bir göçmen karşıtı platform üzerinde durmaktadır. Büyüyen ve giderek çeşitlenen bir göçmen grubunun Fransa'nın kimliğini potansiyel olarak ölümcül bir şekilde tehdit ettiği fikri, Marine Le Pen'in FN tarafından önerilen temel anlatılardan biridir (Dennison ve Talò, 2017: 2). Fransız siyasetinde göçün artan önemi, siyasi elitlerin gündem belirlemesinden kamuoyu yoklamalarına ve kitlesel düzeyde oy verme modellerine kadar uzanan çeşitli göstergelerde açıkça görülmektedir. Medyada göç ve azınlık etnik gruplarının artan kapsamı bu süreçte önemli bir aktarma görevi görmüştür (Hargreaves, 1995: 183-184).

1977'den bu yana, seçmenlerin parti tercihlerini açıklamaları istendiğinde en önemli konu işsizlik olmuştur. Sadece FN destekçileri, sürekli olarak göçü birincil kaygıları olarak belirlemişlerdir. Ekonomik güvensizlik, genellikle banliyölerle ilişkilendirilen yasa ve düzen kaygısından, banliyölerin sorunları gibi göçmen kökenli insanlara bağlanan Fransız ulusal kimliğinin erozyona uğramasına ilişkin korkulara kadar uzanan çok daha geniş bir endişeler ağının yalnızca bir unsuru olsa da, FN seçmenleri arasında ekonomik kaygılar da büyük bir yere sahip olmuştur. 1993 parlamento seçimlerinde ilk tur oylama sırasında yapılan bir ankette FN destekçilerinin %72'si oy kullanırken göçün önemli bir husus olduğunu belirtmişlerdir. Aynı zamanda, FN seçmenlerinin %64'ü, işsizliğin önemli bir endişe kaynağı olduğunu vurgulamışlardır (Hargreaves, 1995: 184).

FN seçmenleri, ekonomik sorunları daha geniş bir ulusal rahatsızlığın nedenleri yerine semptomları olarak algılama eğiliminde olsalar da yine de göç ve işsizlik arasında yakın bir bağlantı görmektedirler (Hargreaves, 1995: 184). Onların gözünde azınlık etnik grupları, işsizlik dahil ulusun karşı karşıya olduğu her zorluğun hem nedeni hem de göç akışları tersine çevrilecekse potansiyel çözümdür. FN, "uyum sağlamaya isteksiz" olduğu

düşünülen ve Fransız geleneksel yaşam tarzına tehdit oluşturan "halk" ve göçmenler fikrini yan yana koymaktadır. Bunlar, değerler ve gelenekler olarak kimlik kavramıyla ilişkilendirilir (Dennison ve Talò, 2017: 2) Fransa'nın geleneksel laikliğine karşı Fransız toplumunun sözde İslamlaşmasına vurgu yapmak gibi. Göçmenlerle iş konusunda rekabet gibi ekonomik kaygılar da siyasetin merkezinde yer almaktadır. Günümüzde Fransızların göçe yönelik tutumları, büyük ölçüde Fransız Cumhuriyetçi kimliğine ve çok kültürlülüğe yapılan göndermelerle ele alınmaktadır (Dennison ve Talò, 2017: 2). Bu da milliyetçiliğin yükselişine işaret etmektedir.

Quirk (2022: 88) milliyetçiliğin bu yükselişine sebep olan dinamiklerin en önemlisini neoliberal hegemonya olarak görmektedir. Küresel bir ekonomik hegemonya olarak neoliberalizm, pek çok kişiyi yoksulluktan kurtarmayı başarmış olsa da aynı zamanda dünya genelinde servet eşitsizliğinde bir artış yaşatmıştır. 40 yıllık neoliberalizmden sonra elde edilen şey, eşitsizlik ve işsizlikte önemli ölçüde artış ve insanların kendilerini dışlanmış hissetmeleri olmuştur (George, 2017). Dünya genelinde serveti elinde tutmayanlar, en fakir hane halkları, küreselleşmenin kaybedenleri özellikle Milliyetçi Cephe yeni adıyla Ulusal Birlik (Rassemblement National - RN) gibi popülist partileri destekleme eğiliminde olmuşlardır. Halbuki bu parti 1990'larda merkez sağ serbest piyasa ilkelerine ihanet etmekle suçlanmış ve Ronald Reagan ve Margaret Thatcher'ın ultra liberal ekonomi politikalarını övmüştür. Günümüzde ise neoliberal küreselleşmeyi ve vatansever olmayan çok uluslu şirketleri kınamaktadır. RN milliyetçi temaları devletçi, anti-neoliberal ekonomi politikalarıyla birleştirmektedir. 2017 ve 2022 cumhurbaşkanlığı seçim kampanyaları sırasında Marine Le Pen, sosyal güvenliği yaygın olarak "*préférence nationale-ulusal tercih*" olarak adlandırılan bir politika olan Fransız vatandaşlığına şartlı hale getirerek Fransız ekonomisini göç ve küreselleşmenin hain etkilerinden korumak için tasarlanmış sosyal politikaları teşvik etmiştir (Chabal ve Behrent, 2022: 525-526).

Günümüzde FN, Fransız aşırı sağının tüm tarihsel sicilini kucaklamış gibi görünmektedir. Fransa'da parçalanmış olan aşırı sağın en aşırı unsurlarının birliği bu parti tarafından sağlanmaya çalışılmaktadır. FN'in siyasi aktivistleri (Le Pen ve yardımcıları) İtalyan neofaşist Giorgio Almirante ile özdeşleşmekte, vefat eden Yunan albaylarının yasını tutmakta ve Şili'nin General Pinochet'sini savunmaktadırlar. Aşırı sağ, 1983'ten sonra seçim atılımını başardıysa bunu neredeyse tamamen göçmen karşıtı, kanun ve

düzen temalarını kullanarak yapmıştır. Yine de bu temalar, aşırı sağ liderlerin siyasi evreninin çok eksik ve kesin olmayan bir görüntüsünü teşvik etmekte, çünkü bu evren, bu görünür ama oldukça yakın zamanda benimsenen temaların çok ötesine uzanan kaygılar ve inançlarla çerçevelenmektedir. Dolayısıyla FN'yi tek meseleli bir hareket olarak değil, eski ve ideolojik olarak tutarlı ve çok tanıdık bir Enternasyonalin bir kolu olarak sınıflandırmamıza izin veren şey onun anti-demokratik otoriterlik, gayri meşru şiddet, ırkçı ve antisemitist özellikleridir (Lavau, 1987: 7). Söz konusu özellikler günümüzde Fransız siyasetine hâkim olmuş gibi görünmekte.

Tarih affetmez. Kolonyal miras artık sadece sömürgeleştirilen toplumlara değil, Fransızlara da acı çektirmeye başlamıştır. Fransa'nın sömürdüğü Afrika ülkelerinin sömürge sonrası dönemde de çeşitli politikalar yardımıyla doğrudan veya dolaylı olarak sömürülmeye devam edilmesi (doğal kaynaklarda kullanım hakkı, CFA sömürge para birimi gibi) günümüzde Fransa'da yaşanan olayları açıklamaktadır. 2017'den beri durmayan bir araca ateş etme yetkisi veren yasanın geçmesi ile öldürülen kişilerin çoğu siyah veya Mağrip (Tunus, Cezayir, Fas, Batı Sahra) kökenli insanlar olmuştur. Fas ve Cezayir kökenli Nahel Merzouk'un 2023'te polis memuru tarafından öldürülmesi bunların son örneği olmuştur. Fransa'daki göçmenlerin kolonyal geçmişleri böyle bir olayda Fransız zulmünün önemli hatırlatıcısı olabilmekte ve bugün Fransa'da yıkıcı eylemlere sebep olabilmektedir. Tarih affetmez derken kastedilen budur.

Fransız Cumhuriyetçi söylemde sömürge döneminde olduğu gibi bugün de Arap-Müslüman sosyo-etnik bir düşman olarak inşa edilmiştir. Bu düşman ulusal biz'in ötekisidir. Cezayir gibi eski kolonilerden gelen göçmenler, Fransa'nın seçkinleri arasında hâlâ yaygın bir fikir olan "iç düşman" tarafından temsil edilen tehlike kavramını cisimleştirmektedir (Nilsson, 2017: 66). Parlak kaldırımlarının altında göçmenlerin ve eski sömürge ülkeleri vatandaşlarının kan ve gözyaşlarının olduğu Fransa'da yaşanan günümüz çatışmaları kolonyal mirastan bağımsız olarak düşünülemez³⁵.

³⁵ Pek çok sömürgeci ülke gibi Fransa da, sömürgesi olan ülkelere medeniyet götüreceği veya onları dünya ticaretine açacağı vaadiyle söz konusu ülkelerin zenginliklerini sömürmüştür. Bu uğurda sömürge ülkelerindeki halkların gözyaşına da bakılmamıştır. Örneğin Kongo-Okyanus Demiryolunun (1921–1934) inşası için, Fransız silahlı kuvvetler sayısız genci yakalamış ve onları her gün korumasız çalışmaya zorlamıştır. Sonuç olarak, tahminen on beş bin ila otuz bin kişi ölmüştür (Bobin, 2020).

Göçün tarihi göçmenlere yönelik entegrasyon, asimilasyon veya dışlama süreçlerinin tarihidir. Göçmene yönelik düşmanca tavır her ekonomik veya siyasal kriz anında kendini göstermiştir. Üstelik bu karşıt hareketler her dönemin koşullarına ayak uydurabilmiş kullanışlı her parametreyi bir fırsat olarak görmüştür. Bu nedenledir ki örnek ülkelerin hemen hemen hepsinde bu hareketler bir kriz anını bekleyen uyuyan hücreler olmuşlardır. Anglosakson ve Kıta Avrupası ülkelerinde de göç krizi olarak adlandırılan şeyin temel dinamiklerini söz konusu krizlerin oluşturduğu şikayetler oluşturmaktadır. Bireylerin kendilerini daha az güvende, fakirleşmiş, yozlaşmış veya genel olarak tehdit altında hissetmesi bu durumun sorumlusu olarak gösterilen olgulara karşı onları daha nefret dolu hale getirmektedir. Bu açıdan ekonomi, kültür, güvenlik ve etnik ya da kimlik gibi unsurlar söz konusu nefreti tetikleyebilecek başat unsurlardandır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

ANGLOSAKSON ÜLKELERİ-KITA AVRUPASI KARŞILAŞTIRMASI

Siyasi liderlerin göç konusundaki tutumları, seçim başarılarının veya başarısızlıklarının önemli bir belirleyicisi olabilmektedir. 2016 ABD başkanlık seçimlerinde ve sonrasında, Donald Trump yasadışı göç, sınır duvarı inşası ve Suriye'den gelen mülteciler konusunda sert bir duruş sergilediği için göç Batıda temel tartışma konusu haline gelmiştir. İngiltere'deki Brexit oylaması ve Almanya (2017) ve Fransa'daki siyasi seçimler, göçün tartışmalı siyasi rolünü ve güçlü göçmen karşıtı duruşların seçim başarısını ön plana çıkarmıştır.

Önceki bölümlerde vurgulandığı gibi göçün siyasi sonuçlar üzerinde etkisi olduğu akademik literatürde geniş yer bulmuştur. Çalışma boyunca tartışılan göç ve göçmen karşıtlığına yönelik yaklaşımların günümüz göç reaksiyonlarını ne ölçüde açıkladıklarını ve bu yaklaşımlarda belirtilen siyasi etkilerle ne ölçüde uyduğunu anlamak için ampirik bir değerlendirme gerekmektedir. Bu ampirik analizin literatür ve teorisinin yanında sunacağı veriler Anglosakson ve Kıta Avrupası ülkeleri için göçmen karşıtlığının siyasete etkisini daha doğru bir şekilde tartışma imkânı sunacaktır. Dolayısıyla çalışmanın bu bölümü iki başlık üzerine kuruludur. Birincisi değişkenlerin test edileceği ampirik analiz, ikincisi ise bu analiz sonuçları ve çalışmanın tümünde tartışılan yaklaşımlar doğrultusunda siyasete etkisinin aşırı sağ partiler örnekleri ile değerlendirileceği kısımdır. Literatürde belirtilen ampirik çalışmaların yanı sıra bu ampirik değerlendirmenin öncülüğünde gerçekleşecek yeni modellerin ve tartışmaların daha doğru ve kapsamlı bir uluslararası göç teorisi oluşturmaya zemin hazırlayabileceği düşünülmektedir.

5.1. Ampirik İnceleme: Göçmen Karşıtlığını Etkileyen Unsurlar

Literatür ve teorik inceleme göçmen karşıtlığının oluşmasında etkili olabilecek pek çok unsur sunmuştur. Çalışmanın bu bölümünde yukarıda özellikle odaklanılan ve geniş bir çerçevede tartışılan ekonomi, güvenlik, kültür ve ırk temelli dinamiklerin göçmen karşıtlığını ne kadar etkilediği veya ne kadar bunlarla ilişkili olduğu istatistiki yöntemlerle test edilecektir.

5.1.1. Veri ve Metodoloji

Göçmen karşıtlığı üzerinde etkili olan değişkenleri belirlemeyi ve bu değişkenlerin ne ölçüde etkili olduklarını ortaya koymayı amaçlayan bu çalışmada kullanılan veriler WVS ve EVS veri tabanlarından elde edilmiştir. 1981'de başlayan anket, her ülkedeki en titiz, yüksek kaliteli araştırma tasarımlarını kullanmayı amaçladığı iddiasındadır. WVS, ortak bir anket kullanılarak dünya nüfusunun neredeyse %90'ını içeren yaklaşık 100 ülkede yürütülen ulusal temsili anketlerden oluşmaktadır. Dahası, WVS, dünyanın tüm büyük kültürel bölgelerinde çok fakir ülkelere kadar tüm küresel varyasyonları kapsayan önemli bir akademik çalışma olarak görünmektedir. Bu çalışmada kullanılan WVS anketinin 7. yani son sürümü, toplumsal cinsiyet, aile ve dine yönelik kültürel değerleri, tutum ve inançları izlemeye devam etti; yoksulluk tutumları ve deneyimi; eğitim, sağlık ve güvenlik; sosyal hoşgörü ve güven; çok taraflı kurumlara yönelik tutumlar; bölgeler ve toplumlar arasındaki kültürel farklılıklar ve benzerlikler gibi konuları içermektedir. Önceki sürümlerden farklı olarak, WVS-7 anketi adalet, ahlaki ilkeler, yolsuzluk, hesap verebilirlik ve risk, göç, ulusal güvenlik ve küresel yönetim gibi yeni konuların dahil edilmesiyle genişletilmiştir. Anket, EVS'den türetilmiştir ve 1981'de Michigan Üniversitesi'nden (ABD) Kurucusu ve ilk Başkanı (1981-2013) Profesör Ronald Inglehart ve ekibi tarafından başlatılmıştır (Haerpfer vd., 2022).

WVS bugüne kadar 120'den fazla dünya toplumunda faaliyet göstermiştir. Anketin örnek modeli ve örneklem büyüklükleri anketin güvenilirlik düzeyini arttırmaktadır. Anket bir ülkedeki 18 yaş ve üzeri tüm popülasyonu kapsamayı gerekli görür. Öte yandan cinsiyet yaş grupları veya kentsel/kırsal nüfus gibi kriterler çerçevesinde elde edilen örneklem temsili olması, yani ülke popülasyonunda gözlenen ana dağılımları yansıtması gerekmektedir. Kabul edilebilir minimum örneklem büyüklüğü 1200'dür. Nüfusu 2 milyondan az olan ülkeler için kabul edilebilir örneklem büyüklüğü 1000 iken daha büyük nüfusa sahip ülkelerde 1500 olması hedeflenmektedir. Anketin ana veri toplama yöntemi, yanıtlayanın evinde/ikamet yerinde yüz yüze görüşmedir. WVS ve EVS anketleri bu özellikleri nedeniyle çalışmayı destekleyecek en uygun kaynaklardan biri olarak görülmüştür. Zira literatürde bu veri tabanı kullanılarak göçe yönelik pek çok çalışma yapılmıştır.

Örneğin göçmen karşıtlığını “göçmeni komşu olarak isteyip istemeyeceği” yönündeki ölçek kullanılarak test edilen ve işsizliğin arttığı ya da istihdamın azaldığı zamanlarda göçmen karşıtı tutumun arttığını bulan Dirksmeier (2020) çalışması WVS verileri kullanılarak yapılan regresyon analizi bulgularına dayanmaktadır. Öte yandan küreselleşmenin iki çelişkili yönünü yani onun hem bütünleştirici iddiasını hem de göç dalgalarına sebep olan karakterini vurgulayarak onun göçmen karşıtı önyargı üzerindeki etkisini analiz etmeye çalışan Kaya ve Karakoç (2012) çalışması da WVS verilerine dayanarak yapılmıştır. Araştırmacılar genel olarak küreselleşmenin, işsizliğin ve ticari açıklığın göçmen karşıtı tutum üzerinde etkisi olduğunu bulmuşlardır (Kaya ve Karakoç, 2012). Tek başına WVS veya EVS verilerini kullanarak özellikle göç ve göçmen karşıtlığı konuları olmak üzere pek çok konuda yapılan makale (Cooray, Marfouk ve Nazir, 2018; Cochrane ve Nevitte, 2014; Strabac ve Listhaug, 2008; Bell, Valenta and Strabac, 2021) ve tez (Hlavac, 2011; Smerbeck, 2007) WVS verilerinin böyle bir araştırma için uygunluğunu tespit etmek açısından önemli kaynaklar oluşturmuştur.

Dolayısıyla çalışmada göçmen karşıtlığına sebep olan dinamiklerin hangilerinin ne ölçüde etkide bulunduğunu ortaya koymaya yardımcı olacak veriler bu veri tabanlarının son sürümünden alınmıştır. Söz konusu anketlerde özellikle kültürel tepki ve güvenlik boyutunu ölçmemize imkân sağlayacak ölçeğin yetersizliği anketin son sürümünün kullanılmasını gerektirmiştir. Son ankette göçmen karşıtlığının ajitasyon unsurları olarak belirlenen ekonomik şikayetler, güvenlik kaygısı, kültürel tepki ve ırksal tehdit algısına yönelik analizin yapılmasına imkân sağlayacak ölçekler mevcuttur. Üstelik içerdiği ölçek ve uygulandığı ülkelerin fazlalığı açısından bu son anketin kullanılması daha uygun görülmüştür.

İngiltere, ABD ve Almanya’daki bireylerin göçmen karşıtı tutumunu ölçmek amacı ile WVS anketinde sorulan “başka ülkelere buraya çalışmak için gelen insanlarla ilgili sizce hükümet aşağıdakilerden hangisini yapmalı?” sorusuna verilen cevaplar³⁶ kullanılmıştır. WVS ve EVS anketleri bir entegrasyon içinde olsa da Fransa için son dalgada (2019 anketi) WVS anketi uygulanmamış bunun yerine EVS anketi

³⁶ Başka ülkelere söz konusu ülkelere çalışmak için gelen göçmenlerle ilgili hükümetin ne yapması gerektiğine yönelik katılımcılara sunulan anket seçenekleri: “1. İsteyen gelsin, 2. İş olduğu sürece gelsin, 3. Buraya gelebilecek yabancıların sayısına katı sınırlamalar getirilsin, 4. Başka ülkelere buraya gelenler yasaklansın” şeklindedir.

uygulanmıştır. Bundan dolayı Fransa'daki bireylerin göçmen karşıtı tutumunu ölçmeye yardımcı olacak veriler EVS anketinde sorulan “göçmenlerin ülkenizin kalkınması üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz?” sorusuna verilen cevaplardan³⁷ elde edilmiştir.

İngiltere, ABD ve Almanya'daki bireylerin ekonomik şikayetlerini ölçmek amacıyla WVS anketinde “Sizce bu ülkenin kalkınmasında göçün etkileri neler oldu? Göçün etkileriyle ilgili aşağıdaki ifadelerin her biri için lütfen katılıp katılmadığınızı söyleyin: İşsizliği artırır” argümanına yönelik verilen cevaplardan³⁸ elde edilmiştir. EVS anketi uygulanan Fransa'da ise bireylerin ekonomik şikayetlerini ölçmek için “Lütfen aşağıdaki ifadelere bakın ve bu ölçekte görüşlerinizi nereye yerleştireceğinizi belirtin. Göçmenler işlerimizi elimizden alıyor” argümanına yönelik verilen cevaplardan³⁹ elde edilmiştir.

Öte yandan İngiltere, ABD ve Almanya'daki bireylerin güvenlik kaygılarını ölçmek amacıyla WVS anketinde “Sizce bu ülkenin kalkınmasında göçün etkileri neler oldu? Göçün etkileriyle ilgili aşağıdaki ifadelerin her biri için lütfen bana katılıp katılmadığınızı söyleyin: Terör riskini artırır” argümanına verilen cevaplar⁴⁰ kullanılmıştır. Fransa'da ise veriler EVS anketinde sorulan “Göçmenler suç sorunlarını daha da kötüleştiriyor” argümanına verdikleri cevaplardan⁴¹ elde edilmiştir.

Bir diğer değişken olan kültürel tepki için İngiltere, ABD ve Almanya'daki bireylerin tepkileri WVS anketinde “Sizce bu ülkenin kalkınmasında göçün etkileri neler oldu? Göçün etkileriyle ilgili aşağıdaki ifadelerin her biri için lütfen katılıp katılmadığınızı söyleyin: Sosyal çatışmaya yol açar” argümanına verilen cevaplar⁴² çerçevesinde ölçülmeye çalışılmıştır. EVS anketi uygulanan Fransa'da ise “Göçmenlerin

³⁷ Soruya ilişkin sunulan ölçek “5. Çok iyi, 4. Oldukça iyi, 3. Ne iyi ne kötü, 2. Oldukça kötü, 1. Çok kötü” şeklindedir.

³⁸ Göçmenlerin gittikleri ülkedeki vatandaşların işlerini ellerinden aldığına yönelik argümana verilen cevaplar “2. Katılıyorum, 1. Katılmak zor ve 0. Katılmıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiştir.

³⁹ 1'den 10'a kadar olan ölçekte 1 göçmenlerin gidilen ülkedeki vatandaşların işlerini ellerinden aldığına yönelik, 10 ise almadığına yönelik kanıyı ifade etmektedir.

⁴⁰ Göçmenlerin gittikleri ülkedeki terör riskini arttırdığına yönelik argümana verilen cevaplar “2. Katılıyorum, 1. Katılmak zor ve 0. Katılmıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiştir.

⁴¹ 1'den 10'a kadar olan ölçekte 1 göçmenlerin suç sorunlarını daha da kötüleştirdiğine yönelik, 10 ise kötüleştirmediğine yönelik kanıyı ifade etmektedir.

⁴² Göçmenlerin gittikleri ülkede sosyal çatışmaya yol açtığına yönelik argümana verilen cevaplar “2. Katılıyorum, 1. Katılmak zor ve 0. Katılmıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiştir.

farklı gelenek ve göreneklerini sürdürmeleri daha iyidir” argümanına yönelik verilen cevaplardan⁴³ kullanılmıştır.

Bağımsız örneklem T testi yardımıyla göçmen karşıtlığı ile arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı analiz edilen ırksal tehdit algısına yönelik bireylerin tutumlarını ölçmeye yardımcı olacak veriler ise İngiltere, ABD ve Almanya için WVS anketinde, Fransa için ise EVS anketinde sorulan “Bu listede çeşitli insan grupları var. Komşu olarak sahip olmak istemediğiniz birini tanımlayabilir misiniz? Farklı ırktan kişiler” sorusuna verilen cevaplardan⁴⁴ elde edilmiştir.

Göçmen sadece ampirik değildir, yeni bir politik aktörlük ve öznellik modeline de öncülük eder. Yani anlamları ve potansiyelleri günümüz toplumsal ihraç⁴⁵ koşulları altındaki ampirik özelliklerinin ötesine geçer (Nail, 2022: 31-33). Bu nedenle çok kapsamlı bir incelemeyi hak eder. Göç ve göçmene dair kavramsal, tarihsel ve kuramsal tartışmalar çalışmanın bu ampirik bölümünün temelini oluşturmakta ve sınanacak teorilerin çerçevesini çizmektedir. Çalışmanın bu bölümünün ampirik inceleme kısmında yukarıda göçmen karşıtlığına yönelik yaklaşımlar ve bu yaklaşımların ortaya koyduğu ve göçmen karşıtlığının sebepleri olarak kabul edilen unsurların istatistiksel bir analizi yapılacaktır. Şüphesiz göçmen karşıtlığına sebep olabilecek pek çok unsur sayılabilir. Ancak bu kısımda ampirik olarak sınanacak unsurlar ekonomi, güvenlik, kültür ve ırka ilişkin unsurlar olacaktır.

Öncelikle göçmen karşıtı değişkeni ile diğer her bir değişken arasında bir ilişki olup olmadığı korelasyon ile analiz edilecektir. Korelasyon bir çift rassal değişkenin arasında var olabilecek doğrusal ilişkinin gücünü ölçmekte kullanılmaktadır (Newbold, 2009 :493). Korelasyon katsayısı -1 ile +1 arasında değer almaktadır. Korelasyon katsayısının +1’e yakın olması iki değişken arasında pozitif bir ilişki olduğuna işaret etmektedir. Yani bir değişken artarken diğerinin de arttığı, azalırken diğerinin de azaldığı anlamına gelmektedir. Korelasyon katsayısının -1’e yakın olması ise incelenen iki

⁴³ 1’den 10’a kadar olan ölçekte 1 göçmenlerin farklı gelenek ve göreneklerini sürdürmelerinin daha iyi olduğuna yönelik, 10 ise iyi olmadığına yönelik kanıyı ifade etmektedir.

⁴⁴ Farklı ırktan birini komşu olarak isteyip istememeye yönelik soruya verilen cevaplar “2. Katılıyorum, 1. Katılmak zor ve 0. Katılmıyorum” şeklinde ölçeklendirilmiştir.

⁴⁵ Tarih boyunca yeni sosyal örgütlenme biçimlerinin diğerlerinin yerine geçtiğine vurgu yapan Nail toplumsal ihraç kavramını bu çerçevede işlemektedir. Devletlerin köylere ya da kapitalist pazar ekonomisinin feodalizme üstün gelmesini göçe sebep olan bir toplumsal ihraç biçimi olarak görür (Bkz. Nail, 2022: 18).

değişken arasında negatif bir ilişki olduğu anlamına gelmektedir. Yani bir değişken artarken diğerinin azaldığı, bir değişken azalırken ise diğerinin arttığına işaret etmektedir.

Regresyon yapmadan önce değişkinler arasında bir ilişkinin var olup olmadığına bakmak için korelasyon analizi yapılması uygundur. Bir ilişki söz konusu ise biri diğerine bağımlı olacak şekilde yani biri bir değer alınca diğerinin buna bir tepki vereceği beklentisi oluşmaktadır. Bu tepkinin yönü ve gücü de regresyon analizi sayesinde test edilebilmektedir (Newbold, 2009 :493). Regresyon, bir bağımlı değişken Y ile bir X bağımsız değişkeni arasındaki ilişkiyi incelemek için kullanılan bir yöntemdir (Wasserman, 2004 :209). X ve Y arasındaki ilişkiyi özetlemenin en iyi yolu regresyon denklemidir. İki değişkenli regresyon modeli için yaygın olarak kullanılan yöntem en küçük kareler yöntemidir. Bu model aşağıda verilen denklemdeki gibi formüle edilmiştir:

$$Y_i = \beta_1 + \beta_2 X_i + \epsilon$$

Denklemden Y_i bağımsız değişkenin (X_i) herhangi bir verilen değeri için bağımlı değişkenin (Y_i) tahmin edilen değeridir.

β_1 Kesişmedir X_i 0 olduğunda Y_i 'nin tahmin edilen değeridir.

β_2 Regresyon katsayısıdır, X_i arttıkça Y_i 'nin ne kadar değişmesinin beklendiğini ifade eder.

X_i Bağımsız değişkendir. Bağımlı değişken Y_i 'yi etkilemektedir.

ϵ Tahminin hatası veya regresyon katsayısı tahmininde ne kadar varyasyon olduğudur.

Buna göre çalışmada kullanılan değişkenler için kurulacak regresyon denklemleri aşağıdaki gibi olmaktadır:

Ekonomik şikayetlerin (EŞ) göçmen karşıtlığını (GK) ne ölçüde etkilediğine yönelik regresyon denklemi:

$$GK = \beta_1 + \beta_2 EŞ$$

Güvenlik endişesinin (GE) göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik regresyon denklemi:

$$GK = \beta_1 + \beta_2 GE$$

Kültürel tepkinin (KT) göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini ölçmeye yönelik regresyon denklem:

$$GK = \beta_1 + \beta_2 KT$$

Burada bağımlı değişken göçmen karşıtlığı bağımsız değişkenler ise ekonomik şikâyet, güvenlik kaygısı ve kültürel tepkidir. Her ülke ve her değişken için ayrı ayrı göçmen karşıtlığı üzerinde diğer değişkenlerin etkisi analiz edilmiştir. Burada kullanılan ankette özellikle ırksal tehdit algısı verilerinin ölçeğinin ikili olmasından dolayı regresyon analizi yerine her ülke için anlamlı bir farklılık olup olmadığını test etmemize yarayacak bağımsız örneklem T testi uygulanmıştır. Dolayısıyla ırksal tehdit algısının göçmen karşıtlığı üzerinde bir etkisi olup olmadığından ziyade ırksal tehdit algısının göçmen karşıtlığı üzerinde anlamlı bir farklılık oluşturup oluşturmadığı ile ilgili sonuçlar elde edilecektir. Sonuçlar göçmen karşıtı tutumun ırksal tehdit algısına göre değişip değişmediğini ortaya koyacaktır.

Özetle korelasyon yardımı ile değişkenler arasındaki ilişkinin var olup olmadığına bakılmış var ise regresyon yardımı ile bağımlı değişken üzerindeki etki analiz edilmiş ve nihayetinde ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasında her ülke için anlamlı bir farklılık olup olmadığı test edilmiştir. Bu yöntemle ortaya konan sonuçların literatür ve teori ile ne kadar uyumlu olup olmadığı tartışılan konular açısından önemli olacaktır. Sonraki kısımda göçmen karşıtlığının siyasete etkisini tartışmak için önemli veriler sunacağı düşüncesi bu analizlerin yapılmasını gerekli kılmıştır.

5.1.2. Bulgular

Tüm ülke ve değişkenler için ilk olarak literatür ve teorinin iddia ettiği ilişki düzeyi test edilmiştir. Tablo 5.1’de bu ilişkiye yönelik korelasyon sonuçları gösterilmiştir. Buna göre değişkenler arası ilişki %1 ve %5 düzeyinde olmak üzere tamamı anlamlı çıkmıştır. Bunun anlamı tüm değişkenler arasında bir ilişkinin var olduğudur.

Tabloda verilmeyen ve modelin anlamlılığını ölçen p değeri geçerli düzeyde ve 0,05’ten küçük çıkmıştır. Bu tabloya bakılarak İngiltere, ABD, Almanya ve Fransa’da göçmen karşıtlığı, ekonomik şikâyet, kültürel tepki ve ırksal tehdit algısı arasında güçlü bir ilişkinin olduğu söylenebilir. Bu aşamadan sonra korelasyon analizi, değişkenler

arasında etkinin var olup olmadığını varsa ne yönde olduğunun test edilmesine imkân sağlayacak regresyon analizinin uygulanmasını mümkün kılmıştır.

Tablo 5.18. Değişkenler arası korelasyon analizi sonuçları

Korelasyon		Göçmen Karşıtlığı	Ekonomik Şikâyet	Güvenlik Kaygısı	Kültürel Tepki	Irksal Tehdit Algısı
İngiltere	Göçmen Karşıtlığı	1	,364**	,440**	,318**	-,127**
	Ekonomik Şikâyet	,364**	1	,488**	,361**	-,091**
	Güvenlik Kaygısı	,440**	,488**	1	,498**	-,132**
	Kültürel Tepki	,318**	,361**	,498**	1	-,090**
	Irksal Tehdit Algısı	-,127**	-,091**	-,132**	-,090**	1
ABD	Göçmen Karşıtlığı	1	,368**	,447**	,234**	-,129**
	Ekonomik Şikâyet	,368**	1	,604**	,426**	-,069**
	Güvenlik Kaygısı	,447**	,604**	1	,431**	-,104**
	Kültürel Tepki	,234**	,426**	,431**	1	-,092**
	Irksal Tehdit Algısı	-,129**	-,069**	-,104**	-,092**	1
Almanya	Göçmen Karşıtlığı	1	,257**	,372**	,211**	-,074**
	Ekonomik Şikâyet	,257**	1	,323**	,218**	-,092**
	Güvenlik Kaygısı	,372**	,323**	1	,347**	-,129**
	Kültürel Tepki	,211**	,218**	,347**	1	-,054**
	Irksal Tehdit Algısı	-,074**	-,092**	-,129**	-,054**	1
Fransa	Göçmen Karşıtlığı	1	,512**	,477**	-,201**	,186**
	Ekonomik Şikâyet	,512**	1	,571**	-,133**	,156**
	Güvenlik Kaygısı	,477**	,571**	1	-,171**	,158**
	Kültürel Tepki	-,201**	-,133**	-,171**	1	-,091**
	Irksal Tehdit Algısı	,186**	,156**	,158**	-,091**	1

** Korelasyon 0.01 önem düzeyinde anlamlıdır

* Korelasyon 0.05 önem düzeyinde anlamlıdır

Regresyon analizinde güvenilirlik, örneklem büyüklüğü ve otokorelasyon olmaması gibi bazı varsayımların sağlanması gerekmektedir. WVS ve EVS anketlerinin ölçek güvenilirlikleri ve örneklem büyüklükleri yeterli düzeydedir. Regresyon analizinin önemli varsayımlarından bir diğeri olan ve veri setindeki gözlemler arasında otokorelasyon olmamasını öngören varsayım veri setindeki hataların birbirinden bağımsız olması gerektiğini ima eder. Bu Durbin Watson değeri ile test edilmektedir.

Durbin Watson değeri 0-4 arası değer almaktadır. Burada kabul edilebilir değer 1.5-2.5 arasındır. Bu aralıktaki değerler otokorelasyonun yokluğuna işaret etmektedir.

5.1.2.1. Trump ABD'si

İlerici neoliberalizmin en önemli temsilcilerinden olan ABD'de ekonomi çok önemli bir yer tutmaktadır. Son 15 yılda yaşanan krizler ve ülkelerin içe dönme eğilimleri bu konuyu daha da önemli kılmıştır. Göçmen, bu sürecin günah keçilerinden biri konumuna yerleşmiştir. Finansallaşma ve bunun yarattığı ekonomik sorunlar toplumun ekonomik anlamda alt ve orta kesiminde yer alan insanları popülist siyasetin önemli destekleyicileri haline getirmiştir. Özellikle sağ popülist siyasetin sürekli gündeme getirdiği temel figürler olan göçmenler hedef tahtasına konmuştur. Trump'ın seçim zaferinden önce yürüttüğü kampanya çoğunlukla bunun üzerine kurulmuştur. Bu nedenle Trump'ı destekleyenlerin öne sürdüğü en önemli gerekçelerden biri göçmenlerin ülkenin ekonomik kalkınmasında ve ABD vatandaşlarının istihdam edilmesinde büyük engeller oluşturduğudur. Söz konusu kanıların yanı sıra ülkede yaşanan kriminal vakaların, kültürel yozlaşmanın ve vatandaşların ülkelerinde azınlık ırk olma tehlikesinin yegâne sorumluları olarak göçmenlerin işaret edilmesi de göçmen karşıtlığını alevlendiren diğer olgulardır. Bu durum literatürde sıkça tartışılmış olsa da bireylerin bu konudaki tutumunu net bir şekilde ortaya koymak gerekir. WVS anketinde göçmen ve işsizlik arasındaki etkileşim ABD'deki bireyler tarafından cevaplandırılmıştır. Göçmene yüklenen diğer pek çok sorun söz konusu olduğu gibi bu cevaplar göçmene yüklenen ekonomik sorunların mahiyetini ortaya koyabilmektedir.

Tablo 5.19. ABD'de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
ABD	Sabit	1,924		71,076	0,000
	Ekonomik Şikâyet	0,39	0,36	19,284	0,000
Adj. R²		0,136			
F testi		371,88			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,98			

Bireylerin ekonomik şikayetlerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.2’de raporlanmıştır. Tablo 5.2 incelendiğinde ekonomik şikayetler parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif, istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Ekonomik şikayetler parametresinin 0,39 olması bireylerin ekonomik şikayetlerinin 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,39 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 371 (4’ten büyük olması) gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin⁴⁶ 0,136 olması ABD’de ekonomik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %14’ünü açıkladığı anlamına gelmektedir.

Bulgularla paralel olarak pratikte de Donald Trump’ın başkanlık döneminde Amerika Birleşik Devletleri’nde göçmen karşıtı retorik oldukça güçlü olmuş ve ekonomik şikayetlerin arttığı dönemlerde daha da yoğunlaşmıştır. Birçok Amerikan vatandaşı, göçmenlerin iş gücü piyasasına girişiyle birlikte işsizlik oranlarının artacağı endişesini taşımıştır. Trump’ın yönlendirmesi ile özellikle düşük vasıflı işlerde rekabetin artması, göçmenlerin bazı sektörlerde düşük ücretlerle çalışmayı kabul etmeleri ve yaşanan ekonomik krizler Amerikan vatandaşlarının gelirlerini koruma ve yükseltme konusundaki endişelerini artırabilmiş ve bazı insanların göçmenlere karşı olumsuz bir tavır geliştirmesine yol açabilmiştir (Borjas, 2016).

2008 ekonomik krizinin etkilerini ve bu etkilerin ekonomik açıdan popülist sağ retoriğe açtığı alanı gözler önüne sermek açısından işsizlik oranları çarpıcı olmaktadır. ABD’de işsizlik oranının 2008 yılında 5,78 (World Bank, 2008) iken 2009 yılında 9,25’e (World Bank, 2009) yükseldiği görülmektedir. Bu tarihten itibaren özellikle işsizlik anlamında günah keçisi olarak gösterilen göçmenler ve bu söylemi kullanan aşırı sağ partiler gittikçe daha fazla destekçi toplayabilmişlerdir. Bunun neticesinde özellikle Trump tarafından vaat edilen sıkı göçmen politikaları ve bununla beraber gittikçe düşen işsizlik oranı toplumun bir kısmını göçmenleri sorumlu olarak görmekte ikna edici olmuş gibi görünmektedir.

⁴⁶ R karesinin elde edilmesinde kullanılan denklem yapısı gereği açıklayıcı değişken sayısının artmasına bağlı olarak R kare değerini yükseltmektedir. Böyle bir durumda düzeltilmiş R kare ise daha az artmaktadır. Denklemin yapısından kaynaklı bu artışı düzelttiğinden dolayı düzeltilmiş R karesinin kullanılması daha uygundur (Gujarati, 2010: 208).

Öte yandan sosyal yardımların kullanımı da Amerikan vatandaşları açısından göçmene yönelik tepkileri arttırabilen önemli bir ekonomik parametredir. Amerika’da sosyal yardım politikaları her ne kadar Almanya’daki kadar gelişmemiş olsa da bazı Amerikan vatandaşları, göçmenlerin sosyal yardımlardan yararlandığı veya bu yardımları istismar ettiği düşüncesine sahiptir. Halbuki Amerika özelinde en temel meselelerden biri küreselleşmenin etkisi ile dışarıya taşınan şirketler veya Amerika’da faaliyet gösteren yabancı şirketlerin ekonomik bir belirsizliğe ve gelir eşitsizliğine sebep olmasıdır. Trump yönetimi döneminde, ülkedeki işletmelerin yabancı iş gücüne olan bağımlılığına yapılan vurgu ve bu durumun Amerikalı işçilerin işlerini kaybetmelerine neden olduğuna yönelik iddia, ekonomik belirsizlik ve oluşan gelir eşitsizliğinin sorumlusu olarak göçmenleri ön plana çıkarmıştır.

Trump'ın ekonomik politikaları ve göçmen karşıtı söylemleri, neoliberalizmin geleneksel politika ve ideolojilerinden ayrılmış gibi görünmektedir. Neoliberal politikalar, genellikle serbest ticareti teşvik eden, sınırları aşan sermaye hareketlerini destekleyen ve ekonomik düzenlemeleri azaltmaya yönelik politikaları içerirken, Trump'ın politikaları daha korumacı ve içe dönük bir yaklaşımı yansıtıyor gibi görünmektedir. Trump yönetimi, Amerikan ekonomisini koruma ve iç piyasayı güçlendirmeye odaklanmıştır. Bu çerçevede, göçmen karşıtlığı politikaları, işsizlik ve ekonomik sıkıntılarla mücadele etme amacı taşımıştır.

Trump, göçmenlere yönelik sıkı sınırlamalar ve vize politikaları uygulayarak, yerli Amerikan işçilerini koruma ve işsizlik oranlarını düşürme iddiasında bulunmuştur. Trump'ın göçmen karşıtı söylemi, ekonomik şikayetleri göçmenlere ve yabancılara yüklemek suretiyle, neoliberalizmin serbest ticaret ve sınırlar arası hareketi teşvik eden politikalarının eleştirisi niteliğinde olsa da göçmen karşıtlığı politikalarının neoliberalliğin tamamen dışında olduğu söylenemez. Çünkü Trump yönetimi, aynı zamanda vergi indirimleri ve düzenlemeler (Floyd, 2023) gibi bazı neoliberal politikaları da benimsemiştir. Ancak, göçmen karşıtlığı konusunda sergilediği politikaları ve retoriği, geleneksel neoliberal politikaların dışında bir çizgide olmuştur.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.5. hipotezi (ABD’de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır. Ekonomik temelli göçmen

karşıtı retorikteki artış ve buna paralel olarak Trump'ın seçim zaferi analizlerin işaret ettiği bulgularla paralellik göstermektedir.

Göçmen karşıtlığını etkileyen ve açıklayan tek unsur elbette ekonomik şikayetlerden oluşmamaktadır. Bireyler pek çok sebepten dolayı göçmen karşıtı tutum sergileyebilmektedir. Trump özellikle Müslüman ülkelerden gelenlerin suç oranını arttırabileceğini her fırsatta ima etmiştir. Bu açıdan göçmen figürü ve güvenlik ilişkisi önemli bir diğer faktör olmuştur.

Tablo 5.20. ABD’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
ABD	Sabit	1,739		59,035	0,000
	Güvenlik	0,53	0,44	24,095	0,000
Adj. R ²		0,197			
F testi		580,571			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,99			

Bireylerin güvenlik kaygılarının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.3’te raporlanmıştır. Tablo 5.3’e göre güvenlik kaygısı parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Güvenlik kaygısı parametresinin 0,53 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,53 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 580 gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,197 olması ABD’de güvenlik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %19’unu açıkladığı anlamına gelmektedir.

Küreselleşme krizi ve ulus devlete yeniden dönüş arzusunun dillendirildiği günümüz, aşırı sağ partilerin de aracılık etmesiyle vatandaşların egemenlikleri ile ilgili endişelerini üst seviyede dillendirdikleri bir süreçte işaret etmektedir. ABD’de Trump yönetimi ve destekçileri ulusal egemenliklerinin geçişken sınırlarla zedelendiğini belirtmişlerdir. Ülkede yaşanan her türlü kriminal vaka önceleri siyahi vatandaşlara

yüklenirken günümüzde bunun yerine birinci sıraya göçmenler yerleşmiş durumdadır. Meksika'dan, Müslüman ülkelerden veya Çin'den gelen göçmenlerin bu ülkeye kaos getirdiği, terör⁴⁷ ve hastalık riskini arttırdığı vurgulanmıştır. Bu tür nedenlerle Trump yönetimi bir dizi politika geliştirmiştir.

Sınır güvenliği politikaları öncelikli konumda olmuştur. Trump yönetimi, Meksika sınırında bir duvar inşa etme vaadiyle dikkatleri üzerine çekmiştir. Duvar inşasının politik mazereti, göçmenlerin ve uyuşturucu kaçakçılığının engellenmesi amacıyla güvenliği artırmaktır. Bu politika, göçmenlerin ülkeye girişini zorlaştırarak güvenliği sağlama iddiasında olmuştur. Trump bu politikaların gerekliliğine dair her fırsatta açıklamalar yapmıştır. Örneğin 16 Haziran 2015'teki kampanyasında Meksikalı göçmenler için şu ifadeleri kullanmıştır:

Meksika kendi insanlarını gönderdiğinde ellerinden gelenin en iyisini göndermiyor. Pek çok sorunu olan insanları gönderiyorlar ve bu sorunları bize getiriyorlar. Uyuşturucu getiriyorlar. Suç getiriyorlar. Onlar tecavüzcü. Ve bazılarının iyi insanlar olduğunu varsayıyorum (Philips, 2017).

Haziran 2016'da bir gece kulübündeki saldırıya yönelik açıklamalarında da: *“Birçoğu bu vahşi katille aynı düşünce yapısına sahip binlerce insanın ülkemize akın etmesine izin vermeye devam edemeyiz”* (Lind, 2019) şeklindeki açıklamasıyla Amerikan vatandaşlarının güvenliğini tehlikeye atan kişilerin göçmenler olduğunu net bir şekilde vurgulamıştır. Yine Temmuz 2016'da Cumhuriyetçi Parti'nin cumhurbaşkanlığı adaylığının kesinleştiği konuşmasında göçmenlerin kamu güvenliği veya kaynakları üzerindeki etkisi dikkate alınmaksızın on binlerce kişi tarafından Amerikan toplumuna salındığını ifade etmiştir. Sarah Root adında bir kızın öldürülmesini daha güçlü popülist bir retorikle örnek olarak göstermesi göçmenleri masumların hayatına kasteden suç makineleri olarak resmetmiştir.

Başkanlık kampanyasında rakiplerine karşı son derece etkili olan göçmen ve güvenliğe dayalı politikalar Obama ve Clinton aleyhinde de son derece başarılı bir şekilde

⁴⁷ Terör riskini arttıracığı vurgulanan göçmenlerin nedense belli bir coğrafyaya işaret etmesi ve buralardan gelen göçmenlere karşı düşmanlık beslenmesi etnik bir meseleye de işaret etmektedir. Bu ülkelere gelip gettolaşan insanların etnik terör faaliyeti içine girebilecekleri göçmen karşıtı partilerin kullandığı önemli argümanlardandır. Etnik teröre yönelik geniş bilgi için Bkz. (Baharççek, 2000).

kullanılmıştır. Trump Obama-Clinton açık sınır politikalarını eleştirerek söz konusu politikanın kurbanlarına sıklıkla atıfta bulunmuştur. Arizona’da bir market çalışanı olan Grant Ronnebeck’in daha önce hırsızlıktan hüküm giymiş ve yine Federal gözaltından serbest bırakılmış yasadışı bir göçmen çetesi üyesi tarafından öldürülmesinin sorumluluğunu açık sınır politikası yürüten Obama ve Clinton’a yüklemiştir (Staff, 2016). Trump’ın bunun gibi pek çok örnek ile sınır güvenliği üzerinden göçmen karşıtı retoriğe destek sağladığı seçim başarısı ile ortaya çıkmıştır. Bu politikalar neticesinde terörizmle mücadele ve ülkenin güvenliğini sağlama argümanı ile özellikle Müslüman çoğunluklu ülkelerden gelen göçmenlere kısıtlamalar getirilmiştir.

Sadece gelişleri engellemekle yetinmeyen Trump yönetimi ülke içindeki mevcut göçmenlerin oluşturabilecekleri tehditlere vurgu yapmıştır. Buna göre göçmenlerin iç güvenlik ve suç oranlarına olumsuz etkisi olduğu öne sürülmüştür. Göçmenlere yönelik sıkı kontroller, tutuklamalar ve sınırda gözaltı politikaları gibi önlemler alınmış ve bu politikalarla halkın güvenliğine yönelik kaygıların güçlendirilmesi hedeflenmiştir. Ekonomik güvenliğe yönelik endişe de burada önemli bir parametre olmaktadır. Trump, göçmenlerin Amerikan iş gücüne olumsuz etkisi olduğunu ve yerli Amerikan işçilerinin işlerini kaybetmesine yol açtığını iddia ederek göçmenlere yönelik güvenlik politikalarının desteklenmesini ve göçmen karşıtı retoriğin güçlenmesini sağlamıştır.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.7. Hipotezi (ABD’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır. Kuşkusuzu bilinmeyene yönelik korku batı ülkelerinde özellikle 11 Eylül saldırılarından sonra artmıştır fakat ekonomik kriz ve güvenlik endişesinin birleştirilmesi Trump’ın seçim propagandasında güvenliği ön plana çıkarmış ve yaşadığı zafer ile güvenlik kaygısı algısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini doğrulamıştır.

Bununla ilgili başka bir açıklama olan kültürel tepki, popülist partilerin oylarındaki artışın ve göçmen karşıtlığının tamamen ekonomik veya güvenliğe dair bir olgu olarak değil aynı zamanda ilerici kültürel değişime karşı bir tepki olarak açıklanabileceğini belirtmektedir. Trump’ın eski ABD vurgusu bu dönüşüme karşı bir tepki olarak anlaşılmaktadır. Bireylerin kültürel tepkilerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.4’te raporlanmıştır.

Tablo 5.21. ABD’de kültürün göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
ABD	Sabit	2,005		58,79	0,000
	Kültür	0,27	0,23	1,727	0,000
Adj. R ²		0,054			
F testi		137,528			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,95			

Tablo 5.4 incelendiğinde kültür parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Kültür parametresinin 0,27 olması bireylerin ekonomik şikayetlerinin 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,27 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 137 gibi bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,054 olması ABD’de kültürel göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %05’ini açıkladığı anlamına gelmektedir.

Trump’ın seçiminin Amerikan seçmenleri içindeki ırk ve dine dayalı en derin sosyal ve kültürel bölünmeleri güçlendirdiği (Abramowitz ve McCoy, 2019) ve bir protesto oylaması olduğu (Betz, 1994) iddiası Trump seçiminden sonra yapılan bu anketin verdiği sonuçlarla desteklenmektedir. Muhafazakâr ve yoğun göç çeken bir ülkede herhangi bir kriz anında kültürel bölünmeleri derinleştirmeye yönelik her türlü girişim ve söylemin karşılık bulacağı kabul görülmektedir.

Trump, Amerikan kültürel kimliğinin korunması gerektiği mesajını sıkça dile getirmiştir. Göçmenlerin farklı kültürleri ve dilleri getirdiği (Collinson, 2018), Amerikan değerlerine ve toplumun bütünlüğüne zarar verebileceği düşüncesiyle göçmen karşıtı politikalarını güçlendirmiştir. Özellikle İslam kökenli göçmenlere yönelik sert tutumları, kültürel endişeleri körükleyen bir yaklaşım sergilemiştir. Dil ve entegrasyon politikaları da kültürel endişeleri körükleyen önemli bir parametre olmuştur. Göçmenlerin İngilizce’yi yeterince öğrenmemesi, kendi kültürel pratiklerini sürdürmesi ve Amerikan toplumuna tam olarak entegre olmaması konularında göçmen karşıtlığını imleyen önemli

konular olmuştur. Bu durum kültürel farklılıkların ve çeşitliliğin bir tehdit olarak algılanmasını güçlendirmiştir.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.6. Hipotezi (ABD’de kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır. Zira beyaz üstünlükçü söylem söz konusu üstünlüğü tehlikeye atan göçmenlere karşı kültürel ve ırksal tepki doğurmaktadır.

Amerika’yı tekrar büyük yap söylemi beyaz üstünlükçü ve siyah ya da melez karşıtı bir söylem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu da kültürün yanı sıra ırkın da Trump ve destekçileri tarafından göç ile ilişkilendirildiği anlamına gelmektedir. Irksal tehdit algısı ABD’de beyaz üstünlükçülüğün tehlikeye girmesi ve göçmen nüfusunun daha da artması endişesi ile aracı partiler tarafından oluşturulmuş önemli bir dinamiktir.

Tablo 5.22. ABD’de ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları

Ülke		Irksal Tehdit Algısı	N	Mean	Std. Deviation	df	T	p
ABD	Göçmen Karşıtlığı	1	77	2,90	,754	81,390	6,324	0.00
		2	2241	2,34	,759			

Irksal tehdit algısı WVS ve EVS anketinde ABD, İngiltere ve Almanya için “Belirtilen guruplarla ilgili komşu olarak istemediklerinizi belirtiniz” sorusunda ırksal tehdit algısını ölçmeye yaran “farklı ırktan birini komşu olarak istemiyorum” ifadesini onaylayan kişiler üzerinden ölçülmüştür. Göçmen karşıtlığı ise “Başka ülkelerden buraya çalışmak için gelen insanlara ne dersiniz? Sizce hükümet aşağıdakilerden hangisini yapmalı? 1. İsteyen gelsin 2. İş olduğu sürece gelsin 3. Buraya gelebilecek yabancıların sayısına katı sınırlamalar getirilsin 4. Başka ülkelerden buraya gelinmesi yasaklansın” sorusu ile ölçülmüştür.

Yapılan t-testi analizi göçmen karşıtlığına yönelik tutumun ırksal tehdit algısına göre değişip değişmediğini ortaya koymaktadır. Tablo 5.5’teki bulgulara göre, ABD’de göçmen karşıtlığının verilen cevaplara göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($t=6,324$, $p=0,000<0,05$). Bu durumda ABD’de farklı ırktan birini komşu olarak kabul etmek

istemeyenlerin göçmen karşıtlığı daha yüksek (Ort.=2,90) iken bunu belirtmeyenlerin göçmen karşıtlığı (Ort.=2,34) daha düşüktür. Çünkü göçmen karşıtı ölçeğinde 1 göçmene yönelik en olumlu, 5 ise en olumsuz düşünceyi ifade etmektedir. Muhtemelen ankette “Belirtilen guruplarla ilgili komşu olarak istemediklerinizi belirtiniz” ifadesinde göçmen karşıtlığını ifade edecek “başka ülkeden buraya çalışmaya gelen”, “farklı bir dil konuşan” ifadelerini seçen bireyler de söz konusu olacağından ırksal tehdit algısını ölçen “farklı ırktan kişiler” ifadesini seçenler (77) ile bunu seçmeyenler (2241) arasında çok büyük bir fark oluşmuştur. Diğer faktörler regresyon analizi ile test edildiğinden burada sadece ırksal tehdit algısını ölçmeye yarayan ölçek kullanılmıştır. Ortalamalara bakıldığında ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasında büyük ölçüde anlamlı bir fark olduğu tespit edilmiştir.

Donald Trump döneminde Amerika Birleşik Devletleri'nde göçmen karşıtlığının bazı ırkçı tezahürleri belirginleşmiştir. Meksikalıların tecavüzcüler, suçlular ve uyuşturucu kaçakçıları olarak genelleştirilmesi, Haiti ve Afrika ülkelerini “pislik çukuru” (Vitali, Hunt ve Thorp, 2018) olarak nitelendirmesi, Latin Amerika'dan gelen göçmenlerin köklerine dayalı olarak aşağılayıcı ve ayrımcı söylemleri ve Müslüman ülkelerden gelenleri potansiyel terörist olarak görmesi bu ırkçı tezahürlerin en önemli örneklerindendir. Bu politikalar Cumhuriyetçi Parti'ye beyaz Amerikalılar tarafından büyük destek sağlamıştır.

ABD'de 1970'lerden beri beyaz işçi sınıfının Cumhuriyetçi Parti'yi desteklemeye başladığı görülmektedir. Fakat 2016'da Trump'ı desteklemeye yönelik geçiş oldukça dikkat çekicidir. Zaten kendisine başarı getiren de bu yoğun geçişler olmuştur. Kampanyasında sürekli beyaz üstünlükçülüğü vurgulaması ve göçmenlerin bu anlamda tehdit oluşturduğunu ifade etmesi oluşturulan ırksal tehdit algısının kendisine yoğun destek getirdiğini ortaya koymaktadır. Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.8. Hipotezi (ABD'de göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir) doğrulanmıştır.

Genel olarak analiz sonuçları Trump dönemi bağlamında, göçmen karşıtı duyguların oluşumunun, neoliberal küreselleşmenin dinamiklerinden daha fazla etkilenen çeşitli ajitasyon unsurlarına bağlanabildiğini göstermektedir. Önemli bir ajitasyon unsuru, işsizlik, düşük ücret ve göçmenlerin yarattığı algılanan ekonomik yük hakkındaki

endişeleri kapsayan ekonomik şikayettir. Sermayenin ve emeğin serbest dolaşımı ile karakterize edilen neoliberal küreselleşme, nüfusun belirli kesimleri arasında yoğun bir ekonomik güvensizlik duygusuna katkıda bulunarak göçmen karşıtı duyguları körüklemiş gibi gözükmektedir. Öte yandan güvenlik kaygısı da Trump ABD'sinde göçmen karşıtı duyguyu şekillendiren bir diğer önemli ajitasyon unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Ulusal güvenlik, sınır kontrolü ve özellikle terörizm ve suçla alakalı olarak göçle ilgili algılanan tehditlere yönelik endişelerin göçmen karşıtlığını tetiklediğine dair yorumları mümkün kılmaktadır. Genellikle siyasi retorik ve medya kapsamı yoluyla büyütülen göçmen konularının güvenlikleştirilmesi, kamuoyunun şekillenmesinde ve göçmen karşıtı politikalara destek toplanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Bir diğer önemli unsur, ulusal kimlik ve kültürel koruma sorunlarıyla yakından bağlantılı olan kültürel tepkidir. Söz konusu tepkiler genel olarak kültürel değişim korkularını, geleneksel değerlerin kaybını ve göç nedeniyle baskın kültürün algılanan erozyonunu içermektedir. Artan birbirine bağlılığı ve çeşitliliğiyle neoliberal küreselleşme, kültürel normların ve değerlerin tehdit altında olduğu algısına katkıda bulunarak, belirli gruplar arasında göçmen karşıtı duyguları pekiştirebilmiştir.

Irksal tehdit algısı ise pratikte ve literatürde görüldüğü kadarıyla Trump ABD'sinde göçmen karşıtı duyguların oluşmasında önemli rol oynamıştır. Söz konusu tehdit belirli irksal veya etnik grupların, baskın grubun ekonomik, sosyal veya politik çıkarlarına tehdit oluşturduğu algısını içermektedir. Genellikle aşırı sağcı partiler ve medya kuruluşları tarafından güçlendirilen ırkçı anlatılar, göçmen toplulukların, özellikle de Avrupalı olmayanların damgalanmasına ve marjinalleştirilmesine katkıda bulunmaktadır. Fakat yapılan T testi analizinde bu etki tam olarak ortaya konmaktan ziyade iki fenomen arasında anlamlı bir farklılık olduğuna yönelik tespitler edinebilmiştir.

Trump Amerika'sında göçmen karşıtlığına yönelik görülen etkiler dünyanın dört bir tarafında hortlayan popülist siyaset eliyle gerçekleşmeye devam etmektedir. Ekonomik model ve kültürel özellikleri açısından ABD ile benzerlik gösteren İngiltere'de de bu etkilerin nasıl şekillendiğine dair verileri sunabilecek en önemli pratik Brexittir.

5.1.2.2. Brexit İngiltere'si

2000'li yıllardan sonra İngiltere'de ikamet eden göçmen nüfusun neredeyse 3 katına çıkması ve bunun temel motivasyonun istihdam edilebilme olduğu sıkça tartışılmıştır (Portes ve Forte, 2017: 36). Bu durumun yerli işçilerin ücretlerinde düşüşe sebep olduğu ve göçmenlerin bu akışını AB göçmen politikalarından kaynaklandığı popülist söylem tarafından sıkça gündeme gelmiştir. Dolayısıyla Brexit için oy talep eden partilerin kullandığı temel argümanlardan biri bu ekonomik parametreler olmuştur.

Tablo 5.23. İngiltere'de ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
İngiltere	Sabit	1,977		114,902	0,000
	Ekonomi	0,30	0,36	19,293	0,000
Adj. R ²		0,132			
F testi		372,276			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,91			

Brexit özelinde bireylerin ekonomik şikayetlerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.6'da raporlanmıştır. Tablo 5.6 incelendiğinde ekonomik şikayetler parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05'ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Ekonomik şikayetler parametresinin 0,30 olması bireylerin ekonomik şikayetlerinin 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,30 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 372 gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,132 olması İngiltere'de ekonomik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %13'ünü açıkladığı anlamına gelmektedir.

Brexit sürecinde, Brexit yanlısı politikacılar, göçmenlerin İngiltere ekonomisine yük olduğunu iddia etmişlerdir. Göçmenlerinin yerlilerin işlerini ellerinden aldıkları ve ücretleri düşürdükleri gibi argümanlar göçmen karşıtlığını kışkırtmıştır. Özellikle işsizlik oranlarının ve ekonomik belirsizliğin göçmen karşıtlığını artırdığını iddia eden çalışmalar (Hainmueller ve Hopkins, 2014; Rye ve Willis, 2016; Goodwin ve Heath, 2016)

ekonomik şikâyet ve göçmen karşıtlığı arasındaki etkileşimi net bir şekilde ortaya koymuşlardır. Buna göre iş piyasasına yönelik endişeler, ekonomik kaynakların paylaşımı, bölgesel ekonomik eşitsizlikler ve göçmen politikalarına yönelik tartışmalar göçmenlerin söz konusu sorunların temel sorumlularından biri olarak kabul edilmesine sebep olmuştur.

Serbest ticaret, sınır ötesi hareketlilik ve işgücü piyasalarının Serbestleş(tiril)mesi (liberalizasyonu) gibi unsurları içeren neoliberal politikalar ekonomik rekabetin artmasına ve işçi düzeyinde daha fazla esneklik ve mobiliteye dayanmaktadır. Dolayısıyla söz konusu politikalar, yerli işçilerin göçmen işçilerle rekabet ettiği ve bu nedenle iş piyasalarının bozulduğu endişelerini tetiklemiş ve göçmen karşıtlığını Brexit kampanyasının en etkileyici propagandası haline getirmiştir.

Aynı gerekçeler Brexit kampanyasının en önemli unsurlarından birinin AB şüphecililiği olmasına neden olmuştur. Buna göre AB yumuşak göçmen politikaları nedeniyle İngiltere'ye yoğun göçlerin olmasına sebep olmaktadır. Dahası Brexit kampanyasına göre Türkiye AB'ye üye olacak ve 85 milyon Türkiye vatandaşı Londra'ya gelecek şeklinde kampanyalar yapılmıştır. Bu da İngilizlerin artık bir işleri olmayacağı anlamına gelmekteydi. Özelde bu kampanya ve genelde AB'nin İngiltere'nin zenginliğinin göçmenler eliyle dağıtılmasına sebep olduğuna yönelik inanç İngiltere'yi AB'den ayırmakla sonuçlanmıştır.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.1. Hipotezi (İngiltere'de ekonomik şikâyetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

Brexit kampanyası göçmen karşıtlığı politikasını sadece ekonomik parametreler üzerinden yürütmemiştir. Buna göre AB İngiltere'nin ulusal ekonomik bağımsızlığının yanı sıra ulusal güvenliğini de tehlikeye girmesine sebep olacak politikalar yürütmektedir. Bireylerin güvenlik kaygılarının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.7'de raporlanmıştır. Tablo 5.7'ye göre güvenlik kaygı parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05'ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Güvenlik kaygı parametresinin 0,42 olması bireylerin güvenlik kaygılarının

1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,42 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 587 gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,193 olması İngiltere’de güvenliğe dair göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %19’unu açıkladığı anlamına gelmektedir.

Tablo 5.24. İngiltere’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
İngiltere	Sabit	1,821		91,507	0,000
	Güvenlik	0,42	0,44	24,232	0,000
Adj. R ²		0,193			
F testi		587,229			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,91			

Brexit kampanyası sırasında, AB üyeliğinin İngiltere’nin sınır güvenliğini tehlikeye attığı ve terörizm riskini artırdığı iddiaları öne çıkmıştır. Böylesi argümanlar, göçmenlerin ve serbest dolaşım politikasının güvenlik riski oluşturabileceği endişelerini beslemiştir. Bu nedenle Brexit sürecinde göçmen karşıtlığı, güvenlik kaygıları üzerine inşa edilen bir savunma mekanizması olarak ortaya çıkabilmiştir. Dolayısıyla Brexit yanlıları, sınırların tekrar kontrol altına alınmasıyla göçmen akışını azaltmanın ve ülkenin kendi göç politikasını belirleme özgürlüğünü elde etmenin önemini vurgulamışlardır. AB’nin esnek göçmen politikaları sınır kontrollerini zorlaştırmıştır. Brexit’i destekleyen politikacılara göre üyelikle oluşan durum güvenlik için büyük zaaf doğurmaktadır.

AB’nin yumuşak göçmen politikaları başka ülkelerde çeşitli suçlara bulaşmış ve sığınma talep eden ya da iltica eden bireyleri kabul ederek AB ülkelerindeki suç oranını arttırabilmektedir. Buna göre İngiltere’de hiçbir vatandaş güvenle sokaklarda gezemeyecek, terör ve suç faaliyetleri artacaktır. İngiltere’de Brexit kampanyası sürecinde göçmenlerin güvenliğe yönelik tehdidine dair Nigel Farage’ın açıklamaları bu açıdan çarpıcıdı. Nigel Farage, AB’de kalmak için oy kullanmaları halinde İngiliz kadınların göçmen çetelerinin toplu seks saldırılarına uğrama riskiyle karşı karşıya kalacağını iddia etmiştir. UKIP lideri, sınırlarını Kuzey Afrika ve Doğu Avrupa’dan gelen

göçmen akınına karşı kontrol edilememesinin kadın nüfusu için artan bir savunmasızlığa yol açacağına inanmaktadır (Hawken ve Matthews, 2016; Ross, 2016).

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.3. Hipotezi (İngiltere’de güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

İngiltere’de güvenlik kaygısı bu anlamda göçmen karşıtlığını tetikleyen en önemli unsurlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Dahası AB’nin heterojen ve çokkültürlü toplum tahayyülü kültürel yozlaşmaya ve sosyal çatışmalara sebep olabilmektedir. Bu nedenle göçmen karşıtlığını Brexit’in önemli dinamiklerinden biri haline getiren bir diğer parametre de kültürel yozlaşmaya ve sosyal çatışmaya yönelik endişedir. Bireylerin kültürel tepkilerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.8’de raporlanmıştır.

Tablo 5.25. İngiltere’de kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
İngiltere	Sabit	1,895		83,285	0,000
	Kültür	0,27	0,31	16,569	0,000
Adj. R ²		0,100			
F testi		274,562			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,88			

Tablo 5.8 incelendiğinde kültüre dair parametrenin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Kültür parametresinin 0,27 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,27 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 274 olması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,100 olması İngiltere’de kültüre dair göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %10’unu açıkladığı anlamına gelmektedir.

Göç İngiltere’de de aşırı sağ ve medya gibi ajitasyon araçları eliyle kültürel kayıp veya İngiliz yaşam tarzına sembolik tehditler olarak sunulmuştur. Daha önce de belirtildiği gibi grup tehdidi veya kimliğe yönelik endişeler siyasi davranış ve tutumların güçlü belirleyicileri olabilmektedir. Bu sebeple Brexit oylamasında ayrılma oyunun çıkmasında ekonomik ve güvenliğe yönelik endişelerin yanı sıra yerel kültürün tehdit altında olması ve sosyal çatışma kaygılarının oluşturduğu bir bütün olarak kültürel parametrelerin de büyük önemi vardır.

Brexit süreci sırasında, AB üyeliği döneminde İngiltere’ye gelen göçmenlerin kültürel farklılıklarıyla ilgili endişeler daha da arttırmıştır. Brexit destekçilerine göre, göçmenler İngiliz kültürünü değiştirebilecek veya yerli halkın değerlerine uyumsuzluk yaratabilecektir. Dolayısıyla Brexit kampanyası, İngiltere’nin bağımsızlık ve milli kimliğini koruması gerektiği fikrine dayanmıştır. Bu, göçmen karşıtlığını da içeren bir milliyetçilik anlayışını teşvik etmiştir. Brexit yanlıları, İngiltere’nin kendi kültürünü ve değerlerini göçmen akışından koruması gerektiği düşüncesini vurgulamışlardır.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.2. Hipotezi (İngiltere’de kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır. Kültürle ilgili parametreler ulusal kimlik ya da ırksal tehdit algısının da önemli bir dinamik olduğuna işaret etmektedir. Göçmen karşıtlığı ile ırksal tehdit algısı arasında anlamlı bir farklılık olduğuna dair teorik bilgiler Tablo 5.9’daki bulgularla sınanmıştır.

Tablo 5.26. İngiltere’de ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları

Ülke	Göçmen Karşıtlığı	İrksal Tehdit Algısı	N	Mean	Std. Deviation	df	T	p
İngiltere		1	48	2,79	,683	2440	6,336	0.00
		2	2394	2,20	,640			

Yapılan T testi analiz bulgularına göre, İngiltere’de göçmen karşıtlığının verilen cevaplara göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($t=6,336$, $p=0,000<0,05$). Bu durumda İngiltere’de farklı ırktan birini komşu olarak kabul etmek istemeyenlerin göçmen karşıtlığı daha yüksek (Ort.=2,79) iken bunu belirtmeyenlerin göçmen karşıtlığı

(Ort.=2,20) daha düşüktür. Bulgulardan anlaşılacağı üzere İngiltere’de farklı ırktan biri ile yakın ilişkide olmak istememekle göçmen karşıtlığı arasında anlamlı bir farklılık vardır.

Brexit kampanyasındaki göçmenlerin İngiltere’yi istila edeceklerine ve bunun sorumlusunun AB olduğuna yönelik vurgu ırkçı bir anlayışın peçesi olarak görülmektedir. Müslümanlara ve beyaz olmayanlara yönelik istenmeyen ve öteki söylemi İngiltere’deki yerlileri aşırı sağcı ve göçmen karşıtı partileri desteklemeye yöneltmiştir. Bu açıdan göçmen karşıtlığına referans yapabilecek farklı ırktan birini komşu olarak istememe durumu bu açıdan anlaşılır olmaktadır.

Brexit Partisi ve UKIP (Birleşik Krallık Bağımsızlık Partisi) İngiltere siyasetinde etkili olan ve göçmen karşıtlığıyla ilişkilendirilen önemli partilerdir. Göçmen karşıtı ve popülist retorikleri ile UKIP 2014 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde büyük bir başarı elde etmiştir. %27.5 oy oranıyla Birleşik Krallık’ta en çok oy alan ve Avrupa Parlamentosu’nda en fazla milletvekili çıkaran parti konumuna gelmiştir. 2015 yılında yapılan genel seçimlerde oy oranını %12.6’ya yükselterek Birleşik Krallık’ta üçüncü en çok oy alan parti olan UKIP seçim sistemi gereği sadece 1 milletvekili kazanabilmiştir. 2017 genel seçimlerinde ise oy oranı %1.8’e kadar düşmüştür. Bu oy kaybının bir nedeni anaakım partilerin de popülist retoriği kullanmaya başlaması ve Brexit Partisi’ne artan destek olarak yorumlanabilir. Brexit Partisi, 2019 yılında yapılan Avrupa Parlamentosu seçimlerinde büyük bir çıkış yapmıştır. %31.6 oy oranıyla Birleşik Krallık’ta en çok oy alan ve Avrupa Parlamentosu’nda en fazla milletvekili çıkaran parti konumuna gelmiştir.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.4. Hipotezi (İngiltere’de göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir) doğrulanmıştır.

Genel olarak analiz sonucunda edinilen bulgular, teori ve literatürün iddia ettiği gibi Brexit İngiltere’si bağlamında göçmen karşıtı duyguların oluşumunun, çeşitli ajitasyon unsurlarına ve belirli ajitasyon araçlarının kullanımına bağlı olduğunu göstermektedir. Kilit ajitasyon unsurlarından biri, iş rekabeti, ücret durgunluğu ve göç nedeniyle kamu kaynaklarında algılanan baskı ile ilgili endişeleri kapsayan ekonomik

şikayettir. İngiltere’de bu ekonomik şikayetler, genellikle göçmen karşıtı söylemlerle büyütülerek kamuoyunu şekillendiriyor gibi görünmektedir. Öte yandan İngiltere’de güvenlik endişesi de göçmen karşıtı duyguları besleyen bir başka ajitasyon unsuru olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu endişe ulusal güvenlik, kamu güvenliği ve göçle ilişkili artan suç oranları potansiyeli ile ilgili endişeleri kapsamaktadır. Söz konusu endişeler, genellikle göçmenlerin oluşturduğu algılanan riskleri vurgulayan medya anlatıları ve siyasi retorik tarafından şiddetlendirilmektedir. Brexit sürecinde siyasi partilerin ve medyanın sıklıkla kullandığı bu unsurun katılımcılar tarafından da desteklendiği görülmektedir.

Bir diğer ajitasyon unsuru olan kültürel tepki, ulusal kimlik ve kültürel koruma kavramlarıyla yakından bağlantılıdır. Bu tepki kültürel değişim korkularını, geleneksel değerlerin kaybını ve göç nedeniyle baskın kültürün algılanan seyrilmesini içermektedir. Kültürel tepki, göçmen karşıtı politikalara desteği canlandırmak için aşırı sağcı partiler ve medya kuruluşları tarafından sıklıkla seferber ediliyor. Brexit Partisi üyelerinin kültürel yozlaşma üzerindeki söylemleri halkta büyük karşılık bulmuş ve Brexit oylamasına evet oyu verilmiştir. Anket sonuçları da bunu göstermektedir. Irksal tehdit algısı ise tartışmalı olsa da, göçmen karşıtı duyguların şekillenmesinde rol oynayabilmektedir. Belirli irksal veya etnik grupların, baskın grubun kültürel, ekonomik veya siyasi çıkarları için bir tehdit oluşturduğu algısını içerir. Genellikle medya kanalları aracılığıyla yayılan ırkçı anlatılar, göçmen toplumların damgalanmasına ve marjinalleştirilmesine katkıda bulunabilir. Analiz, Brexit özelinde irksal tehdit algısının doğrudan göçmen karşıtlığını etkilediğine yönelik yeterli düzeyde kanıt sunmasa da aralarında anlamlı bir farklılık olduğunu ortaya koymaktadır.

Özetle Brexit İngiltere’si bağlamında, UKIP gibi aşırı sağcı partiler ve bazı medya kuruluşları önemli ajitasyon araçları olarak hizmet etmişlerdir. Bu aktörler, siyasi gündemlerine destek toplamak için göçmen karşıtı söylemler kullanmış ve halkın hoşnutsuzluğundan yararlanmışlardır. Bu partiler ve medya platformları, mesajlarıyla kamuoyunu etkilemiş ve daha geniş toplumsal söylem içinde göçmen karşıtı duyguların şekillenmesine katkıda bulunmuşlardır.

Anglosakson ülkelerin yanı sıra Kıta Avrupası ülkelerinde de benzer etki ve sonuçların görülebileceği literatür tarafından desteklenmiştir. Fakat bunların da ampirik olarak analiz edilmeye muhtaç olduğu belirtilmelidir.

5.1.2.3. Almanya

Almanya neoliberal ekonomik düzen ile sosyal devlet anlayışı arasında çok önemli bir denge kurabilen ender ülkelerdendir. Serbest piyasayı destekleyen ancak herhangi bir kriz anında devlet piyasaya müdahalesini öngören ordoliberal bir düzene tekabül eden bir anlayış hakimdir. Yıllarca Anglosaksonların dayattığı neoliberal düzene direnerek sosyal yardımlar konusunda önemli aşamalar kaydeden ve fakat yine de neoliberalizmin ve küreselleşmenin eşitsiz büyüme, heterojen toplum gibi sonuçlarının sancısını çekmeye başlayan Almanya’da da göçmen karşıtlığı ve göçmen karşıtı partilere olan destek son 15 yılda sürekli artmıştır. Sosyal devlet anlayışını nispeten yürüten Almanya’da ekonomik şikayetlerin göçmene yönelik nasıl bir tepki oluşturacağı bu anlamda oldukça önemlidir.

Tablo 5.27. Almanya’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Almanya	Sabit	2,135		94,641	0,000
	Ekonomi	0,17	0,25	9,816	0,000
Adj. R²		0,065			
F testi		96,369			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,92			

Almanya için bireylerin ekonomik şikayetlerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyon analizinin sonuçları Tablo 5.10’da raporlanmıştır. Tablo 5.10’a göre ekonomik şikayetler parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Ekonomik şikâyet parametresinin 0,17 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,17 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 96 gibi bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin

0,065 olması Almanya’da ekonomik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %06’sını açıkladığı anlamına gelmektedir.

Almanya’da göçmen karşıtı parti olarak bilinen AfD göçmenlerin Alman iş gücü piyasasında rekabet yarattığına ve yerli Almanların işlerini kaybetmesine yol açtığına dair argümanlar sunmuştur. Buna göre göçmenlere yönelik sosyal yardımlar yerli halkın çıkarlarına zarar vermekte ve Almanya’nın ekonomik kaynaklarının doğru bir şekilde kullanılmamasına sebep olmaktadır. AfD’nin bu söylemleri partinin göçmen karşıtı seçmeni konsolide etmesine ve popülist retorik sayesinde seçmenden destek almasına katkı sunmuştur.

Almanya’da göçmen karşıtı retorik bu kadar karşılık bulmasının altında yatan nedenlerden biri göçmenlere yönelik bir dizi ekonomi politikalarından kaynaklanmaktadır. Öncelikle Almanya, göçmenlerin istihdam edilebilirliklerini artırmak için çeşitli politikalar uygulamıştır. Bunlar arasında mesleki eğitim programları, dil kursları, uyum programları ve iş yerinde entegrasyon önlemleri bulunmaktadır. Ayrıca, göçmenlere iş arama ve iş bulma konusunda destek sağlayan danışmanlık hizmetleri sunulmaktadır. Dahası Almanya, göçmenlerin kendi işlerini kurmalarını teşvik etmektedir. Göçmen girişimciler için finansal destek, danışmanlık hizmetleri ve işletme eğitimleri gibi kaynaklar sağlanmaktadır. Bu politikalar, göçmenlerin ekonomiye katılımlarını teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Almanya, göçmenlere sosyal yardım hizmetleri de sunmaktadır. Bu politikalar, göçmenlerin ekonomik zorluklarla başa çıkabilmelerine ve sosyal refah sisteminden yararlanmalarına destek olmayı amaçlamaktadır. Almanya’nın işgücü ihtiyaçlarını karşılama amacıyla yürütülen bu politikalar günümüzde popülist retorik tarafından yaşanan krizlerin de sebebi olarak değerlendirilmektedir.

Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.9. Hipotezi (Almanya’da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır

Tanımlayıcı istatistikler, Alman katılımcıların ekonomik şikayetlerinin göçmen karşıtlığına etkilerinin (0,17) Anglosakson ülkelerdekinden (ABD=0,36, İngiltere=0,30) daha düşük olduğunu göstermektedir. Gerçekten de Almanya’da aşırı sağ partilerin

göçmen karşıtlığı söylemleri veya sonraki bölümde belirtileceği gibi göçmen karşıtlığı düzeyleri ne kadar yüksek olsa da ana akım ya da iktidar olamamaktadırlar. Tanımlayıcı istatistiklerdeki bu farklılık göçmen karşıtlığının parti düzeyinde kalmasından kaynaklanmaktadır. Benzer bir farkın güvenlik parametrelerinde de kendini göstermesi beklenmektedir.

Tablo 5.28. Almanya’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Almanya	Sabit	1,835		53,334	0,000
	Güvenlik	0,32	0,37	14,784	0,000
Adj. R ²		0,137			
F testi		218,589			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,97			

Bireylerin güvenlik endişesinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.11’de raporlanmıştır. Tablo 5.11 incelendiğinde güvenlik endişesi parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Güvenlik endişesi parametresinin 0,32 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,32 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 218 gibi bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,137 olması Almanya’da güvenlik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %14’ünü açıkladığı anlamına gelmektedir. Bulguların gösterdiği gibi güvenliğe dair endişeler de göçmen karşıtlığının önemli tetikleyicilerdendir. Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz önüne alındığında H.6.11. Hipotezi (Almanya’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

Bilinmeyene yönelik korku her zaman kriz anlarında gün yüzüne çıkmaktadır. Bu bilinmeyenler olarak tasvir edilebilecek göçmenler aşırı sağ partiler tarafından Almanya’daki krizlerin sorumluları olarak gösterilmekte ve bunu pekiştirmek için

vatandaşları bunların suç oranlarını arttırdığına inandırmaktadır. Fakat Anglosakson ülkelerde bu kaygının etkisiyle oluşan göçmen karşıtlığının düzeyi daha yüksek çıkmaktadır. Bu da 11 Eylül saldırısından beri yabancıların terörü ve suçu arttırdığına yönelik yaygın kanıdır. Yine de Almanya’da da bu oran çok yüksektir. Almanya gibi çok göç alan ve heterojen bir topluma sahip olan bir ülkede kültürel faktörlerin de göçmen karşıtlığı üzerinde önemli etkileri olabileceği düşünülmektedir.

Tablo 5.29. Almanya’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Almanya	Sabit	1,913		38,507	0,000
	Kültür	0,21	0,21	7,968	0,000
Adj. R²		0,043			
F testi		63,498			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,92			

Bireylerin kültürel tepkilerinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.12’de raporlanmıştır. Tablo 5.12’e göre kültür parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Kültür parametresinin 0,21 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,21 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 63 gibi bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,043 olması Almanya’da kültürel göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %04’ünü açıkladığı anlamına gelmektedir.

Çokkültürlü bir toplum ve böyle bir topluma yoğun bir hoşgörü ilkesi iddiasında bulunan Almanya’da neoliberal ve küreselleşme krizinin kaybettirdiği ulusal güvenlik ve egemenlik gibi unsurların kültürel yozlaşma tehdidi de oluşturduğu iddia edilmiştir. Aslında kültürel yozlaşma bir kaygı olamayabilecekken yaşanan ekonomik kriz ve güvenliğe dair endişeler yabancıya karşı kullanılabilecek tüm dinamikleri tetiklemiştir. Almanya’da yıllarca göç almasına rağmen bu tür şikayetler günümüz krizlerden sonra daha da canlanmıştır. Bulgular ve bulgulara dayanak olabilecek örnek uygulamalar göz

önüne alındığında H.6.10. Hipotezi (Almanya’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

Kültürel değişkenlerle doğrudan ilişkili olabilecek ırk parametresinin de göçmen karşıtlığı ile doğrudan ilişkili olduğu belirtilmelidir. Göçmen alan ülkenin vatandaşlarının yoğun göçten kaynaklı olarak bir grup tehdidi ya da ırksal bir tehdit algısına kapılması muhtemeldir. Buna dair bulgular Tablo 5.13’te verilmiştir.

Tablo 5.30. Almanya’da ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları

Ülke		İrksal Tehdit Algısı	N	Mean	Std. Deviation	df	T	p
Almanya	Göçmen Karşıtlığı	1	42	2,55	,670	1363	2,733	0.00
		2	1323	2,28	,626			

Yapılan T testi analiz bulgularına göre, Almanya’da göçmen karşıtlığının verilen cevaplara göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmıştır ($t=2,733$, $p=0,000<0,05$). Bu durumda Almanya’da farklı ırktan birini komşu olarak kabul etmek istemeyenlerin göçmen karşıtlığı daha yüksek (Ort.=2,55) iken bunu belirtmeyenlerin göçmen karşıtlığı (Ort.=2,28) daha düşüktür.

Ekonomi, güvenlik, kültür ve ırk konularında popülist ve göçmen karşıtı retoriği kullanan AfD, 2013 yılında Federal Almanya Parlamentosu’na (Bundestag) ilk kez girmeyi başarmış ve oy oranları %4.7 olarak kaldığından seçim barajını aşamayarak temsil hakkı kazanamamıştır fakat 2014 Avrupa Parlamentosu seçimlerinde %7.1 oy oranıyla başarı elde etmiş ve Almanya’yı temsil etmek üzere milletvekilleri seçebilmiştir. Özellikle göçmen karşıtı ve popülist söylemleri ile dikkati çektiği 2017 federal seçimlerinde ise %12,6’lık oy ile üçüncü en büyük parti olmuş ve Bundestag’da temsil edilmiştir. Aynı retorik ile 2019 Doğu Almanya eyalet seçimler ve 2021 federal seçimlerinde de başarı elde etmiştir.

Almanya ve diğer ülkelerdeki anlamlı bir farklılığın olduğu tespit edilmiş olsa da (H.6.12 hipotezi kabul edilmiş olsa da) karşılaştırıldığında ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığında ABD ve İngiltere’ye göre daha düşük düzeyde kaldığı tespit edilmiştir. Bu Almanya’nın yaşadığı faşist Nazi dönemi pratiği ile ilişkilendirilebilmektedir. Her ne

kadar Nazi dönemi politikalarını savunuyor gibi görünen göçmen karşıtı partiler olsa da bu partiler dahi açık bir şekilde amaçlarının bu olduğunu dile getirememektedirler. Fakat yine de simgesel anlamda bu ırkçı tutum her zaman görünür olmaktadır ve tanımlayıcı istatistiklerin de ortaya koyduğu gibi ırk göçmen karşıtlığı ile doğrudan ilişkili gibi görünmektedir.

Genel olarak analiz sonuçları Almanya'da göçmen karşıtı duyguların oluşumunun da neoliberal küreselleşmenin dinamikleri tarafından daha da şekillendirilen ekonomik kültürel, güvenlik ve ırk gibi unsurlardan etkilendiğini göstermektedir. Neoliberal küreselleşmenin, nüfusun belirli kesimleri arasında ekonomik güvensizliklere yol açarak emeğin serbest dolaşımını kolaylaştırdığı ve böylece oluşturduğu yoğun göç dalgalarının gidilen ülkede işsizliğe neden olduğu yönünde şikayetlerden dolayı göçmen düşmanlığına yol açtığı yorumu analizlerin sunduğu önemli bulgulardandır. Almanya'da göç nedeniyle sosyal refah sistemleri üzerinde algılanan baskı ile ilgili endişeleri ekonomik şikayetlerin temelini oluşturmaktadır. Anglosakson ülkelere göre Almanya'da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığına etkisi daha düşük düzeyde gibi görünse de güvenlik endişesi daha yüksek düzeyde bir etkiye sahipmiş gibi görünmektedir. Öte yandan artan hareketliliği ve kültürel alışverişiyle neoliberal küreselleşmenin, gerici bir tepkiye ve göçmen karşıtı duygulara yol açarak belirli gruplar arasında bu korkuları arttırdığı görülmektedir.

Kıta Avrupası'nın bir diğer önemli ülkesi olan Fransa da bu parametrelere ilişkin sonuçların Anglosakson ülkelerde olabileceği gibi Almanya'dan da daha farklı sonuçlar vereceği düşünülmektedir.

5.1.2.4. Fransa

Göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin ekonomik kriz veya yüksek işsizlik dönemlerinde daha fazla destek aldıklarına yönelik kanıtlar literatürde tartışılmıştır (Mols ve Jetten, 2017: 66-67). Fransa özelinde petrol krizi pratiğinde de deneyimlendiği gibi artan işsizlik korkusu göçmen girişlerine kısıtlama getirilmesini doğurmuştur. Günümüzde de Fransa'da ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığında ne kadar etkili olduğuna yönelik bulgular Tablo 5.14'te verilmiştir.

Tablo 5.14. incelendiğinde ekonomik şikâyet parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05'ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak

anlamalı olduğuna işaret etmektedir. Ekonomik şikâyet parametresinin 0,17 olması bireylerin ekonomik şikâyetlerinin 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,17 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 585 gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamalı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,261 olması Fransa’da ekonomik göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %26’sını açıkladığı anlamına gelmektedir. Bulgular göz önüne alındığında H.6.13. Hipotezi (Fransa’da ekonomik şikâyetlerin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamalı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

Tablo 5.31. Fransa’da ekonomik şikâyetlerin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Fransa	Sabit	1,881		36,746	0,000
	Ekonomi	0,17	0,51	24,198	0,000
Adj. R²		0,261			
F testi		585,589			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,98			

FN lideri Marine Le Pen 2015 yılındaki bir konuşmasında mevcut politikaları eleştirerek "bize bu yıl 160.000 yasadışı göçmeni kabul etmemiz söylendi, ancak gelecek yıl 700.000 olacak ve takip eden yıl 1.2 milyon olacak" şeklinde iddialarda bulunmuştur. Le Pen'in bu politik duruşu, rekor sayıda işsiz ve terör korkusunun göçmen karşıtı duyguları körüklediği Fransa'daki şüpheli kamuoyuyla uyumlu görünmektedir. Fransa’da yapılan anketlerde Fransızların %55’inin iltica kurallarının yumuşatılmasına karşı çıktığı tespit edilmiştir. Söz konusu ankete katılanların yaklaşık üçte ikisi, göçmenlerin ekonomik nedenlerle geldiğini belirtmişlerdir (Chassany, 2015).

Le Pen göçmenlere yönelik söz konusu politikalarını savunmak için Fransız politikacıları eleştirip Trump’ın politikalarına ışık yakmıştır. 2017’deki bir röportajında Merkel’in 1,5 milyon göçmenin Almanya’ya girmesine izin verdiğini belirterek Avrupa’daki tüm uluslara kemer sıkma politikaları uyguladığını iddia etmiştir. Le Pen bu politikaların da Merkel’i yalnızlaştırdığını çünkü kendisinin temsil ettiği politikaların Trump ve Putin tarafından temsil edilen politikalar olduğunu vurgulamıştır (Jack, 2022).

Le Pen böylece kendisini göçe, yerleşik siyasi partilere ve küreselleşmeye karşı küresel bir isyanın parçası olarak görmüş ve Trump'ın 2016'daki zaferiyle özdeşleştirmiştir. Çünkü Le Pen de Trump'ın önce Amerika sözünde olduğu gibi Fransız halkına öncelik verilmesini savunmuştur ve Fransa'nın kronik olarak aşırı bütçeli sosyal güvenlik sisteminin yabancılar için kullanılmasını düzenli olarak eleştirmiştir (Agence France-Presse, 2016).

Ekonomik şikayetlerin göçmen karşıtlığındaki etkisinin Anglosakson ülkelerine göre düşük düzeyde kalması normal görülürken Almanya'dan da düşük olması şaşırtıcı olmuştur. Çünkü Almanya'da sosyal yardımların fazlalığı bu şikayetlerin Fransa'ya göre daha minimum düzeyde olması beklentisini oluşturmaktadır. Dahası Fransız seçmenlerin işler önce Fransız işçilere verilmesi yönünde talepleri ve yaşadıkları yerde çok fazla yabancı olduğuna yönelik şikayetleri (Stothard, 2017) oldukça fazladır. Fakat Anglosakson Kıta Avrupası özelinde edinilen bulgular teori ve literatürle tutarlılık göstermektedir. Güvenliğe yönelik endişelerin de göçmen karşıtı tutumun oluşmasında aynı ölçekte etki edeceği düşünülmektedir.

Tablo 5.32. Fransa'da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Fransa	Sabit	2,048		42,065	0,000
	Güvenlik	0,16	0,47	22,025	0,000
Adj. R²		0,226			
F testi		485,101			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,95			

Bireylerin güvenlik kaygılarının göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisini analiz etmek için kurulan regresyonun sonuçları Tablo 5.15'te raporlanmıştır. Tablo 5.15'e göre güvenlik kaygısı parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05'ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Güvenlik kaygısı parametresinin 0,16 olması bireylerin güvenlik kaygılarının 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,16 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 485 gibi yüksek bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı

olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,226 olması Fransa’da güvenliğe dair göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %22’sini açıkladığı anlamına gelmektedir. Bulgular göz önüne alındığında H.6.15. Hipotezi (Fransa’da güvenlik kaygısının göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır.

Fransa'nın aşırı sağcı parti lideri Marine Le Pen, Trump zaferi ve Brexit'in referandumdan evet oyu ile geçmesinden sonra seçim kampanyasında yaptığı konuşmalarda cumhurbaşkanlığını kazanması halinde yabancılara ve küreselleşme güçlerine karşı baskı sözü vermiştir. Yabancıların ülkesinde yarattığı tehdidi vurgulayan Le pen “Burası Fransa, burası bizim ülkemiz ve ülkemizde iki totaliter tehlike vardır; bunlar ekonomik küreselleşme ve İslami köktendinciliktir” (Stothard, 2017) sözleri ile ekonomi ve güvenliğe dair sorunların temel kaynağının göçmenler olduğuna işaret etmiştir. Le Pen'in kampanyasının temel mottosu Fransızları korumak. Ona göre Fransızlar vahşi küreselleşmeden ve suç ve terör yaratan yabancılardan korunmalıdır. Bunun için de sınırları koruma sözü vermiştir. Çünkü ona göre gelen yabancılar yani göçmenler ciddi terör tehdidi oluşturmakta ve bu tehdidi ortadan kaldırmak için sınırların sıkı bir şekilde kontrol altında tutulması gerekmektedir (Dearden, 2017).

Fransa yıllarca eski sömürgelerinden gelen göçmenler ve dolayısıyla Müslüman coğrafyadan gelen göçlerle çokkültürlü bir yapıya bürünmüştür. Ama bu çokkültürlü yapıya yönelik rahatsızlıklar yine kriz anlarında ortaya çıkmış ve Anglosakson pratiklerde görüldüğü gibi bu yapının gettolaşmayı, terör ve suç oranını arttırmayı beraberinde getirdiği düşünülmüştür. Dahası Fransız kültürünün her geçen gün daha yozlaşmış bir hal aldığı ajitasyon araçları tarafından sıkça dillendirilmiştir.

Fransa’da kültürel dinamiklerin göçmen karşıtlığının oluşmasındaki etkilerine yönelik bulgular Tablo 5.16’da verilmiştir. Fransa’da kültürel dinamiklerle ilgili ölçek ters kodlanmıştır. Bunun neticesinde Tablo 5.16’ya göre kültür parametresinin sıfırdan büyük olması ve olasılık değerinin 0,05’ten küçük olması bu değişkenin pozitif istatistiki olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Kültür parametresinin 0,07 olması bireylerin kültürel tepkilerinin 1 birim artmasının göçmen karşıtlığı tutumunu 0,07 birim arttırdığı anlamına gelmektedir. Modelin F testinin 69 gibi bir değer alması modelin bir bütün olarak anlamlı olduğuna işaret etmektedir. Modelin düzeltilmiş R karesinin 0,039 olması

Fransa’da kültürel göstergelerin bireylerin göçmen karşıtlığındaki değişimin yaklaşık %0,3’ünü açıkladığı anlamına gelmektedir.

Tablo 5.33. Fransa’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerindeki etkisine yönelik regresyon analizi bulguları

Ülke	Değişken	Katsayı	Standardize edilmiş Beta	t	p
Fransa	Sabit	2,639		51,941	0,000
	Kültür	0,07	0,20	8,319	0,000
Adj. R²		0,039			
F testi		69,213			
Olasılık F testi		0,000			
Durbin Watson		1,96			

Tanımlayıcı istatistiklerin ortaya koyduğu bulgular bu çalışmanın Fransa ile ilgili kültürel etkisine yönelik hipotezi (H.6.14. Fransa’da kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etkisi vardır) doğrulanmıştır. Tarihsel pratikler ve aşırı sağ partilerin propaganda unsurları da bunu desteklemektedir. Zira Fransa eşitlik ve özgürlüğü vurgulayan bir cumhuriyetçi değerler geleneğine sahip olsa da bu çatışmacı cumhuriyetçi karakter özellikle kimlik, bütünleşme ve sosyal uyum konularıyla ilgili olarak gerilimler ve çatışmalarla bilinmektedir. Bu yüzden aslında Fransa’nın söz konusu karakterinden dolayı kültürel tepkinin göçmen karşıtlığı oluşumundaki etkisinin daha yüksek olması beklenmiştir. Konu ile ilgili geniş tartışma sonraki kısımda yapılacak karşılaştırma bölümünde tartışılacaktır. Bunun yanı sıra kültürel verilerle bağlantılı olabilecek ırksal tehdit algısı da Fransa incelemesinde büyük bir öneme sahiptir. İrksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasında anlamlı bir ilişki olum olmadığına yönelik bulgular Tablo5.17’de verilmiştir.

Tablo 5.34. Fransa’da ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasındaki ilişkide anlamlı bir farklılık olup olmadığına yönelik bağımsız örneklem T testi analizi bulguları

Ülke		İrksal Tehdit Algısı	N	Mean	Std. Deviation	df	T	p
Fransa	Göçmen Karşıtlığı	1	60	2,07	1,006	1649	-7,692	0.00
		2	1591	3,05	,969			

İrksal tehdit algısı WVS ve EVS anketinde “Belirtilen gruplarla ilgili komşu olarak istemediklerinizi belirtiniz” sorusunda ırksal tehdit algısını ölçmeye yaran “farklı

ırktan birini komşu olarak istemiyorum” ifadesini onaylayan kişiler üzerinden ölçülmüştür. Göçmen karşıtlığı ise “Şimdi diğer ülkelerden ülkenizde yaşamak için gelen insanlar, yani göçmenler hakkındaki düşüncelerinizi öğrenmek istiyoruz. Bu insanların ülkenizin kalkınması üzerindeki etkisini nasıl değerlendirirsiniz? (5 – Çok iyi, 4 – Oldukça iyi, 3 – Ne iyi ne kötü, 2 – Oldukça kötü, 1 – Çok kötü)” sorusu ile ölçülmüştür. Yapılan t-testi analizi göçmen karşıtlığına yönelik tutumun ırksal tehdit algısına göre değişip değişmediğini ortaya koymaktadır.

Analiz bulgularına göre, Fransa’da göçmen karşıtlığının verilen cevaplara göre farklılık gösterdiği ortaya çıkmış ($t=-7,692$, $p=0,000<0,05$) ve H.6.16. hipotezi (Fransa’da göçmen karşıtlığı ırksal tehdit algısına göre istatistiksel olarak farklılık göstermektedir) kabul edilmiştir. Bu durumda Fransa’da farklı ırktan birini komşu olarak kabul etmek istemeyenlerin göçmen karşıtlığı daha yüksek (Ort.=2,07) iken bunu belirtmeyenlerin göçmen karşıtlığı (Ort.=3,05) daha düşüktür. Çünkü Fransa özelinde göçmen karşıtı ölçeğinde 1 göçmene yönelik en olumsuz, 5 ise en olumlu düşüncüyü ifade etmektedir.

Anglosakson ve Kıta Avrupası açısından analizlerin genel anlamda anlattığı şey göçmen karşıtlığına etki eden unsurların daha karmaşık ilişkilerin sonucuna dair olduğudur. Anglosakson ülkelerinde Kıta Avrupası’na oranla ekonomik şikayetler parametresinin göçmen karşıtı tutum üzerindeki etkisi ve bu tutumu açıklama oranı çok daha yüksek görünmektedir. Öte yandan Fransa da bu anlamda Almanya’dan ayrılmaktadır. Her iki ülke için 1 birimlik ekonomik şikayetlerdeki artış benzer oranda bir göçmen karşıtı tutum artışına sebep olsa da, Fransa’da ekonomik parametrelerin göçmen karşıtı tutumu açıklama oranı çok daha yüksektir. Bu farklılığın Almanya’nın sosyal devlet anlayışından kaynaklandığı düşünülmektedir. Benzer farklılık güvenlik parametreleri için de geçerlidir.

Anglosakson ülkelerinde güvenlik endişesi parametresinin göçmen karşıtı tutum üzerindeki etkisi ve bu tutumu açıklama oranı Kıta Avrupası ülkelerine göre daha yüksektir. ABD ve İngiltere’de şikayetlerdeki her 1 birimlik artışın sırası ile 0.53 ve 0.42 birim göçmen karşıtı tutumu arttırması güvenliğe dair şikayetlerin Anglosakson ülkeler için çok daha önemli olduğunu göstermektedir. Almanya ve Fransa açısından da farklılık söz konusudur. Bu iki ülkede de güvenliğe dair şikayetler parametresindeki 1 birimlik

artış Almanya’da 0.32, Fransa’da da 0.16 birim göçmen karşıtı tutum artışına sebep oluyorken Fransa’da bu tutumun açıklanma oranı Anglosakson ülkelerinden bile daha yüksek görünmektedir. Almanya’nın diğer ülkelere oranla ve çeşitli sebeplerle çok daha az bir sömürge geçmişine sahip olmasından⁴⁸ kaynaklanıyor olabilir. Daha iyi anlaşılması açısından eski Fransız sömürgesi olan Mağrip ülkelerinden gelen kişiler Fransızların tehdit olarak işaretledikleri kişilerdir ve bu durum güvenlik endişesi yaratılarak bir düşmanlığa sebep olabilmektedir.

Kültürel tepki parametresinde Anglosakson ülkeleri ile Kıta Avrupası ülkeleri arasında belirgin bir farklılık söz konusu olmamaktadır. ABD ve İngiltere’de kültürel şikayetlere dair 1 birimlik artış yaklaşık 0.27 birimlik göçmen karşıtı artışına neden olmaktadır. Almanya’da ise 0.21 birimlik bir artış görünmektedir. Fakat Fransa’da bu değer daha düşük çıkmaktadır. Buna göre Fransa’da 1 birimlik kültürel şikâyet artışı 0.07 birimlik göçmen karşıtı tutumunda artışa neden olmaktadır. Son olarak ırksal tehdit algısı ile göçmen karşıtlığı arasında da her iki gelenek açısından anlamlı farklılık vardır. Bunun anlamı göçmen karşıtlığının ırksal tehdit algısı ile doğrudan ilişkisi olduğudur. Zaten söz konusu ülkelerde kimlik üzerine yapılan eleştiriler ve harlanan korku pratikte de bu durumu gözler önüne sermektedir.

Genel olarak şiddetli ekonomik durgunluklar kamuoyunda yerlici alevlenmelere ve göçmen karşıtı ya da milliyetçi siyasi güçlerin başarısına yol açmaktadır. Carreras, Irepoglu Carreras ve Bowler (2019) çalışmasında geniş bir literatür desteğiyle bu ayrıca vurgulanmıştır. Fakat sadece ekonomik durgunluğun değil kültür, güvenlik veya ırka yönelik faktörlerin de önemli olduğun ifade edilmelidir. Çünkü ekonomik faktörler kültürel tutumları şekillendirir. Kültürel faktörler ırksal tutumları belirler. Irksal ve ekonomik dinamikler de güvenlik kaygılarını şekillendirir. Fakat diğer tüm koşullar sabit varsayımıyla yapılan bu analizler sadece bu faktörler açısından değerlendirilmelidir. Çünkü göçmene yönelik tutumları şekillendirebilecek pek çok başka faktör de söz konusu olabilmektedir. Ancak genel anlamda her iki gelenek açısından başat etkileyici unsurun ekonomik şikayetler olduğu vurgulanmalıdır.

⁴⁸ Almanya’nın sömürge geçmişi 19. Yüzyıl sonlarından 1910’lara kadar sürmüştür. Almanların denizcilikte iyi olmamaları, sömürge çağından iç savaşla boğuşması ve dahası Ruhr havzasında devasa kömür ve demir madenine sahip olmasından dolayı hammaddeye çok ihtiyacı olmaması sömürge tarihinin çok kısa olmasında etkili olmuştur.

Çalışma boyunca tartışılan bu unsurların elbette siyasete etki edici veya siyaseti şekillendirici boyutları vardır. Göçmen karşıtlığı ve bu karşıtlığın oluşmasına etki eden unsurlar her ülkede farklı propaganda yöntemlerinin oluşmasına, farklı göçmen politikalarının yürütülmesine veya siyasi partilerin pozisyonlarını gözden geçirip partiler göçmen karşıtı partilere yönelik geçişgenliğin artmasına etki edebilmektedir. Çalışma boyunca siyasete yönelik etkilerinin tartışılması için teori, literatür ve ampirik bulgular yardımıyla bir zemin oluşturulmuştur. Sonraki bölümde bu veriler yardımı ile göçmen karşıtlığının Anglosakson ve Kıta Avrupası'nda siyasete ne yönde etki ettiği karşılaştırmalı bir şekilde tartışılacaktır.

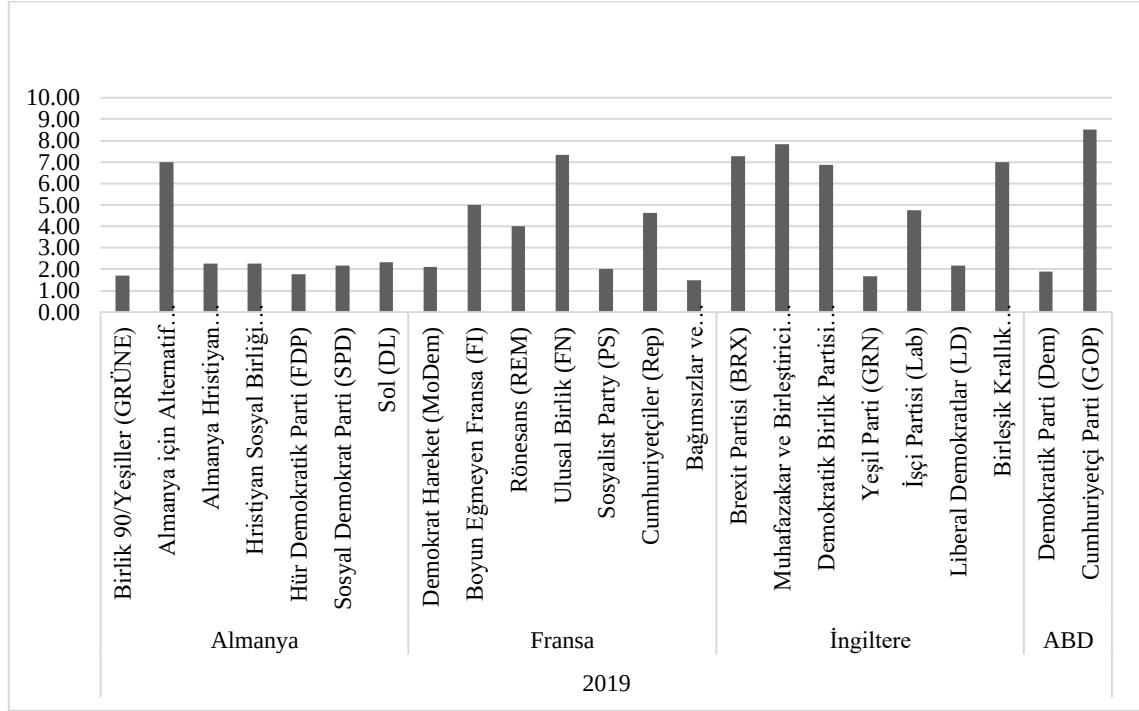
5.2. Göçmen Karşıtlığı ve Aşırı Sağ Partiler: GPS'den Kanıtlarla Anglosakson ve Kıta Avrupası Karşılaştırması

Aşırı sağ partiler medya kanalıyla göçü çeşitliliği ve eşitsiz büyümeyi kullanarak toplumda bir korku iklimi oluşturabilmişlerdir. Bu korku, daha önce gelenlerin ve kapımızdaki yabancıların, yani göçmenlerin, oradaki vatandaşların işlerini ellerinden aldıklarına, burada asayiş bozacağına ve terör faaliyetlerine sebep olacağına, kültürlerini burada güçlendirip o ülkenin vatandaşlarının kültürlerinin yozlaşacağına veya giderek daha da fazla gelip buradaki ulusu azınlık durumuna düşüreceğine yönelik ekonomik, kültürel ve ırksal bir korkudur.

Çeşitli zeminlerde temellendirilen endişelerin oluşmasını sağlamak ve bu senaryonun gerçekleşmesinin gelen yabancılardan kaynaklanacağını ifade etmek göçmen karşıtlığını tetikleyen önemli unsurlardır. Kuşku yok ki tüm bu argümanlar bir döngü şeklinde popülist retoriğe destek olacak ve bu argümanların daha yüksek seviyede dillendirilmesine katkı sunacaktır. Böyle bir retoriği kullanan partilerin hangileri olduğu ve hangi gerekçelerle göçmen karşıtı popülist sağ partiler olarak nitelendirildiği önemli bir husustur.

Çalışma boyunca göçmen karşıtı olarak kabul edilen siyasi partilerin bir dizi dayanak noktası olması gerekmektedir. Literatür ve teorinin yanı sıra bu çalışmada göçmen karşıtı olarak kabul edilen siyasi partilere yönelik bu adlandırma GPS'deki verilerle desteklenmektedir. Örnek ülkeler açısından modelin açıklanması ve göçmen karşıtlığının siyasete yaptığı etki tartışılmadan önce literatürden edinilen bilgilerin yanı sıra partilerin popülist retorik, etnik azınlık haklarına yönelik yaklaşım, milliyetçi duruş,

göçe yönelik tutum ve ekonomik duruşları gibi konulara yönelik bu partilerin göçmen karşıtı aşırı sağ parti olarak kabul edilmesine imkân tanıyacak verilerin sunulması gerekmektedir. Bu veriler bir önceki regresyon analizi bulgularına da çeşitli kanıtlar sunabilecektir. Öncelikle partilerin aşırı sağ parti pozisyonlarının ilk aşaması olarak mevcut durumdaki ekonomik pozisyonları dikkate alınmalıdır. Şekil 5.1 partilerin ekonomik anlamda aşırı sağ ve aşırı sol arasında durdukları yere işaret etmektedir.

Şekil 5.1. Partilerin mevcut duruşlarına göre ekonomik konulardaki sınıflandırmaları (0=Aşırı Sol/10=Aşırı Sağ)

Kaynak: (Norris, 2019).

Şekil 5.1 göçmen karşıtı popülist sağ partilerin ekonomi politikalarında da aşırı sağda konumlandıklarını göstermektedir. Burada temel paradoks popülist sağ partilerin devlet müdahaleciliği konusunda arada kalmasıdır. Teoride popülist sol partiler devlet müdahalesini savunurken popülist sağ partilerin neoliberal ekonomik düzene hem tepkili hem de salt devlet müdahalesine karşı bir duruş sergileyerek arada bir yerde pozisyon aldıkları gözlenmektedir. Yukarıda da tartışılan popülist sağ partilerin serbest piyasa ekonomisinden ziyade finansal kapitalizme bir tepkileri olduğuna yönelik düşünce burada belirgin hale gelmiştir. Bu çalışma için dört ülkede popülist sağ olarak kabul edilen partilerin (AfD, FN, BRX, UKIP, Cumhuriyetçi Parti) sadece bir tanesinin 8 değerini

geçtiği yani aşırı sağda konumlandığını, Kıta Avrupası ülkelerinden Almanya'daki AfD'nin de 7'nin altında kaldığı görülmektedir.

Anglosakson ülkelerinde aşırı sağ ekonomi politikalarına eğilimin nispeten fazla olması Anglosakson'daki neoliberal ekonomik düzen ile Kıta Avrupası'ndaki refah devleti anlayışındaki çekişmeye de ışık tutmaktadır. Yine de her iki geleneğin de neoliberal ekonomik düzenden ziyade bu düzenin işleyiş tarzına bir itirazları olduğu belirtilebilir. Örneğin Almanya AfD zaten başlangıçta liberal, ordoliberal veya neo-liberal ekonomi politikalarının hâkim olduğu Avrupa şüpheli bir parti olarak tasarlanmıştır fakat sosyal demokrat ve muhafazakâr parti olmak üzere ağırlıklı iki siyasi sistem arasında oluşan aşırı sağ boşluğu emmeye başlayarak aşırı sağ kanada kaymıştır.

AfD'nin ekonomik ideolojisi, genel olarak serbest piyasa prensipleri ve ekonomik milliyetçilik üzerine odaklanmaktadır. Parti, Alman ekonomisini korumayı, yerli işçilerin çıkarlarını savunmayı ve göçmenlere karşı sıkı kontrol politikalarını desteklemektedir. AfD, Almanya'nın AB'deki rolünü sorgulayan bir tutuma sahiptir ve Euro bölgesindeki ekonomik entegrasyona karşı çıkar. Parti, Almanya'nın milli para birimi olan Euro'yu terk etmeyi ve eski para birimi olan Alman Mark'ını geri getirmeyi savunmaktadır. Ekonomik politikaları açısından AfD, vergi indirimleri, işverenlerin düşük maliyetli iş gücüne erişimini kolaylaştıran düzenlemeler ve refah devletinde kısıtlamalar gibi serbest piyasa odaklı politikaları desteklemektedir. Aynı zamanda, Alman ekonomisindeki korumacı önlemleri ve küreselleşmeye karşı daha sıkı kontrolü savunmaktadır.

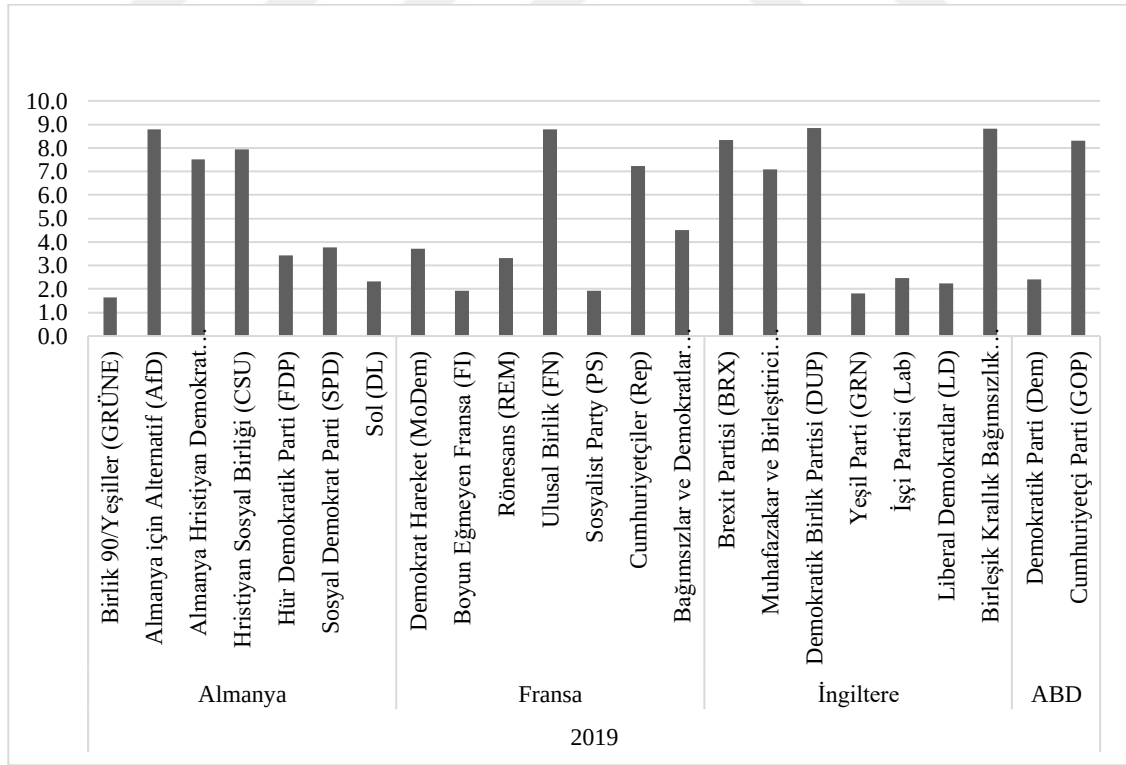
Benzer şekilde FN'nin ekonomik ideolojisi de genel olarak ekonomik milliyetçilik, korumacılık ve refah devleti politikalarına odaklanmaktadır. Parti, tarihsel olarak korumacı ekonomi politikalarını savunmuş ve küreselleşmeyi eleştirmiş olsa da, mevcut ekonomik platformu, daha düşük vergiler, azaltılmış hükümet müdahalesi ve kuralsızlaştırma gibi ekonomik liberalizmin bazı unsurlarını bünyesinde barındırmaktadır. FN küresel serbest ticaretin rekabete yol açan, işletmeleri fiyatları düşürmeye zorlayan ve neticesinde işletmelerin emeğin ucuz olduğu yerlere taşınmasına sebep olan düzene itiraz etmektedir. Yani genel olarak küreselleşme, serbest ticaret ve göçün iş piyasası üzerindeki etkisi hakkında endişeleri dile getirmektedir. Çünkü bunların işletmelerin Fransa'yı terk etmesine ve böylece orada işsizliğin oluşmasına neden olduğuna inanmaktadır. Bu da hükümetlere sosyal yük ve kısır bir döngü olarak artan

işsizliğe sebep olmaktadır. Parti böylece ekonomik milliyetçiliği teşvik etme ve ticari ve ekonomik konularda uluslararası işbirliğinden çok ulusal çıkarlara öncelik verme eğilimindedir. FN'nin ekonomi politikaları genellikle Fransız vatandaşları için sosyal refah programlarını ve küçük/orta ölçekli işletmeleri desteklemeyi vurgular. Parti, bürokrasi ve düzenlemeleri azaltmayı, vergileri düşürmeyi ve ekonomik kendi kendine yeterliliği teşvik etmeyi savunmaktadır. Bu politikalar, ekonomik milliyetçilik ve muhafazakâr ekonomi gibi sağcı ekonomik ideolojilerle daha yakından uyumludur. Genel olarak AfD ve FN'nin ekonomik ideolojisi, popülist bir yaklaşımı yansıtmaktadır. Parti, ekonomik belirsizlik ve göç konularını birleştirerek, ekonomik kaygıları göçmenlere bağlayarak göçmen karşıtı bir söylem geliştirmiştir.

Bir diğer örnek İngiltere Brexit Partisidir. Nigel Farage liderliğindeki Brexit Partisi, ülkenin AB'den çekilmesini savunmak amacıyla kurulmuştur. Partinin odak noktası, ayrıntılı ekonomik politikalardan ziyade öncelikle Brexit konusu olsa da, genellikle sağcı popülist olarak kategorize edilebilir. Brexit Partisi'nin ekonomi üzerindeki konumu, siyasi yelpazenin sağ tarafına doğru eğilmektedir. Brexit Partisi, Birleşik Krallık'ın AB'den ayrılmasını ve bağımsız bir ülke olarak daha güçlü bir ekonomi oluşturmasını hedefleyen bir ekonomik ideolojiye sahiptir. Parti, AB'nin ağır düzenlemelerinden ve ticaret politikalarının belirlenmesindeki kısıtlamalardan kurtulmanın Birleşik Krallık için ekonomik fırsatları artıracağını savunur. Brexit Partisi, serbest ticaretin teşvik edilmesini, iş dünyasına daha fazla özgürlük ve düşük düzeyde düzenlemeleri desteklemeyi amaçlar.

Benzer şekilde UKIP, genel olarak serbest ticaretin teşvik edilmesi, düşük düzeyde düzenlemeler ve daha bağımsız bir ekonomik politika izlenmesi üzerine odaklanan liberal bir ekonomik ideolojiye sahiptir. Parti, AB'nin ağır düzenlemelerine ve kontrolüne karşı çıkarak, Birleşik Krallık'ın kendi ticaret anlaşmalarını yapabilmesini ve ulusal düzeyde ticaret politikalarını belirleyebilmesini savunur. Genel olarak İngiltere'de Brexit ve UKIP, ABD'de Trump gibi aşırı sağ parti ve liderleri aşırı sol ekonomik düzeni net bir şekilde reddetmekte ve aşırı sağ ekonomik düzenin reform geçirmesi gerektiğine inanmaktadır. İki partinin de Brexit'e verdikleri destek, İngiltere'nin kendi ekonomik çıkarlarını sürdürmesine, ticaret anlaşmalarını bağımsız olarak müzakere etmesine ve düzenleyici çerçeveler üzerinde kontrolü yeniden kazanmasına olanak sağlayacağı inancına dayanmaktadır.

Anglosakson göçmen karşıtı partilerin ekonomik anlamda siyaseti dizayn edebilme kabiliyetlerinin daha yüksek olduğu söylenebilir. Bulguların da gösterdiği üzere ekonomi parametrelerinin göçmen karşıtlığını artırma düzeyleri Almanya ve Fransa'ya göre ABD ve İngiltere'de daha yüksektir. Anglosakson ülkelerdeki ana akım partilerin göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin politikalarını uygulaması diğer taraftan Almanya'nın Yunanistan örneğinde olduğu gibi yardım ve karşılıksız tasarruflara devam etmesi bunun en önemli örneklerindendir. Bu açıdan Anglosakson ülkelerinde göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin anaakımlaşması ve dolayısıyla normalleşmesi dikkate çekicidir. Çünkü özellikle UKIP ve Brexit gibi popülist partilerin politika talepleri muhafazakâr parti gibi anaakım partiler tarafından uygulanmaktadır. Özdemir ve Kanat (2020: 2355) çalışmasının da iddia ettiği gibi neoliberal dönemde İngiltere'deki partilerin program ve sosyo-ekonomik düzen anlayışları arasındaki fark bulanıklaşmıştır. Bu yüzden göçmen karşıtı aşırı sağ partilerdeki oy düşüşleri göçmen karşıtı aşırı sağ anlayışın gerilediği anlamına gelmemektedir. Aşırı sağ partilerin karakteristik özelliğini ortaya koyabilecek bir diğer olgu onların sosyal değerlere göre sınıflandırmalarıdır. Şekil 5.2'de Partilerin mevcut sosyal değerlere göre sınıflandırmasına yönelik veriler yer almaktadır.

Şekil 5.2. Partilerin mevcut sosyal değerlere göre sınıflandırması (0= çok liberal / 10= çok muhafazakâr)

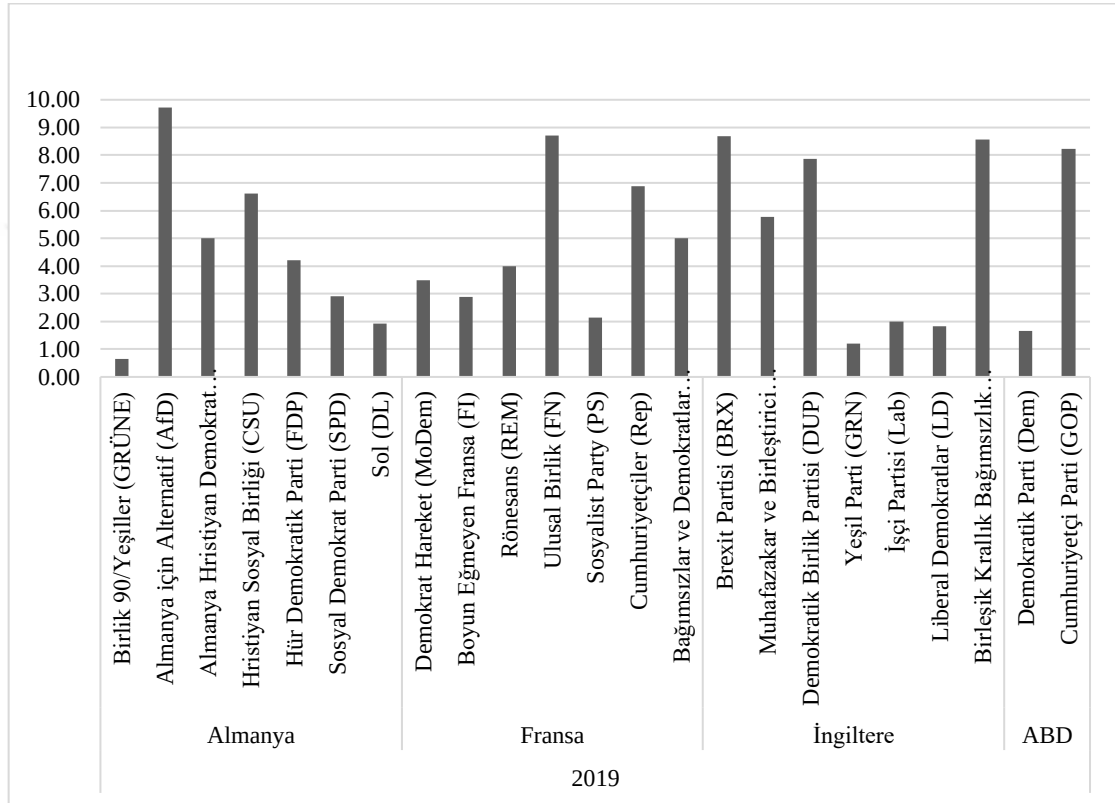
Kaynak: (Norris, 2019).

Şekil 5.2 AfD, FN, BRX, UKIP ve Cumhuriyetçi Parti'nin sosyal değerlere göre sınıflandırılmalarında oldukça muhafazakâr olduklarını göstermektedir. AfD, geleneksel aile yapısına, milli kültüre ve Almanya'nın ulusal egemenliğine vurgu yapmaktadır. Bu noktada, parti genellikle muhafazakâr değerleri savunan seçmenlerin dikkatini çekmektedir. Benzer şekilde FN de geleneksel aile değerlerini savunurken, laikliğe ve Fransız kimliğine vurgu yapmaktadır. Ayrıca, güçlü bir devletin gerekliliğini, ulusal egemenliği ve sınırların korunmasını önemsemektedir. Bu nedenle, parti genellikle muhafazakâr seçmenlerin dikkatini çekmektedir. AfD gibi diğer pek çok parti sağcı muhafazakâr bir geçmişe sahip birkaç halk figürü tarafından kurulmuş veya bu figürlerle dönüştürülmüştür. Böylece liberal, Hristiyan köktendinci ve ulusal muhafazakâr akımları bir araya getirebilmişlerdir. Dolayısıyla bu onların heterojen bir yapıya tepkili olabileceklerine yönelik teorik bilginin de doğruluğu açısından önemli bir veri oluşturmaktadır. Çünkü zamanla göçmen karşıtı bir pozisyon almışlardır.

Anglosakson ve Kıta Avrupası muhafazakarlığı Şekil 5.1. ve Şekil 5.2. göz önüne alındığında tipik özellikler göstermiştir. Örneğin temel ideolojik vurgularına dikkat edildiğinde Anglosakson muhafazakarlık, serbest piyasa ekonomisi, küçük devlet ve bireysel özgürlük gibi liberal değerlere odaklanır. Kıta Avrupası muhafazakarlığı ise daha çok sosyal dayanışma, devlet müdahalesi, korporatizm ve sosyal refah politikaları gibi toplumsal konulara vurgu yapar. Toplumsal konulardaki yaklaşımlarında ise Anglosakson muhafazakarlık, genellikle kültürel muhafazakarlıkla birleşir ve geleneksel aile değerlerini, dini özgürlüğü ve milliyetçilik gibi konuları vurgular. Kıta Avrupası muhafazakarlığı ise genellikle daha ılımlı bir tutum sergiler ve laiklik, çokkültürlülük ve insan hakları gibi konulara daha fazla önem verir. Dahası Kıta Avrupası demokrasileri, hükümetlerin normalde koalisyonlar tarafından oluşturulduğu parlamenter sistemler geliştirmiştir. İki partili sistemler istisnadır ve keskin bir şekilde kutuplaşma görülmemektedir (Pappi, 1996: 272). Dolayısıyla göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin anaakım olmaları daha zor olabilmektedir.

Bu bulgulara göre Anglosakson ülkelerde anlamlı bir farklılık göze çarpmaktadır. Almanya ve Fransa'da göçmen karşıtı aşırı sağ partilerin politikalarına düşük de olsa bir direnç görülürken İngiltere'de muhafazakâr parti bu politikalara programlarında yer verebilmektedir. Dolayısıyla Kıta Avrupası ülkelerinde aşırı sağ partiler göçmen karşıtı

politikaları özelinde koalisyonda yer alabiliyorken Anglosakson ülkelerde iktidara gelebilmekte hatta Brexit örneğinde olduğu gibi AB üyeliğinden vazgeçecek kararlar alabilmektedir. Göçmen karşıtlığını bir hükümet politikası haline getirmek Anglosakson ülkeleri açısından daha kolay olabilmektedir. Fakat nihayetinde aşırı sağ partiler her iki gelenekte de heterojen bir yapıya karşı çıkmaktadır. Partilerin etnik azınlık konusundaki tutumlarını ortaya koyan Şekil 5.3 bu veriyi destekler niteliktedir.

Şekil 5.3. Partilerin etnik azınlık hakları konusundaki konumu (0 Azınlık haklarına güçlü desteği, 10 Azınlık haklarına güçlü karşı çıkmayı ifade eder)

Kaynak: (Norris, 2019).

Burada söz konusu popülist sağ partilerin azınlık haklarına karşı güçlü bir itirazı temsil ettikleri görülmektedir. AfD burada 10 üzerinden yaklaşık 9,8 ile en üst sırada yer almaktadır. AfD, Almanya'da azınlıklarla ilgili politikalarda daha muhafazakâr bir yaklaşım benimsemektedir. AfD'nin bazı üyeleri, Alman kültürünün ve ulusal kimliğin korunmasını vurgulayarak azınlıklara karşı daha katı bir tutum sergilemiştir.⁴⁹ Parti,

⁴⁹ Örneğin aşırı sağcı AfD'nin Saksonya eyaletindeki başkanı Anhalt Türk kökenli Almanlar için 'çamur kulübelere ve birden fazla eşlerine' geri dönmesi gereken 'deve sürücüler' gibi ifadeler kullanmış ve bu ifadeleri çok tepki toplamıştır (Martin, 2018). İfadelerinden dolayı istifa etmek zorunda kalan siyasetçi için parti içinden gelen yorumlar göz önüne alındığında açıkça ırkçılık kınanmamış sadece ileri gildiğine dair beyanlarda bulunulmuştur.

göçmenlerin Almanya'ya entegrasyonu konusunda daha sıkı politikalar talep etmiş ve bazı durumlarda azınlıkların kültürel farklılıklarını vurgulayarak Alman toplumunun birlik ve bütünlüğünü öne çıkarmıştır. Ancak, AfD'nin tüm üyelerinin etnik azınlık hakları konusunda aynı görüşlere sahip olmadığını ve parti içinde farklı bakış açılarının da olduğunu belirtmek gerekir. Bazı üyeler, etnik azınlıkların haklarına açıkça karşı çıkmak yerine, ulusal kimlik, kültürel uyum veya ekonomik faktörlerle ilgili endişelere dayalı olarak daha katı göçmenlik politikalarını savunmaktadır. AfD'nin resmi parti programının da etnik azınlık haklarını açıkça reddetmediğini de vurgulamak gerekir. Parti genel olarak ulusal egemenlik, göç kontrolü ve Alman kültür ve değerlerinin korunması gibi konuların üzerinde durmaktadır.

Fransa, İngiltere ve ABD'deki aşırı sağ partilerde de bu değerler 8'in üzerindedir. Buna göre popülist sağ partiler etnik azınlık haklarına şüphe ile bakıyorken diğer partiler bu konuda daha liberal tutum sergilemişlerdir. FN'nin lideri Marine Le Pen'in açıklamaları ve parti manifestosu, azınlık gruplarının entegrasyonunu vurgulayan ve Fransız kültürünün korunmasına odaklanan politikaları desteklemektedir. FN, göçmenlere yönelik daha sıkı kontrol politikalarını savunurken, Fransız vatandaşları arasında da etnik kökenin ve kültürel farklılıkların azınlıklaştırıcı bir etkisi olduğunu öne sürer. Parti, milli birliği ve Fransız değerlerini korumak adına azınlıkların kültürel farklılıklarını vurgular ve daha katı vatandaşlık yasalarını savunur. Ancak parti ırksal veya etnik ayrımcılığa karşı olduğunu resmen vurgulamaktadır. Marine Le Pen, Ocak 2011'de FN'nin başkanı seçildiğinden beri, iktidara yükselme stratejisi, partiyi 'diğerleri gibi' bir parti yapmak amacıyla 'şeytansızlaştırmayı' veya ana akımlaştırmayı içermektedir. Bu amaçla anti-Semitik veya revizyonist sözler söylemekten kaçındığı gibi babasının anti-Semitik sözlerini de kınamıştır (Mayer, 2016). Yine de belirtilmelidir ki partinin asimilasyon ve ulusal tercih vurgusu kısıtlayıcı ve dışlayıcı olarak görülebilmekte ve potansiyel olarak etnik azınlık topluluklarının haklarını ve eşitliğini baltalayabilmektedir.

Kıta Avrupası geleneği genellikle azınlık hakları konusunda daha kapsamlı bir hukuki ve siyasi çerçeveye sahiptir. Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi gibi uluslararası sözleşmeler ve Kopenhag Kriterleri gibi AB normları, azınlık haklarına ilişkin standartları belirlemiştir. Bu çerçeve, azınlıklara dil, kültür, eğitim ve siyasi katılım gibi konularda koruma sağlamayı amaçlamaktadır. Anglosakson geleneği ise daha çok

bireysel haklara vurgu yapar ve genellikle özgürlüklerin genel bir çerçeve içinde korunmasına odaklanır.

Almanya ve Fransa’da azınlık haklarına karşı duruşun nispeten Anglosakson geleneğindeki partilerden daha yüksek olması azınlık haklarına yönelik çok fazla imtiyazın verilmesi düşüncesinden kaynaklanıyor olabilir. Çünkü Kıta Avrupası geleneği, azınlıkların kültürel ve dil haklarını korumaya daha fazla önem verir. Azınlık dillerinin resmi veya bölgesel statüsü, kültürel mirasın korunması ve azınlıkların kendi kültürlerini yaşatma hakkı gibi konular genellikle Kıta Avrupası’nda daha fazla vurgulanmaktadır. Bu durum da Kıta Avrupası ülkelerindeki aşırı sağ partilerin söz konusu ülkelerin kültürlerinin tehdit altında olduğu düşüncesini yaymaya ve bu düşüncenin destek görmesine sebep olabilmektedir. Dahası

Kıta Avrupası geleneği, azınlıkların özerklik ve özyönetim taleplerine daha açık bir pozisyonda gibi görünmektedir. Bu, yerel yönetimlerin geniş bir yetkiye sahip olduğu federal veya bölgesel yapıları içermektedir. Azınlıklara daha fazla politik katılım ve karar alma süreçlerinde etkinlik sağlamayı hedefler. Kıta Avrupası geleneği, azınlık haklarının korunması ve teşvik edilmesi için pozitif ayrımcılık ve kota sistemleri gibi politik önlemlere daha fazla önem verir. Azınlıkların siyasi ve ekonomik alanlarda daha fazla temsil edilmesini sağlayan bu politika da popülizm çağında aşırı sağ partiler için kullanışlı bir araç haline gelebilmektedir. Anglosakson geleneğinde ise merkeziyetçi yapısından dolayı Kıta Avrupası’ndan farklı olarak azınlıklara yönelik daha mesafeli bir yaklaşıma sergilenmektedir.

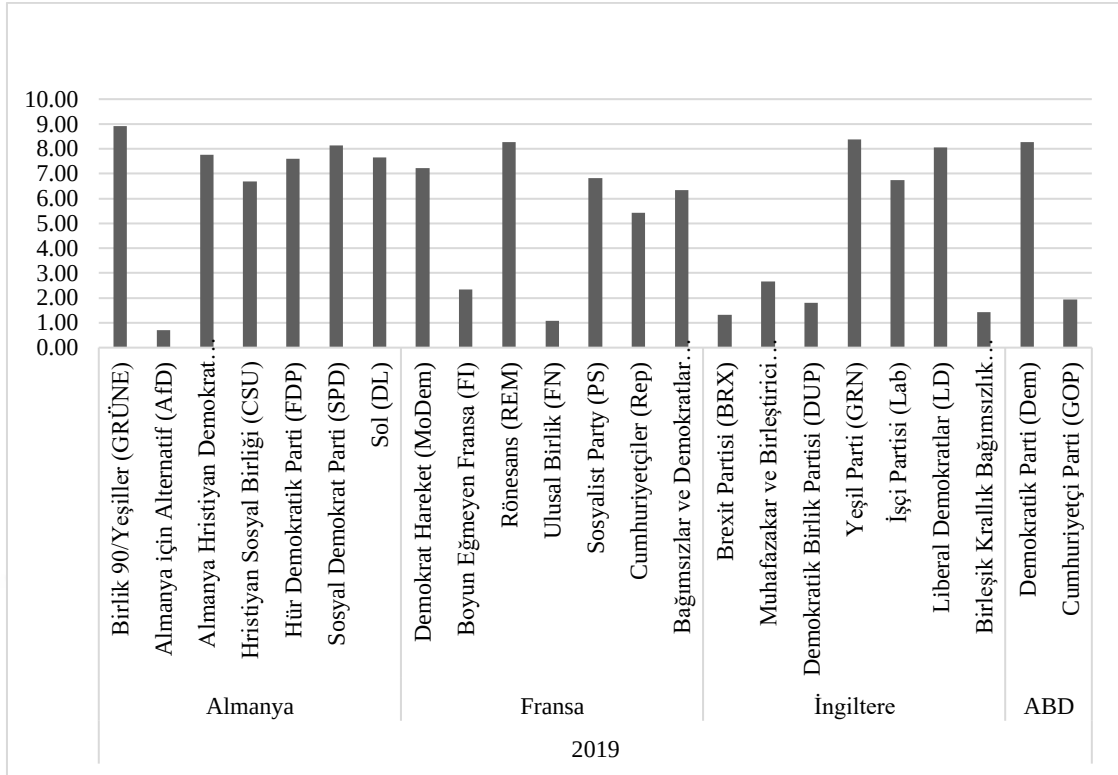
UKIP ve Brexit Partisi de azınlık hakları konusunda genellikle muhafazakâr bir yaklaşım benimsemektedir. Her iki parti de İngiltere’nin egemenliğini ve milli çıkarlarını vurgularken, azınlık hakları konusunda daha katı ve sınırlayıcı politikaları desteklemişlerdir. Bu politikalar yani göçmen kontrolüne yapılan vurgu ve her iki tarafça kullanılan retorik bölücü bir atmosfer yaratabilmekte ve ayrımcı tutumları sürdürmeyi teşvik edebilmektedir. UKIP lideri Farage etnik azınlıklardan oluşan adayları etrafında topladığı bir mitinginde ırkçı olmadığını vurgularken parti üyelerinden Sanya-Jeet Thandi göçmen karşıtı kampanyanın seçimleri bir “biz” ve “onlar” oyununa dönüştürdüğünü bunun da UKIP’in ırkçı bir parti olmadığı iddiasını baltaladığını ve kendisinin bu oyunda “onlar”dan yana olduğunu vurgulamıştır (Craig, 2014).

ABD’de Trump yönetiminde de etnik azınlık haklarında ciddi sorunlar yaşanmıştır. Trump bir yandan “Ne yazık ki, büyük şehirlerimizde çok büyük miktarda şiddet içeren suçlar siyahlar ve İspanyollar tarafından işleniyor...” (Keneally, 2018) diyerek etnik azınlıkları güvensizliğin temel sorumluları olarak işaretlerken öte taraftan “Dwayne Wades'in kuzeni Chicago'da bebeğini gezdirirken vurularak öldürüldü... Afrikalı-Amerikalılar Trump’a oy verecek!” (Helmores, 2016) ifadeleri ile beyaz olmayanların da oyuna talip olmaktadır.⁵⁰

Almanya ve Fransa’da yabancıların refah devleti üzerinde yük oluşturdıklarına yönelik itirazlara rağmen bu anaakım partiler tarafından bir devlet politikası haline gelmemektedir. Kıta Avrupası ülkelerindeki aşırı sağ partiler göçmenlere açık bir şekilde veya etnik kimlik üzerinden karşı çıkmaktan ziyade daha çok değerler üzerinden itiraz etmektedir. Fakat Anglosakson ülkeleri Müslümanların ve siyahilerin ülkelerinde terörü arttırabileceğine yönelik net ifadelerle sıkı göçmen politikalarının uygulanması gerektiğini belirtmektedir.

Azınlık haklarına yönelik tutum ile ilişkili olarak görülebilecek bir diğer konu milliyetçilik, çokkültürlük veya çoktarafılığa yönelik yaklaşım olacaktır. Şekil 5.4 partilerin milliyetçilik ve çoktarafılık konusundaki konumuna işaret etmektedir. Burada da popülist sağ partilerin milliyetçiliğe çok fazla önem verdiği ve çoktarafılık veya çokkültürlülüğe destek vermedikleri görülmektedir. Popülist sağ partilerin ötekileri kültürel yozlaşmaya sebep olabilecekleri veya güvenlik zaafı oluşmasına neden olabilecekleri gerekçesi ile homojen bir toplum tahayyülü kurmaları bu tablodaki veriler açısından anlamlı görünmektedir. Yine AfD bu açıdan milliyetçiliğe en güçlü desteği sunan parti olarak dikkat çekmektedir. 2’nin altında değer alan FN, BRX, UKIP ve Cumhuriyetçi Parti de milliyetçiliğe güçlü destek veren diğer popülist sağ partiler olarak tanımlanmıştır. Burada çokkültürlülük veya çoktarafılık konusunda ise yine tam tersi olacak şekilde diğer liberal ve sol partilerden güçlü destek olduğu görülmektedir.

⁵⁰ Trump az da olsa gerçekten de “beyaz” olmayanlardan da oy almıştır. Bunun sebeplerine yönelik düşünce, bizlere Fanon’un beyaz üstünlükçülüğün etkilerini ve sömürgecilik altında yaşayan siyah bireylerin kimlik ve benlik algıları üzerindeki etkilerini inceleyen “Siyah Deri Beyaz Maske” eserindeki tahlilleri hatırlatır. Eserde Fanon siyah bireylerin beyazların standartlarına uymak için nasıl çaba gösterdiklerini ve bunun sonucunda kendi kimliklerini reddettiklerini anlatır (Bkz. Fanon, 2014). Trump’ın oy çağrısı ve buna verilen kısmi karşılık da bu çerçevede değerlendirilebilir.

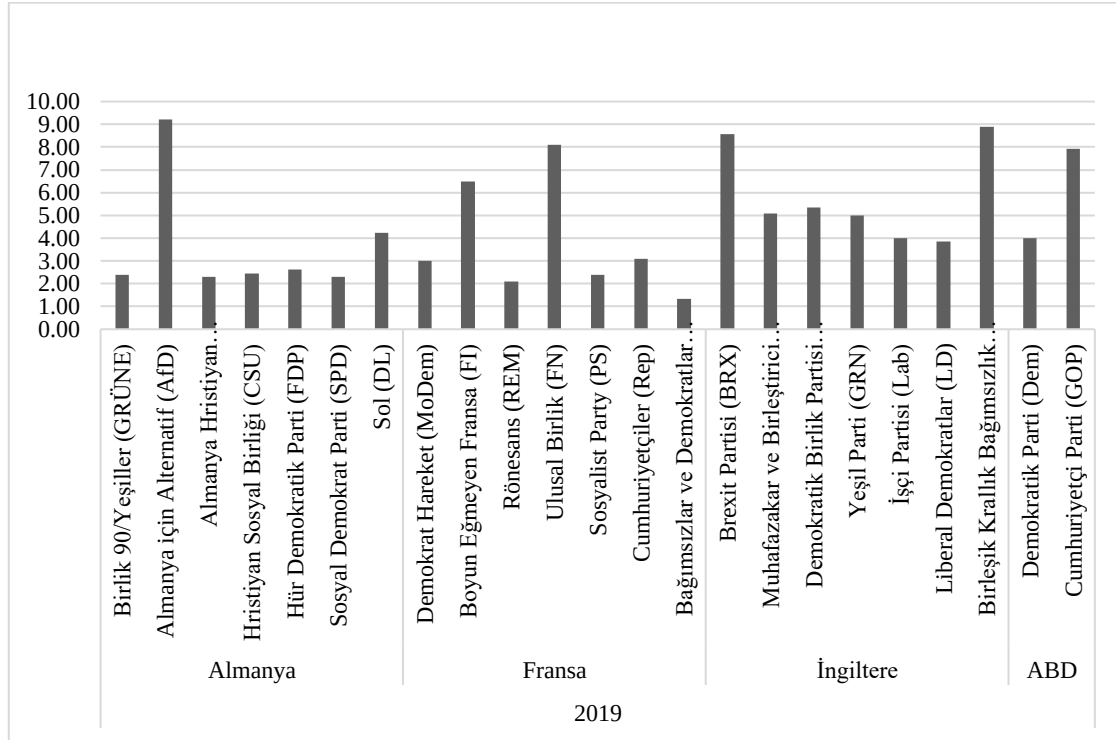

Şekil 5.4. Partilerin milliyetçilik ve çoktaraflılık konusundaki konumu (0 Milliyetçiliğe, 10 Çoktaraflılığa güçlü desteği ifade etmektedir)

Kaynak: (Norris, 2019).

Heterojen bir toplum tahayyülü açısından Almanya ve Fransa’da anakım partilerin radikal sağ çizgisine doğru yönelmeleri Anglosakson ülkelerdekine oranla daha düşük düzeyde kalmaktadır. Siyasal etki açısından değerlendirildiğinde ABD ve İngiltere’de yabancı düşmanlığı ya da kısıtlayıcı göçmen politikası diğer muhafazakâr veya liberal partilerden de destek görerek bu politikaların anaakımlaşmasına imkan tanımaktadır. Nihayetinde Anglosakson geleneği, genellikle liberal uluslararası ilişkiler anlayışıyla bağlantılı olarak, daha çoktarafli bir yaklaşım benimser. Bu, uluslararası işbirliği, uluslararası kuruluşlar ve hukukun üstünlüğü gibi değerlere dayanır. Fakat Fransa ve Almanya’da liberal partilerin bu anlamda geçişleri oldukça riskli görülmekte ve bu geçişlerden ziyade aşırı sağ düşüncenin bir konsolidesi şeklinde oluşmaktadır. Çünkü Kıta Avrupası geleneğinde daha çok devlet merkezli bir yaklaşım benimsenir ve uluslararası ilişkilerde devlet egemenliği ve ulusal çıkarlar üzerinde durulur. Söz konusu durum, ulusal egemenlik ve devletin gücüne dayalı bir çerçeve içinde uluslararası ilişkileri şekillendirir. Dolayısıyla Trump’ın seçimlerde demokrat parti seçmeninden de destek almış olması bu açıdan şaşırtıcı olmamaktadır. Göçmen karşıtı partilerin diğer

politikacıları ve kendilerinden olmayan ötekileri yozlaşmış elit olarak gören temel özelliklerine dair bulgular da Şekil 5.5'te verilmiştir.

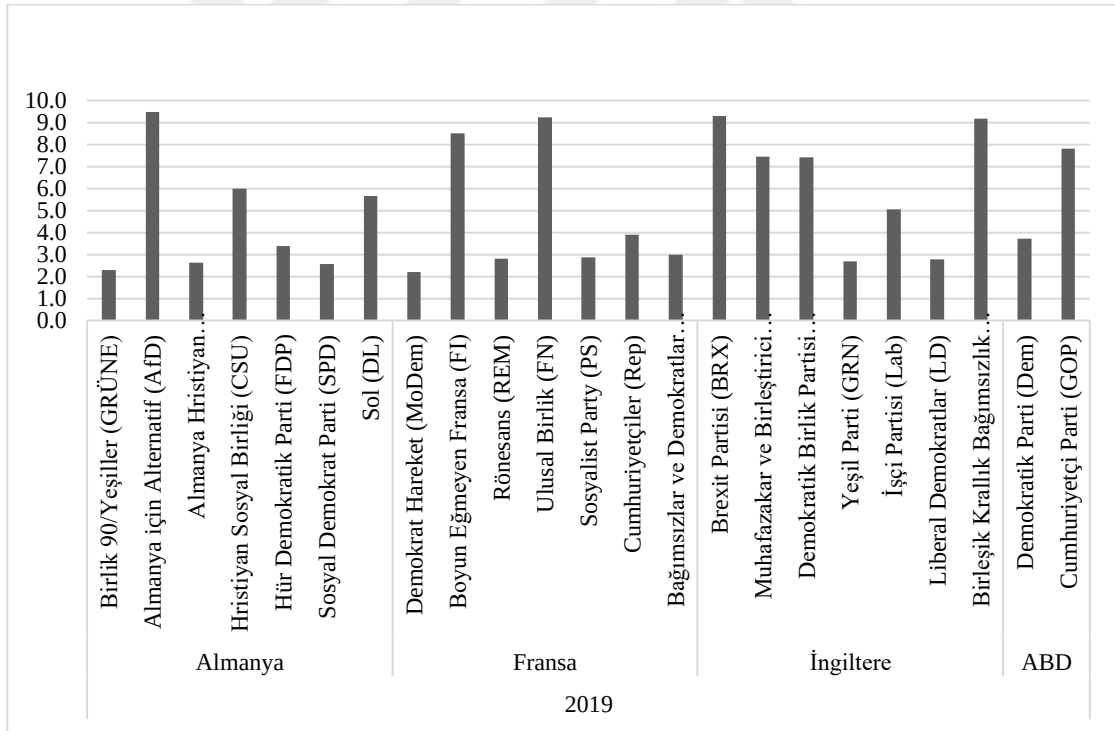
Şekil 5.5. Politikacıların dürüst mü yoksa yozlaşmış mı olduğuna yönelik partilerin kullandığı retoriğin sınıflandırması (0 Çoğu politikacının dürüst, 10 Çoğu politikacının yozlaşmış olduğuna yönelik güçlü kanıyı ifade etmektedir)

Kaynak: (Norris, 2019).

Şekil 5.5'te görüldüğü gibi Almanya'da AfD, Fransa'da FN, İngiltere'de Brexit ve UKIP ve ABD'de Cumhuriyetçi Parti 2019 verilerine göre politikacıların yozlaşmış elitler olduğunu en üst seviyede dile getiren partiler olmuşlardır. Bu da göçmen karşıtı popülist sağ partilerin politikacıları yozlaşmış elitler olarak kabul ettiği teorik bilgiyi doğrulamaktadır. Nihayetinde diğer sosyal demokrat, liberal veya sol partilerde bu oranın oldukça düşük olduğu görülmektedir. UKIP ve BRX, kendisini genellikle siyasi seçkinlere karşı duran ve siyasi sistemde güven ve hesap verebilirliği yeniden tesis etmeye çalışan bir parti olarak tasvir etmiştir. Avrupa Birliği'ni ve bürokrasisini siyasi yolsuzluğun ve ulusal egemenliğin erozyonunun bir sembolü olarak sunarak eleştirirler. BRX ve UKIP'in Brexit'e odaklanması ve İngiltere'ye AB'den ayrılma çağrısı yapması, kısmen AB kurumlarının demokratik olmadığı ve kazanılmış çıkarlardan etkilendiği inancından kaynaklanmaktadır.

Şekilde görülen aşırı sağ partiler, diğer partilerdeki politikacıların yolsuzluk, etik ihlaller ve rüşvet gibi yozlaşma eğilimleri sergilediğini iddia etmektedir. Bu partiler, bu politikacıların kendi çıkarlarını ve lobi gruplarını koruduğunu ve halkın çıkarlarını gözetmediklerini savunmaktadır. Ayrıca onlara göre diğer partilerdeki politikacılar gerçek anlamda halkın temsilcisi değiller ve kendi aralarında bir elit grubu oluşturmaktadırlar. Bu politikacıların halkın gerçek sorunlarına uzak olduklarını ve kendi ideolojik ve siyasi ajandalarını sürdürmeyi amaçladıklarını öne sürmektedirler.

AfD ve FN özelinde de bakıldığında bu partiler, diğer partilerdeki politikacıların AB ve küreselleşme politikalarını desteklediğini ve bu sayede ulusal çıkarları göz ardı ettiklerini iddia etmektedir. Parti, politikacıları ulusal egemenlikten ödün vermekle suçlamak ve kendi çıkarlarını AB ve uluslararası kuruluşlara bağlamakla eleştirmektedir. Tüm bu veriler literatür ve teorinin ortaya koyduğu popülist sağ partilerin temel özelliklerini ortaya koymaktadır.

Şekil 5. 6. Partilerin mevcut popülist veya çoğulcu söylem kullanımlarına göre sınıflandırılması (0 çoğulcu, 10 popülist retoriğe güçlü desteği ifade etmektedir)

Kaynak: (Norris, 2019).

Aşırı sağ partilerin bu temel özelliklerinin ne ölçüde popülist retoriğe destek anlamına geldiğine yönelik veriler Şekil 5.6'ta verilmiştir. Şekil 5.6'da görüleceği üzere çalışmanın örneklemini oluşturan ülkelerdeki popülist sağ parti olarak kabul edilen

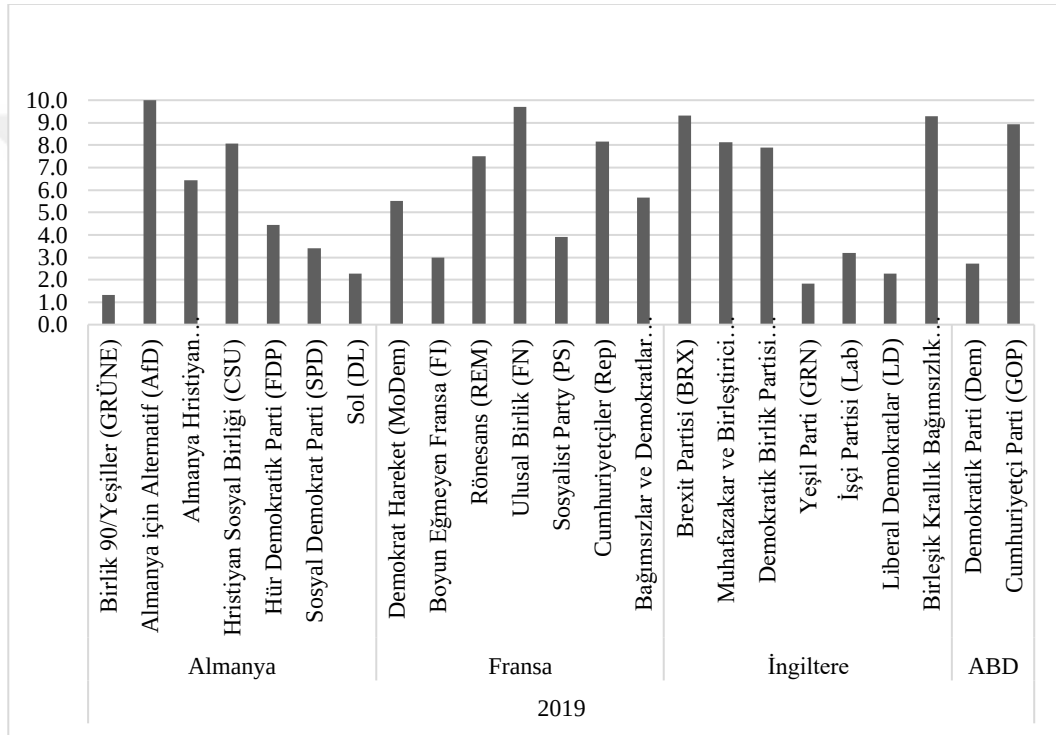
partilerin popülist retoriğe güçlü bir destekleri olduğu gözlenmektedir. Öte yandan düşünsel yaklaşımın iddia ettiği gibi popülist retoriğin burada çoğulculuk karşıtlığına denk geldiği de görölmektedir. Özellikle sağ popülizm açısından bu verilerle bu durum onaylanmaktadır. Popülizmin söylemsel yaklaşımının iddia ettiği gibi sol partilerde ise çoğulculuk karşıtlığının popülizmin ön koşulu olmadığı görölmektedir. Şekildeki değerler sol partilerin çoğulcu retoriğe destek verdiğini göstermektedir.

Almanya’da AfD, Fransa’da FN, İngiltere’de Brexit ve UKIP ve ABD Trump yönetimindeki Cumhuriyetçi Parti politik kampanyalarında ve söylemlerinde sık sık popülist retoriği kullanmışlardır. Bu partiler, göçmen karşıtlığı, milliyetçilik, AB’ye eleştirel bir yaklaşım ve "halkın sesi" olarak kendini tanımlayan bir politika izlemektedir. Bu popülist retorik, toplumda mevcut olan endişeleri ve hoşnutsuzlukları yansıtarak destekçi tabanını genişletmeyi amaçlamaktadır. Ancak, popülist retorik sıklıkla basitleştirici, kutuplaştırıcı ve aşırı bir dille birlikte gelir. Bu da siyasi tartışmaları çoğulculuk ve uzlaşma yerine düşmanlık ve ayrışma üzerine kurabilir. Bu nedenle, partilerin popülist retoriği, demokratik süreçlere ve toplumsal uyuma zarar verdiği gerekçesiyle sorgulanmaktadır.

Milliyetçilik veya azınlık hakları konusunda partilerin konumu, popülist retoriğe destek, sosyal değerlere dair veriler gibi popülist sağ partilere yönelik edinilen bilgiler onların göçmen karşıtı tutumları hakkında ipuçları vermiş olsa da Şekil 5.7 verileri bunu daha net ortaya koyabilecektedir. Beklendiği üzere aşırı sağ partiler kısıtlayıcı göçmen politikasına güçlü bir şekilde destek vermektedir. Yine AfD burada 10 üzerinden aldığı 10 değeri ile en çarpıcı sonucu ortaya koymuştur. Aşırı sağ parti olarak kabul edilen diğer ülkelerdeki diğer partilerin de 9 ve üzeri değeri aldıkları yani kısıtlayıcı bir göçmen politikasını destekledikleri görölmektedir. Diğer sosyal demokrat veya sol partiler ise liberal bir göçmen politikasını desteklemektedirler.

Anglosakson ülkelerdeki göçmen karşıtı tutumun Almanya ve Fransa’ya göre nispeten daha düşük düzeyde çıkması iki gelenek arasındaki neoliberal ve refah devleti anlayışı ayrımından kaynaklanıyor olabileceği düşünülmektedir. Neoliberal ekonomik düzenin öncü ülkeleri olan ABD ve İngiltere’de sermaye için ucuz işgücü her zaman talep edilen bir olgu olabilmektedir. Kuşkusuz sosyal devlet anlayışı da ülkenin zenginliklerini yabancılarla paylaşılmasına imkân vermesinden dolayı göçmen karşıtlığı

üretebilmektedir. Fakat neoliberal düzende sermayenin yoğun baskısından dolayı da kısıtlayıcı göçmen politikalarının tam anlamıyla uygulanabilmesi zor olabilmektedir. Bu durumda neoliberal ülkelerde ucuz işgücü talebi yerli vatandaşların işsiz kalmasına ya da daha düşük ücretlerle çalışmak zorunda kalmasına sebep olabilmektedir. Buna rağmen sermaye daha da güçleneceği için ekonomi verilerinde büyüme gözlemlenebilmektedir. Almanya’da ise karşılıksız tasarruflar ya da sosyal yardımlar yerli halkı düşen refahlarından yabancıları sorumlu tutmasına sebep olmaktadır. Göçmen karşıtı söylemin buralarda daha yüksek olmasının altında yatan dinamikler bunlardır.

Şekil 5.7. Partilerin göç konusundaki konumu (0 Liberal, 10 Kısıtlayıcı göçmen politikalarına güçlü desteği ifade etmektedir)

Kaynak: (Norris, 2019).

Genel anlamda aşırı sağ, ideolojik veya siyasi pek çok konuya atıfta bulunmaktadır. Örneğin antisemitizm, yabancı düşmanlığı veya ırkçılık en önemli ideolojik konulardandır. Öte yandan göç ve güvenlik gibi siyasi, dolayısıyla kültürel ve ekonomik konuların da aşırı sağ partilerin gündeminde yoğun bir şekilde yer aldığı görülmektedir (Mudde, 2022: 37). Aşırı sağın kampanya yürütme temaları farklı olsa da bu farklı temaların çoğu göç meselesi ile ilişkilendirilmektedir. Bu ilişkinin de genel anlamda ülkelerin dış ve iç siyasasına etkisi olmaktadır.

Anglosakson ülkelerde ekonomik, güvenlik ve ırksal kaygıların göçmen karşıtlığını daha çok tetiklediği görülmektedir. Trump'ın sıklıkla Beyaz üstünlükçü söylemi, Müslümanların ve diğer yabancıların suç üreten unsurlar olduğuna dair demeçleri ve ABD ekonomisinin bu unsurlar tarafından baltalandığına yönelik ifadeleri ABD'nin sıkı kısıtlayıcı göçmen politikası uygulamasına sebep olmuştur. Benzer şekilde İngiltere'de Teresa May Hindistan devlet başkanı ile serbest dolaşıma yönelik yaptığı anlaşmaya sadece sermayeyi dahil edip Hintli öğrencileri kapsam dışı bırakması da neoliberal ekonomik düzen ve küreselleşmenin iddia ettiği serbestliğin sadece sermayeyi kapsadığı ve insan hareketliliğini kısıtladığı anlamına gelmektedir. Hal böyle iken özellikle Anglosakson ülkelerde otoriter bir popülizm anlayışının yükseldiği gözlenmektedir.

Almanya ve Fransa'da ise benzer kaygılarla göçmen karşıtlığı yükseliyor olsa da ve bu partilere destek her geçen gün artıyor olsa da bu karşıtlığa yönelik politikalar tam anlamıyla anaakım haline gelememektedir. Çünkü anaakım partiler pozisyonlarını kolay bir şekilde göçmen karşıtı partilerin programına uyarlayamamaktadırlar. Fakat yine de Almanya'nın Fransa'ya nazaran göçmenlere yönelik daha liberal ve demokratik politikalar izlediği söylenebilir (Özdemir ve Bakan, 2016: 55). Sonuç olarak Anglosakson ülkelerdeki göçmen karşıtı popülist anlayış anaakım hale gelebiliyor, ABD'de parlamentoyu işgal girişiminde bulunabiliyor ve İngiltere'de AB'den ayrılma kararı aldırabiliyorken Kıta Avrupası'nda iç siyasete dair bu denli radikal etkilerde bulunamamaktadır.

Anglosakson ve Kıta Avrupası ülkelerindeki aşırı sağ partilerin genel karakteristiğini ve diğer partiler üzerindeki etkisini özetlemeye çalışmak siyasal dönüşüm açısından önemli ipuçları verebilecektir. ABD özelinde bakıldığında sağcı politikaları vurgulayan Cumhuriyetçi Parti'nin seçimlerindeki başarısının diğer siyasi partiler üzerinde önemli etkileri olduğu görülmektedir. Cumhuriyetçi Parti'nin muhafazakâr değerlere ve politikalara yaptığı vurguya yanıt olarak Demokrat Parti, platformunu daha geniş bir seçmen kitlesine hitap edecek şekilde değiştirmiştir. Bu, bağımsız ve ılımlı seçmenleri çekmek amacıyla mali sorumluluk, ulusal güvenlik ve sosyal değerler gibi belirli konularda daha ılımlı pozisyonların benimsenmesine yol açmıştır. Demokrat Parti'nin içindeki ilerici adaylar ve aktivistler Cumhuriyetçilerin savunduğu sağcı politikalara karşı bir güç olarak ortaya çıkmıştır. Gelir eşitsizliği, sağlık reformu, iklim

değişikliği ve sosyal adalet gibi konular, Cumhuriyetçilerin gündemine bir alternatif sunmaya çalışan Demokrat Parti içinde önem kazanmıştır. Cumhuriyetçilerin başarısı Demokratlardan ayrı olarak üçüncü tarafların Amerikan siyasetinde ilgi çekmesini de zorlaştırmıştır.

İki büyük partinin, Cumhuriyetçiler ve Demokratların hakimiyeti, üçüncü parti adaylarının seçim fırsatlarını sınırlamaktadır. Cumhuriyetçi Parti'nin başarısı, muhafazakâr seçmenlerin Cumhuriyetçi Parti içinde konsolidasyonuna yol açarak, benzer politika konumlarına sahip üçüncü partilerin önemli bir seçmen tabanı çekmesini zorlaştırmıştır. Böylece Cumhuriyetçi Parti'nin başarısı, Amerikan siyasetindeki genel politika tartışmalarını ve söylemi sağa kaydırmıştır. Partinin sınırlı hükümete, düşük vergilere, kurlsızlaştırmaya ve muhafazakâr sosyal değerlere yaptığı vurgu, daha geniş siyasi yelpazeyi etkilemiş. Diğer partiler ve siyasi aktörler, muhafazakâr seçmenleri çekmek için benzer duruşlar benimseyerek veya zıt bakış açıları sunarak, genellikle Cumhuriyetçi Parti'nin politika pozisyonlarıyla ilgilenmekte ve bunlara yanıt vermektedir. Cumhuriyetçi Parti, politika gündemini vergilendirme, sağlık, göç ve iklim değişikliği gibi alanlarda uygulamaya koyarken, diğer partiler farklı gündemler oluşturamamıştır. Bu, Cumhuriyetçi politikaların alternatif önerilerini veya eleştirilerini sunma girişiminde diğer partiler için de yeni politika oluşturma fırsatları sunmuştur.

UKIP ve Brexit Partisi'nin seçimlerdeki başarısı da, Birleşik Krallık'taki diğer siyasi partiler üzerinde önemli etkiler yaratmıştır. Örneğin UKIP ve Brexit Partisi'nin başarısının, Muhafazakâr Parti üzerinde, özellikle Avrupa Birliği ve göç konusundaki duruşu üzerinde dikkate değer bir etkisi olmuştur. Şöyle ki Muhafazakâr Parti, UKIP ve Brexit Partisi'ne ilgi duyan seçmenlerin endişelerini gidermek için daha Avrupa şüpheli bir pozisyon benimsemiş ve Brexit'i desteklemiştir. Bu değişim, partinin AB referandumuna ve müteakip müzakerelere verdiği destekte belirgin olmuştur. Muhafazakâr Parti ayrıca sağcı popülist partilerin dile getirdiği endişeleri gidermek için daha katı göçmen politikaları benimsemiştir.

Öte yandan sağcı popülist partilerin başarısı, İşçi Partisi'nin de ekonomi politikalarına yaklaşımını etkilemiştir. UKIP ve Brexit Partisi'ne ilgi duyan seçmenlerin desteğini yeniden kazanma çabasıyla İşçi Partisi, göç ve ekonomik küreselleşme gibi konularda duruşunu değiştirmiştir. Parti, daha korumacı ticaret politikalarını ve

ekonomiye artan hükümet müdahalesini savunarak iş güvenliği, eşitsizlik ve küreselleşmenin işçi sınıfı toplulukları üzerindeki etkisi hakkındaki endişeleri gidermeye çalışmıştır. Yeşiller Partisi ise sağcı popülist partilerin başarısını agonistik çekişme açısından bir fırsat olarak gören Mouffe ve Laclau'nun işaret ettiği yoldan gitmeyi tercih etmiş gibi görünmekte ve çevre sorunlarına ve sosyal adalete odaklanan kendi farklı politika platformunu daha katı şekilde vurgulamaya devam etmektedir. Parti, iklim değişikliğini ele alma, yenilenebilir enerjiyi teşvik etme ve ilerici sosyal politikaları savunma taahhüdünü vurgulayarak kendisini sağcı popülist partilerin ekonomik milliyetçiliği ve küreselleşme karşıtı söyleminden ayırmaya çalışmıştır.

Sağcı politikalara vurgu yapan AfD'nin de seçimlerdeki başarısı, Almanya'daki diğer siyasi partileri önemli ölçüde etkilemiştir. AfD'nin başarısının ana akım partiler, özellikle de muhafazakâr Hristiyan Demokrat Birlik (CDU) ve merkez sol Sosyal Demokrat Parti (SPD) üzerinde doğrudan etkisi olmuştur. Bu partiler, AfD'nin gündeme getirdiği sorunları ele almak ve politikalarını ve stratejilerini aşırı sağ partinin çekiciliğine karşı uyarlamak zorunda kalmışlardır. Söz konusu partiler AfD'nin yükselişine yanıt olarak göç, ulusal kimlik ve hukuk ve düzen gibi konularda pozisyonlarını değiştirmişlerdir. Ana akım partiler, kendi seçmen tabanlarını yabancılaştırmadan AfD'nin anlatısına karşı koymak için göç ve entegrasyon konusunda daha incelikli pozisyonlar geliştirmek zorunda kalmışlardır.

AfD'nin sağcı politika ve retorisi, siyasi tartışmanın merkezini sağa kaydırmış ve diğer partileri AfD'nin pozisyonlarına katılmaya ve bunlara yanıt vermeye yöneltmiştir. Bu, politika ayarlamalarına, ulusal kimlik ve güvenlik gibi konulara artan vurguya ve Almanya'da daha kutuplaşmış bir siyasi ortama neden olmuştur. Öte yandan partinin milliyetçi ve popülist gündemi, diğer partileri ulusal kimlik, kültürel koruma ve toplumsal değerler gibi konuları daha açık bir şekilde ele almaya sevk etmiştir. Bu, ana akım partiler içinde tartışmalara ve bu konulardan endişe duyan seçmenlerde yankı uyandırmak için platformlarında düzenlemelere yol açmıştır.

Fransa'da da FN'nin başarısının ana akım partiler, özellikle muhafazakâr Cumhuriyetçiler ve merkez sol Sosyalist Parti üzerinde doğrudan etkisi olmuştur. Bu partiler, FN tarafından gündeme getirilen sorunları ele almak ve politikalarını ve stratejilerini aşırı sağ partinin çekiciliğine karşı uyarlamak zorunda kalmışlardır. FN'nin

yükselişine yanıt olarak göç, ulusal kimlik, güvenlik ve düzen gibi konularda konumlarını değiştirmişlerdir. Diğer partiler FN'nin göç, ulusal kimlik ve kültürel koruma gibi konularda kendi seçmen tabanlarını yabancılaştırmadan FN'nin anlatısına karşı stratejiler geliştirmek zorunda kalmışlardır. Bu partiler FN'nin Avrupa şüphecisi duruşuna da yanıt olarak bu endişeleri ele almak ve Avrupa entegrasyonu, egemenliği ve AB konusundaki konumlarını formüle etmek zorunda kalmışlardır. FN'nin etkisi, ana akım partileri AB'ye yaklaşımlarını yeniden değerlendirmeye ve daha eleştirel duruşlar benimsemeye itmiştir.

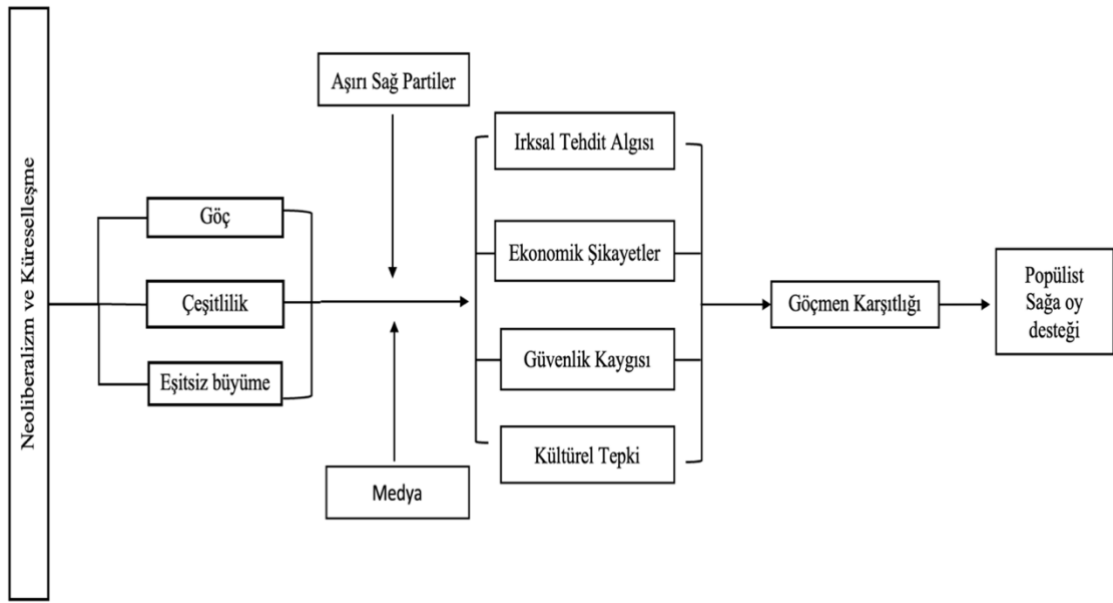
GENEL DEĞERLENDİRME VE SONUÇ

Dünya tarihi siyasal davranış açısından sürekli bir dönüşüm yaşamıştır. Dönemin koşullarına göre politikalar belirlenmiş ve yeni sistemler kurulmuştur. Emeğe yoğun ihtiyaç duyulduğu zamanlarda emeğin serbest dolaşımı için engeller kaldırılmış bir doygunluğa ulaşıldığında ise kısıtlayıcı politikalar uygulanmıştır. Bu da günümüzde sorun olarak nitelendirilen ve ötekileştirilen göçmenler yaratmıştır.

Dolayısıyla Adamson'un (2006: 168-169) belirttiği gibi göç yeni bir olgu değildir. Bununla birlikte, her zamankinden daha fazla hem nedenleri hem de sonuçları bakımından bir dizi başka küreselleşme süreciyle yakından ilişkili olan küresel bir olgudur. Ticaretin, finansın ve üretimin küreselleşmesi ve daha fazla küresel ekonomik bütünleşmeye yönelik genel eğilim, yeni yollar sağlayan gelişmiş endüstriyel ve gelişmekte olan ekonomiler arasında göç için yeni yollar fırsatlar sağlayan daha güçlü bağlar ve ağlar yaratırken, yeni ve daha hareketli emek havuzlarının da ortaya çıkmasına katkıda bulunmaktadır. Ekonomik küreselleşme, küresel eşitsizlik ve küresel ideolojik etkileşimler sonucunda oluşan bu hareketli emeğe tepkiler doğurmaktadır.

Teorik tartışma ve ampirik inceleme bu çalışmanın temel tartışması olan göçmen karşıtlığının siyasete etkisini açıklayacak modelin Şekil 6.1'de olduğu gibi tasarlanmasına olanak sağlamıştır. Buna göre göç tarih boyunca her zaman var olmuştur fakat küreselleşme ve neoliberalizm savaş dışında bunların kitlesel hale gelmesine imkân tanıyan temel olgular olmuştur. Azgelişmiş ülkelerin geçmesi gereken önemli bir aşama olan sanayileşme sürecini tamamlayamaması⁵¹ ve gelişmiş ülkelerin onları finansal kapitalizme zorlaması eşitsiz büyümeyi bu eşitsiz büyüme de küreselleşmenin etkisiyle Batı'ya göçü teşvik etmiştir. Neoliberal gelişim açısından hayati konuda olan bu emek göçünün günümüzde sorun haline gelmesinin yine neoliberal krize işaret ettiği

⁵¹ Emperyalist çağın başlangıcından 1950'li yıllara kadar azgelişmiş ülkeler genellikle sömürgeler ve yarı sömürgeler olmak üzere iki alt gruba ayrılmaktaydılar. Sömürge ülkelerde emperyalist ülkelerin dolaysız siyasi egemenliği söz konusu iken, yarı sömürge ülkelerde dolaylı siyasi egemenlik hâkim olmaktaydı. İkinci dünya savaşı ile birlikte sömürgeci devletlerin zayıflaması tüm dolaysız egemenlikleri de dolaylı egemenliğe dönüştürmüştür. Bu aşamadan sonra yaşanan hızlı sanayileşme ile yarı sömürge ülkelerin bazıları yarı sanayileşmiş egemenlik altındaki ülkeler olarak tanımlanabilecekken diğerleri yarı-sömürge olarak kalmışlardır (Mandel, 1995: 57-59). Neoliberal küreselleşme ile sanayisini tamamlamış gelişmiş ülkelerin azgelişmiş ülkelerin sanayileşmeleri üzerinde engeller çıkarıp ekonomiye dair reçeteler sunması yarı-sömürge ülkeler açısından sanayileşmeyi tamamlamayı zorlaştırmakta ve onları dolaylı egemenlik altında kalmaktan kurtulamaz hale getirmektedir.

Şekil 6.1. Göçmen karşıtı tutumu oluşturan tarihsel gelişim ve göçmen karşıtlığının siyasete etkisini açıklamaya yönelik Model

Kaynak: Şekil yazar tarafından oluşturulmuştur.

düşünülmektedir. Nihayetinde küreselleşme ve neoliberalizm ile eşitsiz büyümenin yanında gerçekleşen göç ve çeşitlilikle karşı karşıya kalınmıştır. Herhangi bir kriz anında bunlar kullanışlı olgular olarak tanımlanmaktadır. 2008 krizi ve Covid 19 ile yaşanan durgunluk bu olguları kullanıma açmıştır. Bu pratikler özellikle tarihsel çerçevede tartışıldığı gibi sürekli varlığını sürdüren ve zaman zaman güçlenen aşırı sağcı partiler için önemli ajitasyon unsurları olmuşlardır.

Neoliberalizm, rekabeti insan ilişkilerinin belirleyici özelliği olarak görmektedir. Vatandaşları, demokratik seçimleri en iyi alım ve satım yoluyla icra edilen tüketiciler olarak yeniden tanımlar. Bu süreç, liyakati ödüllendiren ve verimsizliği cezalandıran bir süreçtir. Pazarın planlamayla asla elde edilemeyecek faydalar sağladığını savunur. Rekabeti sınırlama girişimleri, özgürlüğe düşman olarak değerlendirilir. Vergi ve düzenleme en aza indirilmeli, kamu hizmetleri özelleştirilmelidir. Sendikalar tarafından emeğin örgütlenmesi ve toplu pazarlık, kazananlar ve kaybedenlerden oluşan doğal bir hiyerarşinin oluşumunu engelleyen piyasa çarpıklıkları olarak tasvir edilir. Eşitsizlik erdemli bir şey olarak yeniden şekillenmekte: fayda için bir ödül ve herkesi zenginleştirmek için damlayan bir zenginlik oluşturucu. Daha eşit bir toplum yaratma çabaları hem verimsiz hem de ahlaki açıdan yıpratıcıdır. Piyasa, herkesin hak ettiğini almasını sağlar (Monbiot, 2016). Neoliberalizm, bu amaç ve hedefleri liberalizm ve

küreselleşme eliyle gerçekleştirmektedir. Bu yüzdendir ki 2008 krizi halkın seçkinlere ve küreselleşmeye yönelik kitlesel öfkesini körükleyen duygulara, popülist demagogların desteklenmesine ve belgesiz göçmenlere, mültecilere, Müslümanlara ve beyaz olmayanlara karşı yönlendirilmiş bir sağcı öfke, nefret ve şiddet dalgasına yol açmıştır. Ekonomik kaygı, varoluşsal güvensizlik, kültürel korku ve ırksal tehdit düşüncesinin zirve yaptığı bu çağın sorumlusu insanların piyasaya tabi kılınmasına, sosyal bağların piyasa ilişkileri ile değiştirilmesine ve açgözlülüğün kutsallaştırılmasına sebep olan şeyin neoliberalizm olduğu görülmelidir. Böylece neoliberalizm ve küreselleşme büyük ölçüde eşitsizlikten beslenen ve büyüyen bir göçmen karşıtı otoriter popülizm için kuluçka görevi görmektedir.

Neoliberal düzenin himayesi altında, işçi ve orta sınıfların giderek daha fazla yoksullaştırıldığına, zenginler için devasa vergi indirimlerine, kamu hizmetlerinin dışarıdan temin edilmesine, sendikalara yönelik tam teşekküllü bir saldırıya ve kamu hizmetlerinin özelleştirilmesine varan bir süreç işlemektedir. Kamu kaynaklarının ve hizmetlerinin zenginlere ve kurumsal elitlere devam eden bu transferi, dijital, basılı ve görsel medya dahil olmak üzere önde gelen kültür kurumlarının kurumsal olarak devralınmasıyla eşleşmiştir. Medya otoriter popülistler tarafından devralınmakta bu da ötekilere tam teşekküllü bir saldırı anlamı taşımaktadır. Küreselleşme ve neoliberalizmin yarattığı bu süreç sağ popülizm ve medya aracılığı ile gözler önüne serilmektedir. Aşırı sağ partilerin bu saldırıları, her ne kadar haklı gerekçelere dayansa da, kullandıkları araçlar günah keçileri oluşturmaktadır. Medya ve aşırı sağ partiler bu krizlerden dolayı neoliberalizm ve küreselleşme eleştirisi yapsalar da daha çok yabancıları, göçmenleri ve Müslümanları suçlamaktadırlar. Bu da söz konusu ülke vatandaşlarında bir korku ve endişenin oluşmasına sebep olmaktadır. Çünkü sağ popülizm ve onun medyasının ifade ettiği gibi ekonomik çöküşe, güvenlik açığına, kültürel dejenerasyona ve demografik dönüşüm ya da ırksal azınlık konumuna düşmenin en temel sorumluları göçmenlerdir. Göçmenlere ve ötekilere düşmanlığın kapısını iyice aralayan bu politika göçmen karşıtı aşırı sağ popülüze desteği her geçen gün arttırmaktadır.

Nihayetinde küreselleşen bir dünyada insanların ve ekonomilerin bütünleşip topyekûn bir kalkınma ve kaynaşma yaşanacağına yönelik tahayyülün yeni krizler ve düşmanlıklar doğurduğu görülmektedir. Tarihsel anlamda çeşitli dönemlerde güç kazanıp

sonra yok olan göçmen karşıtı partilerin tahayyül edilen bu sürecin başarısızlığından dolayı tekrar güçlendikleri görülmektedir. Literatürün büyük bir kısmında bu partilere yönelik pek çok aşağılayıcı ve lanetleyici tanımlamalar mevcuttur. Ancak bu çalışmaya göre aşırı sağ partiler itirazlarının belki de pek çoğunda haklı durumdadırlar. Çünkü bu çalışmanın iddia ettiği gibi söz konusu sorunların çoğu eşitsizlikten, ulusal ekonomik egemenliğin yokluğundan, bağımlılıktan kısacası neoliberal hegemonyanın yarattığı koşullardan kaynaklanmaktadır. Dolayısıyla bu araştırmanın dünya sistemleri yaklaşımını benimsediği ifade edilebilir.

Söz konusu partiler doğrudan neoliberal düzene saldırmamaktadırlar. Hatta dönüşmüş, otoriterleşmiş veya demokrasinin tıkadığı noktalardan kurtulmuş bir neoliberal düzen tahayyülleri olabileceği de vurgulanmalıdır. Dolayısıyla söz konusu partilerin sorunları ifade etme araçları bu çalışma açısından eleştiri odağındadır. Neoliberal hegemonyanın yarattığı ekonomik göçmenler bu düzenin yarattığı eşitsiz büyümenin günah keçileri olmamalıdır. Neoliberalizm ve küreselleşme heterojen ve çokkültürlü toplumsal bir yapı ve sürekli bir büyüme vaat ederken, dünyanın pek çok ülkesi ekonomik krizlerle boğuşmakta ve yabancı düşmanı/göçmen karşıtı partilere destek artmaktadır. Çünkü insanların yaşadıkları bu sorunların tamamının göçmenlerden dolayı gerçekleştiği vurgulanmaktadır. Bunun en önemli araçları da aşırı sağ partiler ve medya olmaktadır. Etkili ve meşru görünmek için sağcı popülist parti liderleri medyaya bir platform olarak ihtiyaç duymaktadır.

Görüldüğü gibi kapitalizmin aşırı bir biçimi ya da finansal kapitalizmin zirvesi olarak kabul edilebilecek neoliberalizmin mali bir elit sınıfının çıkarlarına hizmet edecek şekilde güncellenme aşamasında olduğu söylenebilir. Bu güncellenme aşaması da faşist (Giroux, 2019), ırkçı, yabancı düşmanı bir siyasetin koşullarını üretmektedir. Bu çalışma, neoliberalizm ve küreselleşmenin yarattığı çeşitlilik, eşitsiz büyüme ve dolayısıyla göçün medya ve aşırı sağ partiler gibi önemli ajitasyon araçları tarafından ekonomiye, güvenliğe, kültüre ve etnisiteye dair ajitasyon unsurlarının oluşturulup göçmen karşıtı duyguların körüklenmesine ve böylece göçmen karşıtı popülist siyasetin desteklenmesine giden süreci tartışmıştır. Elbette göçmen karşıtlığını tetikleyebilecek unsurlar sadece bahsedilen bu dört unsur olmamaktadır. Ancak tarihsel sosyolojik anlamda incelendiğinde bu ülkelerde aşırı sağ hareketlerin çoğunun benzer nedenlerle göçmen

karşıtı tutum sergiledikleri görülmektedir. Yani ekonomik, kültürel ve ırksal güvensizlikler otoriter siyasete ve yabancı düşmanlığına yol açmaktadır.

Şekil 6.1.'de gösterildiği gibi göçmen karşıtı tutum ve popülist oy desteği vatandaşların korkusunu körükleyerek bu desteği sürdürülebilir hale getiren bir döngüye dönüşmektedir. Örneğin yüksek işsizlik oranı vatandaşları aşırı sağ partilerin göçmen karşıtı söylemlerini kabul etmeye, düşük işsizlik oranı ise vatandaşları bu retoriği reddetmeye yatkın hale getirmelidir. Fakat bu tek başına yeterli olmamaktadır. Göçmen karşıtlığını tetikleyen olgu aşırı sağ partinin veya yüksek işsizlik seviyesinin varlığı değil ikisinin arasındaki etkileşimdir (Cochrane ve Nevitte, 2014: 17-19). Burada bir kriz anında krizin sorumlusu olarak gösterilebilecek bir günah keçisi arayışı olduğu unutulmamalıdır. Belirtmek gerekir ki işsizliğin tek sorumlusu göçmenler değildir hatta göçmenler işsizliğin panzehiri bile olabilmektedir. Araştırmacılar yaptıkları çalışmada uzun vadede göçün AB ülkelerinde işsizliği azalttığını tespit etmişlerdir. Çalışmaya göre göçmen işçiler yerli işçileri tamamlamakta ve yaşlanan nüfusların ve beceri uyumsuzluklarının olumsuz sonuçlarını azaltmaktadır. Bu nedenle göç, bu ülkelerin uzun vadeli büyüme beklentilerini iyileştirmek için çok önemli de olabilmektedir (Esposito, Collignon ve Scicchitano, 2022). Görüldüğü gibi bir çatışma ortamının varlığı ya da güvenlik kaygısı tek başına göçmen karşıtlığı tutumu arttırmamaktadır. Bunu tetikleyen aracı unsurlar olmalı. Burada medya ve aşırı sağ partinin varlığı bu tutumları şekillendirmektedir.

Medya için her türlü aşındırıcı dil ve düzene meydan okuyan politikacılar önemli haber değeri taşımaktadır. Medya bu anlamda göçmen karşıtlığının oluşumunda önemli bir rol oynamaktadır. Bu rolün en temel özellikleri stereotipler ve önyargılar, dikkat çekme stratejileri, manipülasyon ve kışkırtma ve sınırlı perspektiflerdir. Zira medya, göçmenleri genellikle negatif bir şekilde temsil ederek, yaygın stereotipleri ve önyargıları pekiştirmektedir. Göçmenlere ilişkin haberlerde suç olayları, işsizlik, entegrasyon sorunları gibi olumsuzlukları vurgulayarak bunu gerçekleştirebilmektedir. Örneğin “Amerikalılar göçmenlerin yaşam tarzını ve ekonomiyi tehdit etmektedir. Anketlere göre Amerikalıların %70'i, göçmenlerin geleneksel ABD inançlarını ve geleneklerini tehdit ettiğine inanıyor” (Bell, 2014), şeklindeki haber Amerikan vatandaşlarının kültürel ve ekonomik sorunlarının tamamının sorumluları olarak göçmenlerin görülmesine ve

göçmenlere yönelik tepkilerin doğmasına sebep olabilmektedir. Öte yandan medya, olayları ve haberleri seçerken, göçmenlere ilişkin olumsuz veya çarpıcı olayları daha fazla vurgulayabilir. Göçmen karşıtı politikacıların veya grupların söylemlerine daha fazla yer verilerek, bu söylemlerin yayılmasına ve normalleşmesine katkıda bulunmaktadır. Dahası medya, bazen göçmenlere ilişkin haberleri ve olayları manipüle ederek, okuyucuları veya izleyicileri duygusal bir tepki vermeye teşvik edebilir. Göçmenlere karşı öfke, korku veya endişe duygularının körüklenmesi, göçmen karşıtlığının artmasına yol açar.

Medya, göçmenlerle ilgili haberlerde sıklıkla tek bir perspektifi yansıtabilir ve farklı görüşlerin sunulmasında eksiklikler olabilir. Bu da toplumda tek taraflı bir bakış açısının hâkim olmasına ve göçmen karşıtlığının artmasına katkıda bulunur. Medyanın bu rolü özellikle Anglosakson ülkelerinde yani Trump yönetimindeki ABD’de ve Brexit İngiltere’inde net bir şekilde görülmüştür. Özellikle Trump’ın göçmenlerin dahil olduğu münferit olayları vurgulayan ve bunları daha geniş sosyal meselelerle ilişkilendiren sözleri haber makaleleri veya yazıları tarafından etkisi arttırılarak verilebilmektedir. Örneğin, haberler göçmen kökenli bir kişi tarafından işlenen bir suç fiilini haber yaparken olay ile göçmenlik politikaları arasında bağlantılar kurabilmekte ve böylece göçmenlerin kamu güvenliği için önemli bir tehdit oluşturduğu algısını yaratabilmektedir. Dolayısıyla göçmenlere yönelik sert retoriğin medya tarafından geniş bir şekilde desteklendiği ve yaygınlaştırıldığı görülmektedir. Medya, göçmenlere yönelik sert önlemler ve sınırlamaların gerekliliği üzerine odaklanarak, göçmen karşıtı politikaların meşrulaştırılmasına katkıda bulunmaktadır.

Öte yandan aşırı sağ partilerin aracı rolleri de büyük öneme sahiptir. Aşırı sağ partilerin her geçen gün güç kazandığı Anglosakson ve Kıta Avrupası’nda ekonomik, kültürel, güvenlik ve ırka dair endişelerin tek başına göçmen karşıtlığına sebep olmadığına dair kanıtlar tarihsel arka planda sunulmuştur. Göçmen karşıtlığının arttığı dönemler aşırı sağ partilerin güçlendiği dönemlere denk düşmektedir. Analizlerde de görüldüğü gibi her ülke dinamikleri açısından farklılık gösterse de ABD, İngiltere, Almanya ve Fransa’da göçmen karşıtlığı ile ekonomik şikayetler, güvenlik kaygısı, kültürel tepki ve ırksal tehdit açısından anlamlı farklılıklar ve etkileşimler mevcuttur. Aynı dönem için aşırı sağ parti varlığına bakıldığında da GPS’nin sunduğu kanıtlar çerçevesinde bu aşırı sağ partilerin etkinliği görülebilmektedir.

Kıta Avrupası ülkelerinde özellikle de Almanya'da refah devletinin ABD'de ve İngiltere'dekinden daha cömert olduğu iddia edilmektedir (Alesina ve Glaeser, 2004). Bunun sebebi Avrupa ülkelerinin geleneksel olarak, nispeten yeni dalgaların oluşturduğu bir ülke olan ABD ve İngiltere'den çok daha homojen olmasıdır. Dahası neoliberal ekonomik düzene sadakat Anglosakson ülkelerinde daha üst seviyededir. Bundan dolayı her iki gelenek de ekonomik durgunluktan kaynaklanan ekonomik şikayetlerini göçmenler üzerinden dile getirmektedirler. Fakat refah devleti anlayışını nispeten sürdürmeyi amaçlayan ya da ordoliberalizm gibi yeni formüller hayata geçirmeyi arzulayan Almanya gibi Kıta Avrupası ülkelerinde göçmen karşıtı partiler her ne kadar güç kazansalar da iktidar olamamaktadır. Dolayısıyla ekonomik şikayetlerin her iki gelenek açısından etkili olduğu söylenebilse de Anglosakson ülkelerde göçmen karşıtı partileri ana akım parti haline getirmekte önemli bir dinamik olduğu söylenebilir. Göçmen karşıtı partilere desteği arttıran bir diğer parametre güvenliktir.

Ekonomik güvenlik ulusal güvenliğin önemli bir bileşenidir ve sürekli ekonomik bir büyüme için göçmenlere ihtiyaç vardır. Ayrıca, Avrupa'nın çoğu yaşlandığı ve nüfus azaldığı için, Avrupa ülkeleri demografik eğilimlere dayalı değerlendirmeleri hesaba katmak zorundadır. Hem ABD hem de Avrupa yüksek ve düşük vasıflı işçilere erişime ihtiyaç duymuşlardır. Fakat 11 Eylül saldırıları, Londra metro bombalamaları ve Madrid tren bombalamalarından bu yana, göç ve güvenlikle ilgili sorulara giderek artan bir şekilde uluslararası terörizm penceresinden bakılmıştır. 11 Eylül saldırısından sonra Nixon Center tarafından yayınlanan raporda göç ve terörizmin birbiriyle bağlantılı olduğu vurgulanmıştır. Bunun sebebi de tüm göçmenlerin terörist olmasıyla değil Batı'daki teröristlerin neredeyse tamamının göçmen olmasıyla açıklanmıştır (Leiken, 2004: 5-7). Göçün güvenlikleştirilmesiyle sonuçlanan bu süreçte Avrupa ülkelerindeki genel yaklaşımın daha içsel, ABD'nin ise daha dışsal olduğu söylenebilir. Yani ABD özellikle Meksika'dan ve Müslüman ülkelere gelen dış tehditlere odaklanmakta, bu nedenle sınır kontrolü öncelik kazanmakta ve göçmen entegrasyonuna neredeyse hiç vurgu yapılmamaktadır. Avrupa ise entegrasyona daha sonra da asimilasyona odaklanmaya yol açan daha içsel bir yaklaşım benimsemiştir. İngiltere'nin ABD gibi daha dışsal ve ciddi göç politikaları uygulama arzusu ülkeyi Brexit sürecine taşıyan önemli konulardan biri olmuştur. Ekonomik büyümenin önemli dinamiklerinden olan ucuz işgücü -göçmen-talebi neoliberal ülkeleri ciddi bir açmazın içine sokmuştur. Özellikle İngiltere ve

ABD’de bahsi geçen konuların yanı sıra ırksal bir çağrı da söz konusudur. Avrupa ülkelerinde ise entegrasyon süreçlerine rağmen kültürel bir tepki dikkati çekmektedir.

Almanya’da AfD, Kıta Avrupası modelini izleyen tipik bir göçmen karşıtı partidir. Parti, daha çok değer temelli konulara değinerek göçmenleri hedef almaktadır. Kullandığı anlatılar ise daha çok popülist ve milliyetçi anlatılar olmaktadır. Örneğin GPS’de de görülebileceği üzere çokkültürlülüğe karşı bir duruş ve AB’ye daha az bir ilgi söz konusudur. Parti kendisini, yozlaşmış ana akım elitlerin ihanet ettiği saf insanların savunucusu olarak tanıtmaya çalışmaktadır. Açıkça ırkçılığa atıfta bulunmayan parti, milliyetçiliğini, değerleri zıt olanların ortaya koyduğu kültürel tehditler üzerine kurmaktadır. Parti programında belirtildiği gibi gelecek nesiller için kültürel mirası korumak AfD’nin birincil siyasi hedeflerinden biridir (AfD, 2017:46). Dolayısıyla bu kültürel mirasın önünde engel teşkil edebilecek her şey tehdit olarak algılanmaktadır. Özellikle küreselleşme ve göç nedeniyle oluşabilecek herhangi bir tehlike Alman kültürü için tehdit olmaktadır. Bu da kültürü ve güvenliğini birleştirdikleri anlamı taşımaktadır. Parti çeşitli toplumsal sorunlardan göçmenleri, özellikle de Müslümanları sorumlu tutarak, seçmenlerin çoklu güvensizliklerine hitap etmektedir. Partinin bu politikaları anaakım partileri de etkilemekte ve popülist retoriğe başvurmalarına sebep olmaktadır.

Ulusal Birlik de (RN ve FN) Kıta Avrupası göçmen karşıtı aşırı sağ partilerle benzeşmektedir. Şöyle ki Parti, daha geniş bir değer çatışması çerçevesine yerleştirdiği ve öncelikle ideolojik gerekçelerle reddettiği göç konusuna ağırlık vermektedir. Parti ayrımcılık konusundaki eski itibarından kurtulmak için isim değişikliğine girmiş olsa da partinin genel olarak Fransız Cumhuriyetçiliğine, egemenliğe ve laikliği desteklemeye yönelik bu stratejisinin aslında, laik hatlar boyunca İslam’ın ve yabancıların reddini savunmaya yani örtük bir şekilde eski itibarını sürdürmeye devam ettiğine işaret etmektedir. Elde edilen bulgular çerçevesinde dikkati çeken çokkültürlülüğe karşıtlıklarında bu durum net bir şekilde kendini göstermektedir.

Göçmen karşıtı partilerin desteklenmesinde önemli yer tutan ırkçılığın da en görünür örneği Trump’a oy vermede öne çıkmıştır. Elbette ırkçılığın oy verme davranışını etkilediğine yönelik çıkarım yeni bir bulgu değildir. 2008’de Barack Obama’nın ırkçı seçmenler arasındaki desteği çok düşük kalmıştır. Ancak 2016 kampanyası, ırkçılığın etkisinin yalnızca seçmenlerin farklı etnik kökene sahip adaylar arasında seçim yapma

hakkı olduğunda ortaya çıkmadığını göstermiştir. Adayın ideolojik pozisyonlarının ve retorığının de açıkça önemli olduğu vurgulanmalıdır. Trump seçiminde, etnik azınlıklara ve göçmenlere yönelik olumsuz tutumlar, bağımsızları ve bazı Demokratları aday Trump'ı seçmeye yöneltmiş ve böylece onun seçim destek tabanını önemli ölçüde güçlendirmiştir (Hooghe ve Dassonneville, 2018: 532). Dolayısıyla Amerika'nın değişen ırksal demografisinin Beyazlar arasındaki grubun statüsüne yönelik algılanan tehditleri artırarak Trump'ın başarısına doğrudan katkıda bulunduğu söylenebilir. Avrupa ülkelerinde ise ırksal çağrı son derece örtük kalmaktadır. Amerika'da işlenen suçların çoğunun siyahiler tarafından işlendiğine yönelik raporlar yayınlanarak açık bir şekilde beyaz üstünlükçülüğe yapılan vurgunun benzerini Kıta Avrupası'nda görmek güçtür. İtalya ve Almanya pratiklerinde görülen faşist yönetimlerin bu ülkelerde oluşturduğu travmadan kaynaklı olarak ortaya çıkan bu çekinceler her ne kadar var ise de göçmen karşıtı partilerin örtük ırkçı söylemleriyle karşılaşmak mümkündür. Öte yandan Fransa özelinde İnsan Hakları İzleme Örgütü ve ulusal ombudsman tarafından yapılan son araştırmalar, Fransız polisinin reşit olmayanlar üzerindeki kontrollerinin “ırkçı ve taciz edici” olduğu ve “siyah veya Arap olarak algılanan genç erkeklerin polis tarafından durdurulma olasılığının diğerlerine göre yirmi kat daha fazla olduğu” sonucuna varmaktadır. Bu yeni bir fenomen değil. Aslında, modern Fransız polisliği köklerini yüzyıllarca süren kurumsallaşmış ırkçılıktan almaktadır; günümüzün baskı teknikleri ırksallaştırılmış insanları boyun eğdirmeye çalışmanın uzun, saplantılı bir geçmişine sahiptir (Bobin, 2020). Fransa'daki örtük ırkçı söylemler belirgin hale geldiğinde ya da ima edildiğinde her ne kadar yabancı düşmanı partiler desteklense de seçmen tarafından iktidara getirilmemektedir. Bu nedenle açık ırksal çağrılar ve politikalar Anglosakson ülkelerdeki aşırı sağ partileri iktidara getirebiliyorken Kıta Avrupası'nda gücü ele geçirmelerine müsaade edilmemektedir.

Genel olarak Anglosakson ve Kıta Avrupası için bazı farklılıkları dile getirmek gerekirse öncelikle neoliberal politikalar ve küreselleşme Anglosakson ülkelerde göçmen karşıtı hareketlerin oluşmasında ve ana akım haline gelmesinde daha çok etkili olmuştur. Fakat Kıta-Avrupası'nda da bu partilerin anaakımın siyasal retorığını etkilediği belirtilmelidir. Daha önce de belirtildiği gibi serbest ticaret, sermaye hareketleri ve işgücü hareketliliğini teşvik eden politikalar işgücü piyasalarının daha esnek hale gelmesine ve göçmen işçi talebinin artmasına neden olmuştur. Böylelikle göçmenlerin işgücü

piyasasında rekabet yaratmasıyla sosyal hizmetlere erişim gibi konular toplumda endişelere ve kaygılara yol açabilmiştir. Bu durumda göç siyasi bir sorun haline gelmiş ve göçmen karşıtlığına yönelik politikalar popülerlik kazanabilmiştir. Kıta Avrupası'nda da benzer sebepler oluşan göçmen karşıtı tutum göçmen karşıtı hareketleri ana akım haline getirememiştir çünkü siyasi partilerin ve politikacıların genellikle daha kapsayıcı ve sosyal adalet odaklı politikalar benimsemektedir. Bu da göçmen karşıtlığına karşı daha dirençli bir yapı oluşmasına katkı sunmaktadır. Böylelikle göçmen karşıtı partilerin başarıları koalisyonlarda yer almakla sınırlı kalabilmektedir.

Günümüz aşırı sağ partilerle ilgili bir diğer önemli not onların ulusal egemenlik ya da neoliberal küreselleşme temelli itirazlarının ideolojik anlamda bir popülizm üzerine kurulu olmadığına yöneliktir. Trump'ın "Amerika'yı yeniden büyük yap" söylemi neoliberal küreselleşmenin mihenk taşlarını döşeyen Ronald Reagan tarafından da dile getirilmişti. Reagan'ın vizyonu, küresel ölçekte ekonomik liberalleşmeyi teşvik eden serbest piyasa ilkelerini, deregülasyon ve sınırlı hükümet müdahalesini ön plana çıkarmıştır. O gün Reagan bu söylemle neoliberal küreselleşmeyi tesis ederken Trump bugün aynı söylemle neoliberal küreselleşmeyi içindeki krizden kurtarmak, demokrasi ve azınlık hakları gibi yüklerinden arındırmak ve yeniden tahkim etmek istemektedir. Trump'ın yaklaşımı, uluslararası ticaret anlaşmalarını yeniden müzakere etmeyi, korumacı önlemlere öncelik vermeyi ve küresel işbirliği yerine ulusal çıkarları vurgulamayı içermiştir. Bu söylemsel strateji, Trump'ın hem hayal kırıklığına uğramış işçi sınıfı seçmenlerine hem de iş dünyasının kesimlerine hitap etmesini sağlamıştır. Dolayısıyla Batı demokrasilerinde aşırı sağ ve popülizm konusundaki temel ortaklık popülizmin aşırı sağ partiler tarafından bir ideoloji olarak değil söylemsel bir strateji ya da bir siyaset yapma tarzı olarak kullanılmasıdır. Popülist retorik, bu partilerin kamuoyu duyarlılığından faydalanmalarına, neoliberal küreselleşmenin algılanan başarısızlıklarını eleştirmelerine ve kendilerini ulusun kurtarıcıları olarak sunmalarına izin vermektedir. Bu sebeple halkın desteğini kazanmak için genellikle ekonomik eşitsizlikten, kültürel kaygılardan ve geleneksel değerlerin aşınmasından yararlanmaktadırlar.

Sonuç olarak özelde göçmenlerin genelde ise ötekilerin dışlandığı ve şeytanlaştırıldığı söz konusu tutum ile mücadele etmek ve stereotipleri kırmak, ön yargıları azaltmak, empatiyi artırmak ve böylece adaletli bir düzen oluşturmak için elbette

bir dizi politik değişim gerekmektedir. Öncelikle göçmen karşıtlığının temelinde ekonomik eşitsizlikler yer almaktadır. Bu nedenle sendikalaşma haklarının korunması, işçi haklarının güvence altına alınması ve gelir dağılımının daha adil olması en temel politika önerilerinden birini teşkil etmektedir. İkincisi emek göçü kapitalist sistemdeki sömürünün önünü açan en temel unsurlardandır. Göçmen işçilerin düşük ücretli ve kötü çalışma koşullarına maruz kalması sömürünün artmasına neden olduğu gibi yerlilerin bu düşük ücretli işçilerle rekabetini zorlaştırmakta ve göçmen karşıtlığına zemin hazırlamaktadır. Bu nedenle, emek göçüne ilişkin politikaların yeniden düzenlenmesi ve göçmen işçilerin haklarının korunması gerekmektedir. Üçüncüsü toplumsal üretimin kolektif kontrolü de büyük önem arz etmektedir. Çünkü eşitsizlikleri azaltabilecek en önemli unsurlardandır. Son olarak ve en önemlisi eğitim ve farkındalığı artırma önlemlerini içermektedir. Toplumun bilinç düzeyinin yükseltilmesi eşitsizliklerin, sömürünün ve göçmen karşıtlığının temel nedenlerinin anlaşılması için önemlidir. Tüm bunlar göz önüne alındığında gelişmiş ülkelerin kendilerine yönelik sürdürülebilir büyüme ve geliştirmekte olan ülkelere yönelik kronik azgelişmişlik sarmalı üzerinde anlaşıp bu çerçevede politikalar yürütmekten vazgeçmeleri gerekir. Araştırma bu amaçla söz konusu ülkedeki genel kitleye değil sadece göçmenlere yönlendirilebilecek sorulardan oluşan bir mülakata dayalı çalışmaları teşvik etmektedir. Böyle bir araştırma bu çalışmanın modelinin iddia ettiği neoliberal küreselleşmenin etkilerini göçmenlerin gözünden anlamayı mümkün kılacaktır. Yani göçmenler karşılaştıkları düşmanlıktan mı yoksa neoliberalizmin söz konusu etkilerinden mi şikayetçi sorusunun cevabı araştırılmış olacaktır.

KAYNAKÇA

- Abramowitz, A., J. McCoy, "United States: Racial resentment, negative partisanship, and polarization in Trump's America", *The ANNALS of the American Academy of Political and Social Science*, 2019/681(1), pp. 137-156.
- Adamson, F. B., *Crossing borders: International migration and national security. International security*, 2006/31(1), pp. 165-199.
- Agamben, G. (1995), *Homo Sacer: Sovereign Power and Bare Life*, Translated by Daniel Heller-Roazen, Stanford University Press, Stanford, California.
- Agamben, G. (2020), *İstisna hali*. Çev. Kemal Atakay, (2. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Agence France-Presse (2016). Marine Le Pen: No Free Education for Children of "Illegal Immigrants." *The Guardian*, 8 December, <https://www.theguardian.com/world/2016/dec/08/marine-le-pen-says-no-free-education-for-children-of-illegal-immigrants>. Accessed: 13.05.2023.
- Agnew, J. (2009), *Globalization and sovereignty*, Rowman & Littlefield, USA.
- Akhtar, S. (2018), *Göç ve Kimlik: Kargaşa, Sağaltım ve Dönüşüm*. Çev. Sedef Ayhan, (1. Baskı), Sfenks Kitap, İstanbul.
- Akkerman, T., de Lange, S. L., & Rooduijn, M. (Eds.), (2016), *Radical right-wing populist parties in Western Europe: Into the mainstream?*, Routledge, New York.
- Akkerman, T., *Immigration policy and electoral competition in Western Europe: A fine-grained analysis of party positions over the past two decades. Party Politics*, 2015/21(1), pp. 54-67.
- Aksu, H. (2020), *Hâkim parti sistemi: Dünyadan örnekler ve AK Parti: Doğuşu-Gelişimi-Değişimi*, (1. Baskı), Ekin Yayınları, Bursa.
- Alesina, A. F., M. Tabellini (2020). "The Political Effects of Immigration: Culture or Economics?". *CEPR Discussion Paper* No. DP15486.
- Alesina, A., Glaeser, E., & Glaeser, E. L. (2004). *Fighting poverty in the US and Europe: A world of difference*. Oxford University Press.

- Allport, G. W. (1966), *The Nature of Prejudice*, Addison-Wesley Publishing Company.
- Almond, G. A., Comparative political systems. *The Journal of politics*, 1956/18(3), pp. 391-409.
- Alsan, M. Eriksson, K. & Nimesh, G.T. Understanding the Success of the Know-nothing Party, *Working Paper*, 2020.
- Alternative für Deutschland (AfD). (2017). Manifesto for Germany: The political programme of the alternative for Germany. https://www.afd.de/wp-content/uploads/2017/04/2017-04-12_afd-grundsatzprogramm-englisch_web.pdf. Accessed: 01.06.2023.
- Amable, B. (2005), *The Diversity of Modern Capitalism*. Oxford Academic, <https://doi.org/10.1093/019926113X.003.0006>
- Appadurai, A. (2017) “Demokrasi yorgunluğu”, *Büyük Gerileme, Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Ed. Heinrich Geiselberger, Çev. Merisa Şahin vd., Metis, İstanbul.
- Arditi, B. (2005), “Populism as an internal periphery of democratic politics”, *Populism and the Mirror of Democracy*, Ed. F. Panizza, Verso, London.
- Arendt, H. (1973), *The origins of totalitarianism* (Vol. 244). Houghton Mifflin Harcourt.
- Argyriadis-Kervegan, C., Between conservatism and counter-revolution: Friedrich-Julius Stahl and Joseph de Maistre. *International Legal Studies V*, 2021, pp. 23-44
- Ariboğan, D.Ü. (2017), *Duvar*, (1. Baskı), İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Aslanidis, P., Is populism an ideology? A refutation and a new perspective, *Political studies*, 2016/64(1_suppl), pp. 88-104.
- Axford, B. & Browning, G.K. (2005). “Introduction”, *Politics: An Introduction* Ed. Axford, B., Browning, G.K., Huggins, R., Rosamond, B. and Turner, J., Routledge.
- Bade, K. J. & Oltmer, J. (2011). “Germany”. *The Encyclopedia of European Migration and Minorities in Europe*, Ed. K. J., Emmer, P. C., Lucassen, L., & Oltmer, J., pp. 65-82, Cambridge University Press.
- Baharççek, A. & İnan, C. E., Dış Politika’nın belirlenmesinde ulusal güvenlik algısının rolü. *Akademik Yaklaşımlar Dergisi*, 2013/4(1), ss. 101-120.

- Baharççek, A., Etnik terör ve etnik terörle mücadele sorunu. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2000/10(1), ss. 11-27.
- Bakan, S. (2019). İktisadi Düşünceler ve Devlet: Devletin İktisadi ve Siyasal Eylemlerinin Etkileşimi, (1. Baskı), Bilsam Yayınları, Malatya.
- Bakan, S., & Tuncel, G., Küreselleşmenin ulus devlet üzerindeki etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2012/2(1), ss. 51-66.
- Bar-On, T. (2018). 'The Radical Right and Nationalism', *The Oxford Handbook of the Radical Right* Ed. Jens Rydgren, pp. 17-41 Oxford Handbooks. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780190274559.013.2>.
- Barnshaw, J. (2008). "Race". *Encyclopedia of race, ethnicity, and society*, Ed. Schaefer R. T. (pp. 1091-1093), Thousand Oaks, CA: Sage.
- Batur, C. (2019), Mülteci ve Avrupa'da Aşırı Sağın Yükselişi, (1. Baskı), Nobel Yayınevi, Ankara.
- Bauman, Z. (2017) "Nesnesini ve İsmi Arayan Semptomlar", *Büyük Gerileme: Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Ed. Heinrich Geiselberger, Çev. Merisa Şahin vd., Metis, İstanbul.
- Bauman, Z. (2019a), Kapımızdaki Yabancılar. Çev. Emre Barca, (2. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2020), Küreselleşme: Toplumsal Sonuçları. Çev. Abdullah Yılmaz, (9. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Bauman, Z. (2019b), Azınlığın Zenginliği Hepimizin Çıkarına mıdır? Çev. Hakan Keser, (4. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Baxter, A. M., & Nowrasteh, A. (2021). A brief history of US immigration policy from the colonial period to the present day. *Cato Institute Policy Analysis*, (919), <https://www.cato.org/policy-analysis/brief-history-us-immigration-policy-colonial-period-present-day>. Accessed: 11.06.2023.
- BBC News, (2018). Windrush: İngiltere'de bakanı koltuğundan eden skandal, Erişim Tarihi 04.05.2023. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43945234>

- Bell, A. (2014). Americans worry that illegal migrants threaten way of life, economy. *Reuters*, <https://www.reuters.com/article/us-usa-immigration-worries-idUSKBN0G70BE20140807>, Accessed: 19.04.2023.
- Bell, D. A., Valenta, M. and Strabac, Z. A comparative analysis of changes in anti-immigrant and anti-Muslim attitudes in Europe: 1990–2017. *Comparative Migration Studies*, 2021/9, 1-24
- Bell, E., Brexit: towards a neoliberal real utopia?, *Observatoire de la société britannique*, 2019/(24), pp. 45-66.
- Benhabib, S. (2018), Ötekilerin hakları: Yabancılar, yerliler, vatandaşlar, Çev: B. Akkılçay (4. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Berenbaum, M. (2022), “Holocaust”, *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/event/Holocaust>
- Bernasconi, R. (2020), Irk Kavramını Kim İcat Etti? Felsefi Düşüncede Irk ve Irkçılık. Çev. Zeynep Direk, İsmail Esiner, Tendü Meriç ve Nazlı Öktem, (6. Baskı), Metis, İstanbul.
- Bessner, D., & M. Sparke. (2017). Don't let his trade policy fool you: Trump is a neoliberal. *Washington Post*, March 22, Accessed 08.01.2023. <https://www.washingtonpost.com/posteverything/wp/2017/03/22/dont-let-his-trade-policy-fool-you-trump-is-a-neoliberal/>.
- Betz, H. G. (1994), Radical right-wing populism in Western Europe, Springer.
- Bhabha, H., Migration, Rights, and Survival: The Importance of the Humanities Today. *From the European South*, 2018/3, pp. 7-12.
- Bhambra, G. K. (2018). Turning Citizens into Migrants. *Red Pepper*. Accessed 04.05.2023. <https://www.redpepper.org.uk/talking-about-migrants-is-a-dogwhistle-way-of-talking-about-race/>
- Bhambra, G. K., Medien, K., & Tilley, L., Theory for a global age: From nativism to neoliberalism and beyond. *Current Sociology*, 2020/68(2), pp. 137-148.
- Blee, K., & Latif, M. (2019). “Ku Klux Klan: Vigilantism against blacks, immigrants and other minorities”, *Vigilantism against Migrants and Minorities* (pp. 31-42). Routledge.

- Blumer, H., Race prejudice as a sense of group position. *Pacific sociological review*, 1958/1(1), pp. 3-7.
- Bobin, F. (2020). How Colonialism Shaped Policing in France. *Jacobin*. <https://jacobin.com/2020/07/police-racism-france-africans-colonialism>. Accessed: 16.05.2023.
- Bobo, L. D., Racism in Trump's America: reflections on culture, sociology, and the 2016 US presidential election. *The British journal of sociology*, 2017/68, pp. 85-104.
- Bolter, J. (2019). Explainer: Who is an Immigrant?. *Migration Policy Institute*. <https://www.migrationpolicy.org/sites/default/files/Explainer-WhoIsAnImmigrant-PRINT-Final.pdf>.
- Bonikowski, B. & Zhang, Y. (2018). Populism as Dog-Whistle Politics: Anti-Elite Discourse and Sentiments toward Minorities. Harvard University.
- Borjas, G. (2016). Yes, immigration hurts American workers. *Politico*. <https://www.politico.com/magazine/story/2016/09/trump-clinton-immigration-economy-unemployment-jobs-214216/>. Accessed: 11.05.2023.
- Bartram, D., Poros, M. V., & Monforte, P. (2017). Göç meselesinde temel kavramlar, Çev. İtir Ağabeyoğlu Tuncay, (2. Baskı), Hece Yayınları, Ankara.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (1998). American Protective Association. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/American-Protective-Association>.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022, December 6). Know-Nothing party. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Know-Nothing-party>.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022). Anglo-Saxon. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Anglo-Saxon>.
- Britannica, T. Editors of Encyclopaedia (2022). Ku Klux Klan. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/topic/Ku-Klux-Klan>.
- Brown, W. (2021), Neoliberalizmin Harabelerinde: Batı'da Antidemokratik Siyasetin Yükselişi. Çev. Bülent Doğan, (1. Baskı), Metis Yayınları, İstanbul.

- Byrne, J., National Identity and Migration in an Emerging Gateway Community. *Social sciences*, 2018/7(5), pp. 73.
- Caiani, M., & Graziano, P., Understanding varieties of populism in times of crises. *West European Politics*, 2019/42(6), pp. 1141-1158.
- Campbell, A., Converse, P. E., Miller, W.E. & Stokes, D.E. (1980). *The American Voter*, Unabridged edition, University of Chicago Press ,Chicago.
- Carayannis, E. G., Pirzadeh, A., & Popescu, D. (2012), *Institutional Learning and Knowledge Transfer Across Epistemic Communities*, Springer, New York.
- Carreras, M., Irepoglu Carreras, Y. & Bowler, S., Long-term economic distress, cultural backlash, and support for Brexit. *Comparative Political Studies*, 2019/52(9), pp. 1396-1424.
- Cartwright, M. & Cardozo, A. (2022). Bartolomé de Las Casas. <https://www.worldhistory.org/trans/es/1-20878/bartolome-de-las-casas/> Accessed: 20. 12. 2022.
- Casper, S. (2018), “Anglo-Saxon Capitalism”, *The Concise Oxford Dictionary of Politics and International Relations* Ed. Garrett W. B., Iain, M. & Alistair, M., (pp. 263-265), Oxford University Press.
- Castells, M., Immigrant workers and class struggles in advanced capitalism: The Western European experience. *Politics & Society*, 1975/5(1), pp. 33-66.
- Castles, S., De Haas, H. & Miller, M. J. (2014). *The age of migration: International population movements in the modern world*. Palgrave Macmillan Publishing.
- Chabal, E., & Behrent, M. C., Between neo-liberalism and the nation: France’s political landscape in 2022. *Modern & Contemporary France*, 2022/30(4), pp. 517-533.
- Chambers, I. M. (2005). Göç, Kültür, Kimlik, Çev: İsmail Türkmen ve Mehmet Beşikçi, (1. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Chancel, L., Piketty, T., Saez, E., & Zucman, G. (Eds.), (2022). “World inequality report 2022”, Harvard University Press.

- Chassany, A. S. (2015). France's National Front Taps into Rising Anti-Immigrant Mood. *Financial Times*, 6. <https://www.ft.com/content/62131206-5473-11e5-8642-453585f2cfcf>. Accessed: 18.03.2023.
- Chatterje-Doody, P. N., & Crilley, R. (2019), "Populism and contemporary global media: Populist communication logics and the co-construction of transnational identities", *Populism and World Politics*, Ed. F.A. Stengel, D.B. MacDonald and D. Nabers, Palgrave Macmillan, Cham.
- Cheregi, B. F., The media construction of anti-immigration positions: The discourse on the Romanian immigrants in the British press, *Revista Romana de sociologie*, 2015/26(3/4), pp. 279.
- Cochrane, A., & Pain, K. (2004), "A globalizing society?", *A Globalizing World? Culture, Economics, Politics*, Ed. D. Held, Routledge, London.
- Cochrane, C., & Nevitte, N., Scapegoating: Unemployment, far-right parties and anti-immigrant sentiment. *Comparative European Politics*, 2014/12(1), pp. 1-32.
- Cocks, J., Between nativism and displacement: Citizens, strangers, and surplus status in the contemporary age. *Current Sociology*, 2020/68(2), pp. 169-186.
- Collinson, S. (2018). Trump: Immigration is 'changing the culture' of Europe. *CNN Politics*, <https://edition.cnn.com/2018/07/13/politics/trump-europe-immigration/index.html>. Accessed: 10.04.2023.
- Congressional Budget Office, (2019), The Distribution of Household Income, <https://www.cbo.gov/publication/58353>.
- Cooray, A., Marfouk, A., & Nazir, M. Public opinion and immigration: who favours employment discrimination against immigrants?. *International Migration*, 2018/56(6), 5-23.
- Cornelius, W. A., & Rosenblum, M. R., Immigration and politics. *Annu. Rev. Polit. Sci.*, 2005/8, pp. 99-119.
- Craig, J. (2014). 'Ethnic Minority Poster Girl' Quits UKIP. <https://news.sky.com/story/ethnic-minority-poster-girl-quits-ukip-10405602> Access: 31.05.2023.

- Çakır, M. (2011), “Bir Fenomen Olarak Sağ Popülizm”, *Neoliberalizmin Egemenlik Aracı Sağ Popülizm: Avrupa’daki Sağ Popülist Parti ve Hareketler* Ed. M. Çakır, Kozmopolit.com.
- Daghrir, W., Binary Discourse in US Presidential Speeches from FDR to Bush II. *IOSR Journal of Applied Physics (IOSR-JAP)*, 2013/2, pp. 25-36.
- Dancygier, R. M. (2010). *Immigration and conflict in Europe*. Cambridge University Press.
- Dancygier, R., & Margalit, Y., The evolution of the immigration debate: Evidence from a new dataset of party positions over the last half-century. *Comparative Political Studies*, 2020/53(5), pp. 734-774.
- Dearden, L. (2017). French elections: Marine Le Pen vows to suspend immigration to ‘protect France’. *The Independent, Sección Europe*, April, 18, <https://www.independent.co.uk/news/world/europe/french-elections-latest-marine-le-pen-immigration-suspend-protect-france-borders-front-national-fn-a7689326.html>. Accessed: 09.01.2023.
- Della Porta, D. (2017), “Geç Neoliberalizmde İlerici ve Gerici Siyaset”, *Büyük Gerileme, Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Ed. Heinrich Geiselberger, Çev. Merisa Şahin vd., Metis, İstanbul.
- Dennison, J. & Geddes, A., A rising tide? The salience of immigration and the rise of anti-immigration political parties in Western Europe. *The political quarterly*, 2019/90(1), pp. 107-116.
- Dennison, J., & Talò, T. (2017). “Explaining attitudes to immigration in France”, Robert Schuman Centre for Advanced Studies Research Paper No. RSCAS, 25.
- Di Matteo, D., & Mariotti, I., Italian discontent and right-wing populism: determinants, geographies, patterns. *Regional Science Policy & Practice*, 2021/13(2), 371-396.
- Dirksmeier, P. Resentments in the cosmopolis: Anti-immigrant attitudes in postcolonial Singapore. *Cities*, 2020/98, 102584
- Donnelly, J. (2000). *Realism and international relations*. Cambridge University Press
- Doty, R. L., Immigration and national identity: constructing the nation. *Review of International Studies*, 1996/22(3), pp. 235-255.

- Duguri, U. S., Hassan, I., and İbrahim, Y. K., International Relations, Realism, and Liberalism: A Theoretical Review. *International Journal of Social and Humanities Extension (IJSHE)*, 2022, pp. 1-6.
- Edo, A., & Giesing, Y. (2020). "Has immigration contributed to the rise of rightwing extremist parties in Europe?" (No. 23). EconPol Policy Report.
- Elayyadi, A. (2004). Post-colonial immigration in France: History, memory, and space. Miami University.
- Erayman, İ. O. (2022). Göç Olgusunun Felsefi Sosyolojisi: Baumancı Bir Perspektif. (1. Baskı), Dün Bugün Yarın, İstanbul.
- Espenshade, T. J., Unauthorized immigration to the United States. *Annual Review of Sociology*, 1995, pp. 195-216.
- Esposito, P., Collignon, S. and Scicchitano, S. (2022). 'They're taking our jobs'—really? *Social Europe*, <https://www.socialeurope.eu/theyre-taking-our-jobs-really/>. Accessed: 11.05.2023.
- European Values Study (EVS). (various years). *EVS – European Values Study, 2017-2022*. Cologne: GESIS.
- Fanon, F. (2014), Siyah Deri Beyaz Maske, Çev. Cahit Koytak, (3. Baskı), Versus Yayınları, İstanbul.
- Fanon, F. (2021), Yeryüzünün Lanetlileri, Çev. Şen Süer, (1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Fawcett, J. T., Networks, linkages, and migration systems, *International migration review*, 1989/23(3), pp. 671-680.
- Finchelstein, F. (2019). Faşizmden Popülizme, Çev. A. Karatay, (1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Floyd, D. (2023). Explaining the Trump Tax Reform Plan. *Investopedia*. <https://www.investopedia.com/taxes/trumps-tax-reform-plan-explained/>. Accessed: 09.07.2023.
- Folmsbee, S. J., The origin of the first "Jim Crow" law. *The Journal of Southern History*, 1949/15(2), 235-247.

- Fraser, N. (2017), “İlerici Neoliberalizme Karşı Gerici Popülizm: Bir Hobson Seçimi”, *Büyük Gerileme Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Ed. Heinrich Geiselberger, Çev. Merisa Şahin vd., Metis, İstanbul.
- Freedon, M., Is nationalism a distinct ideology?. *Political studies*, 1998/46(4), pp. 748-765.
- Friedrich, S. & Kuhn, G. (2017). ‘Between capital and Volk’. *Jacobin*, 29 June 2017. Accessed 08.01.2023, <https://jacobin.com/2017/06/germany-afd-cdu-immigrants-merkel-xenophobia-neoliberalism>.
- Fulcher, J., Globalisation, the nation-state and global society. *The sociological review*, 2000/48(4), pp. 522-543.
- Ganti, T., Neoliberalism. *Annual Review of Anthropology*, 2014/43, 89-104.
- Geiselberger, H. (Ed.), (2017), *Büyük gerileme: zamanımızın ruh halı üstüne uluslararası bir tartışma*. Çev. Merisa Şahin, Aslı Biçen, Ahmet Nüvit Bingöl ve Orhan Kılıç, (2. Baskı), Metis, İstanbul.
- Gencer, B., Sovereignty and the separation of powers in John Locke. *European Legacy*, 2010/15(3), pp. 323-339.
- George, S. (2017). Interview with Susan George. Accessed: 08.01.2023, <https://www.tni.org/my/node/23505>
- Georgi, F. (2019), “The Role of Racism in The European ‘Migration Crisis’: A Historical Materialist Perspective”, *Racism after Apartheid: Challenges for Marxism and anti-racism*, Ed. Vishwas Satgar, Wits University Press.
- Georgiou, M. (2010). Media representations of diversity: The power of the mediated image. *Race and Ethnicity in the 21st Century*, Ed. Alice Bloch and John Solomos, 166-185, Palgrave MacMillan
- Gerbaudo, P. (2021). *Büyük Geri Tepme*, Çev. Kıvanç Tanrıyar, (1. Baskı), Ayrıntı Yayınları, İstanbul.
- Germani, G. (2019). *Authoritarianism, fascism, and national populism*. Transaction Books, New Jersey.

- Ghani, N. (2008), "Racism", *Encyclopedia of race, ethnicity, and society*, Ed. Schaefer R. T., Thousand Oaks, CA: Sage.
- Gilbert, J., What kind of thing is 'neoliberalism'?, *New Formations*, 2013/80 (80), pp. 7-22.
- Giroux, H. (2019). "Neoliberalism paved the way for authoritarian right-wing populism", *Truthout*, 26.09.2019, <https://truthout.org/articles/neoliberalism-paved-the-way-for-authoritarian-right-wing-populism/> Erişim tarihi: 30.04.2023.
- Goodwin, M. J. & Heath, O., The 2016 referendum, Brexit and the left behind: An aggregate-level analysis of the result. *Political Quarterly*, 2016/87(3), pp. 323-332.
- Gorz, A., Immigrant labour. *New Left Review*, 1970/I (61).
- Goudarzi, S., Badaan, V., & Knowles, E. D., Neoliberalism and the ideological construction of equity beliefs, *Perspectives on Psychological Science*, 2022/17(5), pp. 1431-1451.
- Göktolga, O., Zeren, F., & Torun, A., Analysis of Convergence of Some Middle Eastern Countries to European Union Via Unit Root Test. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 2021/(39), pp. 637-671.
- Greenwald, G. (2011). Norway Attacks Expose U.S. Media's Double Standard on 'Terrorism.' *Democracy Now*, 26 July, https://www.democracynow.org/2011/7/26/glenn_greenwald_norway_attacks_expose_us, Accessed: 17.06.2023.
- Gujarati, D. N. (2010). Temel Ekonometri. Çev. Ümit Şenesen ve Gülay Günlük Şenesen, (7. Baskı), Literatür Yayıncılık, İstanbul.
- Gündoğmuş, B. (2018). Göç, Din ve Siyaset: Avrupa'da Milli Görüş, (1. Baskı), Bilsam Yayınları, İstanbul.
- Haddad, Y. Y., & Balz, M. J., The October riots in France: a failed immigration policy or The Empire Strikes Back?. *International Migration*, 2006/44(2), pp. 23-34.
- Haerpfer, C., Inglehart, R., Moreno, A., Welzel, C., Kizilova, K., Diez-Medrano J., M. Lagos, P. Norris, E. Ponarin & B. Puranen (eds.) (2022). World Values Survey: Round Seven - Country-Pooled Datafile Version 5.0. Madrid, Spain & Vienna, Austria: JD Systems Institute & WVSA Secretariat. [doi:10.14281/18241.20](https://doi.org/10.14281/18241.20)

- Hagen-Zanker, J. (2008). Why do people migrate? A review of the theoretical literature. *Maastricht Graduate School of Governance Working Paper*.
- Hainmueller, J. & Hopkins, D. J. Public attitudes toward immigration. *Annual Review of Political Science*, 2014/17, pp. 225-249.
- Hall, M. (2010). One in 5 Britons will be ethnics. *Daily Express*, 13 July, <https://www.express.co.uk/news/uk/186563/One-in-5-Britons-will-be-ethnics>, Accessed: 16.06.2023.
- Halla, M., Wagner, A. F., & Zweimüller, J., Immigration and voting for the far right. *Journal of the European Economic Association*, 2017/15(6), pp. 1341-1385.
- Haney-López, I. (2015). Dog whistle politics: How coded racial appeals have reinvented racism and wrecked the middle class. Oxford University Press.
- Hansen, M. A. & Olsen, J., The Alternative for Germany (AfD) as Populist Issue Entrepreneur: Explaining the Party and its Voters in the 2021 German Federal Election. *German Politics*, 2022, pp. 1-25.
- Hargreaves, A. (1995). Immigration, 'race' and ethnicity in contemporary France, Routledge.
- Harris, D.M. (2008), "Educational Stratification", *Encyclopedia of race, ethnicity, and society*, Ed. Schaefer R. T., Thousand Oaks, CA: Sage.
- Harrod, J. (2001). Global realism: unmasking power in the international political economy. *Critical Theory and World Politics*, Ed. Richard Wyn Jones, (pp. 111-125) Lynne Rienner Publishers, London.
- Harvey, D. (2015). Neoliberalizmin Kısa Tarihi. Çev. Aylin Onacak, (2. Baskı), Sel Yayınları, İstanbul.
- Hatakka, N. & Herkman, J., Hegemonic meanings of populism: Populism as a signifier in legacy dailies of six countries 2000–2018. *Media, Culture & Society*, 2022/44(8), pp. 1523-1540.
- Havertz, R., Right-wing populism and neoliberalism in Germany: The AfD's embrace of ordoliberalism. *New Political Economy*, 2019/24(3), pp. 385-403.

- Hawken, A. & Matthews, A. (2016). Nigel Farage says British women will be at risk of mass sex attacks by gangs of migrants if we vote to stay in the EU. *Daily Mail Online*, <https://www.dailymail.co.uk/news/article-3625475/Nigel-Farage-says-security-Britain-risk-stay-EU-ISIS-promise-flood-Continent-jihadists.html>. Accessed: 14.05.2023.
- Hawkins, K. A. & Kaltwasser, C. R., The ideational approach to populism. *Latin American Research Review*, 2017/52(4), pp. 513-528.
- Hayek, F. A., The economic conditions of interstate federalism. *New Commonwealth Quarterly*, 1939/5(2), pp. 131-149.
- Heinze, A. S., Dealing with the populist radical right in parliament: mainstream party responses toward the Alternative for Germany. *European Political Science Review*, 2022/14, pp. 333-350.
- Helmore, E. (2016). Donald Trump politicizes death of Dwyane Wade's cousin, <https://www.theguardian.com/us-news/2016/aug/27/donald-trump-dwyane-wade-cousin-shooting-reaction>. Accessed: 04.03.2023.
- Hernández, E. & Kriesi, H., The electoral consequences of the financial and economic crisis in Europe. *European Journal of Political Research*, 2016/55(2), pp. 203-224.
- Heywood, A. (2015). Siyasetin Temel Kavramları. Çev. Hayrettin Özler, (2. Baskı), Adres Yayınları, Ankara
- Higham, J. (2002). Strangers in the land: Patterns of American nativism, 1860-1925. Rutgers University Press.
- Hirschman, C., America's melting pot reconsidered. *Annual review of sociology*, 1983, pp. 397-423.
- Hlavac, M. (2011). Political ideology and individual-level attitudes towards immigration in the European Union: Evidence from the European Values Study, 2008/2009. Georgetown University.
- Hobsbawm, E. (2008). Küreselleşme, Demokrasi ve Terörizm, Çev. Osman Akınhay, (1. Baskı), Agora Kitaplığı, İstanbul.

- Hollifield, J. F. & Wong, T. K. (2023), "The Politics of International Migration", *Migration Theory: Talking Across Disciplines*, Ed. Caroline B. Brettell and James F. Hollifield, (4. Edition), Routledge, New York.
- Hooghe, M., & Dassonneville, R., Explaining the Trump vote: The effect of racist resentment and anti-immigrant sentiments, *PS: Political Science & Politics*, 2018/51(3), pp. 528-534.
- Hume, D. (2018). "6. Of National Characters", *David Hume on Morals, Politics, and Society* Ed. A. Coventry and A. Valls, New Haven: Yale University Press. <https://doi.org/10.12987/9780300240504-025>.
- Hursh, D. W. & Henderson, J. A., Contesting global neoliberalism and creating alternative futures. *Discourse: Studies in the cultural politics of education*, 2011/32(2), pp. 171-185.
- Immerwahr, J., Hume's revised racism. *Journal of the History of Ideas*, 1992/53(3), pp. 481-486.
- Inglehart, R. & Norris, P. (2016). Tump, Brexit, and the rise of populism: Economic have-nots and cultural backlash. *Harvard JFK School of Government Faculty Working Papers Series*, 1-52.
- Jack, V. (2022). Marine Le Pen in her own words, *Politico*, April, 15, <https://www.politico.eu/article/marine-le-pen-french-election-france-in-her-own-words-macron/>. Accessed, 11.04.2023.
- Jessop, B., Ordoliberalism and neoliberalization: Governing through order or disorder. *Critical Sociology*, 2019/45(7-8), 967-981.
- Jennissen, R. P. W. (2004). Macro-economic determinants of international migration in Europe. Rozenberg Publishers.
- Kapani, M. (2015). Politika Bilimine Giriş. (39. Baskı), BB101 Yayınları, Ankara.
- Karadağ, A. & Uygur, M. N., Globalization, Nation State and Radical Right in Western Europe: A Relational Analysis. *International Journal of Politics and Security*, 2019/1(1), pp. 1-24.
- Karapın, R., Radical-Right and Neo-Fascist Political Parties in Western Europe, *Comparative Politics*, 1998, pp. 213-34.

- Karpestam, P. & Andersson, F. N. (2013), “Economic perspectives on migration”, *Routledge International Handbook of Migration Studies* Steven J. Gold and Stephanie J. Nawyn, Routledge, New York.
- Kaya, Y. & Karakoç, E. Civilizing vs destructive globalization? A multi-level analysis of anti-immigrant prejudice. *International Journal of Comparative Sociology*, 2012/53(1), 23-44.
- Kelegama, S. & Weeraratne, B. (2015), “Migration and economic remittances: Impact on development”, *Routledge Handbook of Immigration and Refugee Studies*, Ed. Anna Triandafyllidou, Routledge. New York.
- Kendi, I.X. (2016). *Stamped from the Beginning: The Definitive History of Racist Ideas in America*, Nation Books, New York.
- Keneally, M. (2018). 5 times Trump was accused of making racially tinged comments about immigrants, people of color. <https://abcnews.go.com/Politics/times-trump-accused-making-racially-tinged-comments-immigrants/story?id=52306112>, Accessed: 02.12.2022.
- Kentikelenis, A. E. & Babb, S. The making of neoliberal globalization: Norm substitution and the politics of clandestine institutional change. *American Journal of Sociology*, 2019/124(6), pp. 1720-1762
- Keyder, Ç. (2012), “Anglo-Sakson Modeli Niçin İstisnadır?”, *Tarihsel Sosyoloji: Stratejiler, Sorunsallar, Paradigmalar*, Ed. F. Ergut ve A. Uysal, (2. Baskı), Dipnot Yayınları, Ankara.
- Kitagawa, K., Cumulative causation in JR Commons’s institutional economics from the perspective of instrumental pragmatism. *Cahiers d'économie politique/Papers in Political Economy*, 2016/(1), pp. 75-106.
- Klandermans, B. & Mayer, N. (2005), “Links with the past”. *Extreme Right Activists in Europe: Through the magnifying glass*, Ed. Bert Klandermans and Nonna Mayer, Routledge. New York.
- Kocaoğlu, M., Global Yoksulluk ve Uluslararası Adalet: Siyaset Felsefesi Perspektifinden Bir Değerlendirme. *Muhafazakar Düşünce Dergisi*, 2018/15(54), 271-291.

- Kornhauser, W. (1959). Politics of mass society. The Free Press of Glencoe, Illinois.
- Kotz, D. M., Globalization and neoliberalism. *Rethinking Marxism*, 2002/14(2), pp. 64-79.
- Kousser, J. M., Jim Crow Laws. *Dictionary of American History*, 2003/4, 479-480.
- Kumar, K. (2016), "Historical Sociology", *The new Blackwell companion to social theory*, Ed. Turner, B. S., John Wiley & Sons.
- Lachmann, R., Trump: authoritarian, just another neoliberal republican, or both?. *Sociologia, Problemas e Práticas*, 2019/(89), pp. 9-31.
- Laclau, E. (2007). Popülist Akıl Üzerine. Çev. Nur Betül Çelik, (3. Baskı), Epos Yayınları, Ankara.
- Larner, W., Neoliberalism? *Environment and planning D: society and space*, 2003/21(5), 509-512
- Lavau, G., " Nationalism" and the Rise of The Extreme Right in France. *French Politics and Society*, 1987, pp. 7-17
- Lazzarato, M. (2020). Borçlandırılmış İnsanın Hali: Neoliberal Durum Üzerine Deneme. Çev. Murat Erşen, (1. Baskı), Dergah Yayınları, İstanbul.
- Leiken, R. S. (2004). Bearers of Global Jihad? Immigration and National Security After 9/11. Washington, DC: Nixon Center.
- Levi-Strauss, C. (2010). Irk, Tarih ve Kültür. Çev. Haldun Bayrı, Reha Erdem, Arzu Oyacıoğlu ve Işık Ergüden, (5. Baskı), Metis Yayınevi, İstanbul.
- Lind, D. (2019). 'Immigrants Are Coming over the Border to Kill You'Is the Only Speech Trump Knows How to Give. *News Article. Washington, DC: Vox*. <https://www.vox.com/2019/1/8/18174782/trump-speech-immigration-border>. Accessed: 16.05.2023.
- Lipset, S. M. (1960). Political man: the social bases af politics. Doubleday.
- Lucassen, L. & Lucassen, J. (2013), "European migration history", *Routledge international handbook of migration studies*, Steven J. Gold and Stephanie J. Nawyn, Routledge.

- Lunn, K. (2011), “Great Britain”, *The Encyclopedia of European Migration and Minorities in Europe*, Ed. Bade, K. J., Emmer, P. C., Lucassen, L., & Oltmer, J., Cambridge University Press.
- Mackay, H. (2004), “The globalization of culture”, *A Globalized World? Culture, Economics, Politics*, Ed. D. Held, Routledge, London.
- Major, B., Blodorn, A. & Major Blascovich, G., The threat of increasing diversity: Why many White Americans support Trump in the 2016 presidential election, *Group Processes & Intergroup Relations*, 2018/21(6), pp. 931-940.
- Mandel, E. (1995), “Yarı-sömürge Ülkeler ve Yarı-sanayileşmiş Egemenlik Altındaki Ülkeler”, *Ekonomik Kriz ve Azgelişmiş Ülkeler*, Ed. Ernest Mandel ve Andre Gunder Frank, Çev. N. Saraçoğlu, Yazın Yayıncılık, İstanbul.
- Martell, L. (2016). The sociology of globalization. John Wiley & Sons.
- Martin, G. (2018). Far-right AfD politician quits after calling Germans of Turkish origin 'camel drivers' who should 'go back to 'their mud huts and multiple wives', <https://www.dailymail.co.uk/news/article-5477657/Regional-German-AfD-leader-steps-calling-Turks-camel-drivers.html> Accessed: 14.05.2023.
- Marx, K. (1973). Grundrisse: Foundations of the critique of political economy. Penguin UK.
- Mason, P. (2017), “Özgürlük Korkusunu Aşmak”, *Büyük Gerileme, Zamanımızın Ruh Hali Üstüne Uluslararası Bir Tartışma*, Ed. Heinrich Geiselberger Çev. Merisa Şahin vd., Metis, İstanbul.
- Massey, D. S., Arango, J., Hugo, G., Kouaouci, A., Pellegrino, A. & Taylor, J. E., Theories of international migration: A review and appraisal. *Population and development review*, 1993, pp. 431-466.
- Massey, D., 1990: Social structure, household strategies, and the cumulative causation of migration. *Population Index* 1990/56, pp. 3-26.
- Mayda, A. M., Peri, G. & Steingress, W., The political impact of immigration: Evidence from the United States. *American Economic Journal: Applied Economics*, 2022/14(1), pp. 358-389.

- Mayda, A. M., Peri, G., & Steingress, W. (2016). *Immigration to the US: A Problem for the Republicans or the Democrats?* (No. w21941). *National Bureau of Economic Research*.
- Mayer, N. (2016). The Front National: Still Racist and Xenophobic. Books and Ideas. <https://laviedesidees.fr/The-Front-National-Still-Racist-and-Xenophobic> Accessed: 30.05.2023.
- Mazlish, B., The Conservative Revolution of Edmund Burke. *The Review of Politics*, 1958/20(1), pp. 21-33.
- Meyers, E., Theories of international immigration policy—A comparative analysis. *International migration review*, 2000/34(4), pp. 1245-1282.
- Michael, G. (2003), *Confronting right wing extremism and terrorism in the USA*, Routledge.
- Milanović, B. (2020). Trump as the ultimate triumph of neoliberalism. *Global policy journal*. Accessed 08.01.2023. <https://www.globalpolicyjournal.com/blog/14/05/2020/trump-ultimate-triumph-neoliberalism>.
- Miles, R., Migration to Britain: the significance of a historical approach. *International Migration (Geneva, Switzerland)*, 1991/29(4), pp. 527-543.
- Mills, C.W. (1959). *The Sociological Imagination*, Oxford University Press, New York.
- Misachi, J. (2022). What Is Continental Europe? *World Atlas* <https://www.worldatlas.com/articles/what-is-continental-europe.html> (Accessed: 07.12.2022).
- Moffitt, B. (2020). *Popülizmin Küresel Yükselişi: Performan, Siyasi Üslup ve Temsil*, Çev. Onur Özgür, (1. Baskı), İletişim, İstanbul.
- Moffitt, B. (2022). *Popülizm*. Çev. Yasin Öner, (1. Baskı), Liberus Yayınları, İstanbul.
- Mols, F. & Jetten, J. (2017). *The wealth paradox: Economic prosperity and the hardening of attitudes*. Cambridge University Press.
- Monbiot, G. “Neoliberalism—the ideology at the root of all our problems”, *The guardian*, 19.04.2016, <https://truthout.org/articles/neoliberalism-the-ideology-at-the-root-of-all-our-problems/> Erişim tarihi: 29.04.2023.

- Morawska, E. (1990). "The sociology and historiography of immigration," *Immigration Reconsidered: History, Sociology, and Politics*, Ed. Virginia Yans-McLaughlin, Oxford University Press, New York.
- Mouffe, C. (2019). Sol Popülizm. Çev. Aybars Yanık, (1. Baskı), İletişim, İstanbul.
- Mudde, C. (2022), Günümüzde Aşırı Sağ, Çev. S. Erdem Türközü, Nika Yayınevi, İstanbul.
- Mudde, C. & Kaltwasser, C. R. (2019). Popülizm: Kısa bir giriş, Çev. Erdem Türközü, Nika Yayınevi, İstanbul.
- Mudde, C., The populist zeitgeist. *Government and opposition*, 2004/39(4), pp. 541-563
- Mutz, D. C., Status threat, not economic hardship, explains the 2016 presidential vote. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 2018/115(19), pp. E4330-E4339.
- Müller, J.W. (2019), Popülizm Nedir?, Çev. Onur Yıldız, (3. Baskı), İletişim, İstanbul.
- Myrdal, G. (1957), Rich Lands and Poor. Harper and Row, New York.
- Nail, P. R., McGregor, I., Drinkwater, A. E., Steele, G. M., & Thompson, A. W., Threat causes liberals to think like conservatives. *Journal of Experimental Social Psychology*, 2009/45, pp. 901–907.
- Nail, T. (2022). Göçmen Figürü, Çev. Dılşa Ritsa Eşli (1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Newbold, P. (2009), İşletme ve İktisat için İstatistik. Çev. Ümit Şenesen, (7. Baskı), Literatür Yayınları, İstanbul.
- Newell, M., Comparing American perceptions of post-Civil War Ku Klux Klan and transnational violence. *Security dialogue*, 2020/51(4), pp. 287-304.
- Nilsson, P. (2017). Unveiling the French Republic: National identity, secularism, and Islam in contemporary France. Leiden: Brill.
- Norris, P. (2019). The Global Party Survey, V1.0. www.GlobalPartySurvey.org
- Norris, P., Measuring populism worldwide. *Party politics*, 2020/26(6), pp. 697-717.

- Nortio, E., Niska, M., Renvik, T. A. & Jasinskaja-Lahti, I., The nightmare of multiculturalism: Interpreting and deploying anti-immigration rhetoric in social media. *New Media & Society*, 2021/23(3), pp. 438-456.
- Nwankwo, G. O., Political Parties and Their Role in the Electoral Process: The Nigerian Experience. *Philippine Political Science Journal*, 1982/10(15-16), pp. 48-66.
- O'reilly, K. (2015), "Migration theories: A critical overview", *Routledge Handbook of Immigration and Refugee Studies*, Ed. Anna Triandafyllidou, Routledge. New York.
- Oakeshott, M. (1962), *Rationalism in politics and other essays*. Methuen, London.
- Okyayuz, M. (1999). Federal Almanya'nın Yabancılar Politikası. (1. Baskı), Doruk Yayınları, Ankara.
- Ortiz-Ospina, E., Roser, M., Ritchie, H., Spooner, F. & Gerber, M. (2022). "Migration", Published online at OurWorld InData.org. Retrieved from: 'https://ourworldindata.org/migration' [Online Resource]
- Özcan, E. D. E., Çağdaş göç teorileri üzerine bir değerlendirme. *İş ve Hayat*, 2017/2(4), ss. 183-215.
- Özdalga, E. (2011), "Bir tasavvur ve ustalık olarak tarihsel sosyoloji", *Tarihsel Sosyoloji* Ed. Elisabeth Özdalga. Doğu-Batı, Ankara.
- Özdemir, H., & Bakan, S. (2016). Ulus devletin oluşumu ve sorunları açısından Almanya ile Fransa'nın karşılaştırılması. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5, 19-58.
- Özdemir, H., & Kanat, C. (2020). Neo-Liberal Dönemde İngiliz Siyasal Kültüründeki Değişim Üzerine. *Turkish Studies-Economics, Finance, Politics*, 15(4), 2337-2359.
- Pappi, F.U. (1996). "Political behavior: Reasoning voters and multi-party systems". *A new handbook of political science*. Eds. R. Goodin and H.-D. Klingemann. Oxford University Press, pp. 255– 275.
- Paredes-Orozco, G., The limits to cumulative causation revisited. *Demographic Research*, 2019/41, 815-846.
- Peck, J., Remaking laissez-faire. *Progress in human geography*, 2008/32(1), pp. 3-43.

- Pennings, P., Keman, H. & Kleinnijenhuis, J. (2005). Doing research in political science: An introduction to comparative methods and statistics. Sage.
- Petersen, W., A general typology of migration, *American sociological review*, 1958/23(3), pp. 256-266.
- Petras, E. M. (1981). "The global labor market in the modern world-economy", *Global Trends in Migration: Theory and Research on International Population Movements*. Ed. Mary M. Kritz, Charles B. Keely, and Silvano M. Tomasi, Staten Island, N.Y.: Center for Migration Studies.
- Phillips, A. (2017). They're rapists.'President Trump's campaign launch speech two years later, annotated. *The Washington Post*, 16(6). <https://www.washingtonpost.com/news/the-fix/wp/2017/06/16/theyre-rapists-presidents-trump-campaign-launch-speech-two-years-later-annotated/>. Accessed: 03.06.2023.
- Piketty, T. & Saez, E., Income inequality in the United States, 1913–1998. *The Quarterly journal of economics*, 2003/118(1), pp. 1-41.
- Piore, M. J. (1979). Birds of passage: Migrant labor and industrial societies (Vol. 10). Cambridge: Cambridge University Press.
- Poole, A., Migration as conflict risk-management: testing the new economics of labour migration as a framework for understanding refugee decision-making. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 2022/48(15), pp. 3725-3742.
- Portes, J. & Forte, G., The economic impact of Brexit-induced reductions in migration. *Oxford Review of Economic Policy*, 2017/33(suppl_1), S31-S44
- Powell, E. (1968). Rivers of blood. *Birmingham Post*, 22.
- Przeworski A. & Teune H. (1982). The Logic of Comparative Social Inquiry, Wiley-Interscience, New York.
- Quillian, L., Prejudice as a response to perceived group threat: Population composition and anti-immigrant and racial prejudice in Europe. *American sociological review*, 1995, pp. 586-611.

- Quirk, J., Has neoliberal globalisation contributed to growing levels of nationalism across Europe?. *Australian and New Zealand Journal of European Studies*, 2022/14(1).
- Qvortrup, M. (2003). The political philosophy of Jean-Jacques Rousseau: The impossibility of reason. Manchester University Press.
- Raby, J. (2016). Racist post about Michelle Obama causes backlash, *AP News*. Available at: <https://apnews.com/article/37b8087241214424a2eb47f5520a90d5>.
- Ragin, C. C. (2014). The comparative method: Moving beyond qualitative and quantitative strategies. Univ of California Press.
- Ravenstein, E. G., The laws of migration. *Journal of the statistical society of London*, 1885/48(2), pp. 167-235.
- Ray, M. (2016,). Euroskepticism. Britannica Ansiklopedisi. <https://www.britannica.com/topic/Euroskepticism> (Erişim Tarihi: 22.12.2022).
- Reich, M., Gordon, D. M. & Edwards, R. C., A theory of labor market segmentation. *The American Economic Review*, 1973/63(2), pp. 359-365.
- Rodrik, D. (2011). Akıllı küreselleşme. Çev: Burcu Aksu, (1. Baskı), Efil Yayınevi, Ankara.
- Rooduijn, M., De Lange, S. L. & Van Der Brug, W., A populist Zeitgeist? Programmatic contagion by populist parties in Western Europe. *Party politics*, 2014/20(4), pp. 563-575
- Ross, T. (2016). Nigel Farage: Migrants could pose sex attack threat to Britain. *The Telegraph*, 4(06), <https://www.telegraph.co.uk/news/2016/06/04/nigel-farage-migrants-could-pose-sex-attack-threat-to-britain/>. Accessed: 14.05.2023.
- Rye, J. F. & Willis, K., A long time coming: Rethinking the role of immigration in the Brexit vote. *British Journal of Politics and International Relations*, 2016/18(3), pp. 450-465.
- Sana, M. & Conway, B. (2013). "Surveys and ethnosurveys", *Routledge International Handbook of Migration Studies*, Steven J. Gold and Stephanie J. Nawyn, Routledge, New York.
- Savran, S. (2011). Kod Adı Küreselleşme: 21. Yüzyılda Emperyalizm, (2. Baskı), Yordam Yayınları, İstanbul.
- Schmitt, C. (2021). Siyasal kavramı, Çev. Ece Göztepe, (5. Baskı), Metis Yayınları, İstanbul.

- Scholte, J. A. (2005). The sources of neoliberal globalization (Vol. 10). Geneva: United Nations Research Institute for Social Development.
- Schui, H., Açık Diktatörlük Yerine Total Piyasa. *Toplumbilim*, 1997/(7), pp. 121-127.
- Shaw, C., Latest estimates of ethnic minority populations. *Population Trends*, 1998/51, pp. 5-8.
- Shortle, A. F. (2012). Threatened American Identity and Hostile Immigration Attitudes in the United States (Doctoral dissertation, The Ohio State University).
- Sinanovic S. (2011). Exploring anti-immigrant attitudes and workplace discrimination from the perspective of the sociocultural minority (Doctoral dissertation, Northcentral University).
- Sironi, A., Bauloz, C. & Emmanuel, M. (2019). Glossary on Migration. International Organization for Migration: Grand-Saconnex, Switzerland.
https://publications.iom.int/system/files/pdf/iml_34_glossary.pdf
- Skocpol, T. (2014), “Sosyolojinin Tarihsel İmgelemi”, *Tarihsel sosyoloji: Bloch'tan Wallerstein'e görüşler ve yöntemler*, Ed. T. Skocpol, Türk Vakfı Yurt Yayınları, İstanbul.
- Slobodian, Q. (2018). Neoliberalism’s populist bastards: A new political divide between national economies’, Public Seminar, 15 February.
<https://publicseminar.org/2018/02/neoliberalisms-populist-bastards/>
- Sloterdijk, P. (1987). The critique of cynical reason. Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Smerbeck, J. R. (2007). *Perceived threat, in-group insularity, and anti-immigrant policy support* (Doctoral dissertation, The University of North Carolina at Chapel Hill)
- Smith, P. (2007), Kültürel Kuram, Çev. Selime Güzelsan ve İbrahim Gündoğdu, (2. Baskı), Babil Yayınları, İstanbul.
- Snyder, H., Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 2019/104, pp. 333-339.
- Staff, P. (2016). Full text: Donald Trump immigration speech in Arizona. *Politico*, August, 31, <https://www.politico.com/story/2016/08/donald-trump-immigration-address-transcript-227614>. Accessed: 03.02.2023.

- Stark, O. & Bloom, D. E., The new economics of labor migration. *The american Economic review*, 1985/75(2), pp. 173-178.
- Stiglitz, J. E. (2018). Küreselleşme Büyük Hayal Kırıklığı, Çev. Arzu Tascioğlu, Deniz Vural, Alfa Yayınları, İstanbul.
- Stothard, M. (2017). Marine Le Pen promises crackdown on immigration and globalisation, *Financial Times*, <https://www.ft.com/content/9854f5e4-ebc3-11e6-930f-061b01e23655>. Accessed: 19.04.2022.
- Strabac, Z. & Listhaug, O. Anti-Muslim prejudice in Europe: A multilevel analysis of survey data from 30 countries. *Social Science Research*, 2008/37(1), 268-286
- Straubhaar, T., The causes of international labor migrations—A demand-determined approach. *International Migration Review*, 1986/20(4), pp. 835-855.
- Sutton, R. I. & Staw, B. M., What theory is not. *Administrative science quarterly*, 1995/40(3), pp. 371-384.
- Tajfel, H. & Turner, J. C. (1986), “The social identity theory of inter-group behavior”, *Psychology of intergroup relations*, Ed. S. Worchel & L. W. Austin, IL: Nelson-Hall, Chicago.
- Talò, T. (2017). Public attitudes to immigration in Germany in the aftermath of the migration crisis. Policy Brief 2017/23. European University Institute. <https://doi.org/10.2870/516256>.
- Taş, M. (1999). Avrupa’da Irkçılık. (1. Baskı), Ankara, İmge Kitabevi.
- Tuathail, G. Ó., Political geography III: dealing with deterritorialization. *Progress in Human Geography*, 1998/22(1), 81-93.
- Tesler, M. (2016). Economic anxiety isn't driving racial resentment. Racial resentment is driving economic anxiety. The Washington Post, August 22. Access Date: 09.06.2022. <https://www.washingtonpost.com/news/monkey-cage/wp/2016/08/22/economic-anxiety-isnt-driving-racial-resentment-racial-resentment-is-driving-economic-anxiety/>.
- Thränhardt, D., The political uses of xenophobia in England, France and Germany. *Party politics*, 1995/1(3), pp. 323-345.

- Trump, D. (2017). *Yeniden Büyük Amerika*. Çev. İrem Sağlamer, (1. Baskı), Pegasus Yayınları, İstanbul.
- Tuncel, G. & Ekici, S., Göçün siyasal etkisi: Suriyeli göçmenlerin Türkiye siyasetine etkisi. *Birey ve Toplum Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019/9(2), ss. 48-72.
- Venn, C., Neoliberal political economy, biopolitics and colonialism: A transcolonial genealogy of inequality. *Theory, culture & society*, 2009/26(6), 206-233.
- Vitali, A., Hunt, K. & Thorp, F. (2018). Trump referred to Haiti and African nations as ‘shithole’ countries. *NBC News*, 3, 4-8. <https://www.nbcnews.com/politics/white-house/trump-referred-haiti-african-countries-shithole-nations-n836946>.
- Vliegthart, R., Boomgaarden, H. G., and Van Spanje, J., Anti-immigrant party support and media visibility: A cross-party, over-time perspective. *Journal of Elections, Public Opinion & Parties*, 2012/22(3), pp. 315-358.
- Wallerstein, I. (2011). *The modern world-system II: Mercantilism and the consolidation of the European world-economy, 1600–1750* (Vol. 2). Univ of California Press.
- Wallerstein, I. (2011). *The modern world-system III: The second era of great expansion of the capitalist world-economy, 1730s–1840s* (Vol. 3). Univ of California Press.
- Wasserman, L. (2004). *All of statistics: a concise course in statistical inference* (Vol. 26). New York: Springer.
- Weiner, M., Security, stability, and international migration. *International security*, 1992/17(3), pp. 91-126.
- Welch, M. (2012). “Foreword”, *Global Islamophobia: Muslims and Moral Panic in the West*, Ed. George Morgan and Scott Poynting, Ashgate.
- Weyland, K., Clarifying a contested concept: Populism in the study of Latin American politics. *Comparative politics*, 2001, pp. 1-22.
- Whetten, D. A., What constitutes a theoretical contribution?. *Academy of management review*, 1989/14(4), pp. 490-495.
- Wilson, W. J. (1999), *The bridge over the racial divide*. University of California Press.

- Wistrich, R. (1995), “Nationalism Reborn”, *New Tribalisms: The resurgence of race and ethnicity*, Ed. Michael W. Hughey, Palgrave Macmillan, London.
- Wolff, R. D. & Resnick, S. A. (2016). Çatışan İktisadi Teoriler: Neoklasik, Keynesçi ve Marksçı. Çev. Can Evren, (1. Baskı), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Wolin, R., Carl Schmitt: The conservative revolutionary habitus and the aesthetics of horror. *Political Theory*, 1992/20(3), pp. 424-447.
- Wood, J., & Ausserladscheider, V. (2020). Populism and the manufactured crisis of British neoliberalism: the case of Brexit. *British Politics and Policy at LSE*. Accessed 10.01.2023. <https://blogs.lse.ac.uk/politicsandpolicy/populism-neoliberalism-brexit/>
- World Bank, World Development Indicators (2008). *Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate)*, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>, Accessed: 03.03.2023.
- World Bank, World Development Indicators (2009). *Unemployment, total (% of total labor force) (national estimate)*, <https://databank.worldbank.org/source/world-development-indicators>, Accessed: 03.03.2023.
- Zaslove, A., Exclusion, community, and a populist political economy: The radical right as an anti-globalization movement. *Comparative European Politics*, 2008/6(2), pp. 169-189.